

INCIPIT HISTORIA HIERSOLYMITANÆ EXPEDITIONIS,

EDITA

AB ALBERICO

CANONICO ET CUSTODE AQUENSIS ECCLESIAE,

Super passagio Godefridi de Bullione et aliorum principum.

(BONGARS, *Gesta Dei per Francos*, I, 184.)**LIBER PRIMUS.****CAP. I. — Proœmium sequentis operis.**

Incipit liber primus Expeditionis Hierosolymitanæ urbis, ubi clarissimi ducis Godefridi inclita gesta narrantur, cujus labore et studio civitas sancta ab infidelibus liberata, sanctæ Ecclesiæ filiis est restituta. Diu multumque his usque diebus, ob inaudita et plurimum admiranda, sæpius accensus sum desiderio ejusdem expeditionis et faciendæ orationis illic, dum ferverem. Sed cum minime, ob diversa impedimenta, intentioni meæ effectus daretur, temerario ausu decrevi saltem ex his aliqua memoriæ commendare, quæ auditu et revelatione nota fierent ab his qui presentes adfuissent, ut vel sic non in otio, sed quasi in via, si non corpore, at tota mente et animo consocius essem, elaborare. Quapropter de labore et miseriis, de firmata fide, de robustorum principum cæterorumque hominum conspiratione bona in amore Christi quomodo scilicet reliquerint patriam, cognatos, uxores, filios, filiasque, urbes, castella, agros, regna et omnem hujus mundi dulcedinem, certa pro incertis, et in nomine Jesu exsilia quæsierint, quomodo in manu forti et exercitu robusto iter Hierosolymam fecerint, et mille millies Turcorum Sarracenorumque legiones audaci assultu triumphantes occiderint, quomodo introitum et accessum sacri sepulcri Domini nostri Jesu Christi patefecerint, census et tributa peregrinorum, huc intrare cupientium, ex toto remiserint, pro viribus nostris exiguis, puerili et incauto stylo scribere præsumpsi.

CAP. II. — Quomodo Petrus eremita primus auctor exstiterit expeditionis in Jerusalem.

Sacerdos quidam, Petrus nomine, quondam eremita, ortus de civitate Amiens, quæ est in occidente de regno Francorum, omni instinctu, quo potuit, hujus viæ constantiam primum adhortatus est, in Beru regione præfati regni factus prædicator, in omni admonitione et sermone. Hujus admonitione assidua et vocatione, episcopi, abbates, clerici et

A monachi, deinde laici nobilissimi, diversorum regnorum principes; totumque vulgus, tam casti quam incesti, adulteri, homicidæ, fures, perjuri, prædones, universum scilicet genus Christianæ professionis, quin et sexus femineus, pœnitentia ducti ad hanc lætanter concurrunt viam. Qua occasione et intentione hanc viam idem eremita prædicaverit, et ejus primus ductor exstiterit, præsens pagina declarabit.

CAP. III. — Quomodo patriarcham adierit.

Hic sacerdos, aliquot annis ante hujus viæ initium causa orationis, Hierosolymam profectus est, ubi in oratorio Dominici sepulcri (proh dolor!) visa quædam illicita et nefanda tristi animo accepit, et infremuit spiritu; ipsumque Dominum judicem super istis injuriis appellat. Tandem super nefariis operibus motus, patriarcham sanctæ Hierosolymitanæ Ecclesiæ expetit, et, cur pateretur gentiles et impios sancta inquinare, et ab his fidelium oblationes asportare, item ecclesia uti pro prostibulis, Christianos colaphizari, peregrinos sanctos injusta mercede spoliari et multis oppressionibus angustiari requirit.

CAP. IV. — Quid patriarcha Petro responderit, et quomodo auxilia Christianorum invitaverit.

Patriarcha vero et venerabilis sacerdos sepulcri Dominici, his auditis, pia et fidelia profert responsa: « O fidelissime Christianorum, quid super his compellas et inquietas paternitatem nostram, cum nostræ vires vel potentia non magis quam formica exigua adversus tantorum superbiam computentur? Vita enim nostra aut assiduis redimitur tributis; aut mortiferis deputatur suppliciis. Et majora asperamus de die in diem adfore pericula, nisi Christianorum adfuerint auxilia, quæ tua legatione invitamus. » Cui Petrus in hunc modum respondit: « Venerande Pater, satis comperimus, et nunc intelligimus ac videmus quam invalida manus Christianorum sit tecum hic inhabitantium, et quantis subja-

caelis oppressionibus gentilium. Qua de causa, ob A Domini gratiam, et vestram liberationem et sanctorum emundationem, Domino comite, vita sospite rediens imprimis dominum apostolicum requiram, deinde omnes primates Christianorum reges, duces, comites, et principatum regni tenentes, servitutis vestrae miseriam, et angustiarum tolerantiam cunctis insinuans. Jam omnia inter se hæc nuntia æque videntur ut fiant. »

CAP. V. — *Quomodo majestas Domini Jesu in somnis Petro apparuerit, eumque allocuta sit.*

Interim tenebris cælo circumquaque incumbentibus, Petrus orandi causa ad sanctum sepulcrum redit, ubi sub vigiliis et orationibus fatigatus, somno decipitur. Cui in visu majestas Domini Jesu oblata est, hominem mortalem et fragilem sic dignata alloqui: « Petre, dilectissime fili Christianorum, surgens visitabis patriarcham nostrum, et ab eo sumes cum sigillo sanctæ crucis litteras legationis nostræ, et in terram cognationis tuæ iter quanto citius accelerabis, calumnias et injurias populo nostro et loco sancto illatas reserabis, et suscitabis corda fidelium ad purganda loca sancta Jerusalem, et ad restauranda officia sanctorum. Per pericula enim et tentationes varias, paradisi portæ nunc aperientur vocatis et electis. »

CAP. VI. — *Quomodo Petrus Romam venerit, legatione apostolica retulerit, et de terræmotu.*

Ad hanc itaque miram et dignam Domino revelationem, subtracta visione. Petrus somno expergefactus est. Qui in primo diei crepusculo processit a limine templi, patriarcham petiit, visionem Domini sibi ex ordine aperuit, litteras legationis divinæ cum signo sanctæ crucis requirit. Quas ille dare non recusavit, sed cum gratiarum actione accommodavit. Accepta hinc licentia, in obedientia legationis ad natales oras regressus est. Non modica anxietate navigio per mare regressus, ad civitatem Barum revehitur. Ubi terris redditus, Romam sine mora proficiscitur. Ibi, reperto apostolico, quam audivit et accepit a Deo et patriarcha legationem retulit super immunditiis gentilium et injuriis sanctorum et peregrinorum. Hæc autem apostolicus mente voluntaria et intenta ut accepit, in omnibus se promisit mandatis parere sanctorum precibus. Qua de causa sollicitus venit ad civitatem Vercellas transactisque Alpibus, conventum totius occidentalis Franciæ, et concilium apud Podium, civitatem sanctæ Mariæ fieri decrevit. Deinde ad Clarummontem in Arvernensibus proficiscitur. Ubi audita legatione divina et admonitione apostolica, episcopi totius Franciæ, duces ac comites, magnique principes cujusque ordinis ac gradus, expeditionem ex proprio sumptu ad ipsum sepulcrum Domini annuerunt. Ipso etenim in regno amplissimo conspiratio et conjuratio sancta hujus viæ, datis dextris, inter potentissimos exivit. In quorum affirmatione terræmotus magnus factus est, nil aliud portendens quam diversorum regnorum iter moturas legiones,

tam ex regno Franciæ quam Lotharingiæ terræ, Teutonicorum simul et Anglorum et ex regione Danorum.

CAP. VII. — *De quodam Waltero eunte Hierosolymam, quid egerit, vel quid pertulerit.*

Anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo quinto, indictione quarta, Henrico, quarto rege ac tertio imperatore Romanorum Augusto, anno regni sui quadragesimo tertio, imperii vero decimo tertio, Urbano secundo qui et Odardus apostolico, octavo die mensis Martii, Walterus, cognomento Senzavehor, miles egregius, cum magna societate Francigenarum peditum, solummodo octo habens equites, ex admonitione prædicti Petri eremitæ, in initio viæ Hierosolymitanæ intravit regnum Hungariæ. Ubi cognita virtute, et audita animi illius intentione et causa assumptæ viæ, a domino Calomano, rege Christianissimo Hungarorum, benigne susceptus est, et concessus est sibi pacifice transitus per universam terram regni sui, et emendi licentia. Illic itaque sine offensione, et aliquo adverso incursu, usque ad Bellegravam, civitatem Bulgarorum, profectus est, transiens Malevillam, ubi terminantur fines regni Hungarorum. Illic pacifice fluvium Maroc navigio trajecit. Sed in eodem loco Malevillæ sedecim de comitatu illius remorati sunt, ut emerent arma, ignorante Waltero qui jam diu fluvium transierat. Hungari vero quidam perversæ mentis videntes procul Walteri absentiam et illius exercitus, manus sedecim illis injecerunt; quos armis, vestibus, auro et argento spoliaverunt, et sic nudi et vacui abire permisi sunt. Hi vero dolentes, rebus et armis vacui, usque ad prædictam Belegravam, quo Walterus cum omni manu sua extra muros ad hospitandum tentoria posuerat, iter acceleraverunt, omne infortunium quod eis acciderat sibi referentes. Sed Walterus æquo animo, quia reditus ad vindictam tædio erat, accepit. In ipsa denique nocte qua socii nudi et vacui recepti sunt, Walterus emendi vitæ necessaria requisivit a principe Bulgarorum et magistratu civitatis; qui, fraudes et exploratores terræ existimantes, omnia venalia eis interdixerunt. Quapropter Walterus et omnis illius comitatus animo graviter motus armenta, boves et oves illorum, quæ per agros ad pabula herbarum emissæ passim vagabantur, coeperunt vi rapere et abducere, quousque gravis seditio inter peregrinos, et Bulgaros, gregem suum exequentes, accrescere coepit et misceri armis. Dum tandem virtute Bulgarorum invalescente usque ad centum et quadraginta millia, de peregrino exercitu a multitudine societatis quidam divisi, in quoddam oratorium fugientes devenerunt. Bulgari vero, accrescente suorum manu et Waltero deficiente ac cum tota societate diffugium faciente, oratorium obsidentes, sexaginta ex inclusis combusserunt; cæteros, vix ab hostibus et oratorio pro defensione vitæ elabentes, plurimos gravi vulnere percusserunt. Post hanc calamitatem et attri-

tionem suorum. Walterus, relictis circumquaque sociis, fugitivus silvas Bulgarorum per octo dies exsuperans, ad civitatem ditissimam, quæ vocatur Niczh in medio Bulgarorum regno secessit. Ubi duci et principi terræ reperto injuriam et damnum sibi illatum referens, justitiam de omnibus clementer ab eo consecutus est, quin et arma et pecuniam illi in reconciliatione largitus est, ac ei conductum dominus terræ per civitates Bulgariæ Sternitz, Phinopolim atque Adrianopolim pacifice dedit, et emendi licentiam, quousque ad imperatoriam urbem Constantinopolim, quæ est caput totius regni Græcorum, cum omni manu sua descendit. Ut autem descendit, omni instantia humillimæ petitionis, qua potuit, ab ipso domino imperatore exoravit, quatenus in regno suo pacifice moram obtineret, cum licentia emendi vitæ necessaria, donec Petrus Eremita, cujus admonitione et instinctu viam hanc inchoaverant, socius haberetur; et sic conjunctis millibus suis, brachium maris S. Georgii navigio transirent, et sic tutius Turcis, cunctisque gentiliis cunctis resistere valerent. Quod et actum est, et a domino imperatore, Alexio nomine, benigne de omnibus petenti responsum et concessum est.

CAP. VIII. — *Quomodo Petrus, cum copioso exercitu tendens Jerusalem, vindictam sociorum in Hungaria fecerit.*

Post hæc, nec longi temporis intervallo, Petrus prædictus, et exercitus illius copiosus, ut arena maris innumerabilis, quia diversis regnis illi conjunctus convenerat, scilicet Francigenæ, Suevi, Bajoarii, Lotharingi, continuabat pariter viam Jerusalem. Qui in itinere suo in Hungariæ descendens regnum, ante portam Cyperon tabernacula sua fixit cum omni exercitu, quem eduxerat. Illis locatis, protinus regnatori Hungariæ nuntios direxit, quatenus sibi suisque consociis pateret aditus et transitus per medium regni ejus. Quod illi concessum est, ea conditione interposita ne in terra regis prædam contingeret, sed pacifice viam teneret, omnia vero, quibus indigeret exercitus, sine jurgiis et lite pretio mutuarent. Petrus ergo, audita erga se suosque regis benevolentia, gavisus est, et pacifice regnum Hungariæ transivit, dans et accipiens omnia usui necessaria in numero, justitia et mensura, et sic sine turbine usque ad Malevillam cum omni legione sua profectus est. Ut autem appropinquavit terminis loci prædicti, fama in auribus suis suorumque allata est, quomodo comes regionis illius, nomine Guz, unus de primatibus regis Hungariæ, avaritia corruptus, adunationem armatorum contraxisset militum, et pessimum consilium iniisset cum prædicto duce, Nichita nomine, principe Bulgarorum et præside civitatis Belegrave quatenus et ipse collecta virtute satellitum, anteriores agminis Petri debellaret et occideret; ipse vero postremos insecutione suorum militum detrumperet, ut sic universa spolia tanti exercitus in equis,

Auro et argento ac vestibus, diriperent et dividerent. Petrus hæc audiens, quia Christiani erant Hungari et Bulgari, omnino de illis tantum facinus credere noluit, quousque ad Malevillam venientes, consocii illius arma et spolia sedecim sociorum Walteri, in mœnibus et muris pendentia, aspexerunt, quos paulo ante retardatos Hungari in dolo spoliare præsumpserant. Petrus autem, hac confratrum injuria comperta, visisque illorum armis et spoliis, socios ad vindictam admonet. Qui fortiter signis cornicinum intonant, erectis signis ad mœnia convolant, muros grandine sagittarum oppugnant, quos tam incessabili et incredibili densitate oculis in mœnibus assistentium intorquebant, ut nequaquam virtutem Gallorum impugnantium Hungari sufferre valentes, a muro declinarent, si forte intra civitatem ante vires illorum remanere valerent. Ad hæc Godefridus quidam cognomen habens Burel, de Stampis civitate ortus, magister et signifer ducentorum peditum, qui et ipse pedes erat, fortis viribus, intuens fugam adversariorum procul a mœnibus, muros scala, quam forte ibidem reperit, transvolat. Reinoldus de castro Breis, eques insignis, opertum habens caput galea, et lorica indutus, pariter mœnia post Godefridum ascendit, donec universi tam equites quam pedites intrare contendunt. Hungari vero videntes animæ suæ angustias et imminens periculum, ad septem millia conglobantur ad defensionem, ac per aliam portam, quæ respicit ad orientem, egressi super verticem præcelsæ silicis quam præterfluit Danubius, et qua ex parte insuperabile erat munimentum, constiterunt. Quorum plurima pars, quæ præ angusto aditu per portam velociter effugere nequiverant, ante ipsam januam in ore gladii ceciderunt. Alii, qui in vertice montis liberari sperabant, ab insequentibus peregrinis trucidati sunt, alii, a cacumine montis præcipitati, in ipsius Danubii undis absorpti sunt, sed plures navigio elapsi sunt. Ceciderunt illic circiter quatuor millia Hungarorum; peregrinorum centum tantum, præter vulneratos, ibidem occisi sunt. Hanc Petrus adeptus victoriam, cum universis suis in eodem castello Malevillæ diebus mansit quinque, propter abundantiam alimentorum quæ ibi reperit in frumento, gregibus ovium et armentis, et poculorum plenitudine et infinito numero equorum.

CAP. IX. — *Quomodo Maroam fluvium cum difficultate transierit.*

Comperta hæc victoria et Hungarorum cæde cruenta, et visis ferro cæsis corporibus illorum, quæ plurima extincta atroci vulnere Danubius suis procellis advexerat Belegrave, ubi reflexo alveo iter et cursum continuat, a Malevilla distans milliari, dux præfatus Nichita, suos convocat, et, consilio ab omnibus accepto, metu concussus, Belegrave Petrum ultra expectare recusat, sed Niczh, spe defensionis adversus vires Francigenarum, Romanorum et Teutonicorum, quia robore murorum civitas hæc irunita habebatur, migrare disposuit, secum asportatis uni-

versis thesauris Belegrave; concives vero illius, per A silvas et montana ac deserta loca cum armentis suis in fugam misit, quousque accersito auxilio imperatoris Constantinopolitani, sociis Petri resisteret, et vindictam Hungarorum sumeret propter amicitiam et foedus, quod cum Guz, comite et principe Malevillae, percussisset. Transactis abhinc sex diebus, nuntius quidam de villa advenarum Francorum Petro celeriter mittitur, qui hanc minarum certam legationem illi indicaret, dicens: « Rex Hungariae, collecto exercitu universi regni sui, in ultionem suorum ad vos descensurus est, de quibus ne unum quidem certum est ab armis illius evadere; nam dolor occisorum et lamenta regem et universos parentes et amicos illorum commoverunt. Quapropter quantocius fluvium Maroam superantes, viam vestram hinc maturate. » Petrus, intelligens iram regis et illius gravissimam adunationem, cum universis sociis Malevillam deserens, sed cuncta spolia gregesque ac praedam equorum abducens, Maroam transire disposuit. Sed paucas naves, numero tantum centum quinquaginta in toto littore invenit, quibus tanta multitudo subito posset transire et evadere, propter timorem regis in fortitudine gravi supervenientis. Unde quamplurimi, quibus naves defecerant, junctura lignorum et copulatione viminum transire certabant. Sed a Pincenariis, qui Bulgariam inhabitabant, plurimi in ipsa lignorum et viminum copulatione fluctuantes sine gubernaculo, et a societate interdum divisi, sagittis confixi interierunt. Videns autem Petrus interitum et submersionem suorum quae fiebat, Bajoariis, Alemannis caeterisque Teutonicis ex promissione obedientiae imperavit, ut Francigenis fratribus subvenirent. Qui illico septem ratibus invecti, septem naviculas Pincenariorum submerserunt cum inhabitantibus, septem tantum vivos captivantes, quos in praesentiam Petri adductos ex praeepto illius trucidaverunt. Hac ultione suorum facta, et Maroam fluvio transito, ingentia et spatiosissima nemora Bulgarorum Petrus ingreditur cum vehiculis cibariorum et omni apparatu, et spoliis Belegrave. Et septem diebus in saltu spatiosissimo expletis, ipse cum suis urbem Niczh muris munitissimam applicuit ubi flumen quoddam per lapideum pontem ante civitatem transeuntes, D pratum, viriditate et amplitudine voluptuosum, et ripam fluminis fixis tentoriis occupaverunt.

CAP. X. — *Quomodo duci Bulgarum obsides dantur: quibus receptis, gravis contentio cum Bulgaris oritur.*

Hospitalis itaque peregrinis legionibus, ex providentia Petri et majorum consilio fit legatio ad ducem Nichitam, principem Bulgarorum, qui in eadem civitate praesens habebatur, quatenus licentiam emendi cibos acciperent. Quod benigne annuit, sub hac tamen conditione ut obsides ei darentur, ne aliqua injuria aut vis, sicut Belegrave, a tanta multitudine fieret Walterus filius Waleramni de Bretoil castello, quod est juxta Belyatium, et Gode-

fridus Burel de Stampis, duci obsides constituti et dati sunt. His missis et a duce receptis, omnium rerum sufficientia ad emendum undique illis concessa est, et non habentibus unde emerent, plurima largitio eleemosynarum a civitate largita est. Hac igitur nocte cum omni tranquillitate peraeta, et obsidibus Petro a principe fideliter restitutis, centum viri Alemannorum propter contentionem vilissimam, cum quodam Bulgaro vespere habitam in venditione et emptione, paulisper subtracti a tergo agminis Petri, septem molendinis, quae sub praedicto ponte in flumine degebant, ignem submiserunt, et in favillam redegerunt, quin et domos quasdam, quae extra urbem erant, simili incendio in ultionem furoris sui succenderunt. Cives autem videntes aedificia suorum igne conflagrare, unanimi conventu summo ducem Nichitam adeunt, Petrum et universos sequaces illius falsos Christianos asserentes, raptores tantum esse et non homines pacificos, qui Pincenarios ducis Belegrave, et Malevillae tot Hungaros occiderint; et nunc incendium hoc praesumpserint, nequaquam pro benefacto remunerationem restituentes.

CAP. XI. — *Quomodo dux exercitum insecutus plurima diripuerit.*

Dux, audita hac injuria et querimonia suorum, praecipit ut universi ad arma contenderent cum omni equitatu quem illic adunaverat, cognita invasione Malevillae, et absque mora ut peregrinos insequerentur, in caput eorum reddentes universa mala quae sibi illata sint. Ad hoc denique ducis imperium Bulgari, Comanitae, Hungari plurimi cum Pincenariis, qui conventionem solidorum ad urbis defensionem convenerant, arcus corneos et osseos arripiunt, loricas induunt; et, vexillis hastae innexis, Petrum cum exercitu suo secure gradientem insequuntur, ac tardos et extremos exercitus detruncare et transigere non parcentes, currus et plaustra lento gressu subsequentera retinuerunt, matronas, puellas, pueros teneros abducentes, qui exsules et captivi in terra Bulgariae usque in praesentem diem cum universis rebus et armentis inventi sunt. Praeterea in hac repentina peregrinorum disturbance et occisione, quidam, Lambertus nomine, velocitate equi clapsus, ad Petrum pervenit: cui rem hanc ignorantem et omnia quae acciderant retulit, et quomodo haec initia malorum et dolorum ab Alemannis extiterint propter incendium quod fecerant. Petrus vero milliari remotus haec omnia ignorabat; qui, ad haec verba nuntii graviter turbatus, convocat sapientiores et magis sensatos de exercitu, quibus sic loquitur, dicens:

CAP. XII. — *Quomodo, Petro cum exercitu causa pacis obviam duci regresso, plurima juventus prostrata sit.*

« Grave et durum nobis infortunium, ex furore insipientium Teutonicorum ortum, imminet. Nostri quam plurimi cum ipsis Alemannis, a duce Nichita et suo satellitio, in arcu et gladio ceciderunt in ul-

tionem incendii quod in ea prorsus latebat; nostra autem plaustra omnia, cum opibus et armentis retenta sunt. Nihil aliud super his video utilius quam ut obviam duci redeamus, pacem cum illo componamus, quia injuste nostri cum eo egerunt, cum omnia nobis necessaria pacifice cives sui subministraverint. Ad hanc vocem et sententiam Petri recepto itinere, exercitus reversus est ad ipsam civitatem Niczh, et in prato praefato tentoria sua relocaverunt, ut excusaret se Petrus et universam legionem quae praecesserat, ut sic, mitigato duce, captivos suos et plaustra recuperarent. In hac itaque intentione et consilio Petrus cum prudentioribus dum satageret, et verbis cautis excusationem suam ordinaret, mille insensatorum hominum juvenus, nimiae levitatis et durae cervicis, gens indomita et effrenis, sine causa, sine ratione, trans praedictum pontem lapideum ad moenia et portam civitatis in gravi assultu vadunt: quibus mille ejusdem levitatis juvenus, trans vada et ipsum pontem concurrentes, ingenti vociferatione et furore in auxilium junguntur, Petrum, ductorem suum hae prohibentem et pacem fieri volentem, cum omnibus sensatis audire recusantes. In hac igitur dissensione gravissima discordantium legionum, totus cum Petro, hanc seditionem prohibente, praeter haec duo millia, remansit exercitus, qui nullo modo ad opem his se contulerunt. Bulgari, videntes hoc schisma in populo et facile haec duo millia posse superari, e duabus eruperunt portis in sagittis, et lanceis et gravi vulnere; et sic in virtute magna oppressis universos in fugam verterunt. Quorum viginti, a ponte corruentes, undis immersi ac suffocati sunt. Alii vero in latere pontis trecenti ad vada incognita fugam inierunt, quorum alii armis, alii undis perierant. Tandem qui in altera parte fluvii ab hac insania revocati cum Petro in viridario remanserant, videntes quia sui tam saevo martyrio consumebantur, non ultra se potuerunt continere ab auxilio, sed induti loriceis et galeis, nolente volente Petro, ad ipsum pontem convolant. In quo crudeliter sine et hinc bellum exoritur, in sagittis, gladiis et lanceis. Sed a Bulgaris vado et ponte praevecto, nequaquam transire potuerunt, sed fortiter in fugam remissi sunt. Petrus visa hac suorum contritione et fuga, legationem per quemdam Bulgarum, qui sanctam viam decreverat in Jerusalem, duci praefato misit quatenus colloquium secum paulisper habere dignaretur, et pacem in Domini nomine utrinque componerent. Quod et actum est.

Cap. XIII. — Qualiter exercitus ex magna parte dispersus sit, et iterum ad triginta millia adunatus.

Pace hac divulgata in populo Petri, et turbine sedato, quousque omnia redirent in concordiam, pedestre vulgus rebelle et incorrigibile, currus et plaustra reparans et onerans, viam instabant. Quibus Petrus, Folckerus, Reinoldus interdicentes, donec viderent, si colloquium procederet in concordiam, nequaquam insensatos et rebelles ab incepto avertere poterant. Cives autem, videntes quia Petrus

et majores exercitus obstaculo viae euntibus erant et plaustris ac curribus obstabant, arbitrati sunt quod cum vulgo fugam aptassent. Quapropter a porta urbis exsistentes cum militibus ducis, insecuti sunt eos in manu forti; et ad duo milliaria gravis occisio et captivatio facta est ab his retardati exercitus. Plaustrum, super quod erat scrinium Petri plenum innumerabilis auri et argenti, captum et retentum est, et ad Niczh una cum captivatis reductum, et in arario ducis repositum; caetera spolia militibus divisa sunt, viri sine numero caesi sunt, pueri cum matribus abducti, mulieres nuptae et innuptae, quarum ignoratur numerus. Petrus vero et omnis manus illius, quae evadere potuit, per opacum et spatiosum nemus, pars per abrupta montium, pars per deserta loca dispersi, ut oves a lupis fugam matabant. Tandem Petrus, Reinoldus de Breis, Walterus filius Waleranni de Bretoil, Codefridus Burel, Folckerus Aureliensis, omnes hi cum quingentis solummodo post hanc fugam in vertice cujusdam montis casu convenerunt. Nec enim de quadraginta millibus plures remansisse visi sunt. Tunc vero Petrus considerans quia gens et exercitus ejus graviter imminutus est, anxie in diversa meditatur, et vehementi suspirio dolet dissipatas legiones, et tot millia suorum cecidisse, Bulgarorum autem unum solummodo periisse, miratus, si adhuc quispiam de quadraginta millibus profugis ac dispersis viveret. Unde ex ipsius sententia et visione, hi qui secum in montis cacumine constiterant fugientes, signis et cornibus perstrepunt, ut peregrini, quacunque dispersi essent per montes et silvas ac loca deserta, audito signo Petri suorumque, in unum revertentes coadunarentur, et iter quod coeperant iterarent. Nec prima dies inclinata fuit, quod audito signo ad septem millia collecta sunt. Sic adunati, et a dispersione reversi, viae iterato insistunt, et ad civitatem quamdam, rebus vacuum et civibus, applicuerunt; ubi castra figentes, socios profugos ac dispersos praestolati sunt. Sed minime alimenta in locis desertis reperire aut investigare potuerunt, nimiam ibi tolerantem penuriam, quia plaustra et currus, frumentum, hordeum, carnesque ferentes ad edendum, supra duo millia amiserant, neminem videntem aut aliquid offerentem inventientes. In mense itaque Julio haec adversa illis contigerant, quando haec in regione frumenta et segetes maturae jam ad messem flavescunt. Angustiato itaque fame populo, visum est viris consilio cautissimis, ut segetes maturas repertas in campestribus desertae et vacuae civitatis igne torrerent, et torrida grana exenterent, quibus populus jejunos sustentari posset. Hoc etenim sustentaculo annonae tribus diebus vixit populus, quousque profugi et dispersi ad triginta millia readunati sunt, praeter decem millia quae perierant.

Cap. XIV. — Quomodo imperator Petro legatos direxerit, ut veniret Constantinopolim.

Interea nuntii ducis ad dominum imperatorem Constantinopolim praecesserunt, qui sibi universa ista

malo de actibus et infortunio retulerunt, nempe qualiter exercitus Hungares Malevillæ occiderit, et quomodo ad civitatem Niezh veniens, pro benefactis mala civibus reddiderit, sed non tamen hoc impune presumpserit. Imperator hæc audiens, Petro legatos dirigit; qui Petrum, vacua et deserta civitate relicta, in urbem Sternitz cum omni comitatu suo profectum repererunt, ex edicto imperatori hæc illi nuntia ferentes: « Petre, domino imperatori graves de te tuisque querimonie allatæ sunt, eo quod in regno ipsius prædam et seditionem tuas fecerit exercitus. Quapropter ex imperio ipsius interdicitur tibi ne ultra tres dies moram facias in aliqua regni sui civitate, donec urbem Constantinopolim ingrediaris. Civitatibus autem omnibus, per quas transiturus es, ex imperatoria jussione præcipimus ut pacifice tibi omnia tuisque vendant, et quia Christianus es, Christianique tui consocii, non ultra iter tuum impediunt. Et quidquid in superbia et furore satellites tui adversus ducem Nichitam deliquerunt, prorsus tibi remittit; scit enim quod pro hac injuria graviter poenas exsolvistis. » Petrus, hæc audita domini imperatoris legatione pacifica, non modicum gavisus et præ gaudio lacrymatus, gratias Deo retulit, qui, post nimiam et severam correptionem, nec immeritam, sibi suisque dedit gratiam in conspectu tam magnifici et nominatissimi imperatoris.

CAP. XV. — *Quomodo Petrus secundum imperatoris legationem acceperit, ut Constantinopolim maturaret iter.*

igitur mandatis illius obediens, a Sternitz civitate processit, et ad urbem Phinopolim cum omni populo suo secessit. Ubi universo casu et infortunio suo recitato in audientia omnium Græcorum civium, plurima Byzantium, argenti, equorum et mulorum munera suscepit pro nomine Jesu et timore Dei, omnibus super eum misericordia motis. Deinde post tertiam lucem hilaris et lætus in largitate rerum necessariarum migrans, Adrianopolim secessit. Ubi duobus solummodo diebus hospitio remoratus extra muros urbis, tertia luce exorta inde recessit. Nam secunda legatio imperatoris sollicitabat eum, ut Constantinopolim maturaret iter, quia fervebat imperator desiderio videndi eundem Petrum, propter famam quam de illo audierat. Ut autem ventum est Constantinopolim, exercitus Petri jussus est præcul a civitate hospitari, quibus emendi licentia pleniter concessa est.

CAP. XVI. — *Quomodo Petrus, et exercitus ab imperatore benigne susceptus sit, et deinde mare transierit.*

Petrus vero statura pusillus, sed sermone et corde magnus, in præsentiam imperatoris cum solo Folkero introducitur a legatis ipsius imperatoris, uti videret si esset sicut de illo fama erat. Petrus vero introiens ad imperatorem confidenter, in nomine Domini Jesu Christi, salutavit, et quia in ipsius Christi amore et gratia ad visitandum sanctum ejus sepulcrum ex patria sua secesserit, recitat per singula, et adversitates quas jam in brevi pertulerit commemorat, viros potentissimos, comites et duces

nobilissimos, se post modicum subsecuturos denuntiat, qui causa visendi Dominicum sepulcrum, ardentissimo desiderio pariter viam insistere Jerusalem decreverint. Imperator autem, viso Petro et animi illius intentione ex ipsius verbis cognita, quid velit aut quid de suo cupiat requirit. Qui ut misericorditer accipiat precatur, unde sustentationem vitæ cum suis habeat, asserens quanta et quam innumera bona ex imprudentia et rebellionem suorum amiserit. Imperator, hæc Petri humilitate audita, motus misericordia, ducentos byzantios aureos sibi dari jussit; de moneta vero quæ dicitur tartaron, modium unum exercitui illius erogavit. Post hæc Petrus, a colloquio et palatio imperatoris regressus et benigne ab eo commendatus, solummodo quinque diebus requievit in campis et prædio ad Constantinopolim, ubi simul Walterus Senzavehor sua locavit tentoria, socius factus ab ipso die et deinceps, admistis copiis, armis et universis usui necessariis. Deinde diebus quinque completis, tentoria sua amovescentes, brachium maris S. Georgii navigio et auxilio imperatoris superant, et terminos Cappadociae intrantes, per montana ingressi sunt Nicomediam, ibidem pernoctantes. Et post hæc ad portum qui vocatur Civitot castrametati sunt. Illic assidue mercatores admovebant naves onustas cibariis vini, frumenti, olei et hordei, caseorumque abundantia, vendentes omnia peregrinis in æquitate et mensura. In hac itaque necessariorum plenitudine gaudentibus et corpora fessa curantibus, adsunt nuntii Christianissimi imperatoris, qui Petro exercituique ejus interdixerunt iter versus montana Nicææ urbis, propter insidias et incursus Turcorum, donec amplior numerus adfuturorum Christianorum illis accresceret. Petrus vero audiens, legationi et consilio imperatoris acquievit, ut et universus populus Christianorum. Et curriculo duorum mensium illic in pace et lætitia epulati, moram fecerunt, secure ab omni hostili impetu dormientes.

CAP. XVII. — *Quomodo in terra urbis Nicææ juvenis prædam fecerit, et castellum quoddam Solymani cepit.*

Post duos itaque menses, lascivi et effrenes facti præ otio et inæstimabili copia ciborum, vocem Petri non audientes, sed contra voluntatem illius, in terram Nicææ urbis et regni Solymani, ducis Turcorum, per montana ingressi sunt, deprædati armenta, boves, oves, hircos, greges Græcorum Turcis famulantium, et ad socios deferentes. Petrus hæc intuens, tristi animo accepit, sciens quia non impune ferrent. Unde sæpius admonuit ne ulterius prædam hæc juxta consilium imperatoris contingerent; sed frustra insipienti et rebeli populo locutus est. His itaque prospere succedentibus et nullam adhuc prædarum excussionem metuentibus, visum est animosis et ventosis juvenibus, quatenus, assumpta manu de exercitu, prædam in pratis et pascuis ante muros civitatis Nicææ in conspectu Turcorum raperent et abducerent. Quapropter ad septem millia petitum

conglobati, cum equitibus tantum trecentis loricatis, A in vexillorum suorum elevatione et tumultu nimio profecti, septingentos boves cum cæteris pecoribus a pratis Nicææ urbis abduxerunt; et ad tabernacula Petri remeantes, plenum et pingue fecerunt convivium; plurimum vero gregis vendiderunt Græcis et nautis imperatori subditis. Videntes autem Teutonici quia Romanis Francigenis res prospere successit, et quod sine impedimento toties cum præda sua reversi sunt, accensi et ipsi rapinarum avaritia, ad tria millia in unum conferunt peditum, equites ducenti tantum, et in signis ostreis et purpureis semitam per eadem montana ingressi, ad castellum quoddam Solymani, viri magnifici, ducis et principis Turcorum, pervenerunt, ubi montana terminantur et silva, distans a Nicæa spatio trium miliarium. B Aggressi sunt autem omni virtute armorum et fremitu bellico præfatum castellum, quousque habitatores illius expugnatos percusserunt in ore gladii, Græcis Christianis solummodo parcentes; cæteri omnes in ipso præsidio inventi, aut cæsi aut ejecti sunt. Expugnato itaque præsidio et habitatoribus ejus expulsis, in abundantia alimentorum illie reperta letati sunt. Et victoria hac jucundati, consilium invicem dederunt, ut in præsidio hoc remanentes, terras Solymani et principatum ejus facile in virtute sua obtinerent, prædas et escas undique comportarent, et secure Solymanum debilitarent, quousque magnorum principum promissus exercitus propinquaret.

CAP. XVIII. — *Quomodo Solymanus dux, congregatis Turcis, prædictum castrum expugnaverit, quosdam captivos duxerit, reliquos occiderit.*

Solymanus autem, dux et princeps exercitus Turcorum, adventu Christianorum audito, tum præda et rapinis, suorum quindecim millia ab omni Romania et regno Corrozan contraxit, viros peritissimos belli in arcu corneo et osseo, et sagittarios agillimos. Quibus congregatis, post duos dies Teutonicorum victoriæ, ad urbem Nicæam revertitur de terra longinqua cum adunatione validissima: ubi amplior ira et dolor illi auctus est ex fama Alemannorum et invasione præsidii, quod amiserat, et strage ac ejectione virorum suorum. Deinde tertiæ diei sole orto, Solymanus cum omni comitatu suo castrametatus, a Nicæa, præsidio, quod Teutonici invaserant, applicuit. Quod signiferi illius in virtute sagittariorum fortiter assilientes, Teutonicos in mœnibus atrociter resistentes sagittis crudeliter insigunt ac fatigant, quousque ad defensionem ultra stare non valentes, a muro et mœnibus immoderato grandine sagittarum retrusi sunt, infra præsidium protectionem a jaculis nudi et angustiati quærentes. Turci vero videntes quia Alemannos a muris et mœnibus reserant, trans muros et mœnia transcendere parant. Sed Alemanni, qui infra præsidium erant, vitæ solliciti et studiosi, penetrare volentibus lanceas opponabant; alii gladiis et bipennibus in faciem illis resistebant, quousque non ultra conscendere ausi

sunt. Turci igitur, hac sagittarum impugnatione et nimio grandine Alemannos absterrere non valentes, comportaverunt omnia lignorum genera ad ipsam januam præsidii. Quæ igne submisso combusta est, et plurima ædificia, quæ erant in arce, donec flamma et calore invalescente, alii exusti sunt, alii a muris salutem sperantes desiliunt. Sed Turci, qui foris erant, exeuntes et fugientes ense trucidabant; alios, vultu et corpore juvenili venustos, circiter ducentos abduxerunt captivos; cæteri omnes gladio et sagitta consumpti sunt.

CAP. XIX. — *Quomodo exercitus per dies octo Petrum expectaverit, et quomodo quosdam Turci de exercitu decollaverunt.*

Ultione hac gravi Solymano cum suis et cum Alemannis captivis, regresso, fama tam crudelissimæ necis Teutonicorum perlata est in castris Petri. Unde animi et corda cunctorum, vehementi consternata sunt dolore super interitu confratrum suorum. Hoc ergo infortunio suorum moti, sæpius consiliis inter se utuntur, utrum recenter in ultionem illorum insurgerent, an Petrum operirentur. Ante hos enim dies Petrus Constantinopolim ad imperatorem migraverat, pro exercitu suo rogaturus, ut illis venditionem necessariorum alleviaret. Consilium autem inter se habentibus, Walterus Senzavehor omnino se in ultionem fratrum ire contradixit, donec eventus rei planus innotesceret, et præsentia Petri adesset, cujus consilio omnia acturi essent. Hoc consilio Walteri sedatus est populus octo diebus, præstolans adventum Petri. Sed nequaquam adhuc potuit ab imperatore redeundi licentiam habere. Octavo dehinc die Turci, viri militares et arte belli illustres, surrexerunt ab urbe Nicæa, numero centum, regionem et urbes in montanis sitas perlustrantes, scire et intelligere volentes de præda et rapinis quas Galli abduxerant. Ibi ipsa die plurimos peregrinos, hac et illac vagantes, diversis in locis, interdum decem, interdum quindecim, aut eo amplius, decollasse perhibentur. Hoc denique rumore in castris Petri rursus ventilato, scilicet Turcos adesse et suos circumvagos decollasse, omnino excusant credere tam longe eos a Nicæa descendisse. Sed tamen aliqui consilium dederunt ut eos persequerentur, si adhuc in finibus illis reperiri possent.

CAP. XX. — *Quomodo exercitus, ad ultionem sociorum armatis, Solymanus cum multa manu occurrerit pugnaturus.*

Interea veritate comperta, exoritur tumultus in populo et unanimiter pedites conveniunt Reinoldum de Breis, Walterum Senzavehor, Walterum quoque de Bretoil et Folkerum Aureliensem, qui erant principes exercitus Petri, quatenus ad vindictam fratrum consurgerent adversus Turcorum audaciam. Sed hi prorsus ituros se negant, donec Petri præsentiam et consilium haberent. Godefridus autem Burel, magister peditum, illorum responsis auditis timidos minime in bello valere tam egregios milites asserens, sæpius sermone aspero improperabat

viris his qui Turcos persequi in ultionem fratrum cæteros socios prohiberent. Econtra primores legionis contumelias et impropria illius suorumque sequacium ultra ferre non valentes, ira et indignatione graviter moti, ituros se pollicentur adversus Turcorum vires et insidias, etiamsi mori contingat illos in prælio. Nec mora, surgente primo diluculo, quartæ diei, per universa castra jubentur armari universi equites et pedites, et signis cornicinum intonare, et bellum congregari. Soli inermes et infirmi cum femineo sexu innumerabiles in castris relictæ sunt. Armati vero, et universi congregati ad viginti quinque millia peditum et quingentos equites loriatos, viam insistunt ad urbem Nicæam, ut duces Solymanum et cæteros Turcos, bello lacessentes, in ultionem confratrum cum eis prælium committerent. In sex acies itaque divisi et ordinati, et quibusque vexillis attitulati, in dextro et in sinistro incedebant. Vix tria milliaria a portu et statione Civitot processerant, absente et omnia ignorante Petro, per prædictam silvam et montana in vociferatione et tumultu vehementi gloriantes et intonantes, et ecce Solymanus cum omni comitatu suo intolerabili eadem silvam ex fronte altera intraverat, a Nicæa urbe descendens, ut repentino tumultu Gallos in castris incurreret, et nescios ac improvisos in ore gladii universos consumeret atque deleret. Hic audito adventu et vehementi strepitu Christianorum, miratur nimium quidnam tumultus is voluerit; nam latebant eum universa, quæ Christiani decreverant. Statimque peregrinos adesse intelligens, suos sic alloquitur: « Ecce Franci ad quos tendimus adsunt. Certum autem sit vobis quia adversum nos pugnaturi veniunt. Sed quantocius a silva et montanis recedamus in apertam camporum planitiem, ubi libere cum eis prælia conseramus, et nullum invenire possimus refugium. » Quod ita ad vocem Solymani actum est, et in silentio magno a silvis et montanis egressi sunt.

CAP. XXI. — Quomodo Turci cum Christianis graviter conflixerint.

Francigenæ autem, Solymani ignorantes adventum, a silvis et montanis in clamore et alta vociferatione procedebant, tunc primum Solymani acies mediis campis intuentes et eos ad prælium operientes. Quibus visis, invicem se confortare in nomine Domini cœperunt, duasque acies præmittunt, quæ quingentos equites habebant. Solymanus autem duas acies præmissas intuens, frena sine tardatione laxat equi, laxantque sui et inaudita atque intolerabili vociferatione reddunt attonitos et stupefactos milites catholicos. Dehinc sagittarum grandine per medias irruunt acies, quæ, graviter attritæ et dissipatæ, a subsequente sua multitudine divisæ sunt. Audita hæc armorum concussione, et vociferantium Turcorum crudeli insecutione, postremi exercitus, qui nondum a silva processerant, in unum conglobantur in angusta semita, per quam venerant, ad resistendum et prohi-

bendum semitæ angustiam et montana; prædictæ vero acies, per quas Turci a societate divisas irruerant, ad silvam et montana reditum non habentes, versus Nicæam iter arripiunt. De qua ex templo reversi, fortiter inclamantes per medios Turcos revolant, et sese tam equites quam pedites invicem commonent, ducentos milites Turcorum in momento peremerunt. Turci autem videntes quia virtus equitum prævaluisset in concertatione suorum, equos eorum transmissis sagittis vulnerant, et sic in pedibus fortissimos athletas Christi reddunt.

CAP. XXII. — Quomodo Turci infinitam multitudinem Christianorum peremerint.

Ubi Walterus Senzavehor trans loricam et præcordia septem sagittis infixus occubuit, Reinoldus de Breis et Folcherus Carnutensis, viri nominatissimi in terra sua, simili martyrio ab hostibus consumpti ceciderunt, sed non sine magna strage Turcorum. Walterus vero de Bretoil, filius Walramni, et Godefridus Burel, magister peditum, inter vepres et dumeta fuga elapsi, per angustam semitam, qua tota manus subtracta a prælio et in unum collecta habebatur, reversi sunt. Quorum fuga ac desolatione cognita, universi in fugam versi sunt, accelerantes iter versus Civitot, eadem via qua venerant, parum se defendentes ab hostibus. Turci itaque, gaudentes prospero successu victoriæ, detruncabant miseram manum peregrinorum, quos spatio trium milliarium cædendo usque ad tentoria Petri persecuti sunt. Tentoria vero intrantes, quotquot repererunt languidos ac debiles, clericos, monachos, mulieres grandævas, pueros sugentes, omnemque ætatem gladio exstinxerunt, solummodo puellas teneras et moniales, quarum facies et forma oculis eorum placere videbatur, juvenesque imberbes et vultu venustos abduxerunt, pecuniam, vestes, mulos, equos et omnia pretiosiora cum ipsis tentoriis Nicæam asportarunt. Est autem supra littus maris, juxta prædictum Civitot, præsidium quoddam antiquum et desertum, ad quod, tria millia peregrinorum, fugam arripiunt, ingressi sunt dirutum præsidium pro spe defensionis. Sed portas et obstacula nulla reperientes, clypeos pro porta, sic ut anxii et auxilio destituti, cum ingenti mole saxorum ostio advolverunt, lanceis tantum et arcu ligneo et missilibus saxis viriliter pro vitæ necessitate se defendentes ab hostibus. Turci vero, videntes se parum proficere in cæde inclusorum, undique cinxerunt præsidium, quod erat sine tecto, sagittas in altum intorquentes, ut ab æthere revertentes in verticem et in corpora inclusorum corruentes, misellos extinguerent cæterique hoc viso in deditionem cogerentur. Plurimi sic læsi et extincti illic fuisse referuntur, sed crudeliorem ab impiis poenam metuentes, non armis, non vi exire coacti sunt.

CAP. XXIII. — Quomodo tria millia Christianorum qui evaserant, a Turcis obsessi, imperatoris auxilio liberabantur.

Jam sol mediam diem peregerat, quando hæc tria

millia praesidium ingressa a Turcis obsessi sunt. Sed fortiter pro vitae necessitate se defendentes, nullo tamen ingenio, aut in ipsius nocuis umbra ab hoc praesidio potuerunt divelli, donec nuntius quidam Graecus fidelis et catholicus, noctu navigio mare transiens, Petro in civitate regia reperto, omnia pericula eorum retulit, et caeterorum casum et consumptionem. Petrus agnito periculo suorum et infortunio consumptorum, lugens ac dolens, imperatorem humiliter deprecatur, quatenus misellis peregrinis paucis, tot millium reliquiis, in nomine Jesu Christi subveniat, et non a tantis carnificibus desolatos et anxios consumi patiatur. Imperator audito Petro de casu et obsidione suorum, motus est misericordia, et undique Turcopolis accitis, et cunctis nationibus regni sui, praecipit sub omni festinatione trans brachium maris fugitivis et obsessis Christianis subvenire, et Turcos ab obsidione expugnatos effugare. Turci autem imperatoris edicto comperto, media nocte cum captivis Christianis et spoliis plurimis a praesidio se moverunt, et sic inclusi et obsessi peregrini milites ab impiis liberati sunt.

CAP. XXIV. — *Quomodo quidam Godescalcus magnam manum in eundem expeditionem contraxerit.*

Non multo temporis intervallo post Petri transitum, quidam presbyter Godescalcus nomine, Teutonicus natione, incola fluminis Rheni, ejusdem viae in Jerusalem amore et desiderio succensus ex Petri admonitione, plurimorum corda ex diversis nationibus ad instandum pariter viam suo excitavit sermone, et ex diversis regionibus Lotharingae, orientalis Franciae, Bavariae, Alemanniae supra quindecim millia contraxit, tam militaris quam pedestris vulgi, qui pecunia ineffabili cum caeteris rebus necessariis collecta, iter suum pacifice usque in regnum Hungariae continuasse perhibentur. Ad portam vero Meseburg et ejus praesidium, gratia regis Calomani venientes, honorifice introducti sunt. Quibus etiam concessa est licentia emendi vitae necessaria; et pax utrinque indicta ex praecipito regis, ne qua seditio a tanto exercitu oriretur. Sed dum per aliquot dies moram illic facerent, et vagari coepissent, Bavari vero et Suevi, gens animosa, et caeteri fati modum potandi excederent, pacem indictam violant, Hungaris vinum, hordeum et caetera necessaria paulatim auferentes, ad ultimum oves et boves per agros rapientes occiderunt, resistentes quoque et executere volentes peremerunt; caeteraque plurima flagitia, quae omnia referre nequimus, perpetrarunt sicut gens rusticano more insulsa, indisciplina et indomita. Juvenem quemdam Hungarum, ut aiunt qui praesentes fuerunt, pro vilissima contentione pao per secreta naturae transfixerunt in fori platea. Cujus rei, et caeterarum injuriarum querimonia, usque ad aures regis suorumque principum perlata est.

CAP. XXV. — *Qualiter omnis exercitus Godescalci insolenter agens in Hungaria peremptus sit.*

Rex, hac inquietatus infamia, totaque illius domo turbata, praecipit satellitibus suis se armare et signo totam Hungariam in ultionem hujus facinoris caeterarumque contumeliarum commoveri, et nulli peregrinorum parcere, eo quod foedam rem perpetrassent. Mox exercitus Godescalci tam crudele mandatum regis ad internecionem eorum intelligentes, signis intonuerunt per universas societates, et in campo Belegrave secus oratorium S. Martini conglobati sunt. Nec mora, regia virtus totius regni Hungariae in armis adfuit, ut populum conglobatum disturbaret. Sed fortiter resistentes, sicut anxios et vitae sollicitos, in gladiis et lanceis et sagittis Teutonicos repererunt. Quapropter et ipsi minus eos aggredi ausi sunt. Ut ergo viderunt quia illis res erat pro anima, et non sine inestimabili damno cum Gallis committere possent, blande eis in dolo locuti sunt in hunc modum: « Pervenit querimonia ad dominum nostrum regem de injuriis, quas regno suo intulistis. Sed arbitratur vos non omnes hujus facinoris reos, eo quod plurimi inter vos sensati habeantur, et non minus vos molestaverit pax violata, quam ipsum regem et suos. Unde, si domino regi satisfacere vultis, et principes terrae placare, oportet et necesse est ut omnia arma vestra in manum domini regis reddatis, et ex consilio nostro pacificos vos exhibeatis, in ditionem vero regis cum omni pecunia, quam habetis, intrantes, iram ejus mitigetis, et sic gratiam in oculis ejus inveniatis. Sin autem aliud egeritis, nec unus quidem vestrum ante faciem ejus suorumque vivere poterit, quia contumeliam et injuriam nimiam in regno ejus exercistis. » Godescalcus igitur et caeteri viri sensati hoc audientes, et puram fidem ex his credentes verbis, et quia Hungari Christianae erant professionis, universo coetui consilium dederunt quatenus juxta hunc sermonem, ad satisfaciendum regi arma redderent, et sic omnia in pacem et concordiam redderent. Acquieverunt universi huic consilio, et loricas, galeas et omnia arma totamque pecuniam (stipendium vitae suae scilicet in Jerusalem) in manus magistratus regis reddiderunt, ac humiles et tremefacti colla sua regi subdiderunt, totius misericordiae et humanitatis certi erga regem consequendae. Ministri vero regis et milites universa arma palatio regis intulerunt in conclavi, pecuniam et caetera pretiosiora, quae tantus congesserat exercitus, in aerarium regis deputaverunt. Sic armis universorum in conclavi repositis, omnem clementiam, quam polliciti sunt regem in populo habiturum, mentiti sunt, quin potius crudeli strage irruentes in eos, inermes ac nudos detruncabant ac caedem inmanissimam in eos exercebant, adeo ut, sicut hi pro vero affirmant qui praesentes vix evaserunt, extinetis et occisis corporibus et sanguine tota planities Belegrave occuparetur, et pauci ab hoc martyrio liberarentur.

CAP. XXVI. — *Quomodo ex diversis regnis copiosa gens in eandem expeditionem adunata sit.*

Eodem anno, æstatis tempore inchoante quo Petrus et Godescalcus congregato exercitu præcesserant, postmodum ex diversis regnis et terris scilicet e regno Franciæ, Angliæ, Flandriæ, Lotharingiæ gens copiosa et innumerabilis Christianorum, igne divini amoris flagrans, et crucis signo suscepto, undique incessanter per turmas suas consuebant cum omni suppellectile et substantia rerum et instrumentis armorum, quibus Jerusalem proficiscentes indigebant. His itaque per turmas ex diversis regnis et civitatibus in unum collectis, sed nequaquam ab illicitis et fornicariis commistionibus aversis, immoderata erat commessatio, cum mulieribus et cum puellis sub eisdem levitatis intentione egressis assidua delectatio et in omni temeritate sub hujus viæ occasione gloriatio.

CAP. XXVII. — *De strage Judæorum Colonia.*

Unde, nescio si vel Domini judicio, aut aliquo animi errore, spiritu crudelitatis adversus Judæorum populum surrexerunt per quascunque civitates dispersum; et crudelissimam in eos exercuerunt necem, et præcipue in regno Lotharingiæ, asserentes adesse principium expeditionis suæ et obsequii contra hostes fidei Christianæ. Hæc stages Judæorum primum in civitate Coloniensi a civibus acta est; qui subito irruentes in modicam manum illorum, plurimos gravi vulnere detruncaverunt, domos et synagogas eorum subverterunt, plurimum pecuniæ inter se dividentes. Hæc ergo crudelitate visa, circumferenti in silentio noctis Nussiam navigio fugam inierunt, quos peregrini et cruce signati comperientes, nec unum quidem vivum reliquerunt, sed simili multatos strage rebus omnibus spoliaverunt.

CAP. XXVIII. — *De simili strage facta Moguntia.*

Nec mora, post hæc viam insistentes, sicut devoverant, in multitudine gravi Moguntiam pervererunt. Ubi comes Emicho, vir nobilissimus et in hac regione potentissimus, cum nimia Teutonicorum manu præstolabatur adventum peregrinorum, de diversis locis regia via illic confluentium. Judæi vero civitatis illius intelligentes necem confratrum suorum, nec manus tantorum se posse evadere, ad episcopum Rothardum spe salutis confugiunt, thesauros infinitos in custodiam et fidem illius reponentes, multumque de protectione ejus, quia civitatis ejusdem erat episcopus confidentes. Ille autem summus sacerdos civitatis pecuniam inauditam ab eis receptam caute reposuit, Judæos in spatiosissimo domus suæ solærio a specie comitis Emichonis et ejus sequacium constituit, ut illic in tutissimo ac firmissimo habitaculo salvi et sani remanerent. Verum Emicho et cætera manus habito consilio, orto sole diei in sagittis et lanceis in solærio Judæos assiliunt, quos, fractis seris et januis, expugnatos ad septingentos peremerunt, frustra resistentes contra tot millium vires et assultus; mulieres pariter trucidaverunt, pueros teneros cujusque ætatis et sexus in ore gladii percusserunt. Judæi vero videntes Christianos hostes

in se suosque parvulos insurgere et nulli ætati parere, ipsi quoque in se suosque confratres natosque, mulieres, matres et sorores irruerunt, et mutua cæde peremerunt. Matres pueris lactentibus (quod dictu nefas est), guttura ferro secabant, alios transforabant volentes sic potius manibus propriis perire quam incircumcisorum armis exstingui.

CAP. XXIX. — *Quomodo exercitus, negato transitu, cum Hungaris conflixerit.*

Hæc Judæorum cæde tam crudeliter peracta, paucisque elapsis, et paucis timore potius mortis quam amore Christianæ professionis baptizatis, cum plurimis illorum spoliis comes Emicho, Clareboldus de Vinduil, Thomas, et omnis illa intolerabilis societas virorum ac mulierum viam Jerusalem continuarunt, tendentes versus regnum Hungariæ, ubi transitus regia via universis peregrinis minime negari solebat. Sed his ad præsidium regis Meseburg venientibus, quod fluvii, Danubius et Lintax, paludibus firmant, pons et porta præsidii clausa reperitur, ex præcepto regis Hungariæ, quia timor magnus invaserat universos Hungaros pro cæde quam exercuerant in confratres eorum, et adhuc fetebant corpora occisorum, cum tantus subsecutus est exercitus. Erant enim ducenta millia equitum et peditum, sed equitum vix ad tria millia computabatur numerus. Clausa itaque janua, et universis transitu per regnum negato, locaverunt castra per camporum planitiem, et nuntios regi dirigentes, pacemque quærentes, minime in pace et promissione sua auditi sunt. Hinc Emicho, Thomas, Clareboldus, viri militari actione illustres, cum cautiore consilio, ut regis terras ex hac parte jacentes vastarent, nec hinc recederent, donec trans paludem et fluvium Lintax pons locaretur, per quem muro præsidii aliqua arte appropinquantes transforarent, ut vel sic transitus in virtute sua pateret. Qui diebus multis a medio mensis Junii ante præsidium residentes, et pontem componentes, sæpius inclusos expugnabant, defensores vero præsidii fortiter resistentes hinc et hinc jacula intorquebant, et plurimam stragem utrinque faciebant. Interdum hi ex arce erumpentes in virtute loricatorum, fortiter Gallos citra fluvium et pontem urgebant, interdum Galli prævalentes, Hungaros bello et vulnere aggravatos usque in præsidium remittebant. Die autem quodam circa nonam, Thomas, Clareboldus et Willhelmus cum trecentis, lorica et galea indutis, et equo doctis militibus, descenderunt ad insidias, ubi transitus Hungarorum navigio sæpius fiebat ad tuendam terram, si forte cum illis confligere, et bellum committere opportunitas daretur, aut armenta illorum inventa deprædari possent. Illis ergo hæc in spe descendentibus, septingenti milites regis ad explorandum exercitum Christianorum occurrerunt in equis militaribus et armis. Qui videntes, ab eis se nequaquam posse effugere, subito Gallorum turmas incurserunt; et prælia committentes, superati et vulnerati graviter

atriti sunt, fugam per nota loca facientes, et suam in terram tristes et dolentes navigio remeantes. In hac conflictione Willhelmus principem exercitus Hungarorum et collateralem regis aggressus, virum illustrem et niveis crinibus renitentem, decollavit. Ex hac victoria universæ legiones totam noctem illam in lætitia vigilem duxerunt, et multos Hungarorum captivos habuerunt.

CAP. XXX. — *Qualiter subito disturbato exercitu innumerabilis multitudo perierit.*

Postquam hujusmodi plurimas congressiones, et quotidianas strages per longum temporis spatium, exercitus tædio victus, et escarum defectione attenuatus, die constituto in virtute loricatorum trans pontem, quem firmaverant, alii conferuntur, alii per paludes diffusi præsidium Meseburg fortiter agrediuntur. Et applicitis ingeniis, duobus in locis muros perforant, Hungaros non parce angustiant, donec fere omnia, in crastino si persisterent, aperiretur. Rex autem Calomanus et omnis comitatus ejus mature equos ascenderunt, parati ad fugam versus regnum Russiæ, si tantam vim Gallorum, superato præsidio, terram ingredi viderent. Pontes enim longa vetustate dirutos reparaverant, per quos transire possent paludes et fluvios in terram Russiæ, si necessitate cogerentur. Sed dum fere omnia prospere successissent Christianis, et muros grandi foramine penetrassent, nescio quo casu aut infortunio tantus timor universum exercitum invasit, ut in fugam pariter redderentur, ut quasi oves a lupis irruentibus dispersi et concussi, hac et illac diffugium quærentes, sociorum obliviscerentur, Hungari vero, videntes tam subito athletas fortes deficere et fugam maturare, in virtute magna e portis cum rege exsiliunt, sine tardatione fugientes persequuntur, plurimam cædem exercentes et plurimos captivantes, ac plerumque noctis in persecutione consumentes. Pedestris vulgi utriusque sexus tanta facta est occisio ut aquæ Danubii et Lintax in sanguineas mutarentur undas. Plurimi vero et numero incomparabiles per aquas liberari sperantes, præ timore imminentis occisionis Danubii undis cæco ausu inferuntur, et aquis vehementibus suffocantur. Mira-

bile dictu! tanta fugitivorum submersio facta est ut tam spatiosi fluminis aquæ præ tot millium corporibus per aliquantum tempus videri non possent. Emicho autem, Thomas, Clareboldus, Willhelmus, et alii pauci, quorum equi cursu adhuc valebant, incolumes evaserunt, et aliqui, qui in palustri herba frutetisque latuerunt, aut in opaca nocte fugere potuerunt. Emicho et quidam suorum, via qua venerant, reditum fugiendo tenuerunt; Thomas, Clareboldus et plures suorum versus Carinthiam et Italiam fuga elapsi sunt. Sic manus Domini contra peregrinos esse creditur, qui nimis immunditiis et fornicario concubitu in conspectu ejus peccaverant; et exsules Judæos, licet Christo contrarios, pecuniæ avaritia magis quam pro justitia Domini gravi cædè mactaverant, cum justus judex sit Dominus, et neminem invitum aut coactum ad jugum fidei catholiciæ jubeat venire.

CAP. XXXI. — *De superstitione anseris et capellæ.*

Fuit et aliud scelus detestabile in hac congregatione pedestris populi stulti et vesanæ levitatis, quod Domino odibile et omnibus fidelibus, incredibile non dubitatur. Anserem quemdam divino Spiritu asserebant afflatum, et capellam non minus eodem repletam, et has sibi duces hujus secundæ viæ fecerant in Jerusalem, quas et nimium venerabantur, ac bestiali more his intendebant ex tota animi intentione. Quod absit a fidelibus cordibus, ut Dominus Jesus a brutis animalibus et insensatis sepulcrum sui sanctissimi corporis visitari velit, et hæc fieri duces Christianarum animarum, quas pretio sanguinis sui ab idolorum spurcitiis revocatas redimere dignatus est, cum cælos ascensurus duces et rectores populi sui sanctissimos et Deo dignos præsules et abbates præordinaverit, non bruta insensata animalia! Sed quid mirum, si modernis temporibus hujusmodi abominationes, et tam fœda scelera, inter aliquas societates tot millium inventa sunt, quæ Dominus in caput eorum reddiderit, cum temporibus Moysi et Josue et cæterorum servorum Domini in medio justorum inventa sit iniquitas, et ab eo, qui est Dominus ultionum, virga suæ majestatis correpta et purificata?

LIBER SECUNDUS.

CAP. I. — *Cum quibus et quo tempore dux Godefridus secundam inierit profectionem.*

Igitur post Petri Eremitæ profectionem, post Waltheri Senzavehor militis egregii occisionem ejusque exercitus gravissimum casum, dehinc modico intervallo post crudelem stragem Godescalci presbyteri, et ejus exercitus, post infortunium comitis Alemanniæ, Emichonis, cæterorumque fortium virorum et principum de terra Galliæ, scilicet Drogonis

de Nahella, Clareboldi de Vinduil, ac contritionem sui exercitus crudeliter factam in regno Hungariæ ad portam Meseburg, Godefridus, dux Lotharingiæ, vir nobilissimus, fraterque ejus uterinus, Baldewinus, Wernerus de Greis, cognatus ipsius ducis, Baldewinus pariter de Burg, Reinardus comes de Tul, Petrusque frater ejus, Dudo de Cons, Henricus de Aschia, ac frater illius Godefridus, fortissimi milites ac principes clarissimi, eodem anno medio mensis Au-

gusti, viam recto itinere in Jerusalem facientes, in A
 terram Osterreich ad civitatem Tollenburg, ubi flu-
 vius Lintax regnum Galliae terminat et dividit hospi-
 tio resederunt curriculo trium hebdomadarum
 mensis Septembris, ut audirent et intelligerent qua
 occasione exorta seditione, peregrinorum exercitus
 paulo ante hos dies perierit, et a proposito eundi
 Jerusalem cum suis principibus et ductoribus aversus
 fuerit, jamque eis obviam desperatus redierit.

CAP. II. — *Principes per internuntios convenerunt
 Pannoniae regem, quare perdidit populum Do-
 mini.*

Tandem post plurimum mali rumoris, quid pri-
 mum, quid cautius et consultius agerent ad explo-
 randam rem et crudelitatem Hungarorum, quam B
 fecerant adversus Christianos confratres, dum saepius
 tractarent, visum est omnibus utile consilium, ut
 neminem ex nominatissimis et capitaneis viris ad
 inquisitionem tam nefandi homicidii et sceleris
 praemitterent, praeter Godefridum de Ascha, eo quod
 notus esset Calomano, regi terrae, ante multum
 tempus hujus viae in legationem ducis Godefridi
 missus ad eundem regem Hungarorum. Alios vero
 duodecim electos ex familia ipsius ducis, Balderi-
 cum, inquam, Stabelonem et quorum nomina latent,
 una cum illo direxerunt, ut legationem tantorum
 principum hoc modo aperirent: « Regi Hungarorum
 CALOMANO GODEFRIDUS, dux Lotharingorum, et cae-
 teri comprimores Galliae, salutem et omne bonum in
 Christo. Mirantur domini et principes nostri, cum C
 Christianae professionis sitis, cur tam crudeli mar-
 tyrio exercitum Dei viventis interemistis, terram
 vero et regnum pertransire interdixistis, et variis
 calumniis eos affecistis. Quapropter nunc timore et
 dubietate concussi, Tollenburg moram facere decre-
 verunt, donec ex ore regis intelligant cur tam
 crudele facinus a Christianis, persecutoribus Chri-
 stianorum, commissum sit. »

CAP. III. — *Responsio regis, quomodo ducem accersierit.*

Respondit rex, universo coetu suorum audiente:
 « Non Christianorum persecutores sumus, sed quidquid
 crudelitatis ostendimus aut in illorum interitu com-
 misimus, nimia necessitate compulsi fecimus. Cum
 enim primo exercitui vestro, quem Petrus Eremita D
 contraxit, omnia accomodaremus, emendi licentia
 concessa in mensura et pondere aequitatis, et pacifice
 illis per terram Hungariae transitum constitueremus,
 malum pro bono nobis reddiderunt, non solum in
 auro et argento, equis et mulis et pecore regionis
 nostrae auferentes, sed et civitates et castella ever-
 tentes, hominesque nostros ad quatuor millia mor-
 tificantes, rebus et vestibus exspoliaverunt. Post
 has a comitatu Petri nobis tam innumerabiles, sed
 injuste illatas injurias, subsequens exercitus Gode-
 scalci, et nunc recenter attritus, quem in fugam
 conversum obviam habuistis, castellum ac munitio-
 nem regni nostri Meseburg obsederunt, in superbia
 et impotentia virtutis suae ad nos intrare volentes,

ut nos punirent et exterminarent, de quibus Deo
 auxiliante vix defensi sumus. » Rex autem ut haec
 respondit, jussit eosdem legatos ducis honorifice in
 palatio suo hospitari in loco qui dicitur Pannonia,
 ubi per dies octo omnia illis necessaria in ipsa regis
 mensa affluenter ministrata sunt. Post dies vero
 octo rex super legationem ducis consilio primatum
 suorum accepto, remisit legatos cum legatis de domo
 sua, ut duci et primis exercitus in hunc modum re-
 sponsa portarent: « Rex CALOMANUS duci GODEFRIDO et
 omnibus Christianis, salutem et dilectionem sine
 simulatione. Audivimus de te quia vir potens et
 princeps tua sis in terra, et fidelis inventus ab
 universis qui te noverunt. Idecirco te semper
 diligens ex sola bona fama, nunc te videre et agno-
 scere optavi. Et exinde consilium accepi, ut descendas
 ad nos in castellum Cyperon sine opinione alicujus
 periculi, et utraque ripa paludis residentes, totum
 colloquium teneamus de omnibus quae a nobis
 requiris, et quorum nos reos arbitraris. »

CAP. IV. — *Dux Pannoniam ingrediens quam decenter
 susceptus sit, et quid inter eum et regni primores
 convenerit.*

Hoc regis nuntio audito, dux universo coetu relicto,
 ex consilio majorum trecentis tantum militibus
 assumptis, ad regem profectus est in loco praesignato.
 Et utrinque hinc et hinc omisso comitatu suorum,
 dux solummodo Wernero de Greis, viro nobilissimo
 et propinquo ejus, Reinardo de Tul et Petro evocatis,
 pontem qui paludi imminet ascendit, in quo regem
 reperiens, benignissime salutavit, et humili devo-
 tione osculatus est eum. Dehinc inter se diversa
 habuere colloquia de concordia et reconciliatione
 Christianorum, quousque ratio haec pacis et dile-
 ctionis adeo firmiter processit, ut se dux fidei ejus
 credens duodecim ex trecentis suscepit; cum
 quibus cum rege in Pannoniam et terram Hungaro-
 rum descendit; fratrem vero Baldwinum, relictum
 Tollenburg populum regere et procurare, remisso
 exercitu trecentorum, constituit. Dux itaque Panno-
 niam ingressus, honorifice ab ipso rege et primatibus
 suis susceptus est, eique benigne et copiose omnia
 necessaria parata sunt de domo regis et mensa, quae
 tam egregium virum decebant. Dehinc rex per dies
 octo plurimum conventum suorum habens, qui etiam
 ad videndum tam nominatissimum principem con-
 fluxerant, querebat consilium qua fide et fiducia
 salvo regno suo rebusque suorum tam copiosus exer-
 citus fortiter armatus intrmitteretur. Tandem reper-
 tum est consilium et duci declaratum quomodo, nisi
 darentur obsides viri egregii et primores exercitus,
 nullus sibi suisque concederetur transitus, ne aliqua
 occasione assumpta, in virtute tam innumerabilis
 gentis terram et regnum amitteret. His auditis, dux
 voluntati regis in omnibus cessit, et obsides quos
 petebat dari non abnuvit, hac tamen conditione ut
 ultra peregrinorum exercitus, tam praesens quam
 futurus, per terram ejus transiret sine aliquo obsta-
 culo, et pacifice mutaret vitae necessaria. Nec mora,

percussit rex foedus cum duce, percusserunt et universi principes regni sui in jurejurando non ultra nocere peregrinis transitoris. His ergo sic utrinque in vera fide firmatis, rex ex consilio suorum requisivit Baldewinum, fratrem ipsius ducis, obsidem fieri, uxorem quoque ac familiam ejus. Quod dux sine ulla contradictione adimpleri concessit, statimque post dies octo missa legatione, dux universum exercitum præcepit properare ad castellum Cyperon, ac tabernacula sua hac altera in ripa fluminis et paludis collocari.

CAP. V. — Ubi exercitus jussu ducis castra posuerit.

Ad hanc ducis legationem coepit exercitus nimium hilarescere, et gavisus sunt universi, qui antea ex diutina ducis absentia hæsitabant, existimantes eum in falsa fide traditum et extinctum, sed nunc, quasi de gravi somno expergefati, surrexerunt, et juxta ducis mandatum venientes, in ripa fluminis et paludis castrametati sunt. Collocatis itaque tentoriis, dux de regno Hungariæ reductus, et suis restitutus est, referens quantam ei rex curam et honorem exhibuerit, et omnia, quæ cum rege et principibus ejus pactus sit, et quomodo frater ejus Baldewinus a rege in obsidem cum uxore et familia requisitus sit, donec populus cum silentio et pace transeat, alio qui nullam sibi dari licentiam transcundi. Et post pauca statim admonuit fratrem suum Baldewinum, obses fieret pro populo, sicut decretum erat. Qui vehementer coepit reniti et contradicere, donec dux hæsitacione illius turbatus, constituit, ut ille curam exercitus Dei gereret, et ipse pro fratribus obses fieri non dubitaret. Tandem Baldewinus omni mentis suæ fluctuatione exclusa, concessit obses fieri, et exsilio pro salute fratrum suorum transferri.

CAP. VI. — Obsidibus datis, qualiter Hungariam transierint.

igitur tam præclaro principe jam obside facto, et rege una cum illo in Pannoniam regresso, universus exercitus ex jussu et concessu regis per pontem trans paludem intronissus est, et ad fluvium Lintax castrametatus est. Castris vero positis, et universis hospitio sedatis, Godefridus dux præcones per singulas domos ac tentoria acclamare constituit sub judicio mortis, ne quidquam contingerent, aut violenter in regno Hungariæ raperent, et nullam seditionem moverent, sed omnia æquo pretio mutarentur. Similiter et rex per universum regnum, acclamari præcepit, ut omnem copiam rerum necessariarum reperiret exercitus in pane, vino, frumento, hordeo, in bestiis agri et volatilibus cœli; jussumque sub judicio vitæ, ne injusta venditione Hungari gravarent exercitum aut conturbarent, sed potius omnia venalia illis alleviarent. Sic et sic per singulos dies in silentio et pace, in mensura æqua, et justa venditione dux et populus regnum Hungariæ pertransiens, ad Drowa fluvium pervenerunt. Ubi congerie lignorum composita, et plurima viminum copula-

tionem facta, eundem fluvium trajecerunt, assidue rege cum validissima manu equitum a sinistris gradiente una cum Baldewino et cæteris obsidibus, quousque ad locum, qui dicitur Francavilla, perventum est. Illic per tres dies remorati, vitæ necessaria, et quibus indigebat exercitus, pretio mutantes, cum omnibus Malevillam descenderunt, in littore Sowa diebus quinque pernoctantes. Illic duci cæterisque principibus exercitus innotuit quam intolerabilis virtus militiæ imperatoris Constantinopolis adfuisset ad prohibendam peregrinis viam per regnum Bulgariæ. Quapropter dux et universi consilium inierunt, ut partem exercitus in armis trans fluvium præmitterent ad reprimendos hostes milites imperatoris, quousque populus enavigaret. Non amplius enim quam tres naves illic repertæ sunt, cum quibus mille equites loricati ad præoccupandum littus transmissi sunt. Cætera multitudo, copulatione lignorum et viminum, fluminis alveum superaverunt.

CAP. VII. — Ubi rex obsides reconsignat, et qualiter rex Græciæ ducem per internuntios interpellaverit.

Vix enavigavit populus et eorum princeps, et ecce rex cum omni apparatu suo, et fratre ducis Baldewino, ejusque uxore et cunctis obsidibus adfuit, quos ibidem in manu ducis restituit. Ac dehinc nimia dilectione commendato duce fratreque ejus in donis plurimis et osculo pacis, in terram regni sui reversus est. Dux vero et omnis exercitus illius altera in ripa constituti, in villa Belegrave Bulgarorum hospitio pernoctarunt, quam Petrus et illius exercitus non longe ante deprædati combusserant. Mane autem facto, dux et exercitus illius exsurgentes, silvas immensas et inauditas regni Bulgarorum ingressi sunt. Ubi legati imperatoris illis occurrerunt, in hæc verba nuntia deferentes: «ALEXIS, imperator Constantinopolis regni Græcorum, duci GODEFRIDO suisque sequacibus, integram dilectionem. Rogo te, dux Christianissime, quatenus regnum et terras meas, quas ingressus es, gentem tuam vastare et deprædari non patiaris, sed emendi licentiam obtineas, et sic omnia sufficienter ex nostro imperio emenda et vendenda tui reperiant.» Hanc itaque imperatoris legationem dux intelligens, in omnibus se imperatoris parere pollicetur mandatis. Unde universis indictum est ne deinceps quidquam aliqua injusta vi contingant, præter pabula equorum. Sic vero pacifice ex rogatu imperatoris pertranscunt, pervenerunt Niezh præsidium ejus. Ubi mira affluentia ciborum in frumento, hordeo, vino et oleo plurimæque venatione ex imperatoris dono duci oblata est, cæteris licentia vendendi et emendi concessa. Illic siquidem per dies quatuor in omni opulentia et jucunditate recreati sunt. Post hæc dux cum omni exercitu Sternitz profectus est: ubi non minori pinguedine donorum imperatoris sibi satisfactum est. Dehinc post aliquot dies discedens, ad Phinopolim, civitatem præclaram, descendens, illic similiter ex imperatoris dono omnem abundantiam

necessariorum habuit per dies octo. Ubi nuntia illi A allata sunt, quomodo imperator Hugonem Magnum, fratrem regis Franciæ, Drogonem et Clareboldum, in vinculis et carcere tenuisset.

CAP. VIII. — *Quid dux resalutato regi mandaverit, et pro retentis principibus quid egerit.*

Hoc audito, dux imperatori legationem misit, quatenus hos principes terræ suæ, quos tenebat captivos, libertati restitueret, alioqui se fidem illi et amicitiam non posse servare. Baldewinus, Hamaicorum comes, et Henricus de Ascha, intellecta ducis legatione ad imperatorem destinata, primo diluculo, duce ignorante, viam anticipaverunt in Constantinopolim, ut legatos prævenientes ab imperatore majora dona consequerentur. Dux vero audiens graviter accepit; sed tamen dissimulans iram, Adriapopolim profectus est: ubi quodam flumine natatu equorum superato, tentoriis positus pernoctavit. Pons denique, qui trans fluvium per mediam civitatem porrigitur, sibi et suis ab incolis interdicitur. Deinde exsurgentes; et Salabriam properantes, tentoria posuerunt per amœna loca pratorum. Ubi reversi nuntii ducis ab imperatore, retulerunt, quomodo captivos principes minime reddidissent. Unde dux et omnis societas in iram exarserunt, et ultra illi fidem et foedus pacis servare noluerunt. Statimque ex præcepto ducis omnis terra illa in prædam data est peregrinis et advenis militibus, qui per dies octo illic moram facientes, totam regionem illam depopulati sunt.

CAP. IX. *Rex Græcorum quomodo captivis principibus absolutis, regno suo consuluerit, ducem simul accersens.*

Imperator autem, intelligens regionem depopulari, Rudolfum Peel de Lan et Rotgerum, filium Dagoberti, viros disertissimos, de terra et cognatione Francigenarum, duci misit, rogans ut a præda regni sui et vastatione cessaret exercitus, et captivos quos petebat sine dilatione redderet. Dux vero, in isto consilio cum cæteris principibus, acquievit legationi imperatoris, et amovens castra, præda interdicta, secessit ad ipsam urbem Constantinopolim cum universo comitatu peregrinorum. Ubi fixis tentoriis, hospitati sunt in manu robusta et intolerabili, loriceis et omni bellica armatura muniti. Et ecce in occursum Hugo, Drogo, Willhelmus Carpentarius et Clareboldus, laxati ab imperatore, duci adfuerunt, gaudentes illius adventu et suæ multitudinis, et in amplexum ducis cæterorumque plurimo osculo corruentes. Similiter et prædicti legati imperatoris duci occurrerunt, rogantes eum, ut intraret palatium imperatoris cum aliquibus primis de exercitu, ut audiret verbum regis, cætera multitudo extra muros civitatis remaneret. Vix hanc legationem dux accepit, et ecce quidam advenæ de terra Francorum occulte in castris duci adfuerunt, qui plurimum eum monuerunt, ut caveret versutias et venenatas vestes ipsius imperatoris ac verba dolosa, et nequaquam ad eum intraret aliqua blanda promissione, sed extra muros sedens omnia quæ sibi

offerret secure susciperet. Dux igitur, sic præmonitus ab advenis et Græcorum deceptiones edoctus, ad imperatorem minime introivit. Quapropter imperator indignatione vehemente motus adversus ducem et omnem ejus exercitum, vendendi et emendi licentiam illis interdixit. Baldewinus vero frater ducis, agnita hac imperatoris indignatione et videns populi indigentiam nimiamque defectionem necessariorum, egit cum duce et magnificis exercitus quatenus rursus per regiones et terras Græcorum prædas contraherent, escas comportarent, donec imperator his cladibus coactus, rursus emendi vendendique licentiam concederet. Imperator ergo videns terræ regni sui prædas et mala ingruere, licentiam vendendi et emendi omnibus iteravit.

CAP. X. — *Post aliquantas utrinque animositates tandem dux cum imperatore pacem componit.*

Erat Natalis Domini, ideoque in tam solenni tempore et diebus pacis et gaudii, visum est universis bonum et laudabile et acceptum coram Deo, utrinque concordiam renovari, inter domum imperatoris et ducem ac universos præpotentes exercitus. Et sic pace composita, continuerunt manus suas ab omni præda et injuria. His ergo quatuor diebus sanctis, in omni quiete et jucunditate resederant ante urbis mœnia Constantinopoli.

CAP. XI. — *Causa imperatoris dux castrorum loca mutat, benevolentiam nuntios ad eum mittit, rogatus venire dissimulat.*

Post quatuor vero dies legatio imperatoris processit ad ducem, quatenus castra moveret ejus causa et precibus, et intra palatia, quæ in littore brachii maris sita erant, cum exercitu suo hospitaretur propter medios algores nivis et hiemis, qui pluviali tempore imminebant, ne tentoria eorum madefacta et attrita deperirent. Cessit tandem dux et cæteri comprimores imperatoris voluntati, et amotis tentoriis, per palatia et turritas domos, quæ spatium triginta milliarium in littore maris comprehendunt, hospitati sunt cum omni exercitu Christianorum. Ab ea die et deinceps omnem plenitudinem cibariorum et rerum necessariorum ex imperatoris jussu repererunt et emerunt. Post paululum dehinc rursus imperatoris legatio duci adfuit, quæ eum admonuit ad eum ingredi et ejus verba intelligere. Quod dux domino renuit, præmonitus ab advenis civibus de versutia illius, sed viros egregios direxit illi nuntios, Canonem comitem de Monte acuto, Baldewinum de Burg, et Godefridum de Ascha, qui excusarent eum, et in hunc modum loquerentur: « GODEFRIDUS dux imperatori fidem et obsequium. Libenter et optato ad te ingrederer, honores et divitias domus tuæ considerarem, sed terruerunt me plurima mala, quæ auribus meis de te innotuerunt. Nescio tamen si vel invidia aut odio tui hæc adinventæ et vulgata sint. » Imperator hæc audiens, plurimum de omnibus se excusavit, dicens nunquam oportere ducem vel aliquem de societate, quidquam fallaciæ de eo timere, sed eum suosque quasi filium et amicos servare et honorare. Regressi autem nuntii ducis, omnia, quæ

ene promissa et fideliter ex ore imperatoris audierant, in bonum retulerunt. Verum dux adhuc minime mellifluis illius promissis credens, prorsus colloquium ejus refutavit. Et sic inter hæc nuntia hinc et hinc, quindecim dies evoluti sunt.

CAP. XII. — *Imperator alimenta emenda subtrahit, exercitus partes Græciæ invadit.*

Imperator itaque cognoscens ducis constantiam, cumque ad suam præsentiam invitari non posse, iterato moleste accepit, et hordeum et pisces ad vendendum subtraxit, deinde panis alimentum, ut vel sic coactus dux imperatoris præsentiam non recusaret. Sed nec sic imperatore proficiente, ut animum ducis emolliret, quadam die ex instinctu imperatoris quingenti Turcopoli navibus invecti per brachium maris, armati arcu et pharetra, matutinos milites ducis sagittis infixerunt, alios mortificatos, alios sauciatos a littore arcentes, ne illic emere ex solito alimenta liceret. Continuo hæc crudelis fama in solio ducis allata est. Qui illico jussit cornua perstreperere, populum universum armari, et ante ipsam urbem Constantinopolim redire, tentoriaque relocare. Ad hanc ducis jussionem signo dato cornicinum, eruperunt universi ad arma, et palatia et turres, in quibus hospitio manserant, alia incendio vastaverunt, alia comminuerunt, damnum irreparabile Constantinopoli inferentes.

CAP. XIII. — *Frater ducis cum periculo populum ducis transduxit, dimicantes inter se partes dirimit.*

Exorta denique jam in palatio fama tam vehementis incendii et exterminii, dux nimium expavit, metuens ne flamma ædificiorum et strepitu moti exercitus percipere, pontem, per quem transierant a civitate Constantinopoli ad palatiorum mansiones, subito in manu robusta præoccuparent milites et sagittarii imperatoris. Ideoque sine mora præmisit Baldwinum fratrem suum cum quingentis loricatis militibus ad obtinendum pontem, ne aliqua vis imperatoris præcuriens, illum corrumpere; et sic peregrinis transitus et reditus ultra negaretur. Baldwinus vix medio ponte constiterat, et ecce a dextris et sinistris Turcopoli, milites imperatoris, navigio invecti circumquaque in transeuntes sagittis irruunt, et fortiter impugnant. Quibus Baldwinus e ponte resistere nullam habens copiam, sagittas illorum effugere properavit; et sic superato ponte, velociter in aliam partem pontis sicco littore se contulit, pontem obtinens et observans versus mœnia dominæ et magistræ civitatis, quousque totus per pontem migraret exercitus. Dux vero a tergo cum suis custodiam agebat. Interea a portis versus Sanctum Argonium infinita manus Turcopolorum et totius generis militum prosiluit in sagittis et varia armatura ad expugnandum Baldwinum, et universum gentis Christianæ comitatum. Sed Baldwinus immobilis et insuperabilis ab omni illorum assultu in loco constituto perstitit, donec a mane usque ad vesperam populo trans pontem ante urbis mœnia relato, et castris positus hospitato, eosdem

A Turcopolos, a portis egressos, et populum impugnantés cum quingentis loricatis fortiter incurrit; et utrinque graviter commisso prælio, plurimi hinc et hinc ceciderunt, et plurimi equi Francorum sagittis interierunt. Sed ad ultimum Baldwinus prævalens, milites hos imperatoris gravatos ac fugitivos in portas ire compulit, camposque et victoriam potenter obtinuit. Verum Turcopoli et milites imperatoris indignantes se victos, et bello fugitivos, iterato crebrius a portis eruperunt, ad lacessendum et expugnandum exercitum: quousque dux adveniens, quia nox erat, omnia pace composuit; commonens fratrem suum cum universis in castra redire, et a pugna hac in noctis umbra manus et arma continere. Similiter imperator, metuens amplius et validius hanc belli tempestatem ingruere, et vespere umbroso suos deficere et perire, pacem et ipse fieri imperat, lætatus ducem suos a bello pacare voluisse.

CAP. XIV. — *Imperator, promissis obsidibus, ducem ad se invitat, et quid ipse dux legatis Boemundi responderit.*

Crastina vero luce exorta, ex præcepto ducis exurgens populus, terram et regnum imperatoris perlustrans, curriculo dierum sex graviter deprædatus est; ut vel sic saltem imperatoris suorumque superbia humiliari videretur. Quo cognito, imperator tristari et dolere cœpit, quod terra et regnum sic dissiparetur. Qui statim accepto consilio, duci legationem misit, quatenus prædam et incendium prohiberet, et in omnibus illi satisfaceret, in hæc verba loquens: « Cessent inter nos et vos inimicitie, et dux ad me ingrediatur, fiduciam et obsides sine aliqua dubietate a me recipiens, quod incolumis veniat et redeat, certus de omni honore et gloria, quam sibi suisque facere poterimus. » Quod benigne dux annuit, si tales darentur obsides, quibus credere possit de vita et salute sua; et sic procul dubio ad eum descendens, libenter sibi et viva voce et ore ad os loqueretur. Vix post hanc ducis responsionem legati imperatoris recesserant, et ecce quidam alii legati ad eundem ducem venientes ex parte Boemundi salutaverunt eum, sic loquentes: « Rogate Boemundus, princeps ditissimus Siciliæ et Calabriae, ut nequaquam cum imperatore in concordiam redeas; sed in civitates Bulgarorum Adrianopolim et Phinopolim secedas, et tempus hyemale illic peragas; certus quod mense Martio inchoante, idem Boemundus cum universis copiis in auxilium tibi est affuturus, ad expugnandum hunc imperatorem, et illius regnum invadendum. » Audita hac Boemundi legatione, dux omne responsum econtra fieri distulit, dum luce proxima exorta, ex consilio suorum respondit: « Se non causa quæstus, aut pro destructione Christianorum, a terra et cognatione sua exiisse, sed in Christi nomine viam institisse Jerusalem; hancque velle perficere et adimplere consilio imperatoris, si ejus gratiam et bonam voluntatem recuperare et observare possit. » Hanc autem ducis intensionem et responsionem nuntii Boemundi intel-

ligentes, benigne a duce commendati, in terram A Apuliæ reversi sunt, omnia sicut ex ore ducis didicerant, referentes.

CAP. XV. — *Filio imperatoris obside accepto, dux curiam ingreditur.*

Imperator vero Boemundi hanc novam legationem et suggestionem intelligens, ducem ac ejus amicos amplius de concordia sollicitabat, quatenus, si ei placari vellet, et terram ejus pacifice pertransire, sibi vero facie ad faciem præsentari in colloquio, dilectissimum filium suum, Joannem nomine, sibi obsidem daret; et omnia necessaria cum emendi licentia sibi suisque accommodaret. Hæc imperatoris promissa decreta et firmata dux intelligens, ex consilio suorum castra movit a muro civitatis, et iterum trans pontem hospitandi gratia in brachio B maris in muratis ædificiis secessit, universum populum admonens, ut pacifici essent, et sine seditione necessaria emerent. Crastina vero luce exorta, Cunonem comitem de Monte acuto, et Baldewinum de Burg, viros nobilissimos, et in omni verbo disertissimos, jussit coram adesse, quos ad suscipiendum obsidem filium imperatoris confidenter direxit: quod actum est. Abducto ergo jam obside filio imperatoris, ac in potestatem ducis suorumque fidei custodia constituto, dux sine dilatione navigio per brachium maris Constantinopolin advectus est. Et assumptis egregiis viris, Wenero de Greis, Petro de * et cæteris principibus, audacter curiam imperatoris ingressus, facie ad faciem sibi astitit, ut audiret verbum ejus; et viva voce responderet ei super omnibus quæ requireret, aut eum interpellaret. Baldewinus vero nequaquam tunc palatium imperatoris introivit, sed in littore cum multitudine remansit.

CAP. XVI. — *Quam gloriose dux ab imperatore susceptus sit et exhibitus, et quid inter eos convenerit.*

Imperator autem, tam magnifico et honorifico duce viso, ejusque sequacibus, in splendore et ornatu pretiosarum vestium tam ex ostro quam aurifrigio, et in niveo opere harmelino et ex mardriuo grisioque et vario, quibus Gallorum principes præcipue utuntur, vehementer admirans honorem ac decorem illorum, primum ducem in osculo benigne suscepit, dehinc universos primates et collaterales illius eodem pacis osculo honorare non distulit. Sedebat autem imperator more suo potenter in throno regni sui, non duci, non alicui assurgens ad porrigenda oscula, sed flexis genibus dux incurvatus est, incurvati sunt et sui ad osculandum tam gloriosissimum imperatorem et potentissimum. Osculatis denique omnibus ex ordine, duci in hæc verba locutus est: « Audivi de te, quoniam miles et princeps potentissimus tua sis in terra, et vir prudentissimus ac perfectæ fidei. Quapropter te in filium adoptivum suscipio; et universa quæ possideo, in potestate tua constituo, ut per te imperium meum et terrâ mea a facie præsentis et adfuturæ multitudinis liberari ac salutari possit. » His pacificis et piis imperatoris sermonibus dux placatus, et illectus

non solum se ei in filium, sicut mos est terræ, sed etiam vassallum junctis manibus reddidit cum universis primis, qui tunc aderant, et postea subsecuti sunt. Nec mora, aliqua ex ærario imperatoris allata sunt dona inæstimabilia duci, et cuactis qui conveniant, tam in auro quam argento, et ostro diversi generis, in mulis et equis, et in omni quod pretiosius habebat. Sic vero imperatore ac duce perfectæ fidei et amicitiae vinculo insolubili innodatis, a tempore Dominicæ Incarnationis, quo hæc concordia contigit, usque ante paucos dies Pentecostes per singulas hebdomadas quatuor viri, auris Byzantiis onerati, cum decem modis monetæ tartaron, de domo imperatoris duci mittebantur, quibus milites sustentari possent! Mirabile dictu! universa, quæ ex dono imperatoris dux militibus distribuebat, in mutatione alimentorum ad ærarium regis protinus redibant; et non solum hæc, sed etiam quæ sub universo orbe illuc congesti exercitus. Nec mirum, nam nullius præter imperatoris merces tam in vino et oleo quam in frumento et hordeo, omnique esca, vendebatur in toto regno. Et ideo regis ærarium assidua pecunia abundans, nulla datione evacuari potest.

CAP. XVII. — *Monitu imperatoris populus Domini in Cappadociam migrat. Dux imperatorem pro necessariis rebus sæpius interpellat.*

Pace et concordia inter imperatorem et ducem hæc conditione firmata quam diximus, dux in hospitia ædificiorum in brachio maris relatus, hæcenus obsidem filium imperatoris honorifice remisit, certus ultra de fide et amicitia ab imperatore suscepta. Altera dehinc die, acclamatum est ex jussu ducis per universum exercitum, ut pax et honor imperatori et omnibus suis deinceps exhiberetur, et justitia servaretur in omni mensura venditionis et emptionis. Imperator similiter interdixit in omni regno suo sub judicio vitæ, ne quis noceret aut defraudaret quemquam de exercitu, sed omnia æquo pondere et mensura peregrinis venderentur, pretium vero alleviaretur. Post hæc quadragesimali tempore inchoante, imperator ducem admonuit suæ adesse præsentiae, multum per amicitiam et fidem datam illum obtestans et deprecans, quatenus transfretaret, et in terram Cappadociæ tabernacula collocaret, propter ædificia, quæ populus incorrigibilis destruebat. Quod dux benigne annuit, ac trajecto flumine, alio in littore in pratis Cappadociæ, ipse et universus populus castris positus commorati sunt. Ab hinc et deinceps, paulatim peregrinis chare omnia vendebantur, sed tamen munera imperatoris nequaquam duci immunita sunt; metuebat enim eum valde. Dux vero, venditionis penuriam rerum necessariorum intuens et populi clamorem moleste accipiens, imperatorem sæpius navigio conveniebat, et de gravitate venditionis eum arguebat. Sed imperator, quasi inscius et id fieri nolens, rursus peregrinis omnia alleviabat.

CAP. XVIII. — *Boemundus adveniens, ægre persuasus est imperatoris homo feri.*

Interea dum ad hæc ducem cum imperatore agerent

tur, et sancta Pascha, jam tribus septimanis evolutis, A processisset, Boemundus decem millia habens equitum, et plurimas copias peditum, per Valonam et Durax et ceteras civitates regni Bulgarorum descendens, in virtute magna ante muros civitatis Constantinopolis astitit. Cui dux ex rogatu imperatoris cum viginti primoribus de suo assumpto exercitu occurrit, ut eum ad imperatoris presentiam sub firma fide introduceret, priusquam arma reponerent, aut tentoria collocarent. Tandem vero cum se invicem salutassent, et dux diu cum ipso Boemundo ageret, plurimisque blanditiis ei persuaderet, ut verbum imperatoris auditurus curiam intraret, Boemundus vero prorsus negaret, ac referret, nimium se imperatorem pertimescere, eo quod vir callidus et subdolos haberetur, ad extremum victus bona promissione ducis et allo-

CAP. XIX. — *Nepos Boemundi clanculo digreditur: dux cum suis decenter ab imperatore dimittitur: Robertus comes.*

Cum hæc concordia et foedus inter imperato- rem et Boemundum fieret, Tankradus, sororis C filius Boemundi, brachium maris cum universo comitatu et apparatu tam suo quam Boemundi transfretavit, clam imperatore, duce ac Boemundo, ne et ipse subditus illi fieret. Hæc igitur Tankradi præsumptione imperator audita, moleste accepit, eo quod ejus colloquium vitaverit. Sed tamen prudenter dissimulans, Boemundum atque ducem cum amore et immenso honore munerumque largitione commendatos, trans fluvium ad exercitum remisit. Brevi dehinc intervallo adfuit Robertus Flandrensis eum immensis copiis, qui et ipse audita concordia ducis et Boemundi cum imperatore, foedus iniit, homo illius factus. Unde ipse quoque sicut et illi, ingentia munera de manu imperatoris meruit accipere. Dehinc post aliquot dies ab imperatore benigne commendatus est, et flumine prædicti maris emenso, in regione et pratis Cappadociæ sociis et Christianis principibus admistus, armis et copiis associatus est.

CAP. XX. — *Exercitus versus Nicæam iter dirigit; de Reymundo comite et Petro Eremita et de quibusdam aliis principibus.*

Non multo dehinc tempore tam egregiis viris in unum collatis, placuit, ex communi consilio, quatenus jam congruum tempus expeditionis operati, sicut devoverant, deinceps viam continuarent versus civitatem Nicæam, quam gentilis virtus Turcorum, imperatori injuste creptam,

suo subjugavit dominio. Eadem siquidem die, qua castra moverunt, Rufinel applicuerunt. Et ecce legatio Reymundi, comitis Sancti Ægidii adfuit, quomodo et ipse in civitatem Constantinopolim ingressus cum imperatore foedus percussisset, rogans et obtestans, quatenus eum et episcopum de Podio, Reymorum nomine, præstolari vellent. Hi vero se minime cum præstolari, aut longius his partibus immorari astruxerunt, sed paulatim se præcedere, ipsum vero comitem recto et non nimium maturato calle posse subsequi, rebus suis caute et diligenter cum imperatore ordinatis. Ibidem Rufinel, Petrus Eremita, præstolatus principes, cum paucis reliquis suæ attritæ multitudinis adjunctus est. Comitibus vero Reymundi legati, accepto ducis responso, Constantinopolim reversi sunt. Dux siquidem et Boemundus et Robertus Flandrensis, donis a rege pretiosis donati et nimium commendati, iter suum continuant. Reymundus gratosus et dilectus factus imperatori, diebus quindecim Constantinopoli moram fecit, plurimum honoris et doni ab imperatore consecutus, sub fide et sacramento homo illius factus.

CAP. XXI. — *De obsidione urbis Nicææ.*

In his itaque diebus Robertus, Nortmanorum comes, Stephanus Blesensis, Eustachius, frater prædicti ducis cum ingenti manu equitum et peditum similiter adfuerunt: qui et ipsi cum imperatore foedus et amicitiam incuentes, hominesque illius in fidei jureamento facti, nimis donis ab eo honestati sunt. Dux vero et qui cum eo erant, interea Nicæam urbem adierunt, quo ipse dux primum obsidionem, ante majorem portam urbis positis castris, constituit fieri. Subsecutis vero principibus, paucissima requies in terminis Cappadociæ fuit trans prædictum brachium maris S. Georgii, sed festinato itinere et ipsi castrametati, circa Nicæam urbem consederunt; quæ mœnibus, muris, munitionibus turrium insuperabilis videbatur. In hac urbe antiqua et robustissima, Solymanus, unus ex principibus Turcorum, vir nobilissimus, sed gentilis, dominio præerat. Qui, audito Christianorum intentionis adventu, omni armatura fortium virorum civitatem munivit, quin et alimenta copiosa, undecunque collecta, intulit, portas vere undique seris firmissimis obstruxerunt. Ut enim circa Nicæam et ejus mœnia in equis velocissimis prædicti principes convenerunt, alii in assultibus et discursibus equorum delectabantur, turres et fortissima mœnia admirantes, murosque duplices. Sed neque his circumspectis, aliqua formidine concuti potuerunt; verum omni virtute et militari habitu animati, urbem assiliunt et oppugnant; alii vero pedestri aggressu, non minus arcu et sagittis defensores urbi bello lacesunt, sed plures gravissimis ictibus et jaculis desuper repugnantium attriti sunt, qui incaute et cæco impetu ac fragore subito prælia juxta muros tentare ausi sunt.

CAP. XXII. — *Item dispositio obsidionis; quibus principibus quæ partes civitatis delegatæ sint.*

Principes vero exercitus, videntes sic frustra et

inutiliter bello populum perire; nec quidquam in-clusis huic præsidio posse nocere, nil melius senserunt quam ut, obsidione circumquaque posita, urbem cogerent et custodes murorum. Unde in prima obsidione Godefridus, dux Lotharingæ, princeps ac dominus de castello Bullionis, cum universo comitatu Lotharingorum constitutus est; Boemundus princeps Siciliae et Calabriae, natione Northmannus, vir alti cordis et miri ingenii, ac omni militari virtute in rebus bellicis aptissimus, et opibus ditissimus, vicinus sedem collocavit; Tankradus, tiro illustris, juxta eundem Boemundum, avunculum suum, cum suis sodalibus considerare decernitur; Tatinus quidam truncati nasi, familiaris imperatoris Constantinopolis, et ejus secretorum conscius, ductor Christiani exercitus, eo quod loca regionis ræta sibi essent, cum auxiliari manu militum ejusdem imperatoris, urbem in decreta sibi parte premebat. Robertus, comes Flandrensis, nulli illorum dispar in armis, divitiis et viribus, et comes Robertus, princeps Northmanniæ, filius regis Anglorum ferocissimus, armis rebusque militaribus ditissimus, juxta prædictos in obsidione ejusdem urbis in ordine locati sunt. Wernerus de Greis castro, miles irreprehensibilis in arte bellica, Eustachius, frater prædicti ducis Godefridi, cum Baldewino fratre eorum, viro clarissimo, et bello invictissimo, pariter in ordine consederunt. Baldewinus de Montecastello, Hamaicorum comes et princeps, vir illustrissimus in omni militari actione, Thomas de Feria castro, Francigena, miles acerrimus, una cum Baldewino de Burg, Drogo de Nahella, Gerhardus de Keresicastello, Anselmus de Riburgismonte, Hugo comes de S. Paulo, Engilradus ejusdem Hugonis filius, miles egregius, Wido de castro Porsessa, tiro in armis fortissimus, Baldewinus de castello Gant, Baldewinus quoque vir bello nominatissimus, cognomine Calderim comes, una Willihelmus de Foreis castello, omni virtute et potentia bellica præclarus, ad observandam urbem, vix humanis viribus superabilem, omnes viri fortissimi, in decreta sibi parte consederunt.

CAP. XXIII. — *Item de eodem.*

Episcopus vero de Podio, Reyperus nomine, omni bonitate repletus, non modica manu et apparatu circa urbem vires augebat. Stephanus, comes Blesensis, et caput et primus consilio in omni exercitu, in multitudine gravi uno in latere urbem tuebatur. Hugo, cognomine Magnus, frater regis Franciæ, illustrissimus socius, ad custodiendam urbem suo sedit in ordine. Robertus, filius Gerardi, Reymundus cognomine Pellez, Bonwankerus de Capis castello, Milo quoque cognomine Lover miles fortissimus, Stephanus de Albemarla, filius Udonis comitis de Campania, Waltherus de Dromedart, et ejus filius Bernardus dilectissimus, in omni facto et forma delectabilis; Gerardus de Gorna, Gothardus, filius Godefridi, juvenis clarissimus, Rudolfus, ditissimus copiarum, dominus Alenus, cognomine

A Ferrans, Conanus quoque, ambo principes Britannorum, Reinoldus de civitate Belvaciæ, Walo de Calmont, Willihelmus de Montpelir, viri imperterriti, fixis papilionibus cum cæteris præfatis in circuitu urbis consederunt. Castus quoque de Berdeiz civitate, Gebardus de Roselon civitate, Giselbertus de Treva, unus de principibus Burgundiæ, Oliverus de castro Jussi, miles audax et pugnax, Achar de Motinerla, candidus capite, Reimholdus, comes de Oringis civitate, quo non alter valentior, Lodowicus de Monzons, mirabilis in opere militari, filius comitis Dirici de Monthiliart, Dudo de Cons, rufus capite, bello doctissimus; Gozelo et frater ejus Lambertus, bello peritissimus, cum patre suo Cunone de Monte acuto, viro illustrissimo, juxta prædictorum papiliones' tabernacula collocaverunt. Petrus de Stadeneis, Reinardus de Tul civitate, Walterus de Verveis, Arnolfus de Tyr, Joannes de Namecca, Herebrandus de Boillon, hi omnes ad omne bellorum incendium indefessi urbem eingeant.

CAP. XXIV. — *De viris sacri ordinis et vulgo incerni, et de lacu civitatis.*

Nec dubitandum est, cum tot capitaneis primis non paucos adfuisse sequaces et inferiores, servos et ancillas, nuptas et innuptas, cujusque ordinis viros et mulieres. His omnibus, episcopi, abbates, monachi, canonici et presbyteri præerant ad instruendos et corroborandos. Obsessa ab his copiis tota continetur civitas præter locum, quem ad tuendum, et vacuum relictum, comiti Reymundo decreverant. Victum, et omne quod necesse est corpori, nullis immitti portis tam copiosus sinebat exercitus. Sed lacus quidam miræ latitudinis et longitudinis, in modum maris altus, aptus remis et navigio, in quodam latere murorum civitatis habebatur, per quem sæpius ingressus et egressus viris Solymani, necessaria inferentibus, ipsique Solymano, patere solebat. Nondum vero Reymundus, præfatus comes de terra S. Ægidii, quæ dicitur Provincia, vires et opem contulerat. Nam cum imperatore Constantinopoli cum suis cuneis moram faciebat, multum ei foederatus præ donis magnificis, quibus de die in diem de domo regis augebatur.

CAP. XXV. — *De principe urbis Nicææ et de exploratoribus ejus.*

D Solymanus audita tantorum virorum belligerorum adunatione, a præsidio Nicææ egressus est propter auxilium cæterorum Turcorum et gentilium, spatio plurimorum dierum desudans, quousque quingenta millia virorum pugnatorum et ferratorum equitum ex omni Romania contraxit. Quibus undique collectis et admonitis, fama obsidionis Nicææ et exercitus Christianorum ad aures ejus perlata est, et quia numerus tot millium supra quadringenta millia illic consedissee referatur. Fama autem hac attonitus, cum universa collectione suorum iter suum per montana movit versus mœnia Nicææ, si forte e specula rupium posset oculis deprehendere, si tot, ut audierat, illuc millia convenissent, et qua

parte hos sanius aggredi posset. Tandem ex consilio A suorum, quarta die obsidionis transacta, idem Solymanus duos ex suis sub falsa specie Christiana in morem peregrinorum ad explorandam virtutem et actus Christiani exercitus direxit, qui custodibus arcis, et defensoribus Nicææ urbis, in hunc modum nuntia deferrent: « Scitote quia princeps et dominus urbis nostræ, Solymanus, mittit nos ad vos, ut spem firmissimam in suo iuvamine teneatis. Nil formidinis vobis ab his circumsedentibus incutiatur, qui longinquo fatigati itinere, et huc in exsilium progressi, pro stultis computabuntur, quos simili pœna et martyrio, ut Petri agmina ante hos dies, tractabit, et in proximo vobis succurrere in manu robusta et in millibus infinitis paratus est. » Hac Solymani legatione accepta, viri duo præmissi per loca nota et devia versus locum quo urbs inobsessa erat, viam insistunt, si forte enavigare occulte ad ipsos urbis defensores valerent, et nota facere quæ illis a Solymano injuncta erant, qualiter Solymanus, factis cunctis, in brevi peregrinos aggredetur, et ut omnis virtus Turcorum a portis erumperet, et sic in fortitudine admista populum Domini deleteret. Sed ex Domini voluntate a custodibus Christianis, circumquaque diffusis ad tuenda loca et semitas, ne qua fraus aut vis ex adverso noceret, hi duo præmissi a Solymano, capti et retenti sunt, quorum alter in impetu occisus est, alter ad præsentiam Christianorum principum adductus est.

CAP. XXVI. — *Item de uno exploratorum illorum, et quam sollici.e populus Domini gentilium præstolaretur adventum.*

Virum itaque apprehensum Godefridus dux et Boemundus, et cæteri minis suppliciorum coegerunt, ut ejus rei causa missus venerit, sola veritate explicaret. Ille autem tot electorum principum minas expavescens, et vitam suam in articulo mortis positam agnoscens, flebili voce, humili vultu lacrymarumque continua inundatione de vita et salute sua multum precatur, omnibus trepidans membris, et rei veritatem pollicetur aperire, et quod utile et salubre universo populo futurum esset. Fatetur enim se a Solymano missum, quem jugis montium cum innumerabili gente hospitatum, et adeo vicinum asserit, ut in crastino die circa horam tertiam eum ad pugnam credant adfuturum, et ejus dolos ac repentinos incursus sua relatione posse præcavere. Rogabat enim se in custodiam usque ad prædictam horam teneri, quousque rei veritas et Solymani probaretur adventus; sin autem aliquando his fefellisset, nequaquam sibi vitam donari, sed collo amputato velle perire. Instabat etiam multa et humili prece, quatenus Christianitatis professione baptismum susciperet, et Christiano jure Christianis communicaret. Sed hoc potius petebat timore susceptæ mortis quam aliquo catholicæ fidei amore. Tandem miserabili fletu illius et nimia Christianitatis promissione, primorum exercitus mollita sunt corda, ac illius miserti, vitam sibi donaverunt, sed tamen

PATROL. CLXVI.

mittitur in custodiam quam petebat. Ab hinc et deinceps pervigili cura stotus sollicitatur exercitus Christianorum, die ac nocte, armis et apparatu providus, usque ad hanc horam, quam ex captivi promissione Solymani copias ab Alpibus innumerabiles ebullire didicerant. Dux Godefridus, Boemundus, Robertus Flandrensis et universi qui aderant, comiti Reymundo tota nocte hac legationem direxerunt, quatenus plus solito viam maturaret, si cum Turcis bellum committere vellet, et sociis subvenire. Sciebant enim eum in proximo jam ab imperatore laxatum, et multis honoribus et divitiis commendatum. Qui tantorum principum legatione cognita, et Solymani tam maturata adventatione, nihil moræ ultra faciens, toto hujus noctis tempore acceleravit iter; ac prima hora diei, jam sole mundum replente, cum Podiensi episcopo in signis varii coloris et decoris adfuit, in loriceis et galeis, in fortitudine vehementer equestris et pedestris exercitus.

CAP. XXVII. — *Adventus Solymani: exhortatio Podiensi episcopi: conflictus et victoria populi Christiani.*

Itaque ipsius comitis vix tentoria ponebantur, cum Solymanus circa horam tertiam ab altitudine montium descendebat, et omnis comitatus ejus, ut arena maris per diversas semitas factis aciebus exundans, omnes viri fortissimi, et bello cautissimi, loriceis et galeis et clypeis aureis valde armati, signaque plurima miræ pulchritudinis in manibus præferentes. Horum in prima acie ad decem millia, viri omnes sagittarii, in convallem Nicææ præcucurrerant, arcus corneos et osseos, ad feriendum rigidissimos manu ferentes; et universi equis insidentes cursu velocissimis et bello aptissimis. Sic Solymanus et sui descendentes, per portam urbis irrumpere in impetu nitentur, quam Reymundus, prædictus comes, ad tuendum obsederat. Sed ab ipso comite et a Baldewino, fratre ducis, illis ex adverso cum Baldewino Calderim occurrentibus plurima manu, graviter retrusi et expugnati sunt. In hoc horrore crudelissimi belli inter manus festinantes, sermo episcopi sic populum consolatur: « O gens Deo dicata, omnia pro Dei amore Dei reliquistis, divitias, agros, vineas et castella; nunc in promptu vita perpetua est ei cui contigerit hoc in prælio martyrio coronari. Indubitanter hos inimicos, Deo viventi contrarios, adite, Deo donante hodie victoriam suscipietis. » Hac admonitione Paganus de Garlanda, dapifer regis Francorum, Wido de Porsessa, Tankradus et Rotgerus de Barnavilla, Robertus Flandrensis, Robertus Northmannorum princeps, confratribus in Christo sine mora subveniunt, per medias acies fulmineis ictibus et equorum celeritate discurrentes. Dux Godefridus et Boemundus, non equo tardantes, laxis frenis per medios hostes advolant, hos lanceis perforantes, hos ab equis dejicientes et socios sæpe hortantes, ad trucidandos hostes virili admonitione consolantur. Illic non modicus fragor hastarum, tinnitus gladiatorum et galearum in hoc luctamine

belli est auditus; non modica Turcorum ruina ab his egregiis viris eorumque sociis facta est. Hac victoria Dei gratia in populo catholico habita, Solymanus et sui in montana fuga reversi sunt, nulla ulterius pugna in hac obsidione populum Dei aggredi audentes. Ab illo die omnem clementiam erga captivum legatum Solymani fideles Christi exhibebant, quia cum verum et fidelem in sua promissione experti sunt, et privatus inter familiares summorum principum diligebatur. Occisorum vero et vulneratorum capita Christiani amputantes, secum in signum victoriae deferenda in sellarum suarum corrigiis ad tentoria sua detulerunt, et ad societatem, partim in tabernaculis relictam circa urbem ad prohibendum exitum inclusorum, cum gaudio reversi sunt. At hujus primi belli turbine sedato circa Nicæam, capita Turcorum amputata intra urbis mœnia jactabant, ad terrendos magistros arcis et custodes murorum. Deinde mille capita Turcorum collecta, in curribus et saccis plaustrisque reposita, detulerunt usque ad portum qui Civitot dicitur, et sic navigio imperatori Constantinopolim missa sunt.

CAP. XXVIII. — *De munificentia imperatoris in principes, et de Turco falsi nominis Christiano.*

Imperator, visis tot capitibus adversariorum suorum et militum Solymani, cujus injusta vi urbem Nicæam in dolo amiserat, plurimum in hoc fidelium triumpho exhilarescit, ac disponit ut pro labore bellico magnam recipiant remunerationem. Unde pecuniam non modicam, ostra diversi generis, et omnia necessaria ad remunerandum quemque potentem in vehiculis mulorum et equorum direxit, victus innumerales pariter attribuit, vendendi et emendi undique suo in regno largissima facultas concessa est. Nautæ et mercatores certabant ex imperatoria jussione navibus plenis cibariis frumenti, carnis, vini, olei et hordei per mare discurrere, quousque ad portum Civitot anchoras jaciunt, ubi fidelium turmæ ad refocillandum corpus, ante jejuniis aggravatum, omnia venalia reperiebant. Hac frequentia escarum fruentes et gaudentes, conspirant et affirmant se non recessuros, quousque urbs superata et capta imperatoris potestati restituatur. Promiserant enim juramento nihil de regno imperatoris, non castra, non civitates, nisi ex ejus voluntate aut dono, retinere. Hoc comperto et investigato, et visa Christianorum victoria et Turcorum cæde eruentissima, captivus ille, quem prædiximus, diffusus vitæ, et Christianitatis jugum effugere cogitans, quadam die visa opportunitate clarissima et custodiæ negligentia, facilis saltu pedis, vallum murorum urbis transvolat; Turcos per mœnia præsentis, et tunc belli otio vacantes, ad subveniendum sibi incessabili voce admonet ac precatur. Qui sine mora funiculo a mœnibus dimisso inter manus fallacis et fugitivi, peroni mox in ipso pendentem et manibus hærentem, intra mœnia non parvo clamore ac fragore facto interioris et exterioris, levaverunt. Nullus tamen Chri-

stianorum fugientem sequi aut retinere præsumpsit, propter Turcorum jacula desuper infestantium.

CAP. XXIX. — *De viris capitaneis in eadem obsidione occumbentibus.*

Cum in decreto firmissimo obsidionis et destructionis urbis, curricula septem hebdomadarum ibidem circa mœnia ejus versarentur, et principes, alii jactus et tormenta lapidum ad minuendos muros et turres aptarent, alii arietes ferratos componerent, et diversa ingenia quærerent assultusque plurimos inferrent, Baldewinus Calderim incessanter muros impugnans, nimisque temerario et audaci conatu præcurrrens, in ictu præmissi lapidis fractis cervicibus vita exspiravit. Baldewinus de Gant dum ibidem in assultu urbis desudaret, et incaute muros appeteret, vertice transfixo in impetu sagittæ, vitam exhalavit. Post hæc dum ex consilio et decreto principum rursus exercitus iteraret assultum, comes de Foreis et alter de insula Flandriæ, Walo nomine, in eodem assultu nimium ferventes et bello vehementes, dum hostes lacesserent, sagittis infixi interierunt. Wido de Porsessa, illustris eques ibidem infirmitate occupatus, vita decessit. Flevit super his omnis populus Catholicorum, quoniam fortes consiliarii et auctores rerum capitalium habebantur. Tantos etenim viros nobilissimos cum omni honore et religione episcopi et abbates sepelierunt, non modicam eleemosynarum largitionem pro salute animarum illorum dividentes egenis et mendicis.

CAP. XXX. — *Item de aliis ibidem pereuntibus.*

Dehinc quadam die, dum plurimorum principum strues, et machine muro Nicææ applicarentur, et quædam non in vanum, quædam frustra laborarent, Henricus de Ascha et Hartmanus comes, unus de majoribus Alemanniæ, vulpem ex proprio sumptu quercinis trabibus composuerunt, cujus in gyro tutos intexerunt parietes, ut gravissimos Turcorum sufferret ictus armorum, omniumque jaculorum genera, ac sic in ea manentes, tuti et illæsi urbem fortiter impugnando perforarent. Hoc tandem vulpis instrumentum dum ad unguem opere et ligaturis perduceretur, milites prædictorum principum loricati ad viginti in eadem vulpis protectione sunt constituti. Sed magna virosum inundatione et conamine juxta muros applicata, non æquo subsedit aggere, non recto impulsu aut æquo conductu moderata, et sic trabes, postes, universæque ligaturæ contrite, viros in ea latentes in momento oppresserunt. Hartmanus ac Henricus dolentes, et magnum de casu suorum luctum habentes, sepultura extinctos honorifice condiderunt, sed non parum gaudere potuerunt, quod cum suis non in hac momentanea suffocatione perierunt.

CAP. XXXI. — *De murorum et præcipue cujusdam turris oppugnatione.*

Alia post hæc die, dum creberrimi assultus plurimorum in vanum consumerentur, comes Reymundus turrim quamdam duobus tormentis lapidum, quæ vulgo dicuntur Mangenæ, fortiter quassatam

oppugnavit. Sed minui et dissolvi vel lapis unus ab hoc antiquo opere, et cæmento vix solubili, robustissimo tam jactu non potuit, dum ad extremum plura adaucta sunt lapidum quassantium instrumenta, quibus tandem muri concussi rimas per loca pertulerunt, et aliqui lapides præ creberrima jactatione cum cæmento minui ac labi cœperunt. Quod videns exercitus Dei viventis, adunata manu, et facta testudine viminea vallum superans, audaci transitu muros impetunt, turrim muris eminentem uncis ligonibus perrumpere et perforare moliantur, quam Turci interius coacervatione lapidum compleverant, ut validius staret densitate lapidum, et si forte exterior murus a Gallis corrumperetur, volentibus penetrare impedimento esset congeries infinitorum lapidum. Populus autem Dei vivi, accensa magis ac magis ira, et strage suorum commotus, turrim percurrit acumine mordacis ferri, quousque foramen trans turrim tanta virtute reddunt ut hiatus cavati muri duos insimul penetrare præsumentes capere videretur, qui coacervationem lapidum singulatim eruerent et minuerent, viamque ad hostes patenter aperirent. Sed nec sic proficere potuerunt.

CAP. XXXII. — *Populus Domini supradictum lacum navali obsidione circumdat.*

Nocte vero quadam ab hac colluctatione, et plurima stragis conamine, circa urbem populo vexato et interdum in castris relato, deprehensum est, Turcos navigio per lacum ab urbe sæpius exire, viros coadjutores arma et omnia necessaria clam inferre, mercatores usquequaque illuc convenire, et a Turcis omnia venalia in eodem lacu reperire. Ex hoc denique principes plurimis usi sunt consiliis, quid agerent vel insisterent, qualiter lacus his interdicatur, et inclusis exitus et introitus ultra navigio negetur, dicentes non aliter suos assultus vel laborem posse perficere. Tandem inter plurimas discussiones tale repertum est consilium, quia nisi navali custodia tam spatiosus observaretur lacus, nequaquam hostes posse reprimi, nec urbem alimentis posse vacuari. Unde magnis et parvis in unum vocatis, decretum est communi consilio ut ad portum Civitot innumerabiles copiae equestris et pedestris vulgi mitterentur, qui naves a domino imperatore impetratas, ejusque dono concessas, a mari per siccum iter vehiculis, arte lignorum aptatis funibus canabinis, et loris taureis humero et collo hominum et equorum impositis, usque ad lacum Nicææ perducere valerent. Quod actum est, et noctis in silentio viam septem milliarum trahentes, has naves miri ponderis et magnitudinis, quæ numerum centum virorum capere poterant, orto sole, ad prædictum locum applicuerunt, has in littore et undis reponentes. Nec mora, principes exercitus exsurgentes undique pervenerunt ad lacum, videre et scire de navibus, gavisique quod sui incolumes et sine hostili infestatione, et naves sine læsione receptæ sunt.

CAP. XXXIII. — *Profani resistentes valde Christianos defatigant. Ubi dux ipse Turcorum bellicosissimum sagitta trajecit.*

Navibus itaque receptis sanis et illæsis, fortissimi milites Gallorum in eis sunt constituti, qui ultra exitu Turcis interdicto obstarent, et nihil prorsus necessariorum eis inferri paterentur. In una autem nave de Turcopolis imperatoris viri sagittarii habebantur, qui navali certamine in aquis multum prævalere solebant. Turci vero, et universi custodes præsidii, circa lacum tumultum populi, et principum tam matutinos conventus intelligentes, ad moenia versus fluvium concurrunt, multum de noviter adductis navibus admirati, quas procul dubio suas æstimassent, nisi quod suæ adhuc altero in littore juxta muros et moenia catenatæ ferro et seris stare videbantur. Sic lacu navali obsidione præoccupate, et militum illie in flumine loricate manu, in lanceis, arcu et sagittis armata, relicta, comes Reymundus et sui satellites, ac plurima manus de exercitu iterato, prædictam turrim conveniunt; assultus et lapidum jactus multiplicant, Turcos non parce vexant et impugnant, ariete ferrato muros crebra hominum vociferatione impellentes. Turci siquidem videntes crebro ariete muros impelli et concuti, et turrim ligonibus perfodi, adipem, oleum picemque stuppis et facibus ardentissimis commistam fundebant a moenibus, quæ instrumentum arietis et crates vimineas prorsus assumpserunt; alii sagittis et corneo arcu plurimos interimiebant, alii saxorum lesione secus muros et turrim laborantes opprimebant. In hac Turcorum defensione et reluctatione, quidam miles illorum ferocissimi animi et cordis non parce desudabat arcu et jaculis, et (quod dictu mirabile est) in vulnere sibi illato diffusus vitæ, procul abjecto clypeo, manifeste opposuit pectus telis cunctorum, et rupea saxa in medium vulgus ambabus manibus torquebat. Ille quamvis, ut aiunt pro vero qui adfuerunt, viginti sagittis adhuc hærentibus in præcordiis premeretur, non continebat manus a jactura lapidum et percussione Gallorum, sed amplius et sævius damnum exercebat in populo. Dux vero Godofridus, videns tam ferocissimum et crudelissimum sævire, nec tot sagittarum in fixatione deficere, sed plures fidelium illius jaculatione perire, arrepto arcu baleari, et stans post scuta duorum sociorum eundem Turcum trans vitalia cordis percussit, sicque mortuum ultra a cæde horrenda compescit. Tandem fatigato populo Christianorum, et sole declinato, et assultu tam horribili sedato, Turci angustiati præ foramine turris, rursus saxorum acervos comportant interius noctis in silentio, ne facilis aditus in crastino reperiretur.

CAP. XXXIV. — *De occiso Christiano bellatore qui ad ludibrium fidelium in muro suspenditur.*

Mane autem sole relato, populus Dei ad iterandum assultum, et ampliandum turris penetrabile, animatur et armatur. Sed visa et agnita rursus lapidum collatione opposita, in recenti foramine,

n. emer periculi et anxietatis, quam priori luce pertulerat, cepit animo mollescere et quisque alium commovere ut praeiret. Tandem miles quidam illustris, de tabernaculis praedicti Roberti Northmannorum comitis exsiliens, galea opertus et lorica, et tectus clypeo, trans vallum muros imperterritus invadit, ad turrim properat, et acervos lapidum a feramine eruere nititur, et aditum saxis occupatum vacuare. Sed grandine saxorum, et assidua inundatione jaculorum incepti obliviscitur. Videns autem idem miles omni auxilio se destitutum et praepressione immensorum lapidum nihil posse proficere, cominus muro se astringit, ad devitanda jacula Turcorum, quae sine intermissione fatigabant virum egregium. Sed nec sic evadendi manus illorum ulla via aut facultas illi monstratur. Tandem tot millium lapidibus a collo et capite illius scuto avulso, fractis cervicibus juxta muros obruitur et in ipsa lorica et galea moritur in aspectu omnium fidelium, nequam illi subvenientium. Turci ergo videntes virum immobilem jam obisse, ab ipsa nefanda turri catenam projiciunt, ungues ferreos acutissimos et rapacissimos ex fabrilis ingenio et opere habentem quasi hamos, quae annulo loricae extincti militis infixae, eundem arripens ac retinens, cum cadavere mortuo intra moenia levatur. Dehinc corpus militis apprehensum, licet extinctum, in laqueo funis ad moenia suspenderunt, ut Christianos per hanc inhumanitatem amplius offenderent. Offensi igitur et tristes universi lamentabantur confratrem tam crudeli nece et villi tractatu obisse. Quem post hanc diutinam illusionem nudum a moenibus projectum, honorifice susceptum cum caeteris praefatis et ibidem occisis fidelibus, in elemosynarum distributione, sacerdotumque commendatione sepeliverunt.

CAP. XXXV. — Quomodo Longobardus quidam norum genus machinae operatus sit.

Hac ruina virorum fortium, et creberrimis damnis Christianorum, quae in assultu urbis per singulos dies patiebantur, duce Godefrido et Boemundo cunctisque principibus turbatis, et quia nullo conamine machinarum et balistarum aut impetu virium muris aliquam lesionem inferre poterant, sed omnis labor, et virtus eorum incassum consumebatur, quidam Longobardus genere, magister et inventor magnarum artium et operum, videns miseras et strages Christianorum, ultro se obtulit praefatis principibus, quorum animum hujuscemodi solatione et promissione relevat dicens: «Video quia omne opus machinarum nostrarum in vanum laborat, vestrae crebra morte circa muros minuantur, et magnis periculis vita residuorum adhuc subiacet. Nam Turci inclusi confidenter et securi a turribus et moenibus repugnant, incautos et nudos sagittis et saxis obruunt; quin murus, antiquorum astutia fundatus, non ferro aut aliquo robore potest rescindi. Unde quia omnem virtutem vestram sic frustrari perspexi, majestatem vestram adire et

compellare disposui, quatenus, si consiliis meis acquiescatis et aliquod laboris mei premium a vobis consequatur, Deo auxiliante, turrim hanc, quae valida et insuperabilis videtur, humi cogam procumbere sine damno et vestrorum periculo commilitonum, per quam aditus patebit ad inimicos, vobisque contrarios. Tantum necessaria arti meae et communi sumptu et juvamine administrantur. » Audita hac viri promissione, cum omni benevolentia pacti sunt ei dare quindecim libras Cartanensis monetae, premium laboris sui, et quidquid necessarium operi requireret, indesinenter administrare, gavisique et confidentes in spe promissi artificii. Magister itaque artis, facta praedicta conventionem, ingenia sua aptat, parietes declives connectit, et virgeas crates assuit mirifico instrumento; sub cujus protectione ipse ac secum desudantes capita sua tuta a jaculis Turcorum, desuper resistentium, habent.

CAP. XXXVI. — De eversione immanissimae turris, et domina civitatis quomodo capta sit.

Ad unguem vero instrumento suae protectionis perducto, viri Christianorum loricati et clypeati circa machinam conglobantur. Quam in virtute sua trans vallum impulerunt trahentes, et juxta muros, invitis et prohibentibus desuper omnibus Turcis, cominus adjunctam statuerunt. In qua magister artis cum caeteris opificibus suis tatus relinquitur, regressis sine magna lesione fidelium turris. Turci vero, videntes hujus ingenii instrumentum in detrimento urbis posse prevalere, faculas ardentes cum pice et adipe jactant super machinam, et saxeam moles convolvunt a moenibus, si sic aliqua arte armuro illata destruat, et inclusi in ea absterreantur. Sed frustra omnia jactant aut conantur, quia parietes declives nil ingestum ignis aut lapidis retinebant. Magister vero artis fiducialiter latens in machina cum sociis secum habitis, sub fundamento turris lignibus et acutissimo ferro cavare terram non desinit, donec trabes, postes et caetera immanissima robora lignorum in ipsa cavatione sub fundamento componeret, quibus muri, ablata terra, non subito super adhuc fodientes ruerent, inniterentur. Jam vero cavatione permaxima facta in latitudine et longitudine, ex admonitione magistri artis, universi de exercitu, parvi et magni, sarmenta, stipulas, tegulas, calamosque aridos, stuppas et omnia fomenta ignis conferunt, et inter postes, et trabes et magnificas arbores coacervant, undique his lignis cavatione occupata. Post haec ignis, a magistro operis immissus, magno spiramine suscitatur, quousque perstrepens et discurrens flamma insuperabilis magis ac magis invaluit; quae postes, trabes, et omnia ligna supposita in cinerem redegit. His ita in favillam redactis et fundamentis sustentaculo deficiente, tam terrae quam lignorum aedificium vetustissimae turris resupinum in momento, noctis medio, corruens, tantum reddidit sonitum ut tonitruum fragor, omnibus somno excitatis, videretur. Igitur tam intolerabile pondus collapsae turris licet

repentino casu procumberet, non cæmentorum aut A petrarum collisione, in plurimas partes dissiliit, sed quassi et corrupti per loca muri ipsius arcis jacentes rimarum læsione hiabant, aditumque, sed tamen difficilem, exhibebant. In hac itaque turris ruina et contritione, uxor nobilissima Solymani vehementer exterrita, non ultra in urbis confisa præsidio, noctis in silentio, a suis in lacus flumine immissa est, ut sic navigio Christianos evaderet. Sed percepto ejus abscessu, a militibus lacum tuentibus remigio noviter adductarum navium capta, et in custodiam principum cum duobus tenellis filiis repõta est.

CAP. XXXVII. — *Deditio civitatis Nicææ et de quadam sanctimoniali femina captiva.*

Turci et arcis defensores pariter, turri humili B procumbente perterriti, ac matronæ hujus captivitate stupefacti, et lacus enavigatione amodo desperati, suorum occisorum interius gravi immutatione & desolati, longa obsidione fatigati, nec se evadere posse videntes, consilio invicem habito de vita et salute membrorum, precantur sibi parci ab exercitu Christiano, claves urbis polliciti reddere in manus imperatoris Constantinopolis, sub cujus conditione urbis primitus hæreditario jure serviens habebatur, quousque injusta vi Solymanus sibi subjugatam invasit. Tatinus vero truncatæ naris, familiaris imperatoris, consilio majorum exercitus satisfaciens, precibus illorum, suscepta utrinque fide et reddita, apud Christianos proceres pro eis C intercessit, hac conditione ut ab urbe incolumes exeant, et in imperatoris deditioem veniant, cum uxore Solymani nobilissima, quæ nupèr capta, in custodia principum Francorum habebatur cum duobus filiis suis tenellis. Sic utrinque sedato assultu, dum diversa consilia reddendæ civitatis agerentur, et plures captivi Christianorum redderentur, quædam sanctimonialis femina de comobio S. Mariæ ad horrea Trevirensis Ecclesiæ cum cæteris restituta et absoluta est in manus Christiani exercitus, quæ se de attrito Petri agmine captam et abductam professa est, parumque intermissionis a foeda et abominabili ejuſdem Turci et cæterorum commiſsione habuisse conquesta est. Dum vero super his D injuriis miserabiles gemitus in audientia Christianorum proferret, inter proceres et milites Christi Henricum de Ascha castello recognovit. Quem ex nomine lacrymabili et humili voce compellans, ad auxilium suæ emendationis adesse commonuit. Qui statim hæc recognita, super infortunio ejus motus est, omni que industria et misericordia, qua potuit, apud ducem Godefridum obtinuit, quatenus ei a domino Reymero, venerabili episcopo, consilium pœnitentiæ daretur de hujuscemodi iæcæstu. Tandem consilio accepto a clero, facta est ei remissio illicitæ copulationis cum Turco, et alleviata pœnitentia, eo quod vi et nolens ab impiis et sceleratissimis hominibus hanc foedam pertulit oppressionem. Post hæc modico intervallo solius noctis, per internun-

tium ejusdem Turci, qui eam violaverat, et cæteris abstulerat, plurima suasionem et blanda promissione ad illicitos et incestos thalamos reinvitatur. Exarserat enim idem Turcus in illius inæstimabilem pulchritudinem, unde nimium agre ferebat ipsius absentiam, cui adeo præmia promiserat, quæ illius animo sic insederant ut ad nefandum maritum rediret. Promittebat enim se idem Turcus in brevi Christianum fieri, si forte a captivitate et vinculis imperatoris exiret. Tandem misella, si vi ante deliquit, nunc blanditiis et vana spe decepta ad impium sponſum et adulterinas nuptias recurrit, universo ignorante exercitu, quæ astutia et lascivia ab eis subtracta est. Post hæc a relatoribus innotuit quod ad eundem Turcum reversa sit in exsilio quo erat, non alia de causa, nisi propter libidinis intolerantiam. Jam sic turbine sedato belli, et Christianis captivis ab urbe restitutis, Turcisque in deditioem imperatoris susceptis et transmissis, exercitus Dei viventis hanc diem in magno gaudio et exultatione ibidem in castris exegit, quia pro spe illis adhuc omnia contingebant.

CAP. XXXVIII. — *Qualiter ex consultu principum populus Dei in duas partes divisus sit.*

Crastino vero die illucescente, usui sumptis necessariis, movit omnis populus, iter faciens per mediam Romaniam securus, et nihil metuens ad futuræ adversitatis. Biduo autem communi agmine gradientes per juga montium, et angustas fauces viarum, decreverunt tanti exercitus divisionem fieri ut liberius et spatiosius in castris populus habitaret, sicque divisus, plenius escis et pabulo equorum abundaret. Convenerunt quidem inter duos montium apices, ubi per pontem flumine quodam superato, Boemundus prorsus cum suis sequacibus turmis a duce Godefrido dissociatur. Quem quidam magnifici primores sunt secuti, Robertus comes Northmannorum, et Stephanus Blesensium princeps, sic semper viam ad dexteram insistentes ac moderantes ut amplius milliari a confratribus non elongarentur. Dux suique contubernales cum episcopo Podiensi et Reymundo comite semper ad dexteram tendebant. Hac ergo divisione facta, Boemundus cum omni exercitu suo in vallem Dogorganhi, quæ a modernis Ozellis nuncupatur, hospitandi gratia circumquaque sociis in gramine diffusis, circa horam nonam descendit, ut alimentis, cæterisque necessariis, in locis, aptis rivis et pratis, castra locarent.

CAP. XXXIX. — *De immanissima cæde Christianorum per insidias principis Nicæni.*

Vix vero Boemundus et cæteri viri fortissimi aliquis descenderant, et ecce Solymanus, qui ab eo tempore, quo in fugam ab urbe Nicæa versus est, auxilium et vires contraxit ab Antiochia, Tarso, Alapia et cæteris civitatibus Romaniae, a Turcia sparsim positus, adfuit in impetu vehementi et multitudine gravi. Nec mora, nec requies ulla cædendi et expugnandi exercitum, ac discurrendi

per castra fait, aliis sagittis transfixis, aliis gladio detruncatis; nonnullis a tam crudeli hoste captivatis; ad hæc undique clamor magnus et tremor in populo excitatur, mulieres nuptæ et innuptæ una cum viris et infantulis detruncantur. Robertus vero Parisiensis miseris volens succurrere, sagitta volatili confixus et extinctus est. Boemundus hac strage gravissima attonitus cæterique priores equos reparant, ad loricas et arma festinantes in unum conglobantur, ac plurimum se ex improvise defendentes, diu prælia cum hostibus committebant. Willhelmus juvenis audacissimus, et tiro pulcherrimus, frater Tankradi, dum multum in armis resisteret, Turcos hasta sæpius perforaret, in conspectu ipsius Boemundi sagitta percussus corruit. Tankradus viriliter in gladio defensus, vix vivens evasit, sed signum decoris, quod in hasta prætulerat, ibidem cum fratre reliquit. Turci, cum principe suo Solymano magis ac magis invalescentes fortiter irrumpunt in castra, sagittis et corneo arcu ferientes et mortificantes pedites, peregrinos, puellas, mulieres, parvulos ac senes, nulli parcetes ætati. Hac crudelitate atrocissimæ mortis stupefactæ teneræ puellæ et nobilissimæ vestibibus ornari festinabant, se offerentes Turcis, ut saltem amorè honestarum formarum accensi et placati, discant captivarum misereri.

CAP. XL. — *De nuntio fidelium Christi ad ducem.*

Cum sic afficerentur fidelium greges, et Boemundi virtus jam minus resistere valeret, eo quod ex improvise in se suosque armis exutos irruissent, jamque ad quatuor millia de exercitu Christianorum in manu hostili cecidissent, nuntius per abrupta montium sine mora equo transvolat, quousque ad castra ducis tristis et exhaustus spiritu venit. Quem ut Godefridus dux, ab ostio tabernaculi aliquo spatio transgressus ad considerandos socios, a longe perspexit rapido cursu festinantem et moesto vultu pallentem, qua de causa viam acceleraverit requirit ut sibi cæterisque primoribus referat et exponat. Hic amara et gravia nuntia retulit dicens: « Nostri principes cum ipso Boemundo gravissimum belli laborem sustinent, vulgusque sequens jam totum capitalem subiit sententiam, qua et domini principes nostri sunt casuri in præsens, nisi festinato manus vestra subveniat. Turci quidem castra nostra irruerunt, et per vallem, quæ dicitur Ozellis vel terribilis, descendentes ad vallem Degorganhi peregrinos trucidare non cessant. Robertum Parisiensem capite deciso jam interemerunt, Willhelmum juvenem egregium, sororis Boemundi filium, dignum planetu, percusserunt. Et ideirco vos omnis invitat societas ad ferendum auxilium, nulla vos mora aut dilatio impediatur aut retardet. »

CAP. XLI. — *Ubi dux et qui cum eo erant subveniunt pereuntibus.*

Hac audita miseria et Turcorum audacia, dux per universa agmina jussit cornua perstreperere, socios commonere universos et arma capere, signa erigere,

sociis sine ulla dilatione aut requie subvenire. Tanquam si ad convivium omnium deliciarum vocarentur, festinant arma capere, loricas induere, gladios recingere, equis frena referre, sellas tergis imponere, clypeos resumere, et ad sexaginta millia equitum e castris procedunt cum cætera manu pedestri. Jam dies clarissima illuxerat, sol radiis fulgebat lucidissimus: ejus splendor in clypeos aureos et vestes ferreas refulsit, signa et vexilla, gemmis et ostro fulgida erecta et hastis infixæ, coruscabant. Caballi celeres calcatibus urgebantur, nullus socium aut fratrem expectabat, sed quisque, quo velocius poterat, ad auxilium et vindictam Christianorum viam insistebat. Hos denique Turci ex improvise ut persenserunt ad auxilium sociorum omni velocitate et belli instantia animatos esse tam robusta manu, et in armis et veste ferrea, et in signis luciferis ad bella erectis, fugam arripiunt, et timore concussi, a cæde horrenda declinant, alii per devia, alii per semitas notas diffugium facientes. Sed Solymanus, cum ampliori manu et densioribus cuneis in montis cacumine fuga elapsus consistens, Christianis insequentibus occurrere ibidem et in faciem resistere disposuit.

CAP. XLII. — *Ubi dux et alii quidam procerum ex nomine notantur, qui tunc fortiter pro Deo egerunt.*

Dux autem Godefridus, qui solus cum quinquaginta sodalibus in equi velocitate præcesserat, subsequentis populi in brevi adunatis viribus, indubitanter ad ardua mentis conscendit, cum Turcis ferire et armis committere, quos conglobatos et immobiles ad resistendum in montis vertice respiciebat. Jamque undique suis receptis et adjunctis, hostes immobiles incurrit, hastas in eos dirigit, sociosque, ut constanter eos adeant, virili voce adhortatur. Turci vero cum duce suo Solymano ducis Godefridi et suorum constantiam nequaquam animo ad præsens bellum deficere videntes, a montis summitate laxis frenis equorum velocitate fugam parant. Quos dux via sex miliarium insecutus, alios in ore gladii percussit, nonnullos captivos cum suis tenuit, prædas et spolia illorum non pauca cepit, puellas et juvenes et omne quod asportare vel abducere sperabant ab hostibus excusserunt. Gerardus de Keresi, in equo laudabili residens, in eadem hostium insecutione, in supercilio montis adhuc Turcum manentem et nimium audentem viribus respiciens, scuto tectus fortiter hasta incurrit. Quem sagitta illius emissa et clypeo excussa, transiecit et pulmonem perforat, equumque morientis et labentis abduxit. Baldewinus comes Hamaco-rum, vir et largitor magnarum elemosynarum, cum Roberto Flandrensi Turcos fugientes sternit; hortatur socios, circumquaque concurrentes ut feriant et trucident, et ab insecutione illorum nunquam retardari aut manus continere videantur. Baldewinus de Burg, Thomas de Feria castro, Reinoldus Belvacio, Walo de Calmont, Gothardus filius Godefridi, Gastus de Berdeiz, Rudolphus

etiam, hi omnes unanimes in luctamine belli desudabant, Turcorum agmina in virtute militari insequentes ac sciendes. Equorum illa gravis anhelitus pulsat, fumus ab ipso anhelitu per medias acies in nubem densabatur. Turci vero interdum recuperatis viribus, in virtute multitudinis suae freti, viriliter resistebant in grandine sagittarum denso volantium et cadentium. Sed hujus grandinis tempestate cito transmissa, fidelium turmæ, tela manu retinentes, illorum globos attenuant et mortificant, victosque tandem cogunt in diffugium per devia viarum et abrupta montium, quorum semitas notas habebant.

CAP. XLIII. — *Post victoriam quid inter fideles Domini convenerit, et quomodo sacer ordo curaverit cadavera prostratorum.*

Christiani ergo victores, quidquid in stipendio sue expeditionis Turci conduxerant, frumentum, vinum non modicum, bullos, boves et arietes, camelos, asinos, equos et mulos, et præterea aurum pretiosum et argentum infinitum, papilionum mirifici decoris et operis abstulerunt. In hujus victoriae pro-

A spero successu omnes unanimiter, Boemundus scilicet et cæteri principes præfati, qui erant ductores et columnæ exercitus, in concordiam et consilium redeunt, et ab illo die commistis cibariis cunctisque rebus necessariis, omnia communia habere decreverunt. Quod et actum est. In hoc conflictu belli Turcorumque diffugio, nonnulli Christianorum militum sagittis vulnerati perierunt; Turcorum autem tria millia cecidisse referuntur. Hoc tam crudeli certamine finito, circa flumen quoddam et ejus directum Christiani milites spatio trium dierum quieverunt, curantes corpora nimis fessa ex abundantia escarum, quas Turci occisi reliquerant. Episcopi vero, presbyteri, monachi qui aderant, corpora occisorum terræ tradiderunt, animas fideles illorum **B** in manu Jesu Christi precibus et psalmis commendantes. Solymanus jam denuo victus, Alpes Romanicæ vix evadens condescenderat, nihil ultra spei habens urbis Nicææ, uxoris filiorumque, ac nimium luctum faciens suorum, quos ante hos dies in campo Nicææ extinctos a Gallis amiserat, et nunc eorum quos in valle Gorgonia captos et peremptos reliquit.

LIBER TERTIUS.

CAPUT PRIMUM. — *Post victoriam Christi fideles ubi castra locaverint, et miserabili siti cruciati, quam expiraverint.*

Postquam hostilis impetus abscessit, quartæ imminente lucis crepusculo, Francigenæ, Lotharingi, Alemanni, Bawari, Flandrenses et universum genus Teutonicorum castra moverunt cum omnibus rebus sibi necessariis et spoliis Turcorum, et in vertice Nigrorum montium castra metati, hospitio pernoctaverunt. Manè autem facto, Northmanni, Burgundiones, Britanni, Alemanni, Bawari, Teutonici, omnis videlicet exercitus, abhinc descenderunt in valle nomine Malabyumas, ubi propter difficultates locorum et angustarum faucium inter rupes iter per dies abbreviabant, et ob immerabilem multitudinem, et nimios calores mensis Augusti. Sabbati dehinc die cujusdam instante ejusdem mensis, defectus aquæ magnus accrevit in populo. Quapropter satis anxietate oppressi, utriusque sexus quamplurimi, ut dicunt, qui adfuerunt, circiter quingenti ipsa die spiritum exhalarunt. Propterea equi, asini, cameli, muli, boves, multaque animalia eodem fine gravissimæ sitis extincti sunt.

CAP. II. — *Item de eodem.*

Comperimus etiam illic non ex auditu solum, sed ex veridica eorum relatione qui et participes fuere ejusdem tribulationis, in eodem sitis articulo viros et mulieres miseros cruciatus pertulisse, quod mens horrescat, auditus expavescat, et de tam miserabili infortunio in suis contremiscat. Quamplurimæ nam-

C que sætæ mulieres exsiccatis faucibus, arefactis visceribus, venisque omnibus corporis, solis et torridæ plagæ ardore inæstimabili exhaustis, media platea in omnium aspectu fetus suos enixæ relinquebant. Aliæ, miseræ juxta fetus suos in via communi volutabantur, omnem pudorem et secreta sua oblitæ præ memoratæ sitis difficillima passione. Nec ordine mensium aut hora instanti parere compellebantur; sed solis æstuatione, viarum lassitudine, sitis collectione, aquarum longa remotione ad partum cogebantur: quarum infantes alii mortui, alii semivivi, media platea reperiebantur. Viri autem quamplurimi sudore et calore deficientes, aperto ore et faucibus hiantes, aerem tenuissimum captabant ad medicandam sitim: quod nequaquam prodesse potuit. Nam plurima pars, ut prædiximus, illic periisse hac die perhibetur. Nisi vero et accipitres, aves domitæ et gratissimæ procerum et nobilium, calore eodem et siti moriebantur in manibus, eas ferentium. Sed et canes in venatoria arte laudabiles inter manus magistrorum exstinguiebantur. Jam sic omnibus in hac pestilentia laborantibus, optatus questusque aperitur fluvius. Ad quem festinantes, præ nimio desiderio quisque alium in magna pressura prævenire studebat, nullum modum bibendi habentes, quousque infirmati plurimi ex nimia potatione tam homines quam jumenta perierunt.

CAP. III. — *Ultra progrediuntur; exercitus in geminas partes dividitur; primores venatui vacant.*

Post hæc egressis ab angustiis rupibus, decretum

est communi benevolentia, propter nimietatem populi, exercitum in partes dividi. De quibus Tankradus et Baldewinus, frater ducis Godefridi, cum suis recedentes, per medias valles Ozellis transibant. Sed Tankradus cum suis præcedens, ad urbes finitimas Relei et Stancona descendit, in quibus Christiani cives habitabant, Turcis, viris Solymani, subjugati. Baldewinus cum suis montanis semitis perplexis incesserat, gravi cibariorum defectione cum omni manu sua aggravatus, quin equi pabulo deficiente vix sequi, nedum viros portare poterant. Dux vero Godefridus, Boemundus, Robertus, Reymundus, regia via a longe sequebantur, et Antiochiam minorem reclinantes, quæ in latere Relei sita est, hospitio nona diei hora moram facere decreverunt. Vespere autem facto, Godefridus dux cæterique primores juxta montana per amœna loca pratorum tentoria locaverunt, aptam et voluptuosam regionem considerantes et venationibus secundissimam, quibus nobilitas delectari et exerceri gaudet. Illic accubantes, armis cunctisque exuviis repositis, silvam aptissimam venatibus reperientes, sumpto arcu et pharetra, gladiis accincti, saltus montanis contiguos ingrediuntur, si forte obveniret quod configere et persequi catulorum sagacitate valerent.

CAP. IV. — Dux cum urso configens, graviter sauciatur; sed auxilio alterius militis precepta bestia vivus eripitur.

Tandem diffusis per opaca nemoris singulis in sua semita ad insidias ferarum, dux Godefridus ursum immanissimum et horrendi corporis, peregrinum inopem, sarmenta congerentem, invasisse respicit, et in circuitu arboris fugientem ad devorandum persequi, sicut solitus erat pastores regionis aut silvam intrantes devorare, juxta illorum narrationem. Dux vero, sicut solitus erat et promptus ad omnia adversa Christianis fratribus subvenire, educto raptim gladio, et equo fortiter calcariibus admonito, misello homini advolat; eripere a dentibus et unguibus lanionis anxiatum festinat; et clamore vehementi per media fruteta accelerans, obvisus crudeli hosti offertur. Ursus utaque, viso equo ejusque sessore se celeri cursu premente, ferocitati suæ fidens et rapacitati unguum suorum, non segnius facie ad faciem duci occurrens, fauces ut jugulet, aperit; totum se ad resistendum, imo ad invadendum, erigit; ungues suos acutissimos exerit ut laniet; caput et brachia ab ictu gladii diligenter cavens subtrahit, ac sæpe volentem ferire decipit; quin murmure horrissono totam silvam et montana commovet, ita ut omnes mirarentur qui hoc audire poterant. Dux ergo, astutum et pessimum animal considerans in feritate audaci resistere, motus animo, vehementer indignatur, et verso mucronis acumine, temerario et cæco impetu propinquat belluæ ut jecur ejus perforaret. Sed infelici casu ictum gladii effugiens bellua, subito curvos ungues tunicæ ducis infixit, ac complexum brachiis, equo devolutum, terræ applicans dentibus jugulare prope-

rabat. Dux itaque angustiatus, reminiscens multorum suorum insignium factorum, et de omni periculo se adhuc nobiliter ereptum, nunc vero vili morte a cruenta bestia se suffocari dolens, recuperatis viribus in momento resurgit in pedes, gladiumque in hoc repentino lapsu ab equo, et cum insana bestia luctamine, propriis cruribus implicitum, celeriter in ejusdem terræ jugulum rapiens et capulo retinens, suras et nervos proprii cruris gravi incisione truncavit. Sed tamen licet sanguis incessabili unda proflueret, viresque ducis minueret, iniquæ belluæ non cessit, ad defensionem stans asperrimus, quousque audito inopis rustici, et ab urso liberati clamore ingenti, et murmure lanionis vehementi, quidam Husebinus nomine ex consociis, per silvam diffusus, velocitate equi, duci in auxilium adfuit: qui stricto mucrone horribilem feram impetiit, et una cum duce jecur et costas illius transfixit. Sic tandem ferocissima fera exstincta, dux primum vulneris dolore, deinde nimia sanguinis effusione cœpit corde deficere, vultu pallescere, ac totum exercitum impia fama conturbare. Concurrent universi ad locum ubi athleta et vir consiliorum, caput peregrinorum, læsus ferebatur. Quem principes exercitus gestatorio imponentes, ad castra cum ingenti luctu, cum planctu virorum et ululatu mulierum detulerunt, medicos peritissimos ad sanandum ei adhibentes; feram vero inter se dividentes, nullam illi magnitudine similem antea se vidisse fatebantur.

CAP. V. — Tankradus, fixis juxta Tarsum civitatem tentoriis, apud cives de urbis traditione nunc minis nunc blanditiis agit.

Duce vero sic gravi vulnere impedito, exercitu pentiore gradu subsequente, Tankradus, qui præcesserat, et regiam viam tenebat versus maritima, prior Baldewino fratre ducis, per vallem Buetrenton superatis rupibus, per portam quæ dicitur Juda, ad civitatem quæ dicitur Tarsus, vulgari nomine Tursolt, descendit, quam etiam Turci, primates Solymani, subjugatam cum turribus suis retinebant. Illic Armenius quidam, qui cum Tankrado aliquandiu moras fecerat, et ejus notitiam habuerat, promisit se civibus urbis, gravi Turcorum jugo depressis, suggerere, ut in manu ejusdem Tankradi urbem caute et Turcis nesciis redderent, si forte locum et opportunitatem reperirent. Sed timidis civibus, nec consiliis Armenii fratris acquiescentibus propter Turcorum præsentiam et custodiam, Tankradus, qui præcesserat, finitimas oras prædictæ urbis deprædatus est, ac contractis infinitis copiis prædatorum in usum obsidionis, in circuitu murorum tentoria sua extendit. Locatis ergo tentoriis, Tankradus plurimum minarum Turcis, per moenia et turres diffusis, ex adventu Boemundi, et subsequentis exercitus virtute intulit, nisi exeuntes, portas urbis aperirent, asserens, non prius subvenientem exercitum ab hujus obsidione recedere, quam ut Nicæa cum omnibus inhabitantibus caperetur superata. Si vero voluntati ejus acquiescerent, urbem ape-ri-

rent, non solum in oculis Boemundi gratiam et vitam invenirent, sed et præmia multa accipientes, eidem civitati et aliis præesse præsiidiis mererentur.

CAP. VI. — *Cives deditionem pollicentur; viri exercitus Dei longe a se divisi, hostes adesse de alterutris suspicantur.*

His blanditiis et promissis, interdum nimis magnificis, Turci molliti, Tankrado hac conditione urbem pollicentur, ne quid periculi aut seditionis ab ulla subsequenti manu ultra eis inferatur, donec Boemundi potestati cum urbis præsidio subderentur. Quod Tankradus minime recusans, foedus in hunc modum cum illis innodari instituit, quatenus vexillum ipsius Tankradi in cacumine magistræ arcis in signum erigerent, quod Boemundo præcurrens, hanc Tankradus vindicaverit civitatem, et sic intacta deinceps ab omni hostili impetu haberetur. Baldwinus vero frater ducis Godefridi, Petrus comes de Stadencis, Reinardus comes de Tul civitate, vir magnæ industriæ, Baldwinus de Burg, juvenis præclarus, conjuncti per amicitiam, alio itinere divisi, per dies tres ab exercitu errantes per loca deserta montium et ignota, gravi afflicti jejunio necessariorumque penuria, tandem per errorem perplexarum viarum in cujusdam montis cacumine casu constiterunt. De quo tentoria Tankradi speculantes, per camporum planitiem in obsidionem Tarsi locata, timuerunt timore magno, existimantes Turcorum hunc apparatus fore. Nec minus Tankradus viros in montis cacumine a longe contemplatus expavit, Turcos adesse arbitratus, qui sociis urbi inclusis ad subveniendum properassent. His tandem descendentes, vitæ dilisis, fame semivivis, Tankradus ut miles acerrimus socios admonet ut eis res sit pro anima defendenda.

CAP. VII. — *Obsides foedus rumpunt; Tankradus et Baldwinus mistis copiis obsidionem reparant, et de situ urbis.*

Turci autem, qui in turribus et mœnibus ad spectaculum et defensionem ad quingentos conveniant, et ipsi pariter Baldwinum ejusque comitatum acies Turcorum existimantes esse, Tankrado improperantes in hunc modum minabantur: « Ecce manus auxiliari nobis properantium: nos non in tua, ut existimabas, sed tu tuique in manu nostra et virtute hodie conterendi estis. Quapropter te hoc in foedere, quod frustra pepigimus, jam deceptum credas. Nec aliam ob causam te morari in castris fecimus, nisi quia spes auxilii in his, quas vides, aciebus in tuam tuorumque perditionem præstolabamur. » Tankradus, juvenis imperterritus, Turcorum minas parvipendit, et brevi responso improperantibus resistit: « Si hi vestri milites aut principes habentur, in Dei nomine eos parvipendimus; adire non timemus. Qui si a nobis, Deo opitulante, victi fuerint, superbia vestra et jactantia penas non evadet. Quod si peccato nostro adversante stare nequiverimus, nequaquam tamen manus Boemundi et sui exercitus subsequents evadentis. » Hoc dicto,

Tankradus cum universa sua adunatione, quæ secum confluerat, insignis armis, galeis et loricis, et equis rapidissimis Baldwinus in occursum properat. Turci vero tubis et cornibus horrissonis ad terrendum ipsum Tankradum a muris fortiter intonant. Sed utrinque Christianitatis signis recognitis, et visis amicis compatriotis, præ gaudio in lacrymas defluunt, quod sic Dei gratia a pœnis et periculis nunc liberati sint. Nec mora, deinceps commistis copiis, tentoria communi consensu pariter ante urbis mœnia reponunt, et ex præda, quam contraxerant ex montanis et regione in bobus et armentis, cibos mactant, et parant, ignique apponunt: quos sine sale coctos diutina fames manducare coegit, prorsus pane illic cunctis deficiente. Erat enim civitas ex omni parte munita, habitatoribus, rivis et pratis apta et commoda, sita in campis fertilibus: cujus mœnia adeo admirantur fortissima, ut nullis vinci humanis viribus, nisi Deo annuente, credatur.

CAP. VIII. — *De mutua quorundam principum altercatione, ubi et Tarsenses Tankradum sibi præesse desiderant.*

Crastina vero luce exorta, Baldwinus exurgens sui que sequaces atque ad urbis mœnia tendentes, signum Tankradi, quod erat notissimum, in eminentiore turris arce, ex consensu et foedere percusso Turcorum, positum contemplantur. Unde nimia indignatione et ira accensi, in verba amara et seditiosa adversus Tankradum suosque eruperunt, Tankradi et Boemundi jactantiam et principatum floccipientes, luto et sæci æquiparantes. His et hujuscemodi verbis amaris fere ad arma ventum est, nisi viri pacifici et prudentes tali consilio intervenissent, ut ab ipsis civibus Armeniis ex amborum legatione cognosceretur, sub cujus dominio et ditione urbem magis subesse intenderent, cujusque parti meliori optione faverent. Continuo responsum est ab omnibus, magis velle subjici et credere Tankrado quam alterius principis ditioni. Dicebant enim hoc non ex cordis devotione, sed ex Boemundi, quam semper habebant, invasionis suspitione. Nec mirum, cum longe ante hanc expeditionem in partibus Græciæ, Romanicæ, Syriæ, Boemundi semper fama claruit, bellum inhorruit; Godefridi vero ducis nunc primum nomen scintillabat.

CAP. IX. — *De eadem re.*

His auditis, Baldwinus ferventiore animo adversus Tankradum in iram extollitur, et gravioribus verbis in ejus præsentia tam cives quam Turcos per verba interpretis sic allocutus est: « Boemundum et hunc Tankradum, quos sic veneramini ac formidatis, nequaquam magistros majores et potentiores Christiani exercitus credatis; nec fratri meo Godefrido, duci principique militiæ totius Gallicæ, nullique sui generis istos esse comparandos. Princeps enim idem frater meus, dux Godefridus, regni magni et primi imperatoris Romanorum Augusti hereditario jure suorum antecessorum nobilium, ab

omni honoratur exercitu, cujus voci et consiliis ad omnia magui parvique obtemperare non desinunt, cum caput et dominus ab omnibus sit electus et constitutus. Scitote quidem vos et omnia vestra, urbem quoque ab eodem duce in ore gladii et flammis deleri et consumi; nec Boemundum, nec hunc Tankradum stare vestros propugnatores, aut defensores. Sed nec is Tankradus, ad quem intenditis, hodie manus nostras evadet, nisi vexillum, quod nobis in contumeliam, sibi ad gloriam crexit, a culmine turris jactetis, portasque nobis aperiri faciatis. Si vero nostrae voluntati in hujus vexilli ejectione et urbis redditione satisfeceritis, vos exaltabimus super omnes in terminis his considentes, et gloriosi in conspectu domini et fratris mei ducis, vosque dignis muneribus honorati, semper eritis. »

Hac spe bonae et blandae promissionis cives et Turci illecti, Tankrado penitus ignorante, foedus et amicitiam cum Baldewino firmaverunt, et sine mora vexillum Tankradi de culmine turris est amotum, et procul a mœnibus in loco palustri viliter ejectum; Baldewini vero signum in ejusdem turris apice promotum est.

CAP. X. — De eodem, et qualiter Tankradus urbem Azaram intraverit.

Tankradus viso signo Baldewini promotum, suo vero remoto, licet tristis, patienter tulit. Qui seditionem oriri inter suos et Baldewini satellites ex hac vexilli mutatione percipiens, et quia pars sua numero et armis erat inferior, ultra hac in discordia morari noluit, sed ad vicinam civitatem, nomine Azaram, munitam et locupletem, transivit: cujus portas clausas reperiens, minime introire permittus est. Obtinuit enim hanc civitatem quidam Welfo, ortus de regno Burgundiae, miles egregius, qui, ejectione et attritione Turcis, urbem possederat, aurum et argentum, pallia pretiosa, cibaria, oves, boves, vinum, oleum, frumentum et hordeum, et omnia necessaria illic reperientes. Praecesserat enim idem Welfo cum caeteris ab exercitu sequestratis. Tankradus portas civitatis inveniens clausas, et principem Christianum urbem tenere intelligens, missis nuntiis fide data, intromitti hospitandi gratia, precatur, et alimenta justa venditione et emptione sibi impertiri. Qui petentem exaudiens, jussit urbem aperiri, virum cum suis sociis induci, et cuncta vitae necessaria illis administrari.

CAP. XI. — Ubi Baldewinus, princeps civitatis factus, Christianos partis Tankradi intromittere non vult.

Post hujus Tankradi abscissum, Baldewinus iterato Turcos admonet, instat et promittit honores et premia a duce consequi ingentia, et non solum illi, sed caeteris civitatibus praeferrere, si urbem aperiant, si se suosque datis dextris in fidei obligatione intromittant. Turci autem et Armenii videntes Tankradi fugam et absentiam, Baldewini vero prevalere potentiam, utrinque fide data et firmata, portas urbis aperiant, Baldewinum suosque intromittunt; sed in omnibus munitionibus turris man-

sionem retinere decreverunt, donec dux Godefridus et subsequens exercitus propinquaret, et tunc dono et gratia ipsius ducis de eadem civitate et caeteris rebus juxta promissum Baldewini cum eis ageretur, sive in promissione Christiana, sive in ritu gentilium persistere delegissent. Duas tantum turres magistras Baldewino contulerunt, in quibus securus et fiducialiter manere et quiescere posset: caetera multitudo exercitus per domos et loca civitatis passim diffusa est. His itaque cum principe suo Baldewino intromissis, et hospitii quiete recreatis, proxima dehinc die jam vespere instante, trecenti ab exercitu peregrinorum sequestrati, ac vestigia Tankradi secuti, de familia et populo Boemundi, ante urbis mœnia in armis et clypeis astiterunt, quibus ex jussu Baldewini et consilio majorum urbs et janua interdicta est. Hi vero longo fessi itinere, et rebus necessariis vacui et exhausti, multum precautur urbis hospitalitatem et rerum necessariarum venalitatem: precati sunt etiam plebei ordinis de comitatu Baldewini, eo quod confratres et Christianae essent professionis. Sed nequaquam preces eorum a Baldewino exaudite sunt, hac de causa scilicet, quod in auxilium Tankrado descendissent et propter fidei firmationem, quam cum Turcis et Armeniis fecerat, nullum praeter suos ante ducis Godefridi adventum in urbem recipi aut intromitti.

CAP. XII. — Christiani extra portam civitatis manentes, noctu a gentilibus extincti sunt.

Confratres autem et peregrini societatis Baldewini, videntes sic exclusos nullo modo posse impetrare intromissionem, miserti sunt eorum, quia fame videbant eos periclitari: quibus in portis panes et per funes pecora ad vescendum porrigere decreverunt. Illis ergo ita refocillatis, et noctis in silentio praeter itineris lassitudine gravi sopore occupatis, Turci, qui erant in praesidiis turrium sub fidei tutamine, prorsus desperati, nec Baldewino suisque conchristianis perfecte se credentes, occulto habito inter se consilio, trecenti, thesauris omnibus suis secum et caeteris rebus avectis, per vada cujusdam fluminis, eis non incognita, quod media urbe praefluebat, Baldewino et universis suis somno deditis clam egressi sunt, ducentis solummodo ex sua humili clientela et familia in praesidiis relictis, ne fugae eorum suspicio aliqua apud Christianos oriretur. Egressi autem in viros Christianos, qui per prata ante urbem membra fessa sopori dederant, subito irruunt, alios decollantes, alios trucidantes, alios sagittis transigentes, neminem aut paucos de omnibus vitae relinquentes.

CAP. XIII. — Hujus necis populus Dei Baldewinum insimulans, ad arma ruit, cui satisfaciens, contra reliquos Dei inimicos vehementer insurgit.

Mane dehinc facta, Christiani, qui intra urbem erant, somno exsurgentes, et ad mœnia tendentes scire et videre, si adhuc moram in pratis Christiani fratres haberent, viderunt universos armis Turco-

rum detruncatos, et sanguine illorum prata foedata nimium redundare. Sicque Turcorum perfidia et iniquitas propalata est. Nec mora, per universam civitatem tumultus in populo catholico exoritur, arma ab omnibus capiuntur, et in ultionem sanguinis confratrum, in fraude mortificatorum, turres infringere, et Turcos illic inventos extinguere festinant; tubis et ingenti clamore non modicam seditionem concitantes. Tam vehementi strepitu populique tumultuoso concursu Baldewinus attonitus, a turris presidio per mediam urbem equo advolans, turmas armatas a bello cessare, et in sua commonebat relire hospitia, ne tam subito foedus mutuo datum corrumperetur, donec caedes Christianorum illi plenius notificarentur. Sed magis ac magis tumultu ingruente, et populo necem Christianorum aegre ferente, et Baldewinum hujus occisionis, tanquam mortiferi consilii, reum acclamante, talis ac tantus in eum fit concursus sagittarumque emissio, ut turrim, refugii causa et vitae suae necessitate compulsus, subire cogeretur. Qui illico ad se reversus, animi sui ferocitate deposita, populo satisfaciendo excusat se de omnibus et crudelitatis Turcorum se nescitum asserit; nec populum Dei vivi aliam ob causam exclusisse, nisi quia jurejurando Turcis et Armeniis promiserat neminem praeter suos ante ducis adventum urbi introumitti. Sic Baldewinus excusatus, populoque suo reconciliatus, Turcos in singulis turribus, qui de humili familia et clientela remanserant, assilit et expugnat; expugnant et sui, dum in ultionem suorum ferme ducenti decollati sunt. Accusabant enim eosdem Turcos plurimae illustres feminae civitatis, ostendentes eis aures et nares quas sibi detruncaverant, eo quod stupri sui eas consentaneas invenire nequiverunt. Hac infamia et horrenda accusatione magis populus Jesu Christi in oilium Turcorum exarserat, eorumque stragem eo amplius multiplicabat.

CAP. XIV. — Ubi viri Baldewini cum piratis Christianis foedus ineunt, et Tarsum simul petunt.

Post haec diebus paucis elapsis, viri Baldewini per moenia diffusi, a longe navium diversi generis et operis multitudinem in medio maris trans tria miliaria ab urbe contemplantur, quarum mali mirae magnitudinis et altitudinis auro purissimo operti, in radiis solis refulgebant; et viros ab iisdem navibus in littus maris descendentes, et plurima spolia, quae longo tempore seu annis ferme octo contraxerant, inter se dividentes. His visis, hostiles vires accitas ab his qui noctu, caede Christianorum facta, effugerant, existimabant. Unde ad arma contendentes, equo alii, pede alii usque ad ipsum littus concurrunt, cur advenerint vel ex qua natione processerint intrepidè lo ore perquirentes. Illi se Christianae professionis milites esse respondent: e Flandria et ab Antverpia et Frisia caeterisque Galliae partibus se venire fatentes, et piratas annis octo usque ad hanc diem se fuisse. Requirebant etiam qui advecti fuerant, qua de causa ipsi a Romanis et Teutonicis

A partibus descendissent, et in longinquum exilium inter tot barbaras nationes advenissent. Qui causa peregrinationis, et ad adorandum in Jerusalem, venisse se testati sunt. Et sic utrinque lingua et sermone suo recognito, foedus dextris datis inierunt pariter eundi Jerusalem. Erat in hoc navali collegio quidam Winemarus nomine, caput et magister universorum consodalium, de terra Bulonae et de domo comitis Eustachii, magnifici principis ejusdem terrae. Jam hinc et hinc fide ad invicem firmati, cum spoliis et universis sarcinis, relictis navibus, cum Baldewino urbem Tarsum subierunt, per aliquot dies in omnibus bonis terrae ibidem jucundati et epulati. Dehinc habito inter se consilio, in custodiam et defensionem urbis trecenti ex navali exercitu sunt electi, sicut et ex legione Baldewini ducenti attributi. His ordinatis et constitutis, profecti sunt a Tarso Baldewinus et sui, conjunctis armis et viribus in tubis et cornibus et potentia magna regia via gradientes.

CAP. XV. — Tankradus Mamistram civitatem armis capit, et de instinctu cujusdam Richardi castra Baldewini hostiliter invadit.

Interea Tankradus ab Azara civitate et Wellone civitatis principe migrans, Mamistram civitatem, a Turcis possessam et munitam, descendit. Quam resistantem et contradicentem sibi fortiter cum loricate manu assilit; humi in brevi muros illius dejecit, portas et vectes ferreos diruit; Turcorum superbiam, quae in hac dominabatur, crudeli strage attrivit. Tali modo ejectis hostibus, Tankradus turres suorum custodia munivit, alimoniam, vestes, aurum et argentum grande in ea reperiens, Christianis consodalibus divisit, ibidem per aliquot dies remoratus. Dumque illic secure moram faceret, et de urbis custodia sollicite ageret, Baldewinus, frater ducis, cum armis et sociis regia via incedens, in terminos ejusdem civitatis descendit, et in viridario quodam spatioso arboribus consito, quod erat juxta urbem, tentoria ipse sui que fautores et comprimores in ordine locaverunt. Haec quidam Richardus, princeps Salerni civitatis Italiae, de genere Northmannorum, proximus Tankradi, intuens, moleste accepit; et verbis amarissimis super hoc Tankradum compellat, dicens: « Ah! Tankrade, hodie vilissimus omnium factus es. Baldewinum praesentem aspicias, cujus injustitia et invidia Tarsum amisisti. Ah! si nunc aliquid virtutis in te haberes, jam tuos commoveres, et tibi illatam injuriam in caput ejus rependeres. » His auditis, Tankradus infremuit spiritu; et illico arma et milites requirens, sagittarios suos in virtute magna praemisit ad lacessendos hostes in tentoriis, et ut lederent equos, per pascua et prata vagantes. Ipse quoque cum quingentis loricatis equitibus repente in ejusdem Baldewini castra et satellites ruit, ut in omnibus injuriis quas sibi intulerat, dignam sumeret ultionem.

CAP. XVI. — Baldewinus et Tankradus bellum conserunt, in quo Tankradus inferior inventus est.

Baldewinus sine mora, Baldewinus quoque de

Burg, æquivocus eus, et Giselbertus de Claromonte, A omnisque illius comitatus, agnito tam repentino assultu et impetu Tankradi, ferro induuntur, signa erigunt, sociisque virili voce admonitis, obviam Tankrado in multa vociferatione turbarum et cornuum raptim exhibentur, utrinque prælia graviter committentes et gravi vulnere corruentes. Sed manus Tankradi, dispar numero et viribus, terga vertit, belli pondus sustinere non valens, ac in urbis præsidium vix trans arctum pontem aquæ cum ipso Tankrado fugam faciens, a belli turbine elapsa est. In hujus pontis angustia Richardus princeps Salerni, proximus Tankradi, et Robertus de Ansa civitate, milites acerrimi, nimirum retardati, capti ac retenti sunt; plurimi equites et pedites de societate Tankradi, alii extincti, alii vulnerati, perierunt. Solus B Giselbertus de Claromonte nimium insecutus, et in mediis hostibus involutus, in ipsius pontis angustia captus et abductus est: quem Baldewinus et sui peremptum existimantes planctu magno lamentabantur.

CAP. XVII. — *Tankradus et Baldewinus pacem inter se reformant.*

Crastina vero die orta, utrinque de absentia captivorum virorum nobilium dolentes, ac recordati quia ambo deliquissent, tam sacræ viæ Jerusalem devotione violata, ex consilio majorum suæ legionis pacem firmam composuerunt, captos pro captivis sibi invicem restituentes. Hac pace composita, et universis spoliis cum captivis restitutis, Baldewinus cum suis septingentis equitibus divisus concilio C ejusdam Armenii militis, Pancratii nomine, terram Armeniæ ingressus, præsidium mirifici operis et roboris, nomine Turbaysel, obsedit. Quod Armenii cives, viri Christianæ professionis, videntes, consilio clam cum ipso principe Baldewino habito, Turcis expulsis, qui arci præerant, in manus ejus tradiderunt, volentes magis sub Christiano duce servire quam sub gentili ditione. Hac itaque civitate cum arce præsidii subjugata, et viris suis in hac repositis, Ravenel præsidium humanis viribus inexpugnabile, similiter obsedit et apprehendit. De quo Turci, captione Turbaysel exterriti, fugisse et abisse referuntur. Apprehendit et multas civitates cum castellis quæ in circuitu erant, exterritas a facie exercitus Antiochiam tendentis: quas itidem Turci D diu subjugatas custodientes, nunc formidine concussifugitivi noctu relinquebant. Ravenel itaque apprehensum Pancratium Armenio prædicto commisit, viro instabili et magnæ perfidiæ, quem a vinculis imperatoris Græcorum elapsum Nicææ retinuit, eo quod audisset eum virum bellicosum esse et multiformis ingenii, et quia omnis Armenia et Syria et Græcia illi notæ haberentur. Pancratius, ut erat perfidus et astutus, Turcis apprime notissimus, aestimans robore commissi sibi præsidii hujus Ravenel terram se posse obtinere, nullum de comitatu Baldewini intromittens, filium suum adolescentem illustrem in eo constituit: et tamen hoc fraude fieri, cum Baldewino ambulans et manens, dissimulabat.

CAP. XVIII. — *De prospero eventu Baldewini in expugnandis munitionibus, et de perfidia cujusdam Armenii. Jam invitus idem Armenius commissum sibi præsidium reddit.*

Tandem quidam principes qui, audita Baldewini industria et nobilitate, foedus cum eo pepigerant, viri Armenii, quorum alter Fer, præpositus Turbaysel, alter Nicusus nomine dictus est, cujus castra et præsidia spatiosa Turbaysel adjacebant, intellecta perfidia Pancratii, quam cum Turcis moliebatur, scientes eum virum noxium et facilem, Baldewino retulerunt, asserentes si tali viro et tam facinoroso, imperatoris perjuro, longius præsidium Ravenel crederet, in brevi terram quam subdiderat posse amittere. Baldewinus hoc audito ab his viris credulis et fidelibus, sæpius versus: ias illius ipse expertus, præsidium illi commissum requisivit: quod Pancratius obstinato animo in manu vel custodia Gallorum reddere recusavit. Postremo Baldewinus post plurimam requisitionem præsidii indignatus, quadam die sibi assistentem et contradicentem teneri jussit, vinculis astringi, tormentis affligi, quousque præsidium coactus redderet. Sed nec sic adhuc reddere ullius tormenti labore aut vitæ necessitate compulsus est. Baldewinus tædio tormentorum illius victus, ad ultimum jussit ut vivus membratim discerperetur, nisi præsidii de redditione sibi satisfaceret. Qui hanc atrocem membrorum et nervorum discerptionem metuens, in manu Fer litteras direxit filio, ut præsidium festinato pro vitæ suæ et membrorum suorum liberatione Baldewino redderet. Quod actum est; et Pancratius a vinculis absolutus, et deinde a collegio Baldewini dissociatus. Baldewinus ergo susceptum præsidium custodiæ ac fidei suorum contulit Gallorum, et Turbaysel, quod dicitur Bersabee, discessit, terram et regionem undique expugnans suæque potestati subjiciens.

CAP. XIX. — *Dux civitatis Rohas Baldewinum in auxilium vocat; Baldewinus vocatus, ire perrexit; a Turcis vitatus iterato repperat.*

Post hæc diebus aliquot evolutis, et fama Baldewini longe lateque crebescente, et bellorum suorum virtute super omnes hostes suos divulgata, dux civitatis Rohas, quæ dicitur Edessa, sita in regione Mesopotamiæ, episcopum ejusdem urbis cum duodecim majoribus civitatis, quorum consilio omnis status regionis fiebat, ad ipsum Baldewinum misit, quatenus cum Gallis militibus ad urbem descenderet, terram adversus Turcorum infestationes defenderet, et cum duce communi potentia et dominio universos redditus et tributa obtineret. Qui tandem consilio accepto acquievit, et descendit solum cum quingentis equitibus; cætera multitudine dimissa ac relicta Turbaysel ac Ravenel, et multis in locis quæ, Turcis expulsis, nunc suæ suberant potestati. Dum autem via maturata usque ad Euphratem fluvium magnum transfretare paravissent, Pancratii consilio et instinctu, quem solverat avinculis, Turci et cæteri hostiles copie eductæ,

et undique conglobatæ, ad viginti millia adfuerunt obviam transire volentibus. Sed vim et equitatum eorum comperiens, et minime nunc tot millia sufferre valens et debellare, via, qua venerat, Turbaysel reversus est. Dehinc Turcis dispersis, ac in sua tutamina reversis, Baldewinus iterato ducentis equitibus assumptis, Rohas profectus est conductu virorum fidelium, sine impedimento et hostili incursu itinere suo peracto, et Euphrate flumine cum omni prosperitate enavigato.

CAP. XX. — *Baldewinus qualiter in urbe Rohas exceptus sit, et quam magnanime ducis illius dona respuerit: et petitio seniorum.*

Hujus tam egregii et nominatissimi principis adventus fama, ut aures senatorum urbis penetrarat, gaudium et jucunditas facta est in universis qui audierant, ac in tubis et omni genere musicorum tam majores quam minores in occursum ejus convenerunt omni honore et gaudio, sicut tantum decebat virum, urbi introducentes. Inducto tam honorifice viro, et gloriose portis civitatis et hospitio cum suis constituto, dux, qui cum consilio duodecim senatorum ad resistendum adversariis civitatis eum acciverat, indignatus super laudibus et honoribus, quos illi populus et senatus exhibuerat, sub arcano cordis sui graviter cœpit ei invidere; sed et eum penitus civitati et regioni præesse interdixit, nec parem sibi ad aliquos fore redditus vel tributa. Dicebat enim, illi plurimum auri, argenti, ostri, mulorum et equorum armorumque copiam se daturum, si sibi et civibus ac regioni contra Turcorum insidias et assultus propugnator et auxiliator in locis sibi constitutis esse non negaret. Qui omnino ducis hæc munera sub tam vili conventionem suscipienda refutavit, rogans ut tantum conductus sui fiducia sine periculo et iniquo machinamento ad ducem Godefridum et confratrem suum sanus et incolumis redire possit. Hoc duodecim proceres senatores et primi civitatis cæteraque multitudo audientes, quia non auro vel argento vel ullis pretiosis muneribus possit retineri, ducem adierunt, omnibus modis et precibus instantes ut virum tam nobilem et propugnatorem fortissimum recedere non pateretur, nec a se alienaret; sed de regno et civitate socium sibi faceret, ejus protectione et militari ope civitas et terra semper posset defendi, et nequaquam de promisso virum molestaret.

CAP. XXI. — *A duce urbis Rohas Baldewinus in filium adoptatus, petitione ipsius Samusart civitatem impugnat; sed infecto negotio reversus est inanis.*

Dux quidem duodecim præfectorum et omnium concivium constantiam et benevolentiam erga Baldewinum videns, eorum nolens petitioni satisfecit, ac Baldewinum sibi filium adoptivum fecit, sicut mos regionis illius et gentis habetur, nudo pectori suo illum astringens, et sub proximo carnis suæ indumento semel hunc investiens, fide utrinque data et accepta. Sic utrisque firmatis paternitate et filiatione, dux Baldewinum die quadam loco filii

A admonuit, ut omni militia et solidorum conventionem convocatis suis, pariterque civibus Rohas assumptis, ad munitionem Samusart, quæ erat juxta Euphratem, proficiscens, expugnaret Baldue, principem Turcorum, qui eandem arcem ad Rohas pertinentem invaserat injuste, et oblinebat. Intulerat enim idem Baldue civibus intolerabile malum: nam filios majorum civitatis non paucos obsides sibi dari minis extorserat, propter annuos redditus et tributa byzantium, quæ illi ad redimendas vineas et sata dare convenerant. Baldewinus primam petitionem hanc ducis et majorum civitatis non refutans, assumptis ducentis sociis et omni civitatis pedestri et equestri comitatu, castrum Samusart est aggressus, multam vim in virtute suorum hostibus inferens. Sed

B Baldue et suis occurrentibus in grandine sagittarum et tubarum stridore graviter repressi sunt. Nam illic infinita manus civium Armeniorum effeminatorum, incaute et segniter dimicantium, corruit, sex tantum strenui et probi milites Baldewini sagittis confixi perierunt: quorum exsequiis Christiano more completis, planctus et dolor magnus per universam civitatem factus est. Baldewinus videns arcem præsidii Samusart insuperabilem, et in eâ Turcos bello fortissimos et indefessos, apud S. Joannem, quod erat in præsidio non longe ab arce, suos in iorica, galea et equo reliquit, qui semper Turcis ad resistendum occurrerent, et belli assiduitate vexarent: ipse solus cum duodecim Gallis Rohas reversus est.

C CAP. XXII. — *Conspiratæ plebis consilium in ducem suum Baldewinus volens reprimere, nihil proficit.*

Post hæc paucis diebus evolutis, omnis senatus et universi cives considerantes Baldewini prudentiam et constantiam adversus Turcorum insidias, multumque sub manu ejus civitatem et ejus munitiones posse salvari ac defendi, in unum convenerunt, Constantino de montanis accito ad commune consilium, viro potentissimo, quatenus ducem suum interimerent, et Baldewinum loco ejus ducem et dominum exaltarent. Erat enim idem dux valde eis contrarius: nam multis eos calumniis affecerat, aurum et argentum incomparabiliter cunctis abstulerat: si quis vero resistebat, Turcorum inimicitas et odium non solum in periculum vitæ suæ, verum etiam in vineis et in satis suis succidendis, et in præda gregum suorum suscitabat. Hoc audito consilio, die quadam universi parvi et magni civitatis ad arma convolant; armati et loricati Baldewinum conveniunt, ut cum eis ad interitum ducis sui contendant, asserentes eum loco suo dominum et ducem communi consilio fieri se decrevisse. Qui tale facinus præsumere omnino contradixit, cum vice filii sibi sit constitutus, et nihil causæ vel mali adhuc in eo repererit, unde perditionis ejus consecutus et socius fiat. Ait enim: « Inestimabile coram Deo peccatum esset, ut in hunc virum manum sine causa mitterem, quem in patrem assumpsi, cui etiam fidem contuli. Sed precor vos, ne sanguine et morte ejus

pollui me sinatis, et nomen meum inter principes Christiani exercitus vilescere faciatis. Peto etiam vos, ut sibi ore ad os loqui mihi liceat in solio turris, super quam usque in præsens habitare vestro dono exaltatus consuevit. Quod mox ei annuerunt. Et ecce turrim ascendens, sic ei locutus est: « Omnes cives et præfecti civitatis hujus in necem tuam conspirati, in omni genere armorum ad turrim hanc in furore et impetu animi properant: quod doleo et moleste fero. Sed ut aliqua ratione liberari possis, vel rerum tuarum datione prævenire non neglexi. » Vix dux colloquentem sibi audivit, et ecce in circuitu turris multitudo civium in obsidione et impugnatione confluit, incessabili manganarum et sagittarum jactu muros et turris ostia quatientes.

CAP. XXIII. — Quam misere idem dux interfectus sit.

Dux videns animæ suæ angustias, thesauros suos incomparabiles in ostro, in vasis aureis et argenteis, in bysantiis copiosis Baldewino aperuit, rogans ut suscipiat, quatenus apud cives pro vita et salute sua interveniat, et nudum ac vacuum a turri exire et abire patiantur. Baldewinus preces illius exaudiens, misericordia motus super desperato, præfectos populi obnixâ suasionem adhortatur et instat ut duci suo parentes non occidant, et thesauros innumerabiles, quos viderat, inter se partiri non refutent. Senatus et universi cives ad Baldewini et promissionem thesaurorum minime auscultant, non vivum, non sanum pro ulla rerum commutatione aut datione illum sperare unanimiter exclamantes, injurias et calumnias sibi objicientes, quas sub eo et a Turcis ejus instinctu sæpe sustinuerant. Dux itaque vitæ suæ diffusus, nec precibus suis aut ullis pretiosis donis videns se quidquam proficere, Baldewinum a turri remisit, se per fenestram funiculo a solio laxans exivit: quem mille sagittis in momento confixum mortificantes, media platea projecerunt caputque ejus amputantes, ad ludibrium omnibus hastæ præfixum per omnes vicos civitatis detulerunt.

CAP. XXIV. — Occiso duce, Baldewinus subrogatus venalem arcem Samusart emere primo contempsit, postmodo consilio suorum rebus pretiosissimis comparavit.

Crastina vero die Baldewinum, plurimum renitentem et contradicentem, ducem ac principem civitatis statuerunt; turrim insuperabilem cum universis thesauris extincti ducis in ea repertis illi contulerunt, jurejurando subjecti illi facti et fideles, Baldue hæc Baldewini novâ promotione audita, timore magno percussus est, ne in virtute Galorum, virorum belligerorum, obsidione facta præsidium Samusart amitteret. Unde legatione ad Baldewinum facta, arcem illi venalem pro numero decem millium byzantium obtulit, et quia abhinc et deinceps illi pro solidorum conventionem fideliter militaret. Qui ad ejus verba nequaquam attendit, eo quod injuste Christianis hanc arcem abstulisset, quondam ad civitatem Rohas non longe ante hoc tempus perti-

nentem. Baldue, videns feritatem et constantiam ducis Baldewini, dixit se arcem incendio consumere, obsides civium et præfectorum, quos plurimos tenebat, decollare, et semper insidias adversus Baldewinum nocte ac die moliri. Tandem, ut plerumque temporis processit, Baldewinus audito consilio suorum, Baldue talentum auri et argenti et ostra pretiosa cum purpura, equos et mulos non modico pretio dignos contulit, et sic præsidium Samusart ab hostili manu et potestate redemit. Ab ea denique die et deinceps Baldue Baldewino subditus factus est, in domo ejus condomesticus et familiares inter Gallos constitutus. Baldewinus arcem susceptam fidei suorum custodia munivit, obsides illic repertos primoribus quibusque et civibus restituit. Post hæc, quia æque gentilibus et Christianis non convenit, et invicem sibi semper sunt suspecti, Baldewinus uxorem Baldue et filios pro fidei stabilitate requisivit: qui benigne annuit; sed de die in diem occasione adinventâ, obsides hos dare differebat.

CAP. XXV. — Præsidium Sororgia in manus Baldewini non sine labore traditur, et Baldue fraudulentia notatur.

Baldewino duce sic exaltato et militari actione divulgato, Balas, qui et ipse princeps et invasor præsidii civitatis Sororgiæ erat, duci Baldewino legationem misit, quatenus exercitu adunato, ad civitatem, quæ a præsidio et montanis distabat et rebellis adhuc resistebat, descenderet, et præsidium in ejus manu, civibus et urbe superatis, absque dilatione reponeret: erant enim cives Sarraceni, qui sibi resistebant, et tributa dare contemnebant. Baldewinus promissis illius credens, foedere ad invicem percusso, cum omni apparatu suo urbem obsidere et expugnare disposuit, donec cives victi cederent, et deinceps tributarii fierent. Verum cives Baldewini adventum et indignationem ex Balas suggestionem intelligentes, Baldue conventionem solidorum ceterosque Turcorum milites multis præmiis sibi asciverunt, sperantes sub eorum tutamine mœnia urbis posse retineri ac defendi. Baldue miles, et unus de principibus Turcorum, avaritia byzantium jam corruptus, cum suis ad urbem accessit, sperans eidem urbi adhuc præcesse et dominari. Baldewinus, hoc comperto, in manu forti die statuto ad obsidionem urbis Sororgiæ proficisci disposuit cum manganis et omni apparatu armorum, quibus urbs scindi aut expugnari posset. Cives vero et Sarraceni milites apparatus intolerabilem audientes, formidine concussi, nuntia illi miserunt ut pacifice ad illos descenderet, urbem sine contradictione reciperet, reditusque singulis annis suæ ditioni non negarent. Baldewinus precibus eorum cessit; diem statuit, qua omnia hæc cum pace et fide rata et credula componerentur. Baldue videns quia cives a defensione defecerant, et timore perterriti resistere tanto principi nequiverant, urbem cum suis egressus, Rohas ad ipsum Baldewinum simulata fide in his verbis descendit: « Nequaquam credas, ut arbitreris me

ideo urbem Sororgiæ intrasse, ut civibus auxilium adversus te ferrem, sed veni, ut eos quolibet consilio ab incepto rebellionis suæ revocarem, tibi que subditos facerem ac tributarios. Quod Baldewinus patienter accipiens, Baldue in excusatione hac manere secum ab illo die concessit; sed tamen minime fidei illius se credebatur. Nec mora in manus ejus urbs est reddita, cives tributarii facti; præsidium Balas, quod in montanis præminebat, in manum ejus et suorum custodiam reposuit. Baldewinus civitate cum præsidio suscepta, Folkerum Carnutensem, virum militarem et belli peritissimum, ad procuranda et tuenda mœnia in eis reliquit; ipse Rohas in magna gloria reversus est.

CAP. XXVI. — *Tankradus damnosa Christianis præsidia destruit, et oblata sibi ab hostibus munera prudenter reponit.*

Tankradus, qui a Baldewino divisus, Mamistræ ad maritima remanserat, cum adauctis sibi viribus de navali exercitu, quem Baldewinus advexerat, castrum puellarum quod vulgariter appellatur de Batesses, obsedit et expugnavit: similiter castrum pastorum expugnatum diruit; castrum quoque adolescentum, quod dicitur de Bakelers, quæ in montanis erant præsidia, in manu robustorum militum, dejecit et attrivit. Alexandriam minorem portis et muris dirutis subjugatam obtinuit. Turcos in eis repertos in ore gladii percussit. Omnia autem castella et præsidia hæcenus peregrinis nocentia, aut cepit aut incendit; hostes gentiles in eis inventos alios occidit, alios captivos tenuit. Hostes vero, qui, Christianis subjugatis, per montana dispersi Christianorum præsidia et loca injuste invaserant, audita illius virtute militari, alii fugam capiebant, alii missis equis et mulis, auri argenti que donis pretiosis amicitiae illius jungebantur, quatenus eum pacificum in omnibus, quæ obtinebant, reperirent. Tankradus de omnibus quæ offerebantur nihil refutabat; sed sicut cautus et providus omnia suscipiens reponebat, memor præteritarum angustiarum, et majorum adhuc credulus futurarum.

CAP. XXVII. — *De civitate Maresch, ubi et uxor Baldewini obiit.*

Interea totus apparatus et virtus grandis exercitus accelerabat, rectitudine itineris per mediam Romaniam, per abrupta montium et declivia vallium incedens, quem Godefridus dux, Boemundus, Reymundus comes, Robertus Flandrensis, Reymerus episcopus de Podio, Robertus de Northmannia, communi consilio et pari conductu moderabantur. Hi ad civitatem, quæ Maresch dicitur, in manu forti descendentes, hospitio pernoctaverunt, tabernacula in locis virentibus ante urbis mœnia extendentes, nullam vim Christianis illic civibus inferentes, sed pacifice ab urbe vitæ necessaria venalia suscipientes. Turci, qui adventum tantorum ac tot principum intellexerant, ab urbis præsidio aufugerunt, quam iniqua vi et injustis tributis ante multos hos annos oppresserunt. Ille in regione Maresch, uxor Baldewini nobilissima

quam de regno Angliæ eduxit, diutina corporis molestia aggravata et duci Godefrido commendata, vitam exhalavit, sepulta catholicis obsequiis, cujus nomen erat Godwera. Udelrardus, similiter de Wizan infirmus correptus, ibidem obiit, honorifice sepulchro illic conditus; miles irreprehensibilis et in omni bellorum consilio et actione utilis, de domo ducis Godefridi, semper secretorum illius ante omnes conscius.

CAP. XXVIII. — *De civitate Arthesia, ubi Christiani Armenii secum manentibus Turcis capita desecantes fratres benigne recipiunt.*

Egressi a montanis et regione Maresch prædicti principes cum omnibus sequacibus legionibus, compererunt a quibusdam Christianis Syriæ sibi occurrentibus civitatem Arthesiam non procul abesse rebus necessariis vitæ locupletem, sed a Turcis possessam. Hoc comperto, Robertus de Flandria assumptis secum viris cautissimis, Rotgero de Roscit, Gozelone filio comitis Canonis de Monte acuto, cum mille loriceis ab exercitu exurgens ad Arthesiam descendit, civitatem muro, mœnibus et præsidio turrato munitissimam, in qua Turci manentes Armenios Christianos servili jugo subegerant. Urbi itaque et ejus mœnibus appropinquantes in signis erectis cujusque colore pulcherrimis, in galeis aeneis auro lucidissimis, totam regionem fama adventus sui concusserunt. Turci in mœnibus Arthesiæ et præsidio, causa defensionis et repugnationis, repentina hac Gallorum congressione perterriti, astiterant, portas civitatis obice et seris munitas. Verum cives Armenii, quos iidem Turci longa servitute depresserant, secum in eisdem munitionibus constituti, reminiscentes injuriarum suarum quas ab eisdem Turcis diu pertulerant in raptu uxorum et filiarum, in actione cæterorum nefariorum, in exactione tributorum injustorum, nunc freti auxilio et adventu Christianorum eosdem Turcos invadentes, in ore gladii peremerunt, et capita eorum amputantes e fenestris et mœnibus ejecerunt, portasque urbis confratribus Christianis aperientes, aditum reddiderunt tutum in occisione gentilium, in ejectione extinctorum corporum: benigne etiam et omni pia susceptione fideles fratres inducunt, armis et sarcinis familiariter exonerantes; cibis diversis et amicis potibus recreant, equis et mulis eorum pabula sufficienter subministrantes.

CAP. XXIX. — *Populus Dei profana multitudine circumplexi, ferro sibi viam aperiunt, et vix evadunt, obsessi fiducialiter agunt.*

Ab hac urbis statione usque ad Antiochiam decem milliaria computantur et fama novæ cædis Turcorum veloci pede transvolans, Turcos ab Antiochia et de cunctis sinibus ejus ad viginti millia congregatos accivit usque ad prædictam civitatem Arthesiæ. Ex his millibus Turcorum astutiores et agiliores triginta, equis in modum venti currentibus insidentes, in dolo præcesserunt, post terga relictis insidiis totius

legionis, quatenus in arcu corneo et osseo Gallos e præsidio læcessere et protrahere valerent. Galli equidem fraudes et latentes insidias ignorantes, pede et equo, armis muniti et loriceis induti, illis mediis occurrerunt campis, ut cum hostibus committerent. Sed non aliquis successus illis ullo conflictu potuit contingere. Nam Turci, qui erant in insidiis, transverso itinere viam in gravi multitudine anticipant, ne Galli reditum aut refugium ad urbem haberent, sed momentaneo interitu suffocarentur. Hoc viso repentino impetu et improvise, Robertus de Flandria et Rotgerus cæterique capitales exercitus, fortiter sociis admonitis, et in unum conglobatis, per medias densas acies Turcorum a campi planitie frenis reductis transvolantes, rigidis hastis hostes irruerunt. Irruit et omnis societas virili audacia, quousque incolumes a manibus inimicorum intra portas et mœnia illapsi sunt. Turci vero elapsos in portis grandine mille sagittarum insequuntur, portas cum eis intrare conantes. Sed retrusi a limine in manu valida, licet exigua, portas intrare cum Gallis nequaquam permissi sunt. Multi tamen in repentinis sagittarum ictibus hinc et hinc armigeri, equites et pedites, muli quoque et equi gravati sunt. Turci ergo videntes se nihil profecisse, et adhuc in copiis suis confidentes, obsidionem circa prædictam urbem constituerunt. Sed fideles inclusi ex sufficientia ciborum in arce reperta murali robore firma et inexpugnabili, tuti et quieti resederunt. Illic in præsidio Arthesiæ Gozelo filius comitis Canonis, languore gravissimo occupatus, post dies aliquot vita discessit, et a confratribus Christianis debitum sepulturæ honorifice et catholice suscepit.

CAP. XXX. — *Profani Arthesiam obsidentes, de adventu Christiani exercitus per exploratores edocti, nequaquam, usque in noctem, obsidionem solvunt.*

Interea non longo intervallo maturabat viam magnus exercitus Christianorum, inter quos latenter exploratores degebant, qui ab exercitu occulte, visa opportunitate subtrahi, Turcis referebant quæ audierant de adventu et consiliis catholice legionis. Delatores prædicti audientes quia ab Arthesia fama obsidionis suorum ad principem Godefridum, Boemundum cæterosque pervenerat, et quia ad subveniendum consilium inierant, festinato ad castra Turcorum redierunt, jam Romanos Francigenas et Teutonicos in proximo adventare nuntiantes; nec vires eorum sustinere posse, nec a manibus eorum eripi, nisi cito, civitate relicta, in sua remearent tutamina. Nequaquam tamen his sinistris nuntiis admoniti expavescunt, freti nimium in suis prædictis millibus; sed per integras unius diei horas urbem impugnant, et in assultibus plurimis laborant. Sed laborem suum in cassum consumunt, Gallis ab arce et mœnibus non parce resistantibus.

CAP. XXXI. — *Exercitu Dei adveniente, Arthesia fidelium tuitione munitur; Baldewinus triumphis clarus novis nuptiis illustratur.*

Dehinc nocte relata et tenebris incumbentibus,

A plurimis consiliis invicem habitis, consilium repertum est, ut, primo diluculo apparente, ad pontem fluminis Fernæ reditum pararent, et Antiochiam, urbem turribus munitam et fundatam et humanis viribus insuperabilem, securi intrarent, ne ponte prævento et flumine ab exercitu Christianorum, periculum vitæ expugnati paterentur. Vix Antiochiam prædictam Turci subierant, cum sequentis lucis crepusculo magnus exercitus Catholicorum in terminos Arthesiæ castra applicuit, ibidem pernoctans in letitia et jucunditate. Illic ex decreto majorum mille et quingenti viri loriceati electi, ad Arthesiam sunt directi ad auxilium confratrum, qui erant in arce, ut sic sani et incolumes copiis et viribus communi via, minus de hostili impetu solliciti, ad exercitum repedarent. Civitate Arthesia fidei Christianorum tuitione munita, ad exercitum sine ulla offensione sunt reversi. Redit et Tankradus ab Alexandria minore et maritimis regionibus; redierunt et universi, quibusque locis ad subjugandam terram et castella et civitates præmissi et dispersi, præter Baldewinum, fratrem ducis Godefridi. Qui ad meridianam plagam profectus in terram Armeniæ, expugnaturus Turcos, Turbaysei et Ravenel et cætera præsidia suæ ditioni subjecerat. Idem vero Baldewinus sic de die in diem bellis ac triumphis magis ac magis accrescens, ex consilio duodecim præfectorum civitatis, uxorem nobilissimam de genere Armenio magnificis et legalibus duxit nuptiis, filiam ejusdem principis et fratris Constantini, nomine Taphnuz, qui in montanis præsidia et plurimas munitiones obtinebat, quorum universorum hæredem Baldewinum constituit. Sexaginta etiam millia byzantinorum illi dare spondit, de quibus conventionem solidorum militibus suis solvens, terram potenter adversus Turcorum incursus retineret. Spondit quidem, sed tantum septem millia illi dedit: quæ vero restabant, de die in diem differebat. Nuptiis Baldewini inæstimabili apparatu celebratis, decretum consilio communi et majorum civitatis et regionis, ut idem Taphnuz cum genero suo de statu terræ et utilitate civitatis tractaret, eo quod vir esset provecæ ætatis et sanioris consilii, sicque se invicem mutuo prævenirent honore: quod et actum est.

CAP. XXXII. — *Christi populus adunatus non ultra dividitur, quem Podiænsis episcopus circumspexit fore, paterne alloquitur.*

Postquam in unum convenerunt congregati, non ultra ab hac die divisi sunt propter copias Turcorum inæstimabiles, qui a montanis et omni Romania profugi, ad urbem Antiochiam, quæ erat inæstimabilis murorum firmitate et inexpugnabilis, pro defensione properaverant. Nec mora, episcopus Podiænsis Reymerus sermonem ad populum faciens, hujusmodi exhortatione universos paterne admonuit et docuit, juxta quod instans necessitas, et creberima fama vicinæ nimium Antiochiæ exigebat: et fratres et filii charissimi, Antiochiam civitatem ni-

miam vicinam, ut compertum habemus, scitote A fundatam murali munitione firmissimam, quæ ferro vel jactu lapidis rescindi non potest, inauditi et insolubilis cæmenti opere, et mole magnorum lapidum constructa. In hac omnes hostes Christiani nominis, Turcos, Sarracenos, Arabes e montanis Romanicæ et ex omni parte a facie nostra fugientes, convenisse procul dubio cognovimus. Unde cavendum summopere nobis est ultra aliquos ex nostris divisionem facere, nec temere præcurrere; sed in communi et unanimi virtute in crastino usque ad pontem Fernæ nos commere, consilio cautissimo definivimus. »

CAP. XXXII. — *Relicta Romania, præelectos sequentes signiferos ad pontem usque fluvii Farfar perveniunt, ubi a Turcis bellicose excepti sunt.*

Omnis ergo populus venerabilis sacerdotis admo- B nitioni acquievit; et crastino sole exorto, cum sociis ab Arthesia receptis, cum Tankrado et Welfone Buloniensi, maritimisque Gallorum sociis universis relatis, cum camelis et asinis omnibusque vehiculis sarcinarum rerumque necessariarum, in uno comitatu et armorum fiducia usque ad pontem fluminis Fernæ, quod dicitur Farfar, profecti sunt, relictis asperis Alpibus vallibusque gravissimæ Romanicæ. Hac enim die Robertus Northmannorum comes præelectus est cum suis militibus exercitum præire, sicut mos est in omni exercitu militari: quatenus si aliqua vis adversariorum fuisset, nuntiaretur catholicæ legionis ducibus et principibus, ut ad arma, loricas et parados cuneos quantocius properarent. Hujus inter millia Rotgerus de Barnevilla, C Everhardus de Poisat, milites in omni negotio militari laudabiles, signa præferentes, equitatum regerant, quousque ad ipsum pontem prænotatum sine dilatione constiterunt. Pons denique iste mirabili arte et antiquo opere in modum arcus formam accepit, subter quam Farfar fluvius Damasci, Fernæ vulgariter dictus, cursu rapidissimo alveum perluit. In utraque pontis fronte duæ prominebant turres ferro insolubiles, et ad resistendum aptissimæ, in quibus Turcorum semper erat custodia. Subsecuta est societas duum millium peditum virorum egregiorum, qui etiam ad pontem consistentes, minime transire permissi sunt. Nam Turci, qui in turribus pontis ad centum defensionis causa constituti erant, D fortiter in arcu et sagittarum grandine transire volentibus resistebant; equos crebris vulneribus lædebant, sessores equorum trans loricarum tegmina volatili sagitta plurimos transigebant.

CAP. XXXIV. — *Dura conflicto fidelium et Turcorum pro transitu pontis.*

Orta hinc et hinc tam gravi contentione, his transire volentibus, illis econtra transitum prohibentibus, et adhuc prævalentibus, septingenti Turci, qui ab Antiochia acciti exierant, videntes constantiam et defensionem suorum in ponte, in equis celerissimis nimium bello animati advolantes, vada præoccupant, ne quispiam Christianorum transeundi licentiam obtineat. Equites et pedites Christianorum

videntes copias Turcorum loricatorum in fluminis ripa ad resistendum diffusas, diffunduntur et ipsi spatiose altera in ripa; et utraque parte sagittis virili conatu intortis et immissis, longa sit concertatio, hominesque et equi quamplures confixi in utraque ripa moribundi cadentes deficiebant. Turcis tandem plurimum prævalentibus, et sagittarum notitia et luctamine præcuntibus et perdurantibus, exercitus fidelium armis et equis paratus, ad subveniendum præmissis sociis undique accelerabat. Sed nec Turci a ripa tunc quidem recedentes, maluerunt mori quam cedere, incessanti conatu sagittarum transmittere volentibus obstantes.

CAP. XXXV. — *Monitu Podizensis episcopi pontem superant; commisso prælio bellatores Christi victores redeunt; principem Antiochiæ nuntia dura percellunt.*

Episcopus Podiensis, qui audita tam gravi contentione magnum præcessit exercitum, videns corda suorum metu fluxa aliquantulum deficere læsione equorum, pectorumque suorum transfixione, sermonem iterat, populumque Dei vivi nomine sic roborat ad defensionem: « Ne timueritis impetum adversariorum; state viriliter, insurgite contra hos canes remordaces. Jam enim hodie pro vobis pugnabit Deus. » Ad hæc verba et monita tam præclari pontificis facta scutorum testudine, tectis galea capitibus, et indutis lorica pectoribus, fortiter pontem penetrant, hostes a ponte retrudentes in fugam convertunt. Alii totum videntes auxilio sibi convenisse exercitum, nimium freti, vada intrantes equis transnatant; alii, pedibus vadis repertis, transire aquas properant ex desiderio belli committendi, et ictus percussorum et fundibularios sustinentes, cæcoque aggressu Turcos impetentes, et a statione effugantes, in altero fluminis littore sicco consistunt. Wido, dapifer regis Franciæ, equo et lancea Turcos incurrit; Reinoldus Belvacensis, tiro asperrimus, minime jacula sagittarum curans, in medio hostium lancea et gladio præcurrens, sævissimas strages operatur; miscentur utrinque vehementi impetu agmina fidelium et infidelium et belli sudore fervescunt, cædes et strages operantur. Boemundus, Godefridus, Reymundus, Robertus, Rotgerus, acies et signa bellica diversi coloris pulcherrima moderantur, donec D Turci equis celerissimis fugam ineuntes Antiochiam reversi sunt, per dexera montium et loca sibi nota viam accelerantes. Christiani victores ab insecutione et plurima strage inimicorum revertentes, neque ulterius hostem insequentes, eo quod nimium proxima moenia Antiochiæ viderentur, et omnium gentilium vires in ea confluiscent, juxta fluvium Fernæ pernoctarunt; prædas et spolia usquequaque contraxerunt, plurimos de exercitu Petri, quos Turci per Antiochiæ regionem diviserant, a vinculis excluderunt. Hæc nuntia sinistra, eventumque suorum in contraria versum, Darsianus princeps et caput civitatis comperiens, vultu dejecto, corde metu contrito, magnis arctatur doloribus; quid acturus sit mente involvens; si sibi eveniat, quod et Solymano in

amissione verbis Nicææ evenit. Nec mora, consiliis creberrimis invigilans, esças comportare, arma et vires sociorum congregare siné intermissione studet; portas et mœnia fidei custodia munire non cessat.

CAP. XXXVI. — *Iter Antiochiam indicitur; antistes populum alloquitur et per eum qui principes exercitus præcedere, qui extremas custodias observare debeant, ordinantur.*

Præterea illucescente die, dux Godefridus, Boemundus et universi capitanei exercitus exsurgentes, armis et loriceis atque galeis rursus induti, iter intermissum ad urbem Antiochiam iterare universos jubent cum omni necessario apparatu, et omni genere armentorum vehiculisque cibariorum, quibus tantus opus habeat exercitus. His in unum conglobatis, et viæ preparatis, providus antistes in hunc modum loquitur, dicens: « Viri fratres, et filii dilectissimi, verba, quæ ad vos refero, diligenter audite, et attendere vos non pigeat. Urbs Antiochia proxima est, nobisque vicina: quatuor inter hanc et nos sunt milliaria. Hæc urbs mirifica, et opus nobis inauditum regis Antiochi immanissimis saxis et turribus fundata est, quarum numerus trecentum et sexaginta computantur. In hæc Sansadoniam filium regis Darsiani, principem fortissimum, dominari scimus et ammiraldos quatuor nobilissimos et potentissimos, ac si reges essent, ex imperio Darsiani accitos convenisse comperimus, et se suosque præ timore adventus nostri in manu forti prævidisse et armasse. Horum nomina sunt: Adorsonius, Copatrix, Rosseleon, Carcornutus, quorum omnium rex et caput et dominus Darsianus esse refertur. Hi quatuor ammiraldi ex triginta civitatibus, quæ in circuitu longe lateque ad Antiochiam pertinentes, regi Darsiano tributariæ suberant, quatuor ditiores dono et gratia Darsiani in beneficio tenent, singuli singulas centum castellis. Qua de causa nunc admoniti ab ipso Darsiano, rege Syriæ et totius Armeniæ, non in modica virtute ad resistendum, et defendendam urbem, dominam harum omnium urbium et regnorum, advenisse perhibentur. Unde et nobis necesse est ut caute et ordinate ambulemus. Sero, ut nostis, commisimus bellum; fatigati sumus; equi exhausti viribus sunt. Godefridus dux, Boemundus, Reinardus de Tul, Petrus de Stadeneis, Everhardus de Poizat, Tankradus, Wernerus de Greis, Henricus de Ascha, ad conducendum exercitum in fronte præcedant, factis aciebus; Robertus Flandrensis, Robertusque comes Northmannorum, Stephanus Blesensis, Reymundus comes, Tatinus familiaris imperatoris Constantinopolitani, Adam filius Michaelis, Robertus de Barnavilla, si gratum vobis est consilium, extremas acies equitum et peditum moderantes tueantur. »

CAP. XXXVII. — *Antiochiam pervenientes quid egerint, et quantus aestimatus sit exercitus Dei.*

Hoc itaque consilio cunctis ab antistite et cæteris viris astutis ordinatis, regia via usque ad ipsos mu-

ros horribiles Antiochiæ unanimiter in splendore clypeorum coloris aurei, viridis, rubei, cujusque generis, et in signis erectis auro distinctis omni opere ostreo visu decoris, in equis bello aptissimis, in loriceis et galeis splendidissimis proficiscuntur, tabernacula potenter extendentes juxta locum, qui dicitur Altalon. Illic pomaria et arbores diversi generis in securi et ascia succisas extirpaverunt, terram protentis papilionibus occupantes. His locatis, certatim indulgent operi ciborum, cornibus mille et mille perstreptentes, prædis et pabulis equorum undique insistentes, quorum fragor et strepitus usque ad terminum milliariis ferme posse audiri referebatur. Nec mirum, cum numerus tanti exercitus sexcentis milibus virorum pugnatorum ab universis procul dubio computetur, absque sexu femineo et pueris sequentibus, quorum millia plurima esse videbantur. In hoc Christianorum adventu et obsidione recenti, illo die tanto silentio urbs conquievit, ut nec sonus nec strepitus ab urbe audiretur et vacua civitas a defensoribus crederetur, cum seta nimis armis et gentiliū copiis in omnibus turribus et præsidiis redundasset.

CAP. XXXVIII. — *Descriptio qualiter obsessa sit urbs.*

Dies quartæ feriæ illuxit, quando ingressi sunt terram Antiochiæ, et muros ejus obsederunt. Hac die Tankradus primus secus Altalon sedem ponit. Juxta hunc Rotgerus de Barnavilla socius agetur; Adam, filius Michaelis, juxta cum suis sequacibus ordinatur, ne in hac parte Turcis aliqua necessaria inferrentur. Ad portam vero quæ respicit ad Persidem plagam, ubi juga montium deficere incipiunt, Boemundus cum robustorum manu locum occupat, ibique firmato præsidio, tutus morabatur. Tatinus vero familiaris imperatoris, aliquantulum remotus ab urbe, in campo, Combrus nomine, tentorium fixit, semper fugæ intentus. Ante eundem Tatinum Baldewinus, comes Hamalcorum, sedem posuit cum sua manu. Robertus dehinc Northmannorum comes, et Robertus Flandrensis ad obsidendos muros cum omni sua militia ordinantur. Stephanus Blesensis pariter ad cingendam urbem juxta predictos principes suo sedit in ordine. Hugo Magnus, regis Franciæ Philippi frater, similiter cum suis sociis ad hanc obsidionem consedit. Urbs hæc Antiochia, ut aiunt, ad plenum duo milliaria continet in longitudine, unum et semis in latitudine; quam præfuit annis præfatus Farfar, muris et turribus occupatus, quorum quarumque munitio et opus usque in supercilium montis extenditur, ubi principalior arx et magistra urbis et omnium turrium fundata præeminet. In circuitu hujus arcis quatuor insuperabiles turres positæ ob custodiam mediæ arcis in medio sedentis referuntur, quarum præfati ammiraldi semper custodes et defensores regis Darsiani attituti sunt.

CAP. XXXIX. — *Item de eadem re.*

Adhuc ad ipsam Antiochiam obsidendam, quæ

am spatiosam audistis, ad portam, quæ dicitur a modernis Warfaru, quæ insuperabilis est, ipse antea assidet, sociato sibi comite Reymundo, cum quibus provinciales et Vascones, et omnes sequaces eorum condescerunt. In loco ulteriore, ubi postea mons ex navium copulatione constructus est, Godefridus dux super ripam fluminis, portam unam civitatis cum universis millibus Lotharingis, Saxonibus, Alemannis, Bawaris gladio sævissimis obsidet. Cum duce eodem Reinardus de Tul, Petrus de Stadeneis, qui Mamistræ a Baldewino, fratre ducis, sequestrati, ad exercitum et ducem redierant; Cuno etiam de Monte acuto, Henricus de Ascha, fraterque ejus Godefridus, milites semper hostibus infestissimi, ad prohibendum Turcis introitum et egressum pariter condescerunt. His ferventior et major incumbere labor.

CAP. XL. — *De ponte fluminis, ad cujus destructionem machinæ exquisitæ componuntur.*

Super hunc amnem prædictum, qui longissimo alveo usque in mare protenditur, præterlabens muros, ab ipsa urbe pons porrigitur lapideus, opus antiquum, sed minime turritum, qui prorsus terminata legione, hac ex parte inobsessus remansit. Per hunc siquidem pontem sæpius Turci egrediebantur, et necessaria, vidente exercitu, cum suis erumpentes et remeantes inferebant, et populum Jesu Christi per regiones et montana dispersum ad quærendum victum vel pabula equorum, eodem ponte emissi frequenter, illius dispersione comperta, trucidabant. Similiter ab ipsa porta Warfaru, quam præsul Reymerus Reymundusque observabant, pons alius etiam infestus, ingenio antiquorum fundatus, porrigitur trans paludem quandam, satis lutulentam et profundissimam ex impetu et inundatione assidui fontis, juxta urbem extra muros emanantis. Per hunc pontem interdum exercitui insidiarum oblitto, aut in die aut in noctis obscuro egredientes Turci sagittas intorquebant, aut in impetu aliquos gladio percutiebant, subitoque recursu per eundem pontem in urbis præsidium evadebant. Cujus pontis infestationem episcopus et omnis primatus conquerentes, inito consilio, ad ejus destructionem conspiraverunt, ac die statuto cum instrumento malleorum ferreorum, cum lignibus et securibus a castris exierunt. Sed nequaquam vis eorum in hujus pontis destructione prevaluit. Erat enim opus insolubile antiquorum cæmentis et ingeniis fundatum. Hinc frustrato in conamine malleorum exercitu, machinam, ex struce lignorum et vimineo opere intexam, componere principes decreverunt: cujus ligaturas ferro fabricatas et connexas, coriis equinis, taurinis, camelinis opernerunt, ne igne cum pice et sulphure injecto, a Turcis combureretur. Hanc vero perfectam usque ad medium pontem ad portam Warfaru vi loricatorum deducentes, Reymundum comitem, custodem et magistrum machinæ constituerunt.

CAP. XLI. — *Congressio valida pontis, ubi machina Christianorum in favillam redigitur, et instaurantur alia instrumenta.*

Turci, hac visa structura, ad mœnia contendentes, sagittis et mangenarum jactu in ponte luctantes feriunt Gallos, quatenus percussos a ponte et machina arcere valerent. Similiter ex adverso Christiani in sagittis et baleari arcu resistentes, fortiter hostes in mœnibus impugnant, quousque filium cujusdam ammiraldi sagitta transjecur perfodiunt. Illius vero interitu et fidelium repugnatione Turci indignati, ampliore ira fervescunt; et tandem in unum collecto robore suorum, repente portam aperientes, egressi viriliter machinam assiliunt, custodibus subito instant et expugnant; ignem piceasque fæces et sulphureum fomentum fortiter machinæ ingerunt, totam eam in favillam redigentes. Custodes autem machinæ periculum vitæ suæ metuentes, licet inviti, exire coguntur in fugam præcipites, vix defensi et elapsi. Peregrinorum itaque milites et principes hac arte nihil se proficere videntes, sequenti die instrumenta trium mangenarum (Franci barbicales vocant) opponunt ponti, quæ portam Warfaru et turrin portæ ejusque mœnia crebro jactu et impetu saxorum quaterent et atterent, murosque exteriores, qui erant ante murale, in plurima frusta minuerent. Sed nec sic in contributione portæ valuerunt. Cum vero nihil proficerent, quadam die ex communi consilio robora arborea ingentia vixque mobilia, et saxa mobilia miri ponderis ac magnitudinis, in virtute et conatu mille loricatorum trans pontem portæ advolverunt, impedimento Turcis exire et nocere volentibus.

CAP. XLII. — *De navali ponte fidelium ad evitandas Turcorum insidias.*

Ex his ambobus pontibus cum plurima damna et incursiones exercitui Christianorum ingruerent, sed nunc porta et ponte Warfaru robore lignorum et saxis immanissimis occupato et obstructo, frequentius ex eo ponte, quem in altera parte civitatis trans fluvium Farfar locatum diximus, de quo Turcorum egressus erat, et qui præ urbis amplitudine inobsessus remanserat, insidiæ fierent ad perdendos fideles, pontem ex navibus componi constituerunt in funium retinaculis, per quem ad portum Simeonis eremitæ liberum iter haberent: nam antea lento navigio ex utraque ripa exspectantes singulatim et tarde transibant. Nunc vero hac de causa pons iste navalis constructus est, ut egressis Turcis per pontem lapideum Farfar in insidias Christianorum, per hunc ligneum pontem Galli festinanter occurrentes, suis subvenirent a portu maris escas, afferentibus, et Turcos sine mora repellerent. A ponte lapideo prædicti fluminis usque ad pontem navium funibus vimineis cratibus aptatum, dimidium milliare computatur.

CAP. XLIII. — *Qualiter Turci Christianos, ad equorum pabula missos, clam invaserint.*

Ponte autem ex navium collectione et conjun-

etione perfecto, Christiani tam milites quam pedites A quadam die trecenti transmeant fluvium Farfar ad quaerenda pabula equorum et victui necessaria. Quod Turci agnoscentes, et a mœnibus speculantes, per pontem urbis lapideum raptim sociis collectis, armis et pharetris sumptis, in equo pariter exeuntes, ex improvise adsunt Christianis in tergo ad pabula missis, quorum plurima corpora, amputatis capitibus, humi prostrata reliquerunt; ceteros vero, quibus fugiendi facultas erat, usque ad novum pontem insequuntur: felices, qui tam crudeles hostes evadere potuerunt. Alii ad vada contententes, undis involuti suffocantur a facie Turcorum fugientes, quibus pons novus præ multitudine transeuntium negabatur.

CAP. XLIV. — *Fideles, in ultionem suorum consurgentes, post mutuam caedem partim gladiis consumpti, partim in flumina submersi sunt.*

Hoc tam grave infortunium ad proceres exercitus ut est perlatum, ad quinque fere millia armati, complures lorica induti, et equis insidentes e tentoriis advolant ad reprimendos hostes temerarios. Henricus filius Fredelonis de Ascha castello, avidus hostes insequi, sicut erat bello et actis nominatissimus, trans fluvium equo natavit, licet e lorica et galea clypeoque gravatus: nam transitum navalis pontis præ longa mora expectare nequiverat; caput vero hujus temere vada intrantis cum equo, fluctus profundissimi operuerunt. Attamen, Deo protegente, ejus gratia vitam opponebat periculo, vivens et sospes in equo adhuc residens, cum ceteris transnatantibus siccum litus recepit, et in persecutione Turcorum nimium perdurans, usque ad ipsum pontem sociis equites et pedites imperterritus insequi adhortatur. Turci itaque alii retenti, alii vix elapsi, socios qui erant ad pontem Farfar et in porta conglobati, ad auxilium sibi magno fragore vociferantes, exierunt, equosque ad frena in exitu et fremitu subvenientium rejicientes, Gallos haecenus se infestantes in fugam gravissimam retulerunt usque ad ipsum pontem, quem ex navibus composuerunt. Hac remordatione et inundatione Turcorum gravissima, et celeri fuga et reversione Christianorum ad pontem, plurimi pedites interierunt, a Turcis sagitta confixi. Plures post terga mortem momentaneam videntes, sola aqua liberari sperantes, undis profundi fluminis inferuntur: quorum non modica pars ab amne submersa et suffocata periclitari et mori visa est. Alii vero e ponte præ pressura fugientium cum ipsis equis et galeis ac loricis corrucebant, qui submersi undis et extincti, non ultra reperti sunt.

CAP. XLV. — *Custodia portæ pacto pecuniae Tankrado mandatur.*

Sic Turcis sæpe a ponte hoc et a porta per quam postea urbs est tradita, quæ sursum in montanis sita exitum præbebat, ad nocendum populis egredientibus, principes exercitus consilium inierunt, quatenus Tankradus illic locato præsidio

custodiam ageret, et ab utraque porta Turcos egredi audentes repente reprimeret; hæcque pro custodia per singulos menses in conventionem quadraginta marcas argenti ab exercitu reciperet. Qui dum die quadam in præsidio in montanis locato, juxta aras Turcorum custodiam ageret trans fluvium Farfar, eo scilicet in loco, quo longe ab urbe fere semi-milliare profluit, Turcos, sicuti erant soliti, vada transeuntes fortiter incurrit, atque cum eis prælio commisso, tandem prævalens, quatuor ex Turcis gladio occidit, ceteros trans flumen in fugam convertit usque ad locum, quo armenta illorum herbis pascebantur. His ultra flumen fugatis, prædara de armentis cum camelo uno abduxit, et ad præsidium novum, quod firmaverat, in victoria hæc reversus est.

CAP. XLVI. — *De clerico et matrona, qui dum aleis luderent, insidiosè perempti sunt.*

His duabus portis, una versus montana, altera ad pontem lapideum Tankradi custodia observatis, et Christiano exercitu sedato, atque a rebus bellicis aliquantulum securo, aliquibus sociis interdum aleis præ otio intendentibus, contigit quodam die filium comitis Conradi de Lutzeleburg, Adelberonem nomine, clericum et archidiaconum Metensis Ecclesie, juvenem nobilissimum de regio sanguine, et proximum Henrici III Romanorum Augusti, alearum ludo pariter recreari et occupari cum matrona quadam, quæ magnæ erat ingenuitatis ac formositatis, in viridario pomiferis arboribus et herbarum abundantia plenissimo, et silva quæ juxta sedem et eandem portam urbis habebatur, quam dux Godefridus et Teutonicorum comitatus obsidione premebat. His, ut dictum est, otio et ludo intentis, Turci solliciti insidiarum et necis Christianorum, clam e porta procedunt; et caute se abscondentes inter altam et supereminentem herbam arborumque densitatem, archidiaconum et sibi colludentem matronam, subito clamore nescios et obstupefactos incurrunt, sagittis insipientes, sociosque, qui judices ad ludum convenerant, jam præ timore oblitos alearum, dispergunt et vulnerant. Et ipsius quidem archidiaconi caput amputatum per portam, raptim et in momento hoc facto, repedantes secum detulerunt; matronam vero vivam et intactam armis rapientes traxerunt in urbem, per totam noctem immoderate libidinis suæ incesto concubitu eam vexantes, nihilque humanitatis in eam exhibentes. Tandem tam abominabili et sceleratissima plurimorum commissione abusam ad mœnia deducentes, capitali sententia peremerunt; caput vero illius continuo mangelis suis imponentes, una cum capite archidiaconi procul a muris in medios projecerunt campos. Amborum itaque capita inventa duci Godefrido allata sunt et monstrata, qui archidiaconi recognito capite sepulcrum corporis illius jam inhumati jussit aperiri, et caput proprio loco restitui, ne tam nobilissimi viri membra remanerent insepulta.

CAP. XLVII. — De milite propria incuria prostrato, A et de pomario, quod fidelibus nocuum succiditur.

Delinc alio die Turci successu suæ fraudis gaudentes, et similem deceptionem adhuc Christianis se inferre arbitantes, a porta egressi, et inter scirporum densitatem fragilesque calamos palustris loci clanculum accedentes, peregrinis quibusdam in prædicto pomario insurrexerunt solita feritate et vociferatione; sed a militibus subvenientibus retrusi et in fugam coacti sunt. Nullus quidem ab his percussus tunc aut vulneratus est præter Arnolphum de Tyrs castello, qui eques semper bello fervidus fuit et providus; licet nunc incautus sine tegmine scuti et indumento ferri ad clamorem peregrinorum subito in pomarium contenderit. Ubi a cæco et volatili telo sagittæ ejusdam Turci lethali vulnere transfixus, mortuus est. Dux ergo sui que contubernales moleste ferentes a pomario hoc Turcos insidias Christianis moliri, et tam egregios viros illic in dolo cecidisse, decreverunt ut in ferramentis et securibus Christiani de exercitu convenientes, hoc radicitus extirparent, herbas, scirpos et calamos meterent, ne qua fraudulenta manus illic ultra latere aut nocere posset. Turci enim dolositates suas hæc in porta, et ab hac porta populum Dei viventis præcavere videntes, rursus per portam Farfar exeuntes, invigilabant perditioni peregrinorum per pontem navium transmeantium, lignorum sarmenta comportantium, herbas et pabula equorum quærentium; et quotquot a specula montis hæc et illac pro necessariis rebus vagari conspiciant, illico insequentes gladiis et sagittis interemerunt.

CAP. XLVIII. — De Hugone comite, qui fidelium necedolens, Turcorum fraudibus prudenter occurrit.

Cum vero hæc cædes, insidiæ, incursiones, mane, meridie, vespere, singulis diebus fierent, et quotidiana lamenta super occisis audirentur in castris, nec Tankradus toties hostibus occurrere valeret præ diversis opinionibus hostilis fraudis, et eo ignorante sæpe ab urbe per pontem erumperent, Hugo comes de S. Paulo ex regno Franciæ, motus est pietate super hæc quotidiana strage fidelium, sibi cæterisque potentibus famulantium, et res necessarias afferentium. Unde filium suum Engelradum, tironem armis agilem, paterna suggestione admonuit ut et cæteros sibi familiares, quatenus in una voluntate secum accensi, pauperes suos atque confratres Christianos a tot Turcorum cædibus et assaultibus liberare et ulcisci velint, et abstertere toties insequentes hostes. His factis, et voluntariis inventis, ipse grandævus pater primus arma et equum requirens, ascendit, pontemque navium in noctis umbra transiens, juxta montana in latibulo vallis cum dilectissimo filio et secum assumptis sociis occultatus, summo mane peditem Christianum reliquit in campestri planitie, ubi Turcorum oculis manifeste pateret. Turci itaque non immemores suæ crudelitatis et cædis Christianæ, ab urbe per

pontem fluvii Farfar rursus procedentes, in montis vertice, sicuti soliti erant, consistunt, de quo a montanis ad montana per camporum planitiem longe spectacula ferme ad duo milliaria dantur. Illic solum peregrinum vagantem, et sarmenta legentem, contemplantes, ad ejus interfecionem velocitate equorum convolant, et subito clamore exterritum usque ad montana et fruteta profugum insectantes, insidias latentium cominus Christianorum præterierunt. Peregrino vero jam in montibus abscondito, viam remensi sunt hi quatuor Turci juxta Christianorum insidias, fiducialiter redire sperantes. Sed extemplo comes et sui a valle exsurgentes, in eosdem irruerunt equorum velocitate, duos in momento attritos solo relinquentes, equis et armis eorum abductis; alios vero duos vitæ reservantes vinctos ad exercitum perduxerunt. Concurrunt undique peregrini, nobiles et ignobiles, ad videndos Turcos captivos, gloriam Deo dantes super hoc prospero eventu, laudesque multiplicant comiti Hugoni et filio ejus Engelrado, quorum prudentia et virili audacia tam noxii adversarii capti et attriti sunt.

CAP. XLIX. — Ubi comitis ejus filius Turcorum sævissimum post nonnulla vitæ discrimina prostravit, victorque regreditur.

Primores vero Turcorum, et omnis manus eorum, audita suorum contritione, doloribus acunt iras; consilia ineunt, quibus in brevi rependant crudeliora damna Christianis in ultione suorum. Unde quidam audaciores, animoque ferociores, ex millibus suis electi ad lacessendos Christianos usque ad pontem navium, viginti præmissi sunt in equis vento velocitate similibus. Qui multis et propinquis discursibus in littore juxta pontem præludentes et sagittas intorquentes, totum post se commovere conati sunt exercitum, ut vires sociorum raptim ex urbe inundantes gravi martyrio aliquos, sicut soliti erant, conturbarent. Fideles autem Christi satis et sæpius experti fallacias illorum, compescuerunt ab insecutione temeraria populum. Sed ne eos tædio belli victos assererent, Engelradum filium prædicti Hugonis cum quibusdam sociis obviam Turcis præmiserunt, qui etiam suo more equos in discursionibus flectentes, dolosos hostes mutuo conflictu fallere tentarent. Nec mora, pontem transeuntes, equos vexant huc et illuc diversis inter se discursibus; et hi alterna infestatione hastas dirigunt ad ferendum, hi sagittas intorquent ad configendum. Postremo post plurimam cursum contentionem, honor et laus victoriæ Engelrado, Deo auxiliante, collata est. Nam Turcum cæteris insigniorem et sæviorem cursu exsuperans, in conspectu patris sui et omnium, qui convenerant ad perspiciendum rei eventum, altero in littore constituti, equo deficiens, hasta perfodit, cæterosque illius casu et infortunio concussos, et mox in fugam versos, cum Christianis sodalibus acriter insecutus est, sed non longe a ponte idque propter insidias sæpius ab urbe occurrentes et insequentibus resistentes. Salvo

abhinc filio recepto a suisque consociis, cor longevi A patris in nimiam erigitur lætitiā, omniumque favore et plausu majorum et minorum, gloriosus juvenis attollitur una cum suis adiutoribus et convictoribus.

CAP. L. — *Deficientibus victui necessariis, principes in hoc electi de circumpositis terris prædas innumeras abducunt.*

Inter hæc assiduitatis ludibria, et creberrimas incursiones, mora aliquanti temporis transacta, populus Dei rebus et escis attenuari cœpit, præ defectione urbium et regionum, quas in circuitu tantus exhauserat exercitus. Unde quotidie fame invalescente, et exercitu præ indigentia moriente, præcipue humili populo, miserabiles gemitus et dolores piissimum antistitem et universos principes legionis pulsant et sollicitant, quatenus super his miseriis consulant quomodo populus posset sustentari. Nulla tamen via reperta, qua populo subveniretur, visum est omnibus ut in terram Sarracenorum opulentissimam, adhuc præda intactam, Boemundum, Tankradum et Robertum Flandrensem cum comitatu equitum et peditum mitterent ad contrahendas prædas et necessaria, quibus fames exstingui, et populus ab inopia posset relevari. Tankradus, jam tunc custodia peracta, a montanis ad exercitum reversus fuerat. Boemundus vero et Robertus idemque Tankradus, sicut decretum erat in principio neminem magnum aut parvum contradicere debere, quæcunque imperreret exercitus, quindecim millia peditum, duo equitum electorum, in armis assumentes, regna gentilium sub spatio dierum trium ingressi, prædarum et pecorum universique generis armentorum copias inauditas contraxerunt, quas sine impedimento bido abduxerunt: Sed die tertia vespere superveniente fatigati itinere, et onere rapinarum gravata omnis societas, in campestri planitie juxta montana quiescere decreverunt.

CAP. LI. — *Ubi a gentilibus præda excutitur.*

Interea fama et clamor omnium in circuitu regionum ad aures gentilium primatum festinans, a diversis partibus et montanis sedibus tot millia exegit ad persequendum Boemundum, Robertum et populum eorum, et prædas excutiendas, quod dictu et auditu mirabile est. Boemundo siquidem hæc ignorante, nihilque adversitatis ad futurum existimante, sed secure cum Roberto somniantem, prima diei aurora prædicta inimicorum adfuerunt millia, a quibus se suosque sic obsessos viderunt, ac si silvam densissimam ex omni parte decrevisse mirarentur. His visis stupefacti et vitæ diffisi, subito in unum convocatis equitibus ad latus suum, bellum se committere, et tot millium vires non posse sustinere profitentur. Unde facta scutorum testudine, et densata militum fronte, aditum et fugam explorant, quo rarior et debilior coadunatio visa est. Mox districtis mucronibus et frenis impetu laxatis unanimiter irruentes, obstantes penetrant acies; ac solam fugam meditantem, celeriter ad montana contendunt, relictis desolatis peditibus cum omni collectione prædarum ac spolio-

rum. His per abrupta montium et devia ereptis, plurimis tamen ex eorum sequacibus retentis et attritis, gentilium acies miseros et profugos pedites involverunt, quos gladiis et sagittis consumere non pepercerunt: plures tamen captivantes, armisque exspoliantes, prædas et omnia sibi suisque ablata reducebant.

CAP. LII. — *De præda Roberti comitis, et, invalescente fame, minores quid egerint, vel quid passi sint.*

Hac miserrima contritione Boemundo disturbato, et ad exercitum et confratres in humilitate lacrymosi vultus relato, luxit populus vehementer, mulieres, juvenes, pueri, patres, matres, fratres et sorores, qui dilectissimos amicos, filios et cognatos amiserant. Robertus quidem Flandrensis, qui cum ipso Boemundo in terram Sarracenorum descenderat ad deprædandum, et tunc Boemundo cum copiis suis attrito et in fugam misso, ab eo divisus recesserat licet invitus, sequenti die ducentis equitibus readunatis, Turcis Sarracenisque dispersis et secure gradientibus ex adverso occurrit: cum quibus fortiter dimicans, victoriam gloriose, his in fugam conversis obtinuit, atque cum immensis copiis prædarum, quas illic Turci fugientes reliquerant, ad castra Antiochiæ est reversus, multo solamine relevans populum in hac Boemundi calamitate desperatum. Modico dehinc tempore transacto et paucis diebus præda Roberti consumpta, nec ultra audente aliquo longe ab exercitu prædam quærere præ crudeli occisione Boemundi sociorum, amplior et validior fames in populo cœpit multiplicari, et inæstimabilis mortalitas humilis plebis fieri, et exercitus, attenuari. Nec mirum. Nam solus paniculus, qui antea denario Luculensis monetæ poterat mutuari, nunc duobus solidis vendebatur indigentibus. Bos duabus marcis vendebatur, qui paulo ante decem solidis poterat comparari; agniculus quinque solidis appetiabatur. Sic itaque gravissima penuria cogente populum Dei vivi, plurimi vagabantur se subtrahentes in omnem regionem Antiochiæ ad quarendas escas, trecenti aut ducenti conspirati ad defensionem contra Turcorum insidias, et ad æquam divisionem omnium rerum, quas reperire aut rapere possent. Turci, audita et intellecta populi angustia famisque miseria, et Boemundi recenti contritione quammaximam et exercitus vagatione assidua, per vicinas horas exsiliunt a porta ex ea parte urbis quæ inobessa prominebat in montanis, grandi differente intervallo a porta, quam Boemundus observabat, per decliviarupium descendentes, et fideles Christi circumquaque diffusos insequentes, et atroci cæde consumentes.

CAP. LIII. — *Mors atrocissima cujusdam archidiaconi et comitum ejus.*

Quadam die invalescente inedia, et urgente plures nobiles et ignobiles, quidam Tullensis Ecclesiæ archidiaconus, nomine Ludovicus, defectione sui stipendii compulsus, et famis gladio expugnatus,

um cæteris clericis et laicis numero trecentis, inopia coactus, ab exercitu secessit in loca ubertate alimentorum diffamata, sita in montanis Antiochiæ intervallo trium milliarium, ubi secure prædari et morari arbitrabantur. Turci autem comperto illorum abscessu per delatores, qui assidue inter populos fraternitate habitabant falsa, ad sexaginta milites armatos ab eadem prædicta parte urbis et porta clam per notas semitas montium egressi, persecuti sunt Christianos ad locum quo viam constituerant spe recuperandi alimenti. Quos ferociter inclamantes aggrediuntur, sagitta perforantes trans caput et latus et viscera, universos, ut lupi oves, laniantes et fuga dispergentes. Archidiaconum vero, nequidquam fugam ad montana conantem, quidam Turcus velocissimo equo insecutus sagitta celeri transfixit, eductoque ense ex utraque parte colli gravissimo vulnere illius secuit scapulas; et sic sanguinis rivo in terram defluente, spiritum vitæ emisit. Hanc crudelissimam famam primores exercitus ut compererunt, spiritu mœroris conturbati sunt, indignati tot cædes à Turcis per portam inobessam singulis diebus fieri, et nunc amplius dolentes necem tam nobilissimi archidiaconi, et creberrimos ululatus in perditione quorumque amicorum audiri.

CAP. LIV. — *De morte filii regis Danorum, et Florine cujusdam matronæ, et eorum qui in balneis occisi sunt.*

Inter hæc plurima adversa adhuc recentia, impius rumor aures totius sacræ legionis percussit, qualiter post devictam et captam Niceam filius regis Danorum, Sueno nomine, nobilissimus et forma pulcherrimus, per aliquot dies retardatus, et benigne ab imperatore Constantinopolis susceptus et commendatus, per mediam Romaniam securus iter agebat, audita Christianorum victoria: qui socios mille et quingentos viros belligeros secum in auxilium obsidionis Antiochiæ adducebat. Sed a Solymano, qui in montanis victus, Gallos evaserat, intra Finiminis et Ferna, urbes Romanicæ, hospitatus, in media densissima silva vicorum et calamorum recubans, in grandine sagittarum occisus est, totusque comitatus illius eodem martyrio ab iniquis carnificibus consumptus est. Nec mirum, si universi Turcorum viribus oppressi interierunt. Nam quorundam iniquorum Christianorum, Græcorum scilicet, prodicione propalati sunt, et improvise a Solymani manu e montanis adunata, circumventi sunt. Atamen filius regis, Sueno, multa armorum defensione resistens, multos Turcorum gladio stravit, straverunt et sui. Sed ad ultimum fessi et armis exuti, ineffabilem adversariorum multitudinem sufferre non valentes, pariter sagittis confixi, interierunt. Ibidem matrona quædam, Florina nomine, filia ducis Burgundiæ, Philippensium principi copulata, nunc vero miserabiliter viduata, in eodem comitatu Danorum erat sperans post triumphum fidelium tam magno tantoque sociari marito. Sed hanc spem Turcorum

A abruptit ferocitas. Nam eandem in mulo sedentem sex confixerunt sagittis, versus montana fugientem. Quæ, licet percussa, non tamen a mulo elapsa est, semper mortem evadere credens dum, tandem cursu superata, cum filio regis capitali sententia extincta est. Turci ergo milites Solymani, gaudentes suo victrici eventu et cæde Christianorum immanissima, ad lacus calidorum fontium, qui ibidem juxta Finiminis fumabant, celeriter advolant. Qui mendicos et febricitantes peregrinos in his ad curandum debile corpus reperientes, sagittis infixerunt, totam undam sanguineam reddentes, aliosque sub unda caput ab ietu ferientes abscondentes, sævo sine demersionis suffocari cogeant.

B CAP. LV. — *Porta Christianis mortifera; Reymundus comes profanos aliquantum a fidelium invasione coerces.*

His creberrimis Turcorum insidiis et assiduis a porta prædicta exitibus, suorumque miserrimis casibus primores exercitus conturbati, acuntur ira ampliori, et portam præfatam, quæ ex difficultate montium et inæqualitate scopulorum obsideri non poterat, hoc obstaculo impediri consulunt: videlicet, ut munitionem quamdam in dorso cujusdam silicis stantis ad radicem montium locarent, obstaculum, inquam, firmissimum valle et congerie lapidum. Nam penuria illic erat lignorum. In hac ergo custodiam quisque primorum statuto tempore agebat Turcorumque exitum a porta per montana et vallium notas semitas e specula silicis et munitione contemplabatur, et per planitiem regionis descendentes extemplo persecuti, a Christianorum cæde arcebant. Facta denique ipsa prædicta munitione a comite Reymundo in ordine vicis suæ custodiam in ea faciente, quadam die collocatis in abscondito insidiis suorum militum, Turci equites ferme ducenti armati et lorcati in prima aurora diei exsurgentes a solita porta egressi, et per dexera montium descendentes, repente assultu ad munitionem contendunt, custodes in ea impugnantes, et murorum congeriem destruere moluntur, quia egressioni eorum, et insidiis contraria erat. Illis tandem frustra circa novam munitionem laborantibus, insidiæ comitis Reymundi surrexerunt, in equis velocissimis ad auxilium sociorum qui erant in præsidio contententes et Turcos jam diem ultimum metuentes, et regredi sursum ad portam præparantes vehementi insecutione oppresserunt, solumque juvenem de nobili parentela procreatum retinuerunt; cæteri fuga elapsi sunt. Capto autem juvene, cæteris fugatis, milites comitis Reymundi in castra ad exercitum regressi sunt in lætitia et victoria. Turci quoque in tristitia ad suos remeantes aliquot diebus quieverunt, non timere ab illo die Christianos circumvagos insequi præsumentes.

D CAP. LVI. — *Pro redemptione cujusdam captivi juvenis, parentes ejus volentes turrim suam Christianis tradere, expulsi sunt, et juvenis a Christianis occisus est.*

Craslina die Christiani principes hunc ortum ex

nobilibus Turcorum comperientes, et plurimo dolore infligere corda suorum eundem juvenem carnalibus cognatis suis in una arce turrium ad defensionem a rege Darsiano constitutis presentaverunt: si forte pietate moti in redemptionem illius, arcem, cui præerant, redderent, et Christianos clanculum intrmitterent. Illis vero omnino arcem negantibus, sed pecuniam nimiam pro redemptione et vita illius offerentibus, Christianis autem omnia contradicentibus præter urbem et arcem, quia sciebant eum ex altis parentibus corda cognatorum mollescere ceperunt, et privata colloquia inter se et Christianos haberi: quousque res prepalata ad aures Sensadoniae, filii regis Darsiani, pervenit, quod in redemptione capti juvenis inter cognatos illius et Christianos concordia fieret, per quam urbs, nisi præcaverent, cito posset amitti. Darsianus itaque rex et filius eius Sensadonias hæc presentientes, habito cum suis primatibus consilio, universos cognatos capti juvenis fratresque illius, et universos familiares, ab illa turri, cui præerant, jussit expelli, ne per eandem turrim pro redemptione propinqui urbs Christianis intronmissis traderetur. Illis expulsis, consiliis eorum patefactis, Christiani nullam spem ultra reddendæ turris habentes, eo quod nimium in palam omnia egerint, post longam fatigationem et diversos illi cruciatus illatos, fere sub unius mensis spatio vexatum in aspectu omnium Turcorum ante muris menta trahentes misellum, vixque palpitantem præ tormentis, amputato collo peremerunt: et præcipue ex accusatione Græcorum fidelium occisus est, qui referebant hunc plus quam mille Christianorum propriis mortificasse manibus.

CAP. LVII. — Decretum populi Dei, et denotatio duorum, qui in adulterio deprehensi sunt.

His finitis, et Christianorum aliquantulum persecutione ex nova munitione et istius decollatione repressa, Christiani principes adversitates suorum Boemundique societatis attritæ recolentes, ac famis pestilentiam clademque mortalitatis in populo recensentes, ex peccatorum multitudine hæc fieri asserebant. Qua de causa consilio habito cum episcopis et omni clero qui aderant, decreverunt omnem injustitiam et fœditatem de exercitu abscindi, videlicet, et ut nullus in pondere aut mensura, nec in auri vel argenti ambitione, nec in alicujus rei mutatione aut negotio confratrem Christianum circumveniret; nullus furtum præsumeret; nullus fornicatione sive adulterio contaminaretur. Si quis vero hoc mandatum transgrediretur, deprehensus ævissima pœna affligeretur: et sic populus Dei ab iniquitate et immunditiis sanctificaretur. Hoc quidem decretum plurimi transgredientes severe a iudicibus constitutis correpti sunt, alii vinculati, alii virgis cæsi, alii tonsi et cauteriati ad correctionem et emendationem totius legionis. Deprehensi ibidem in adulterio vir et femina, coram omni exercitu denudati, et post terga manibus revinctis, a percussoribus graviter virgis verberati, totum

A circuire exercitum coguntur, ut, sævissimis illorum piagis visis, a tali et tam nefario scelere ceteri absterreantur.

CAP. LVIII. — Dux Godefridus jam recuperata salute, et Reymundus comes, per regiones divisi, ad contrahendas prædaram copias destinantur.

Hæc justitia in populo Dei corroborata ex majorum sententia, quatenus ira Domini placaretur, dux Godefridus jam a vulneris sui infirmitate convalevit. Quem in terram Sarracenorum et Turcorum direxit exercitus ad repetendas prædas et spolia, quæ Boemundus attritus et profugus deseruit, ut gaudium ex infortunio jejunæ et attritæ plebi reportaret: quod, Deo annuente, actum est; sed non multas prædaram contraxit copias. Nam Sarraceni et gentiles ab eo tempore, quo Boemundus terram eorum intravit prædasque abduxit, provisi, armenta sua cum universis rebus et pecuniis per montana et loca investigabilia absconderunt. Reymundus similiter et ceteri principes ex decreto exercitus missi sunt. Sed paucas prædas contraxerunt, propter diffugium quod Sarraceni cum rebus, armentis et pecudibus per montana et longinquam regionem faciebant.

CAP. LIX. — Legatio Babylonici regis ad populum Dei, et quomodo Winemarus Laodiceam et strenue cepit, et stulte amiserit.

Hujus autem longæ obsidionis aliquo transactio curricula, et gravissimis pœnis afflicto populo in laboribus vigiliarum, famis et pestilentie, ac frequentia incurantium Turcorum, Ammirabilis Babylonice rex, quoniam inter se et Turcos gravi diu ante expeditionem hanc Christianorum erat discordia et odium, per abbatem quemdam Christianorum legatione et intentione cognita, de pacis et regni sui ad invicem confœderatione quindecim legatos, lingue diversi generis peritos, ad exercitum Dei viventis direxit, hæc ferentes nuntia: Rex Ammirabilis Babylonice gavisus adventu vestro, et prospere adhuc vos egisse, salutem principibus magnis et humilibus Christianorum. Turci, gens externa, mihi et regno meo infesti, sæpe terras nostras invasere, urbem Jerusalem, quæ nostræ ditionis est, retinentes. Sed nunc viribus nostris hanc ante adventum vestrum recuperavimus, Turcos eiecimus: fœdus et amicitiam vobiscum inimus, genti Christianorum urbem sanctam et turrim David montemque Sion restituemus; de fidei Christianæ professione discutiemus, qua discussa, si placuerit, hanc apprehendere parati sumus; si autem in lege et ritu gentilitatis perstiterimus, fœdus tamen, quod ad invicem habuerimus, minime rumpetur. Precamur et monemus ne ab hac civitate Antiochiæ recedatis, quousque in manu vestra restituatur, imperatori Græcorum et Christianis injuste ablata. Winemarus, qui Mamistræ a Balduino et Tankrado recesserat ad maritima, iterato navigio Laodiceam cum omni armatura navalis exercitus properavit. Quam vallatam navali obsidione et expugnatam in virtute suorum apprehendit, nil auxilii et respectus de omnibus quæ acquisierat, Christianis confratri-

bus, Antiochiæ considentibus, conferens aut imper- A
 tiens. Laodiceam denique apprehensam dum secure
 obtineret, sui que commilitones et conspirati otio
 vacarent, ac bonis terræ et civitatis fruerentur, a
 Turcopolis et militibus regis Græcorum ex industria
 cæsi sunt et exsuperati, arx civitatis recuperata,
 ipse Winemarus captus et in custodia carceris con-
 stitutus est, duce Godefrido cæterisque principibus
 hæc Antiochiæ adhuc ignorantibus.

CAP. LX. — *Consilium obsessæ Antiochiæ catholicis
 proditur; episcopus Podiensis et dux Godefridus
 populum Dei verbis consolatoriis adhortantur.*

Interea Turci obsessi in Antiochia, opem quærere
 non tardantes et amicos admonere, a montanis et
 finitimis regionibus magnas et copiosas vires Tur-
 corum contraxerunt, quorum in brevi triginta millia B
 congregata sunt in unum. Disposuerant enim in
 animo suo et consulto obsessi, ab ipsis exterioribus
 primo diluculo assultum fieri in populum sanctum
 Dei; deinde interiores urbis ad roborandum et au-
 gendum assultum ex impetu adfore; Christianos
 armis et sagittarum grandine fatigare, quousque
 cæcis collis consumerentur in ore gladii. Tam nefan-
 dorum consiliorum et sceleratæ conspirationis delati-
 tio pervenit in castra catholicorum virorum, Gode-
 fridi ducis et episcopi Podiensis, cæterorumque pri-
 matum quibus præ inopia annonæ et diuturna lassa-
 tione, diversaque clade, non amplius quam mille
 valentes equi habebantur. Nunc ad hanc curam et
 angustiam profertur sententia episcopi, quæ in hoc
 modo fuit: « Viri Christianissimi, et qui estis flos C
 electus Galliæ, quid modo sit utilius in consilio,
 videre nescio, nisi ut spem in nomine Domini Jesu
 habentes, illis ex improvise occurratis. Gentiles
 quamvis usquequaque adunati in tot millibus, ut
 audistis, superveniant, nullis aggravati laboribus,
 nec longo itinere a terra sua egressi et fatigati, et
 jam usque Barich civitatem profecti, tamen non est
 difficile in manu Dei tot millia concludi, et a vestris
 paucis copiis consumi. » Ad hæc verba pontificis
 dux Godefridus, in officio belli semper indeficiens,
 in auditu et præsentia convocatæ legionis sic respon-
 dit: « Dei vivi et Domini Jesu Christi sumus cultor-
 es, ejus nomini militamus. Hi in virtute sua, nos
 vero in nomine Dei viventis adunati sumus. In ejus
 gratia confidentes impios et incredulos impetere non
 dubitemus; quia sive vivimus, sive morimur, Do-
 mini sumus. Sicut enim salutem et vitam diligi-
 mus, sic oportet, ne in palam verbum istud fiat, ne
 hostes solliciti et providi de adventu et impetu
 nostro, nimis exterreantur, et nobiscum præliari
 non expavescant. »

CAP. LXI. — *Electi milites hostilia castra invadere,
 multitudine gravi superveniente, non terrentur.*

Hæc duce monente et exhortante, septingenti
 equites viri præliatores eliguntur, quos tamen res
 prorsus latebat præter aliquos primores exercitus:
 defecerant enim plerisque equi, præ diversis plagis,
 ut prædiximus, et paucissimi valentes fuere equi:

unde alii jumentis, alii mulis et asinis, prout ne-
 cessitas exhibebat, insidentes, intempestæ noctis
 silentio iter moverunt, per pontem navium trans-
 euntes, Turcis his ignorantibus, qui in præsidio An-
 tiochiæ fuerunt ad defensionem. Boemundus, Tan-
 kradus, Robertus Flandrensis, Robertus de North-
 mannia, una cum duce Godefrido in loco decreto
 pariter convenerunt. Rotgerus de Barnavilla pariter
 convocatus adfuit, qui insidiis Turcorum assiduus
 et strages sæpius exerecens, apud eosdem Turcos no-
 tissimus et famosissimus laudem eam obtinuit, ut
 sæpius inter Christianos et ipsos de omni conven-
 tione utrinque captivorum et ejusque rei internun-
 tius audiretur. Ipse pariter antistes, socius in omni
 admonitione sancta, sequebatur ad confortandos
 viros Dei. His vero per noctem jam superata via, et
 ad castra Turcorum properantibus, Boemundus
 quidam de genere Turcorum qui, veritate cognita,
 quæ Christus est, baptismi gratiam perceperat, et a
 Boemundo principe recenter de sacro fonte levatus,
 nomine ejus est vocatus, et Walterus de Dromme-
 dart præmittuntur cautissime gradientes, quousque
 primo diluculo gentem innumerabilem, ad auxilium
 Antiochenorum venientem, inspectant a silva et
 frutetis undique properare. Hi autem, ut hostes a
 longe speculantur, reditum parant, ad septingentos
 socios laxis frenis revolant, rem ut erat aperientes,
 sed omnem terrorem bono solamine adimenes.

CAP. LXII. — *Pontificis sermone peregrini roborati,
 septingentos hostium palam triumphant, sectisque
 cervicibus dehonestant.*

Antistes vero egregius, auditis verbis Walteri et
 Boemundi, admonet socios metu et anxietate ali-
 quantulum hæsitantes, ne dubitarent mori pro ejus
 amore, ejus vestigia cum signo sanctæ crucis sunt
 secuti, et ejus gratia patriam, cognationem et om-
 nia reliquerunt, certi quia cum Domino Deo Ze-
 baioth, quem hodie hic mori contigerit, coelos possi-
 debit. In hac beata admonitione roborati, decreve-
 runt unanimiter malle mori quam inimicis viliter
 terga dare. Ad hæc comes Reymundus hilari animo
 vibrata hasta, elypeoque pectori obducto, et Gode-
 fridus dux non minus æstuans desiderio conserendi
 prælia, cæterique septingenti viri bellicosi, ex im-
 proviso per medios advolantes infringunt, et eorum
 multitudinem copiosam disturbantes, palmam Deo
 donante victores accipiunt, Turcis attritis et in fu-
 gam conversis. Dei etiam auxilio et misericordia
 nervi arcuum eorum, præ pluvia molliti ac defecti,
 nil poterant: quod illis fuit magno impedimento, et
 fidelibus in triumpho augmento. Victores ergo Chri-
 stiani facti, videntes se prævaluisse et paucos suo-
 rum cecidisse, ab equis descendentes, capita occi-
 sorum amputant, sellis alligant, sociis nonnullis in
 castris Antiochiæ rei eventum expectantibus, in
 magna lætitia afferunt cum mille equis valentibus
 et spoliis multis, quæ devictis hostibus acceperunt.
 Adfuerunt in eodem prælio nuntii regis Babylonæ,
 qui etiam capita Turcorum amputata in sellis ad

exercitum detulerunt. Contigit autem hæc victoria Christianis in manu paucorum præcedente die capitis jejunii. Ipsis etiam fidelibus in magna gloria repedantibus ad populum suum, et tentoria in pratis Antiochiæ relicta, Turci, qui obsessi auxilium attritæ multitudinis operiebantur, in mœnibus suis stantes, contemplabantur a longe victrices aquilas fidelium. Quas suæ expectatæ gentis æstimantes, subito fragore clamantium et cornicinum strepitu, ad arma convolant; e portis fortiter exundant, putantes ab intus et de foris in momento omnem illam sacram consumere legionem. Sed cominus appropinquantibus Christianis, et visis capitibus Turcorum, exuviis quoque et caballis eorum recognitis, fragorem et tubarum sonitum compresserunt; gaudere cessaverunt, et in munitionem celeri fuga relati sunt. Christiani vero ad augendum Turcis dolorem, capita Turcorum trans mœnia et muros jactaverunt, cætera ferme ducenta hastis et palis infixæ in conspectu omnium astantium ad mœnia contulerunt.

CAP. LXIII. — *Boemundus et comites ejus dum pontem hostibus incommicabilem facere nituntur, partim cæsi partim læsi sunt, et hoc duci Godefrido flebiliter nuntiatur.*

Crastina autem die illucescente, principes fidelium consiliis invigilant læti de recenti victoria, quatenus præsidium cujusdam machinæ locarent juxta præfatum pontem civitatis, qui porrigitur trans fluvium Farfar: ut sic auferrent, locata machina, introitum et exitum ab urbe comitantibus, et escas inferentibus, et insidias per eundem pontem Christianis molientibus. Tandem reperto consilio, Boemundum, principem Siciliæ, et Everhardum de Poizat, Reymundum comitem de Provincia, Wernerum de Greis ad portum maris, qui dicitur Simeonis eremitæ, propter emendos cibos cum plurimis pedibus dirigunt, et ut vocarent socios ad opem construendi præsidii, qui in ipso littore maris propter naves quæ escas adducebant morabantur. Reduxerunt etiam in eodem comitatu legatos regis Babylonice, quos magnificis muneribus honoratos in bona fide salvos navigio remiserunt. Tam egregiorum virorum consilio et discessu per delatores comperto et manifestato, Turci gavisus sunt gaudio magno. Qui assumptis quatuor millibus electorum militum, per pontem prædictum ab urbe egressi, viros prædictos, ductores exercitus, per notas sibi semitas insecuti sunt, hoc magno exercitu ignorante, in montanis insidias ponentes inter vepres et fruteta, quousque missi principes a portu maris repedarent. Repedantibus autem sociis tam in equis quam in pedibus, ex admonitione Boemundi, cæterorumque primorum jam quatuor millia confluxerant. Turci improvisos et cibariis onustos, raptim ab insidiis exsurgentes, incurrunt sagittis trans pectus et viscera confodientes, alios gladio trucidantes. Et quia a dextris illis erat victoria, manus suas a fidelium martyrio non ante continuerunt quam per silvas et campos, quin-

gentos amputatis capitibus extinxerunt. Vulneratorum quidem et captivorum non erat numerus. Boemundus igitur, qui retro agebat custodiam cum cæteris viris magnificis, intellecta hac cæde crudelissima, vidensque suos semineces per abrupta montium per opaca loca latere, celeri fuga hac illaque tendere: et perspicuens se fugitivis ac victis nequam prædesse, sed sibi in promptu esse mori, reductis frenis cum sociis equo insidentibus, se subtraxit, et ad maritima, via relecta, tendens cum paucis repedabat. Nec mora, quidam, qui vix velocitate equi per dexera collium elapsus ab armis declinaverat, Godefridum ducem, qui ab exercitu trans pontem flavium veniens, mediis assistens campis ex pontificis monitu Turcos et armenta eorum in urbem redire coegerat, gravi inquietavit fama, asserens, quomodo Boemundus cæterique comprimores in mortis articulo positi intra inimicorum insidias aretarentur, et quanta crudelitate populus a porta repedans sit attritus.

CAP. LXIV. — *Fidelibus in ultionem suorum consurgentibus, anceps utrinque pugna diutius agitur.*

Dux vero his auditis, nuntios per universa misit tentoria nuntiare famam tam crudellem, et ut parati essent ad omnia nunc sibi adversantia. Conturbati et exterriti universi fideles, omnibus e tentoriis sine dilatione confluunt, humerisque squamosas vestes ferri ingerunt, hastis vexilla præfigunt, festinanter equos frenis et sellis reparant, ordinant acies; aditum pontis et urbis celeri via disponunt appetere, quo inimicos ad præsidium urbis redituros sperabant. His sine ulla tardatione pontem navium transeuntibus, et duce Godefrido mediis campis trans amnem reperto, et tristi vultu de sociorum necesse mutato, adest alter nuntius, qui ex legione Boemundi, Reymundi, Werneris cæterorumque per montana fugam facientium, ducem in campo aliosque primores secum consistentes commonuit, quatenus in tentoria redirent propter insidias Turcorum et assultus, quorum vires et multitudinem intolerabiliorem arbitrabantur quam fuisset. Dux vero imperterritus et vindictam attritorum fidelium sitiens, prorsus hinc abire, aut aliqua formidine locum hunc deserere, contradixit; sed cum juramento asseruit se aut hodie montem quo firmatum erat præsidium conscendere, aut in eodem cum suis vitam amittere. Hac in ducis responsione et affirmatione, et cunctorum ordinatione, adsunt præfati principes incolumes Boemundus, Reymundus, Wernerus, de quorum adventu et vita universi lætati et confortati, contendunt ad locum montis prædicti ante pontem urbis, decemque equites ex multitudine electos præmisere in illius montis cacumine ad videndum si quæ insidiæ Turcorum altera in valle montis juxta montana haberentur. Vix decem in equo præmissi milites in montis arduo constiterunt, et ecce totam manum Turcorum illorum, scilicet qui a recenti cæde Christianorum in circuitu per montana et notas semitas clam redierant, contemplantur. De quibus adversus se viginti equites

præcurrere intuentur, qui decem a montis cacumine arcerent. Christianis vero decem cedentibus propter nimium vicinas Turcorum insidias, et his viginti montis cacumen obtinentibus, subvenere triginta Christiani confratres, qui illos viginti fortiter incurstantes de montis apice usque ad ipsas Turcorum insidias in fugam reddiderunt. His viginti fugam ad societatem maturantibus, sexaginta Turci equites ab insidiis erumpunt, viri fortissimi et in equis doctissimi, qui mox triginta Christianos equites in arcu et sagitta amoventes, in eodem permanserunt. Visa siquidem illorum audacia et incursum, sexaginta pariter equites Christiani, sexaginta occurrere Turcis in monte, interim toto exercitu Christianorum appropiante, qui eos repente de monte fugatos, in valle, quo Turcorum manus et virtus juxta montana adunata erat, celeri fuga remiserunt. Ad hæc tota vis Turcorum ab insidiis consurgit, et sexaginta equites Gallorum jam prævium montis tenentes, gravissima cœperunt insecutione urgere, ac per medium montis cacumen usque ad ipsam vallem, quam appropians Christianus exercitus occupavit, retulerunt.

CAP. LXV. — *Ubi dux loricatedum Turcum uno ictu medium dividit; et post cruentam pugnam fideles victoria comitatur.*

Turci quidem videntes se nimium processisse, et Christianum exercitum immobilem permanere, nec aliqua formidine posse averti a proposito, sed adversum se festinato contendere, frustra fugam arripiunt. Galli nihilominus ad persequendum instant; qui in memento permisti, quia cominus ad invicem confluxerant, cruenta cæde in Turcos sæviunt in ultionem suorū attritorum, et a portu Simeonis redeuntium. Hæc in fuga Turcorum et proximatione Christianorum, non parce eos cedentium, plurimæ copię, quæ a mœnibus undique ad portam confluerant, Turcorum cæterorumque reditum operientes, sed non videntes fortunam illorum eversam et casus eorum miserrimos, patefaciunt januam, et in patulis campis armati procedunt, ut suis augerent vires et fiduciam darent urbem intrandi. Jam ex utraque parte fidelium et infidelium permisti erant equites et pedites. Dux vero Godefridus, cujus manus bello doctissima erat, plurima capita, licet galea tecta, ibidem amputasse, refertur ore illorum qui præsentibus oculis perspexerunt. Dum sic plurimo belli labore desudaret, mediisque in hostibus plurimam stragem exerceret, Turcum, mirabile dictu! sibi arcu importunum acutissimo ense duas divisit in partes lorica indutum: cujus corporis medietas a pectore sursum sabulo cecidit, altera adhuc cruribus equum complexa, in medium pontem ante urbis mœnia refertur, ubi lapsa remansit. Hoc prospero eventu letati, Robertus Flandrensis, Robertus comes Northman-

norum, Cuno de Monteacuto, comes Reymundus et omnis nobilitas Gallię quæ aderat, hostes impetu equorum perumpunt, multos hasta et gladio perforant, in pontem moribundos cogunt tendere. Ubi præ nimia pressura, quam pons sustinere nequiverat (quia tot fugientibus sua latitudo non sufficiebat), plurimi e ponte cadentes undis Fernæ involvuntur. Boemundus, qui per juga rupium, solis ibicibus per via elapsus cum cæteris comparibus ad societatem gratia Dei salvus redierat, in eodem sanguinis opere atrociter desudans, socios commonet et consolatur; a ponte vero labentes hostes hasta perforatos gladio trucidat. Pedites denique jucundati hoc triumpho, corruentes et densatos in pontis margine et alvei crepidine lanceis impetunt, ab occisione non ante manum continentibus, donec sanguine occisorum totus immutaretur fluvius. His itaque prospere finitis Christianisque readunatis, et Turcos adhuc insequentibus in ponte, et portam cum eisdem intrare eonantibus, porta ab interioribus extemplo obstruitur, sociosque misere exclusos inter percussorum manus relinquunt. Hæc certamina, et Christianorum recens victoria una die acta sunt mense Martio: et viri Turcorum, tam qui in bello ceciderunt quam qui in undis perierunt, mille et quingenti computati sunt.

CAP. LXVI. — *Quidam obsessorum Antiochiæ ad Christianos clanculo confugerunt, et præsidium juxta pontem exstructum custodiæ Reymundi delegatum est.*

Victis in nomine Domini Jesu Christi tam ferocissimis Turcorum cunctis, et crudeli cæde fugaque in portam urbis coactis, atque Christianis cum magna victoriæ gloria in tentoria relictis, ab ipsa die et deinceps gentilium animi cœperunt mollescere, et assultus eorum ante creberrimi prorsus deficere, insidiæ quiescere, virtus eorum languescere; timor quamplurimos eorum adeo invadere, ut aliqui a civitate et suorum societate subtraherentur in noctu migrarent, et Christianos se velle fieri confitentibus Christianorum se principibus commendarent. Commendati vero et Christianorum turbis sociati, retulerunt quanta suorum pertulissent damna, et quanta de casu illorum per totam urbem exercuissent lamenta. Admirandos etiam duodecim potentissimos regis Darsiani vespere illo in eodem prælio cecidisse asseriebant, de quorum nece planctus et gemitus totam conturbabat Antiochiam. Quarta dehinc orta die, dux et universi principes exercitus Dei a tentoriis egressi in virtute magna, præsidium quod decreverant, in vertice prædicti montis ante pontem et portam urbis congerie lapidum et bitumine fragilis luti ædificantes, tutissimo vallo munierunt, comitis Reymundi custodiam in ea constituentes cum quingentis viris militaris audaciæ et industriæ.

LIBER QUARTUS.

CAPUT PRIMUM. — *Audiens princeps Antiochiæ Christianorum victoriam, quid facto opus sit a suis fidelibus sciscitatur.*

Tandem a duce Godefrido, populoque fidelium, triumphatis et obtutis in gurgitis flumine adversariis Christianæ plebis, et præsidio firmato nemine obsistente, quidam nuntius ex Turcis festinus ad turrim et palatium Darsiani, regnatoris Antiochiæ, quod est in montanis, transvolat, quanta sint damna suorum indicans, et nisi diligenter et sollici e provideat, Antiochiam cæterasque finitimas oras illius in brevi eum amissurum. Rex Darsianus, homo grandævus, audiens præsidium firmatum suorumque ruinam irrecuperabilem, hactenus in omni conflictu et eventu diversarum rerum securus, inque solio dormiens, nunc primum suspirio angustiatur, et filium suum Sansadoniam cunctosque sibi subditos primores ad suum invitat consilium.

CAP. II. — *Innotatio nuntiorum Darsiani, et qui sint quos ad auxilium invitat.*

Aferat in conspectu ejusdem sceptrigeri Solymanus, de Nicæa urbe expulsus et Romanicæ finibus, quem præfatus Darsianus compellans, nuntium sue legationis fieri obnixè petit, sciens eum vicum facundum, et omnibus regnis gentilium notissimum, dicens ad eum: « Tu generis mei proximus cum duodecim legatis meis, et filio meo Sansadonia, Corrozan, in terram et regnum nativitatis nostræ profecturus es. Compatrix et Odorsonius, duo ex principibus meis fidelissimi, in hac legatione tecum erunt ad faciendam querimoniam injuriarum nostrarum. Vos vero transeuntes, Brodeam de civitate Alapia, confratrem et amicum, ad auxilium nostram commonete. Pulait, cujus milites et arma sunt copiosa, ad opem nobis conferendam similiter admonete, eo quod nobis sit semper fœdere conjunctus. Sceptrigero autem de Corrozan Soldano, qui caput et princeps est Turcorum, adversitates et calamitates nostras exponite; Corbahanque familiari ejusdem sceptrigeri suggerite ut mihi familiares opes exhibeat et copias. Vocetur ergo nobis scriptor et notarius meus, ut sigillum meum et litteras vobiscum deferatis, quatenus confidentius credant necessitates nostras. Plurimi enim dies transierunt, ex quo in initio obsidionis hujus urbis filius meus Buldagis, Corrozan vos præcessit, ut adventum Christianæ gentis confratribus et principibus nostris notum faceret, et adversus eam ut nobis subveniant universos commoneret. »

CAP. III. — *Allegatio causæ apud regem Corrozan.*

Hac regis audita voluntate et imperio, ipsiusque acceptis cum sigillo litteris, ex urbe et palatio regis procedentes, in terram Corrozan profecti sunt. Ve-

nerunt siquidem in apparatu et sumptu nimio et in gloria magna ad civitatem magnam Samnarcham, quæ erat de regno Corrozan: in qua ipsum principem magnum et sceptrigerum Soldanum super omnes reges et principes orientalis plagæ, Corbahanque principem, et secundum a rege, in gloria magna répererunt. Quem Solymanus, quia ætate erat prior et industria nominalissimus ac facundia, salutavit. Salutato autem rege, antequam legationem aperiret, sicut mos est Turcorum, de infortunio et injuriis conquerentium, in conspectu ejusdem magni ac potentissimi regis et præsentia suorum, pileos a capite humi jacentes, barbas unguibus sævissimis discerpunt et in magnis lamentationibus suspiria trahunt. Rex Corrozan, his Turcorum discissionibus visis, in superbia magna sic respondit: « Solymane, amico et frater noster, quid vobis contigerit expone, et vobis illatas injurias aperi: vivere nequaquam poterit a facie nostra, quicumque est ille, qui vos conturbare præsumpserit. » Solymanus gavisus et confidens in responsis tam potentissimi regis et in virtute illius, amaritudinem, quam graviter in corde tenebat, et omnem rem ex ordine retulit, quodque viva voce non poterat, litterarum assertionem memorabat: « Nicæam, inquit, quam nosti nominalissimam, et terram, quam dicunt Romaniam, de regno Græcorum, quam auxilio tuisque viribus ex tuo dono et gratia nobis collatam acquisivimus, quædam gens superveniens, quam dicunt Christianos, de regno Franciæ, in manu forti et exercitu vehementi nobis abstulerunt, et captam cum uxore et duobus filiis meis imperatori Constantinopolis tradiderunt, me autem in fortitudine sua attritum et fugatum, ad urbem Antiochiam, in qua sperabam remanere, insecti sunt: ubi non solum me meosque, sed etiam regem Darsianum de genere nostro virum nobilissimum, tibi subjectum et amicum, tuoque munere urbem et terras tenentem, armata manu obsederunt. Misit ergo nos ad te idem princeps et tibi subjectus Darsianus, major et consanguineus noster, ut sibi auxiliari digneris in virtute multa, qua potes: nimium enim, et supra quam credimus, necessitas exposcit. Populus et exercitus noster attritus est; terra et regio nostra dissipata est; nostra vita et omnia nostra nunc in manu tua; spem aliam sicut in te, non habemus. »

CAP. IV. — *Qualiter ipse rex accepit verba nuntiorum.*

In risu et deliramento verba et querimonias hujus rex Corrozan accepit, leviter in aures misit; minime has calamitates ab ulla mundi plaga posse Turcis inferri se credere fatetur; virtutem Solymani hactenus nominalissimam, militiæque illius audaciam pro parvo reputans, audiente suorum cœtu.

lymanus, sicut is, qui nuper expertus erat virtutum Christianorum, non levi animo sententiam regis cepit. Unde quia nequiverat omnia viva voce explicare, litteras cum sigillo Darsiani aperit, in quibus nomina regnorum et nomina principum universorum Christianorum Turcos expugnantium, intulata erant, et quanti eorum sint exercitus et ires. Rex vero et omnis primatus gentilium, qui tecum erant, agnitis litteris et rebus viribusque fallorum, consternati sunt animo; et vultu in terram humisso, non ultra super querimoniis Solymani rustra mirati sunt. Ad hæc sine intermissione in universas terras regni sui missa legatione, omnes primates et ammiraldos suos in unum jubet convenire, die determinata, quæ tunc aptior videbatur. Jam die adveniente, unanimiter ex decreto et jussu regis convenerunt, quibus rex verba et querimonias Solymani, et calumnias a Christianis illatas aperuit, dicens: « Universi, qui convenistis, pensate ut pensandum est; quia Christiani, qui supervenerunt, sicut fecerunt cæteris civitatibus et amicis et confratribus nostris, sic nobis facient, ni reprimantur. »

CAP. V. — *Insultatio Corbahan contra populum Dei in conspectu vocatorum regis.*

Corbahan vero familiaris, et primus in aula regis et secundus a rege in regno Corrozan, vir contumax et plenus superba feritate, virtutes Christianorum parvipendens, in hæc verba spiritu superbiæ erupit: « Miror verba et querelam Solymani, Sansadoniæ et Buldagis, filiorum regis Darsiani, super infestatione Christianorum, quorum obsidione Solymanus terras et urbes suas amisit, de quibus non facilius possent defendi, quam si a tot miseris et brutis animalibus fuissent obsessi. Olim centum millia Christianorum stravi, amputatis capitibus, juxta Civitot, ubi montana terminantur, in auxilium Solymani accitus contra imperatorem Græcorum, dissipato illius exercitu et fugato ab obsidione urbis Nicææ. Post hæc Petri Eremitæ agmina innumerabilia satellites mei, in auxilium Solymani missi, attriverunt, quorum cadavere et ossibus campi regionis nunquam poterunt vacuari. »

CAP. VI. — *Expugnata Nicææ princeps virtutem prædicat Christiani exercitus.*

Solymanus, qui erat vir miræ et magnæ industrie, audita illius superbiæ, et verborum jactantia, æquo animo hæc illi respondit: « O frater et amice noster Corbahan, quare sic nos parvipendis, et parum audentes astruis, nosque tuo auxilio vicisse, et imperatorem Constantinopolis et Petri Eremitæ inaudita millia attrivisse? Imperatoris exercitus, gens Græcorum mollis et effeminata, bellorumque exercitiis raro vexata, facile in virtute robustorum potuit superari, superata decollari. Petri similiter Eremitæ agmina, pusillam manum et mædicam, et iners vulgus feminarum, pedites omnes longa via fatigatos, quingentosque solummodo equites revera

comprobavi: quos levi incursu et cæde consumero nobis non multum erat difficile. Hos vero, quorum nomina et virtutes et bella et industrias litterarum notitia didicistis, et adversum quos difficile est bellum committere, scitote viros fortissimos, miræ equorum volumine doctos, in prælio non morte, non aliquo genere armorum posse absterreri. Horum ferreæ vestes, clypei auro et gemmis inserti, variisque coloribus depicti. Galeæ, in capitibus eorum splendentes super solis splendorem, coruscant. Hastæ fraxineæ, in manibus eorum ferro acutissimo præfixæ, sunt quasi grandes perticæ. Equi eorum cursu et bello doctissimi. Vexilla in hastis eorum nodis aureis et fimbriis argenteis montes in circuitu nimio lucis decore coruscare faciunt. Audaciam eorum tantam scitote quod mille equites illorum, si ad pugnam processerint, non dubitent viginti millia nostrorum adire, sicut leones et apri mortiferis ictibus armorum fulminantes. Ego autem vires illorum pro minimo duxi, nec stare adversum me eos aestimavi, congregata fortitudine meorum, sed sic virtutem illorum contere speravi ut paulo ante Petri Eremitæ exercitum delevi. Sperabam etiam eos ab urbe Nicææ me posse absterrere in virtute meorum, uxorem meam filiosque meos, milites et principes meos, qui infra urbis mœnia erant, liberare; denuo cum his bellum commisi, sed frustra consumpto labore, vix per juga montium manus illorum evasi, non paucos meos occisos reliqui. Illi, meis attritis, et cædem suorum non æque ferentes, Nicæam redeunt, obsidionem iterant firmiter et tutius quam antea, quousque meos victos cum uxore et filiis meis in deditione tenentes, cum clavibus urbem imperatori Constantinopolis reddiderunt. Præterea oppida et castella Romanicæ, quæ meæ ditionis erant, devicta et subjugata eidem imperatori restituentes, plurimas munitiones nostras invaserunt. Non amplius de omnibus terris et civitatibus et præsiidiis, quæ tenui, mihi relictum est, quam Foloraca arx, quæ est juxta mare et confinia regni Russiæ. Ad hæc hi Christiani milites, quos tu credis invalidos, Tursolt, Azaram et Mamistran, civitates Romanicæ, cum plurimis præsiidiis expugnatas obtinent. Civitates vero Armeniæ et castella Dandronuch et Harimnu et Turbaysel et montana Constantini, Armeniæ principis, et Paneratii, terramque ducis Corrovassilii, ferro et viribus coacta sibi subdiderunt. Civitatem vero Rohas, mœnibus et murali ædificio munitissimam, fertilitate quidem famosissimam, obtinent. Sed et princeps quidam Baldwinus, caput et ductor hujus Christiani populi, filiam principis terræ uxorem duxit, et vice ducis exstincti a civibus promotus, terram totam et regionem sibi tributariam fecit, et sic usque ad Malatinam omnia loca et regna iidem Christiani invaserunt. Nunc Antiochiam, his a dextris et sinistris subjugatis, obsident. Gentes hæc miri laboris sunt et exercitii, non curant corpora ulla mora aut requie, sed inimicos sibi que contrarios de die in diem

requirunt, quos inventos et expugnatos mittunt in A perditionem.

CAP. VII. — *Corbahan in superbia magna minatur se in brevi Christianam fortitudinem experturum.*

Corbahan superbus, hac Solymani audita narratione, amplius in elationem et jactantiam os suum aperuit, dicens: « Si, inquit, vita sospes fuero, non sex mensium pertransibunt dies, et hos Christianos experiar, utrum sic fortes sint ut asseris, quos (in deo meo juro) sic delebo, ut omnis hoc eorum posteritas doleat. »

CAP. VIII. — *Rex Corrozan de belli eventu magos consulit, et Turcorum principes ex nomine vocantur.*

Rex autem Corrozan in verbis horum ad invicem B contendentium, Corbahan et Solymani, magos, ariolos, aruspices deorum suorum invitat, de victoria futura requirit. Qui omnia prospere succedere, Christianos triumphare, facili bello superare regem promiserunt. Hoc audito Corbahan responso divinorum suorum, in quo cor et consilium regis intendebat, multiplici legatione diffusa per universum regnum Corrozan, ex magnifica regis jussione omnes primores et nobilissimos invitat, quatenus in armis et sagittis vehiculisque cibariorum expeditionem maturarent. Fabros, qui in omni regione commorabantur, catenas et vincula fabricare constituit, in quibus vineſi et captivati peregrini in barbaras terras abducerentur. Pulait, qui erat unus Turcorum potentissimus, qui juxta flumen Euphratem habitabat, Brodoam de Alapia civitate preclara, qui et ipse abundabat satellitio, in ultionem Turcorum et injuriarum quæ a Christianis illatæ erant Solymano Darsianoque regi Antiochiæ, amicis et cognatis Turcorum, unanimis regis Corrozan invitat legatio, res explicat, et instantes denuntiat necessitates. Damascenorum quoque principem eadem fama et legatio pulsat et admonet, qui et ipse terram Syriæ magna ex parte subjugaverat, et potens erat ubertate glebæ et equitum robore. Amasam etiam de Niz regione, sita in latere Corrozan, qui nimium divulgabatur fama militiæ et audaciæ, regis pariter sollicitabat legatio, eo quod ipse in fronte aciei semper in quocunque periculo signifer haberetur. Ejusdem Amasæ hasta et sagitta omnium Turcorum sagittis incomparabilis erat, arcu omnes præibat in sagittando; ad omnem expeditionem non minus centum equis, cursu velocissimis, munitus erat, ut uno sagitta percusso, aut aliquo adverso casu pereunte, alii sufficerent in belli assiduitate, quo semper prævolans et infestus hostibus ferebatur. Boesas ex eadem secta Turcorum, et non dispar apparatu et armis, invitatur. Amasa alter de Curzh terra amplissima et ditissima, virisque sagittariis abundans, similiter ex regis mandato adesse commonetur. Badas de præsidio Amacha et Sororgia civitate, Balduc de Samusart, Turci dolosi, milites vero armis et bello famosi,

Karageth. de Karan, civitate mœnibus et muris firmissima ad eandem expeditionis diem adesse commonentur. Hi in regno Corrozan ex regia admonitione, aut aliis in regnis quicunque dispersi præerant, ad hanc expeditionem sunt convocati, ab initio obsidionis Antiochiæ, et a die qua secunda legatio regis Darsiani per Solymanum facta est. Et in Corrozan rebus necessariis operam dabant, milites armabant, et in omni apparatu bellico sine intermissione intenti fervebant.

CAP. IX. — *De munificentia Baldewini in principes, et de tentorio duci transmissò.*

Exercitus Christianorum et universi principes, qui in obsidione et labore erant circa Antiochiam, prorsus de hac re ignorabant expeditionem, sed de die in diem non solum escarum, sed equorum armorumque defectione arctabantur, et ante omnes curas gravis inopia universos reddebat sollicitos. Dum hæc longo tempore indigentia magis ac magis accresceret, et plurimi præ imminutione necessariarum rerum desperarent, Baldewinus, qui Edesam civitatem vel Rohas dux promotus subjugaverat, plurima talenta auri et argenti fratri suo, duci Godefrido, Roberto Flandrensi, Roberto Northmannorum comiti, Reymundo, cæterisque præpotentibus, per Gerardum, nimium sibi familiarem, misit, ad instaurandam defectionem, quam tales et tam nobiles principes comperit tolerare. Equos etiam cursu laudabiles et præstantis corporis cum ornatu sellarum et frenorum honorifico, eidem fratri misit et cæteris principibus. Misit etiam arma miri honoris et decoris. Deinde post aliquot dies Nicusus, princeps Armenius, de regione Turbaysel, tentorium miri operis et decoris Godefrido duci misit, ut gratiam et amicitiam illius inveniret. Sed a Paneratio insidiis positus, pueris ipsius Nicusi tentorium ablatum est, et ex ejus dono Boemundo transmissum. Quod dum Godefridus dux et Robertus Flandrensis, qui ad invicem dilectissimi amici et consocii fœderati erant, ex verbis Nicusi sibi allatum intellexissent, Boemundum, ut redderet quod injuste acceperat, verbis pacificis admonuerunt. Qui omnino admonitioni eorum contradixit et petitioni. Indignati ergo principes prædicti, rursus ex consilio majorum, ablatum requirunt tentorium. Qui nequaquam se reddere asserit, sed gravi responsione animos prædictorum principum adversus se concitavit. Concitati vero Boemundum, convocata manu suorum, aggredi in castris statuerunt, nisi quod injuste acceperat cito remitteret. Tandem Boemundus, ex consilio primorum, exercitus, ne dissidium fieret in populo, tentorium duci restituit, et pace composita, rursus ad invicem amici facti sunt. Dehinc inedia invalescente, et copia escarum deficiente circa regionem Antiochiæ, Baldewinus duci et fratri suo uterino Godefrido omnes redditus Turbaysel constituit in frumento, vino, hordeo et oleo, in auro solum singulis annis quinquaginta millia Byzantiorum.

AP. X. — *De conventu nationum, ad obsidionem Christianorum festinantium, et de accusatione Baldewini.*

Jam dies determinata expeditionis regis de Corozan, a longo tempore indictæ et procuratæ, proinquavit. Et ecce universæ nationes regni illius, principes prædicti, per regionem Armeniæ, Syriæ, Romanis, dispersi, in armis et copioso apparatu ad castrum Sooch convenerunt, habentes ducenta millia equitum bellatorum absque exiguo vulgo femineo sexu, absque jumentis et camelis, et cæteris animalibus, quæ nullo numero poterant computari. Adfuit et Corbahan, princeps et caput militiæ, qui in vehiculis cibariorum, qui in copiis et armis militum, qui in tentoriis et nimio apparatu super omnes affluebat; quem universi principes et nationes, quæ convenerant, tanquam dominum venerabantur, et in omnibus magistrum ac præceptorem audiebant. Ille suo in unum collecto exercitu, viam juxta onera curruum et sarcinas jumentorum et camelorum diebus multis morabatur, donec terram et civitatem Rohas ingressus est, ubi per aliquot dies remoratus, pernoctavit. Hanc per regionem descendens, dum iter per dies præ nimia pressura gentis et jumentorum abbreviaret, plurimi de diversis locis accurrerunt, plurimæque de exercitu et obsidione Antiochiæ retulerunt. Inter hæc et alia Baldewinus apud eum est accusatus eo quod, Turcis attritis et extinctis, non solum civitatem Rohas, sed et omnia in circuitu præsidia suo subjugasset dominio.

CAP. XI. — *Profanis Rohas obsidere parantibus Baldewinus obviat, dimicat et triumphat.*

Hoc audito, Corbahan et comprimores sui exercitus ad invicem consuluerunt, ut civitatem Rohas obsidentes et expugnantes, Baldewinum et suos christianos captivarent atque punirent, et civitatem ac regionem Turcorum restituerent ditioni. Sed Baldewinus, quem nec minæ, nec aliqui terrores poterant movere, comperto adventu Corbahan et consilio ejus adversum se et civitatem Rohas, convocata et armata universa manu suorum, in equis, cursu valentibus, occurrit militibus Corbahan, præmissis ab obsidione Rohas. Quos fortiter assiliens, et cum eis in arcu Armeniorum et lancea Gallorum dimicans, usque ad castra Corbahan in fugam remisit, spolia, nempe camelos et jumenta cum rebus necessariis præmissa, in civitatem Rohas adducens. Corbahan vero Baldewinum hoc adversum se præsumpsisse, cum præsens fuerit, ne dum absens, vehementer admiratur. Et indignatus super ejus audacia, obsidionem circa Rohas nunquam se prætermittere in deo suo jurat, sed, admonito exercitu suo, hanc in momento irrumpere, et Baldewinum captivum abducere.

CAP. XII. — *Corbahan triduo Rohas frustra obsidet; Baldewinus recedentem bellicose insequitur.*

Vix Corbahan, princeps et homo metuendus, socios admonuit, et ecce universi exsurgentes civitatem

A Rohas obsederunt in tubarum et cornicinum stridore et tumultu, plurimam vim et assultus triduo circa urbis mœnia et portas inferentes. Sed et a defensoribus et custodibus civitatis videntes sibi valide repugnari, nec se in momento vel brevi spatio posse proficere, quia urbs muris et turribus esset inexpugnabilis, Corbahan consilium dederunt, ut nunc castra ab obsidione moveret, viam quam decreverat ad Antiochiam maturaret, Antiochia vero devicta reditum faciens, ad obsidionem circa Rohas reiteraret, donec Baldewinum suosque tanquam oves in ovili trucidaret. Corbahan hujus rei consiliariis acquiescens, iter suum versus Antiochiam continuans, propter montium difficultates, exercitus inaudita millia divisit in partes. Et quia navigio longum erat tot millia flumen magnum Euphratem transmeare, Baldewini et eorum, qui cum eo erant in civitate, non immutati sunt vultus præ angustia tantæ multitudinis, sed Corbahan recedente a statione urbis, equos ascendentes, postremos exercitus insecuti sunt, si forte aliqua pars tardaret, cui possent adversari. Sed dum parum eis succederet propter providentiam et custodiam Turcorum, Rohas reversi sunt, Dominum cœli exorantes, ut ducis Godefridi, Roberti, Reymundi, Boemundi, et omnium Christianorum misereatur, et de manu inimicorum, in tanta fortitudine supervenientium, defendat et sua gratia tuatur. Nec mora, a delatoribus Syris et Armeniis cœpit crebrescere fama adventus Corbahan suorumque militum per aures Christiani exercitus. Sed alii credere renuebant, alii credentes ducem ad providendam rem sollicitabant.

CAP. XIII. — *Christiani exercitus quidam castris se subtrahunt, et viri industrii in occursum gentilium exploratum pergunt.*

Inter has diversas opiniones, nescio qua de causa, Stephanus Blesensis infirmitate occupari se plurimum testatus est, nec se posse ultra moram facere in obsidione, fratresque commendans, et ab eis recedens, hac infirmitatis occasione versus maritima ad Alexandriam minorem profectus est. Eo itaque recedente, quatuor millia virorum belligerorum eum secuti sunt, qui de ejus fuerant comitatu. Godefridus dux, Boemundes, Robertus, Reymundus, capitanei exercitus, magis ac magis fama gentilium supervenientium attoniti, unanimiter decreverunt viros industrios de exercitu eligere et ad explorandam rei veritatem per montana et loca difficilia, unde tutius specularentur, præmittere. Præmissi sunt ergo Drogo de Nahella, Clareboldus de Vinduil, Ivo de regno Francorum, Reinardus de Tul, viri clarissimi: ut si quæ de adventu gentilium pro vero comperta in aures eorum sonuissent, aut oculis eorum deprehendissent, absque mora ad exercitum referrent, ut provisi principes minus jacula infestantium timerent. Præmissi milites et rei exploratores, quidam ad Arthesiam, quidam versus Rossam, quidam versus viam Romanis sunt diffusi ad intelligendam rei veritatem; qui exercitum undique ebullire a mon-

tanis et diversis viis ut arenam maris perspexerunt, A infinita millia eorum admirantes, et minime dinumerare valentes.

CAP. XIV. — *Percepto nationum apparatu, quod principes inierint consilium.*

Visis autem tot millibus et armatura Corbahan incomparabili, et gloria rerum suarum, sub omni festinatione Antiochiam reversi sunt, diebus septem priusquam Corbahan et suæ acies terminos et campos regionis Antiochiæ attingerent. Reversi denique, sicut didicerant, et oculis viderant, adventum et omnem apparatus Corbahan, et omnem militiam quam eduxerat, duci et cæteris principibus clam retulerunt, ne populus exterritus, eo quod longa obsidione et gravi penuria affectus esset, desperaret minusque resisteret, ac diffugium, tenebris ingruentibus, prepararent. Dux Godefridus, Robertus, Reymundus, Boemundus, Eustachius, Tankradus, omnisque primatus proxima die, postquam reversi sunt præmissi milites ad explorandum exercitum Corbahan, in unum convocati convenerunt, quid melius agerent, quod sanius consilium inirent discussissent, ne subito præoccupati, ab irruentibus millibus inimicorum in gladio et arcu consumerentur. Godefridus dux, Robertus et alii multi contendebant, ut exsurgentes in loriceis, in galeis et clypeis, in signis erectis, in aciebus ordinatis occurrerent Corbahan in millibus supervenienti; et in Domino Jesu omnem spem suam ponentes, cum eis bella committerent, et in Dei nomine illic martyrio vitam finirent. Alii consilium dabant, quatenus pars in obsidione remaneret, ne Turci ab urbe ad auxilium Corbahan erumperent, et fortior pars, juxta consilium ducis et Roberti Flandrensis, non longius quam trans duo milliaria obviam hostibus irent.

CAP. XV. — *Mysterium arcani consilii Boemundi de traditione Antiochiæ.*

His in consiliis dum quilibet suam proferret sententiam, Boemundus, vir apprime prudens et astutus, Godefridum, Robertum Flandrensem et Reymundum seorsim a conventu sociorum abduxit in loco secreto, quibus omnia, que habebat in corde suo, in hunc modum loquens, professus est: « Domini et fratres mei dilectissimi, secretum habeo quod nunc vestræ fidei aperiam, in quo, Deo annuente et opitulante, omnis exercitus et principes nostri liberari et salvari poterunt. Civitas Antiochia, ex quo mihi promissum est quod in manum meam tradatur, jam septem transierunt menses. Et sic firmata inter me et traditorem hæc est conventio sub fidei illius alligatione, quod nequaquam solvi aut mutari possit, sed in quacunque hora monuero, una ex turribus, que ducit in civitatem et in qua idem traditor habitat, in manum meam reddatur. Multum enim pro hac re laboravi, videns urbem humanis viribus insuperabilem. Multam et innumerabilem pecuniam pactus sum illi dare; et non minus illum exaltare et ditare, inter amicos meos, quam Tankradum, filium sororis meæ, sub fidei firmatione sponendi.

Hujus secretæ conventionis et traditionis Boemundus æquivocus meus, vir de genere Turcorum, actor factus est a principio Christianitatis suæ. Et nunc eo processit ratio ut nequaquam de omnibus, que traditor pollicitus est, fallat, et in eo quod sponendi magnum illi præmium conferre me paratum inveniat. Unde quia non parvum talentum debeo illi dare, et hujus rei totum pondus sustineo, unum vobis secreto aperio, qui estis columnæ et capitanei exercitus, videlicet ut si vestræ fuerit voluntatis et cæterorum, ubi civitas capta fuerit, in manu mea reddatur. Hanc conventionem et consilium ad finem pertraham, et quod pactus sum traditori, ex meo sine dilatione conferre paratus sum. » Hæc audientes principes, magno gaudio gavisii sunt, et ex omni benevolentia Boemundo civitatem annuerunt, cæterosque comprimores pariter ejusdem doni et concessionis voluntarios reddiderunt.

CAP. XVI. — *Quam prudenter ipsum consilium inter primates ventilatum sit cæteris ignorantibus.*

Factis omnibus capitaneis voluntariis, sub admonitione summæ fidei ad invicem datis dextris indictum est ne istud verbum palam fieret, sed suppressum silentio nulli pateret. Aiunt etiam quidam quod in conflictu et assultu hinc et abhinc dimicantium adolescens filius ejusdem Turci captus in manum Boemundi pervenerit, ejus redemptionis causa, pater pueri Boemundi cœpit privatus fieri. Et ad ultimum malens vitam filii, quam omnium inhabitantium salutem, perfidiam adversus Darsianum regem assumpsit, et fidem in restitutione filii cum Boemundo inivit, et sic in civitatem fideles Christi milites intromisit. * Boemundo, si caperetur, civitas concessa est. Unde vespere jam terras operiente, ex ipsius consilio decretum est ut Godefridus et Robertus Flandrensis septingentos milites illustres de exercitu assumerent, et, Turcis per moenia diffusis nuncque domesticæ curæ intentis, in umbra noctis versus montana iter insisterent, quasi ad insidias profecturi aliquorum de exercitu Corbahan ad urbem præcedentium. His vero septingentis in obscuro noctis jam versus montana gradientibus per loca invia et vix commeabilia, per angustas fauces, conductu Boemundi, nuper facti Christiani, Godefridus dux universis hæc firmiter injunxit; dicens: « Viri fratres et peregrini, Deo devoti, Turcis et hostilibus aliis, nobis prope hospitatis, decrevimus in occursum ire, et cum illis configere, si forte aliquis eventus victoriæ nobis detur. Tumultum vero et strepitum aliquem in nobis fieri sub indico vitæ prohibemus. » Sed aliud erat ei in mente quam quod cum populo loquebatur. Nam in montanis cum sociis solummodo rei consciis contendens, hanc scilicet in partem qua urbs et præsidium Darsiani in summo situm est cacumine, valles et abrupta montium superat, ac longo in recessu ab urbe, et secreto, in valle consistens una cum Roberto Flandrensi, cuncta ordinat que caute de urbis traditione agenda erant et sollicitate.

CAP. XVII. — *Quam caute sibi convenerint fidelium A
interpretis et traditor civitatis.*

Ordinatis itaque universis cauto consilio, quemdam interpretem linguarum, genere Longobardum, de domesticis Boemundi præmiserunt ad turrin, quam traditor tuebatur, quatenus de conventionione intromissionis Christianorum ex parte Boemundi eum admoneret, et super hoc ejus responsa audiens, principibus renuntiaret. Qui ad muros perveniens, traditorem, qui in ipsa nocte constituta in turris fenestra Gallos præstolabatur pervigil, Græco sermone appellat; si solus sit, requirit ut fiducialius eum eo sermonem de legatione Boemundi haberet. Qui verbis et signis certissimis Boemundi recognitis, per anulum videlicet, quem Boemundus ab eo susceptum nunc in signum illi remiserat, verba interpretis abhinc credula non refutavit, sed si Boemundus aut sui adessent, diligenter percontatus est. Interpretis vero audiens quod traditor non in dolo sibi loquebatur, Boemundi milites non longe abesse proficitur, et ad omnia paratos, quæ ex ejus consilio inire deberent. Qui eos appropinquare sine dubio aut metu commonet, murosque secure ascendere, nec aliqua mora hoc differre propter breve spatium noctis et lucem diei appropinquantis. Sollicitabat etiam eos hac maxime de causa, ne custos murorum, suæ vicis in ordine, faculam in manu ferens, mœnia urbis muros et turres perlustrans ad providendum, ascendentes propalaret, sicque in periculo vitæ suæ, experefactis hostibus, haberentur.

CAP. XVIII. — *Godefridus et Robertus electos in hoc bellones, ne primum murorum ascensum horreant, adhortantur.*

Interpres, audito hoc consilio traditoris, ad principes in montanis relictos celeri gressu tendit, omnia quæ audierat referens, et vehementer eos sollicitans ut quos velint audaciores eligant, qui sine intermissione muros ascendentes civitati immittantur. Continuo viri electi sunt ad ascensionem murorum; sed metu et dubietate corda eorum concussa sunt, singulique hæsitantes de prima ingressione et ascensione murorum plurimum renitebantur. Godefridus vero dux et Robertus, viros sic videntes expavescere, nec qui præcederent invenientes, eo quod diffidebant de promissione Turci, hæc machinamenta dolum arbitantes, nimium spiritu infremuerunt, sic universos solamine relucientes: « Mementote in cujus nomine a terra et cognatione vestra existis, et quomodo terrenæ vitæ abrenuntiastis, nulla pericula mortis pro Christo inire metuentes. Nec mora, credere debetis scilicet feliciter cum Christo vivere, ideoque ejus gratia et amore, quæcunque occurrerint in via hac, æquo et libenti animo suscipere. Eia, dilectissimi Christi milites, non pro terrena remuneratione hoc periculum incurritis, sed illius meritum expectatis, qui post mortem præsentem æternæ vitæ præmia suis conferre novit. Mori enim habemus quocunque modo. Jam quidem lux matutina diei manifestat

consilium nostrum; jam si cives et Turci nos persenserint, non unus saltem ex nobis vivus evadet. Ite, et ascendentes vitam vestram Deo offerte, charitatem Dei scientes vitam pro amicis ponere. »

CAP. XIX. — *Viri cordati qualiter per coriaceam scalam intromissi sint.*

Ad hæc tam magnanimorum principum verba et solatia, plurimorum mentium dubietas deteresa est. Et scala assumpta, quæ ex corio erat taurino, ad id negotium aptissima, paulatim muro appropinquant cum interprete suo, ubi ad mœnia traditor viros adventantes operiebatur. Ut ergo præmissi aliqui adfuerunt, alii ex domesticis ducis, alii ex comitatu Roberti; quidam ex familia Boemundi, Turcum eos ad mœnia præstolantem interpretis compellat ut funem a mœnibus jaciât, qua scala innodata in mœnia sublevetur, per quam milites ascendentes intromittantur. Turcus, sicut devoverat, scalam fune sublevat, circa mœnia fortiter alligat, et submissa voce viros confortans, monet ut indubitanter ascendant. Nec mora, lorica et galea induti, gladio accincti, hastis innitentes, et manu se trahentes, scalam ascenderunt viri audaces, quos alii subsequentes in dubia spe vivendi, jam ad viginti quinque immisi sunt. His immisis, et nimio silentio conquiescentibus, confratres juxta muros existentes, et eventum rei exspectantes, sed neminem audientes, viros immisos jugulatos et in fide falsa subito suffocatos existimabant: unde ascendere et subsequi retardabant.

CAP. XX. — *Scala dirupta nonnulli perierunt; sed denuo reparata fiducialiter ascendunt.*

Milites vero immisi, intelligentes quod socios Christianos adeo timor invaserat, ut se subtrahendo a scala abirent, trans mœnia a muro se inclinantes, submissa voce socios ascendere hortabantur, asserentes se nihil illic periculi passuros. Hi fratrum voce audita adhuc viventium, certabant vehementi studio scalam ascendere et urbem intrare, donec præ nimia pressura et pondere, mœnia antiqua et inveterata, dissolutis saxis cum cæmento, scissa sunt et diruta, sicque scala, retinaculo carens, prorsus humi corruit cum viris adhuc in ea consistentibus. Erant autem juxta muros lancearum hastæ positæ et erectæ, in quibus confixi qui corruerant, alii a saxis de muro cadentibus oppressi et semineces facti, alii mortui sunt. Quod multum populus Dei inhorruit, existimans omnia hæc in dolo a Turcis contigisse, et nunc universos immisos pulso dubio iniqua morte deperiisse. Non sonus, non fragor aliquis, licet a corruentibus et infixis maximus exstiterit, in urbe aut in mœnibus est auditus. Dominus enim Deus ventum valide spirantem hæc suscitavit nocte. Turcus fidem, quam Boemundo in urbis traditione devoverat, servans, funem iterato ad relevandam scalam dimittit. Qua rursus mœnia fortiora in eodem loco circumdans, desolatos et perterritos per interpretem revocat, ascensumque repetere universos fideliter admonet.

Non ultra viri hæsitantes, sed ex interpretis verbis A roborati, et confratrum agnita salute, rursus scalam ascendunt, et mœnibus inferuntur, donec ferme sexaginta super muros invecti constiterunt.

CAP. XXI. — *Inmissi stragem custodum operantur; gentiles alii somno expergefacti Christianos impugnant.*

Interea custos murorum in gyro civitatis, perlustratis mœnibus, ad visitandos vigiles Turcorum et commoneudos, faculam manu ferens, viris inmissis occurrit. Sed in momento ictu gladii capite illius amputato, transeuntes turrim vicinam ingressi sunt. In qua universos reperientes, adhuc sopore gravatos, in ore gladii percusserunt, ac in eodem impetu in alias turres irruentes, stragem plurimam operati sunt, donec fere decem turrium custodes, in ea parte urbis gravi somno immersos, sine ulla vociferatione peremerunt. His ita in gladio prostratis, per posticum quoddam, quod in montanis erat juxta eundem locum quo ascenderant, subito fractis seris plurima manus ex septingentis immissa est, cornibusque fortiter intonantes, Godefridum, Robertum et cæteros comprimores advocant, quatenus ad auxilium intromissis quantocius properantes urbem penetrent. Hi cornibus auditis, et pro signo dato recognitis, quia secretorum omnium consocii erant, in manu robusta advolant, ad portam, quæ sursum in montanis proeminebat, contententes ut intrarent. A magistra autem arce Darsiani, quæ huic portæ proxima erat, Turci exsurgentes audito tumultu, lapidum jactu Gallos abegerunt, sociosque eorum qui inmissi erant minime ad portam pervenire, ut hanc aperirent, passi sunt. Unde ad posticum prædictum revertentes milites, qui scalam urbem intraverant, penetrare hujus postici ferro acutissimo, ingenis Turcorum parato, fractis muris ampliaverunt, et sic principes ac socii eorum equo et pedibus spatiosè intromissi sunt.

CAP. XXII. — *Tumultuantibus hinc inde partibus, principes primum traditam esse civitatem multitudini indicant.*

Turci itaque, hac subita vociferatione et tumultu buccinarum cornuumque stridore expergefacti, ad arma festinant, arcus et sagittas arripiunt, turres defensant, utrinque ad invicem gravia certamina a sursum et deorsum conserentes. In hac clamosa hinc et hinc contentione milites Darsiani, qui in montis cacumine et eminentiore arce erant, cornibus fortiter insonuerunt, quatenus Turci qui in civitate erant et turrium præsiidiis, et adhuc in summo diluculo stertebant, evigilantes, ad auxilium sociis exsurgerent, sicque inmissis Christianis resistere valerent. Quod exercitus magnus, qui adhuc extra muros altera in parte spatiosæ urbis consederat, de adventu et ingressione Corbahan hos in montanis et in arce voces exaltare, cornibus strepere et congregari arbitrati sunt, penitus ignorantes quomodo urbs tradita et capta in manu Gallorum sit. Boemundus, Reymundus et Tankradus, quibus res tota innotuit, quique in obsidione remanserant, ioticas

induti, armis accincti, vexillis elatis ad urbem exterius impugnandam advolant, ignaros actæ rei plurimum confortantes in urbis assaultum et omnem illis rem enucleantes.

CAP. XXIII. — *Fideles portas urbis aperiunt: vexillum Boemundi in arce præeminet: prima luce geritur bellicosissimus Mars.*

Interea dum sic interiore et exteriori pugna Turci nimium arctarentur, Græci, Syri, Armenii cives, et viri Christianæ professionis, ad portas aperiendas et seras scindendas lætanter concurrunt, per quas Boemundus et universus exercitus intromissus est. Signum nempe Boemundi, quod sanguinei erat coloris, primo diei crepusculo ea in parte qua urbis facta est traditio, super muros in montanis rutilabat, ut pateret omnibus quod Dei gratia et opitulatione urbs, ab homine insuperabilis, in manus Boemundi et omnium fidelium Christi tradita et capta sit. Sic seris avulsis et undique portis patefactis, universi admirati et gavisii quomodo consilium istud non omnibus patebat, expergefacti celeriter arma rapiunt, alius alium admonet, et rapido cursu omnes armati urbem et portas intrare contendunt. Milliæ quispiam transcurrere poterat, priusquam universa multitudo Christianorum intromissa est. Mox intrantium tot millium fragore vehemente et strepitu, tubarumque sonitu horribili, et plurima vexillorum elevatione, armatorum ingenti clamore, equorum hinnitibus Turci stupefacti, alii adhuc in strato suo quiescentes improvisi et inermes evigilant. Quorum pars subito spe defensionis adunatur, arcus et arma arripiunt, alii in turribus et præsiidiis persistentes, plurimos incautos Christianos inertis vulgi, viros et mulieres, sagittis feriunt. Concursus et diversi conflictus inter se fieri et cæco Marte aguntur. Christiani, quorum virtus et copiarum magis ac magis affuebant, invalescentes, per domos, et plateas et vicus civitatis Turcos diffusos et errantes in ore gladii percutiebant, nulli retati parcebant aut sexui de genere gentilium, donec terra sanguine et cadaveribus occisorum operata est, pluribus etiam cæsis exanimis Christianorum corporibus tam Gallorum quam Græcorum, Syrorum, Armeniorum admistis. Nec mirum, cum vix luce agnita adhuc super terram essent tenebræ, et quibus parcerent et quos ferirent penitus ignorarent. Nam voce et signo Christianæ professionis Turci et Sarraceni timore mortis acclamantes, plurimi peregrinos fallebant, et ideo communi strage vitam amittebant. Decem millia fuere occisorum, quorum corpora per vicus et plateas civitatis cæsa et ferro a Gallis extincta sunt.

CAP. XXIV. — *Pagani, quo quisque poterat, fugam ineunt: aliqui de altissimis rupibus cadentes elisi sunt et extincti.*

Plurimi Turcorum videntes eadem gravissimam quæ fiebat, et quia tota urbs armis et viribus Gallorum redundabat, vitæ diffidentes, e turribus et præsiidiis civitatis fugientes, ad montana contendunt, notitia viarum perplexarum, ubi præsidium magi-

stræ arcis Intrans, arma insequentium Gallorum A evaserunt. Hæc autem arx et palatium in montanis situm, nulla arte, nulla vi superari potest; nullus in ea manentibus adversari aut nocere potest. Alii, circiter mille, a longinquis partibus acciti auxilio et immissi, tubarum ac cornuum stridore exterriti, nimiaque suorum occisione desperati, quos prorsus notitia viarum et fugæ latebat, pariter et ipsi ad montana, superiusque præsidium festinantes, ut Christianorum manum evaderent, in angustam et incognitam semitam cæco errore inciderunt. Ubi prorsus via deficiente, in sublimi colle nequaquam ultra revertendi facultas esse poterat, sed a sursum per declivia et scopulos arctissimos et incommuabiles cum equis et mulis corruentes, fractis collis, erubus, et brachiis universisque membris, inæstimabili et admirando casu universi perierunt.

CAP. XXV. — *De opibus inventis in civitate, et qua die capta sit urbs.*

Populus autem Dei vivi reversus a cæde et insecutione gentilium in præsidium et montana fugientium, sole jam altius radiante et die plurima adulta, urbem perlustrat, victus quæritant, sed paucos repererunt. Ostrea tantum diversi generis et coloris, piper quoque et pigmenta plurima, vestes, et papiliones gentilium, tesseras et aleas, quin et pecuniam, sed non multam invenerunt. Nec mirum, quia diuturna obsidione novem mensium vallata, tot gentilium millia illic congregata totum consumpserunt. Feria quinta erat dies serenissima, quando tertio Non. Junii mensis tradita et capta est C civitas Antiochia in manu Christianorum, Turcis prostratis et effugatis.

CAP. XXVI. — *De fuga et nece regis Antiochiæ.*

Darsianus autem rex Antiochiæ, intelligens fugam suorum et totum jam præsidium et arcem fugitivis repletam, timens ne Gallorum manus, capta urbe, præsidium vallans expugnaret, mulo ascenso egressus est ut lateret in devii montium, dum finem et eventum rei plenius cognosceret et an arx a facie Gallorum a suis retineri posset. Hic dum solus per devia montium diffugio erraret, quidam de Syria, Christianæ professionis, qui causa rerum necessariorum iter per montana carpebant, ipsum principem a longe intuentes et agnoscentes, plurimum admirati sunt cur solus ab arcis præsidio per devia declinaverit. Unde ad invicem locuti sunt: « Ecce dominus et rex noster Darsianus, non sine causa, per hæc deserta loca montium iter facit: forsitan urbs capta est, sui occisi, ipse nimirum fugæ intentus est. Qui ne manus nostras effugiat videamus a quo tot damna, injurias et calumnias pertulimus. » Hoc modo fidem tres Syri de morte illius tractantes, sed omnia dissimulantes, submissis cervicibus illi falsam reverentiam exhibentes, et in dolo salutantes, quominus ad eum accedebant donec, ipsius gladio accepto et educto, eum a mulo præcipitaverunt, caput illius amputantes, et in sacculo suo reponentes. Quod mox in urbem Antiochiam in conspectu

omnium Christianorum et principum attulerunt. Caput vero miræ grossitudinis erat, aures latissimæ et pilosæ, capilli cani cum barba, quæ a mento usque ad umbilicum ejus præfluebat.

CAP. XXVII. — *De Rotgero, qui gentiles, exercitum præcedentes, bellator excipiens, insperata morte præventus est.*

Comperito deinde jam proximo adventu Corbahan et suorum quia in Antiochia pauca alimenta reperta sunt, ad portum Simeonis eremitæ festinato mittentes, pecunia escas navigio allatas mutuaverunt, singuli prout sua erat possibilitas, quas Antiochiæ vesperi mane sequenti intulerunt. His ita expletis et Turcis partim occisis, partim in præsidium fugatis, et Gallis circumquaque in turribus, domibus, palatiis mœnibusque diffusis, sequenti die, quæ est sexta feria, trecenti equites Turcorum de gente Corbahan armati arcu, pharetra et sagitta, insignes ostreis, totum gentilium præcesserunt exercitum ad aliquorum fidelium repentinum interitum, si quoslibet improvisos extra muros reperirent. Ex his vero trecentis, triginta præcedentes, viri belli peritissimi, et equo agillimi, ad muros et portas civitatis frena laxant, post terga sociis in valle quadam relictis ad insidias et incursus fidelium, si forte præmissos triginta usque in vallem insequerentur, et in impetu irruerent super latentes viros. His itaque triginta muro civitatis appropinquantibus, et in arcu fideles Christi per mœnia diffusos, acriter lacessentibus, Rotgerus de Barnavilla, cum quindecim probatissimis sociis equo residens, armis et lorica indutus, in occursum ab urbe properat, ut aliquid insigne cum eis ageret. Sed sine mora in fugam equos triginta præmissi Turci rejiciunt, et ad insidias contendunt, Rotgerum rapido eos cursu prementem usque ad insidiarum locum perducentes. Insidiis ergo a valle exsurgentibus, Rotgerus frena rejicit, ad urbem cum sociis viam velociter relegit. Turci non parcius equorum cursibus urgent fugientem, quousque muro civitatis appropians cum suis fere trans vada Farfar elapsus est. Sed, adversante fortuna, in conspectu omnium in mœnibus astantium, nobilissimus athleta cursu velocioris equi a Turco milite superatus est, cujus tergo sagitta infixajecur et pulmonem ejus penetravit, et sic ab equo labens mortuus expiravit. Mortuo itaque tam egregio viro, et suorum auxilio destituto, Turci crudeiissimi carnifices, ab equis descendentes, caput illius amputantes a collo, et ad Corbahan et ejus exercitum repedantes, caput hastæ præfixum in ostensione recentis et nunc primæ victoriæ detulerunt. Hoc denique prospero successu gloriantes, multum legiones gentilium ex hoc confortabant quod juxta muros sic audacter egissent, et neminem ex peregrinis ad opem Rotgeri occisi et decollati ab urbe egredi, aut audere vidissent.

CAP. XXVIII. — *Excusatio fratrum, quare non subvenerint coram se pereunti.*

Non mirum alicui videatur, nec quisquam Gallos

hebetudine mentis, aut timore supervenientis multitudinis concussos mollescere arbitretur, et ideo tardatos ad opem et vindictam confratris ante omnium ora percussi et decollati, cum nulla plaga mundi ante Galliam audaciores et in bello promptiores nutriat. Verum equorum defectione eos fuisse retardatos procul dubio credat, quos aliquando pestilentia, aut diuturna fame, aut interdum fallaci Turcorum sagitta amiserunt. Vix enim Gallis centum quinquaginta equi remanserant, et ipsi attenuati fame pabulorum; Turcis vero pingues et non fatigati erant: quapropter celeri cursu evadere, et Gallie eos nequaquam prævertere potuerunt. Quadringenti tantum equi Turcorum in Antiochia reperti et capti sunt, quos minime adhuc suo more ad equitandum domuerant, aut in persecutione hostium flectere, et calcaribus urgere didicerant. Dehinc post Turcorum discessionem, peregrini tristes et dolentes exstinctum corpus Rotgeri urbi intulerunt, cum ejulatu magno et fletu, ingemiscientes quomodo unus fortiorum de populo cecidisset, qui semper erat pervigil in insidiis et strage gentilium, cujusque facta insignia ampliora fuisse quam noster stylus queat explicare. Fama quidem ejus apud Turcos omnes antecessit, et libenter eum videre et audire solebant in omni negotio quod cum Christianis agebant, aut in restitutione utrinque captivorum, aut cum aliquando pacem inter se componebant. Sepultus est autem in Antiochia idem miles fortissimus in vestibulo basilicæ B. Petri apostoli a principibus Christianorum, et a Domino episcopo Podiensi, et ab omni clero catholico qui aderat, animaque commendata Christo Domino orationum victimis et psalmorum hymnis, ejus amore et honore exsul factus, mori non dubitavit.

CAP. XXIX. — *Obsidio nationum circa Antiochiam.*

Vix inclyti militis expletæ sunt exsequiæ, et ecce in ipso mane Sabbati, quod illuxit tertia die postquam urbs capta est, adsunt universæ barbaræ nationes et legiones gentilium in apparatu copioso, quas Corbahan ex universis regnis, terris et locis orientalis plagæ contraxerat, in campis et planitie tentoriis locatis, obsidionem faciens circa spatiosæ urbis muros et moenia. Tertia dehinc die postquam fideles Christi obsedit longe a muris residens, inito consilio, ut propius civitati hospitaretur, sustulit castra, et in multitudine virtutis suæ in montana in circuitu magistræ arcis, et in ea parte qua urbs capta est, in excelso rupium sedem posuit, ut Sensadoniæ et Buldagi, filiis Darsiani, cæteris in præsidio manentibus, esset solatio, utque locum videret per quem urbs tradita et Christiani immissi sunt. Similiter ex iisdem montanis alii ex populo Corbahan in dextro latere præsidii, quo dux Godefridus turrim et portam hanc infra tuebatur, qua Boemundus ante urbis captionem extra consederat, tentoria vi locaverunt per devexa montium, ne aliqua licentia et opportunitas exeundi Christianis ulla parte concederetur.

A CAP. XXX. — *Dux Godefridus bellans in fugam vertitur, et plurimi comitum ejus diversis mortibus profugantur.*

Dux autem Godefridus virtutem et constantiam illorum nimium adversus se videns excrevisse, statim cum ingenti manu suorum per portam processit adversus hostes, ut tentoria, quæ a foris extramuros locata erant, invaderet ac terreret, Turcosque inde expugnatos arceret. Sed ecce Turci exsurgunt in occursum ducis ad defendenda tentoria. Ubi diu prælio utrinque commisso, gravissimus labor incubuit, dum dux et sui, viribus exhausti belloque fessi, in fugam conversi, vix per portam, qua exierant, revertentes evaserunt. Alii vero multi, circiter ducenti, quibus porta angusta negata est, aut mortui, aut vulnerati aut capti sunt. Sic duce fugato et retruso, plurimisque suis in porta attritis, Turci a præsidio et a porta præsidii erumpentes, eo quod adversus ducem prævaluissent, per semitas notas et vallem perplexam accedentes in moenia, subita voce Christianos vagantes incurrebant, sagitta in impetu lædentes, et sine mora ad arcem et montana recurrentes. Dum sic mane, meridie et vespere a montanis et valle exsiliantes, Christianos impeterent, Boemundus et Reymundus ira moti, sine dilatione vallo immenso, quod dicitur fossatum, montanis et civitati deorsum interposito et præsidio quodam murali ædificio desuper firmato, tutelam suis sic fieri constituerunt, ne subito a montanis adversarii erumpentes, peregrinos milites, incaute per urbis spatia vagantes, armis et sagittis invadendo detruncarent. Turci vero, qui in montanis præsidium adhuc obtinebant, sæpius ad id novum præsidium erumpebant, assultus faciebant, multum et graviter custodes ac defensores novi præsidii sagittarum grandine et armorum virtute vexantes et perimentes. Christiani vero milites Walbricus, Ivo, Rudolphus de Fontanis, Everhardus de Poizat, Reiboldus Creton, Petrus filius Gisæ, custodes et magistri novi præsidii, non minus Turcis in lancea et omni armatura cum suis resistebant, viam vallis eis contradicebant, interdum hinc et hinc gravi strage et vulnere pereuntes.

D CAP. XXXI. — *Boemundus acriter impugnatur; sed auxilio fratrum superior efficitur: et qua necessitate profani remotius castra locarint.*

Dum hi creberrimi assultus a Turcis adversus novum præsidium fierent, et Turci acriter a Gallis reprimerentur, milites Corbahan pedestri agmine facto per portam insuperabilem præsidii ingredienti, et montana ac devia deserentes, Boemundum compertum habentes in novo præsidio esse, fortiter eum assiliunt. Ubi gravis belli contentio exorta est, et plurimorum occisio facta. Et fere Boemundus victus ac sui fuissent, nisi ab omni urbe Christianis confluentibus, comes Robertus Flandrensis duxque Godefridus, licet primo assultu victus, et Robertus Northmannorum princeps, cæterique magnifici proceres vires et opes contulissent, et Turcos in virtute

loricatorum ab urbe et novo præsidio retrusissent. A Turci ergo retrusi cum principe suo Corbahan, moram extra portam et muros abhinc per duos dies in montanis constituerunt, arbitrantes adhuc Christianis nocere. Sed pabulo herbarum in collibus minime reperto quod equis eorum sufficeret, castra amoverunt, et vadum fluminis Farfar transeuntes, longe ab urbe, spatio semimilliaris tentoriis positis conederunt. Altero vero die Corbahan, ex sententia suorum, exercitum suum copiosum sic in multis millibus in gyro civitatis ad obsidionem omnium portarum divisit, ut ex omni parte inclusis peregrinis nec a dextris, nec a sinistris ullus introitus pateret, aut exitus aliquis daretur.

CAP. XXXII. — *Ubi Corbahan hos et illos per singulas portas distribuit, et Tankradus mœnia oppugnantes aggreditur.*

Sic ex omni parte locata obsidione, et paucis diebus transactis, quadam luce clarissima aliqui Turcorum milites e castris procedentes, et ad mœnia Antiochiæ equo advolantes, sagitta et arcu corneo Gallos provocant, sperantes pari successu prevalere, quo antea in Rotgeri decollatione gloriati sunt, et insigni fama in castris Corbahan præire. Quapropter amplius et validius in assultu mœnium desudantes, ab equis descenderunt, ut liberius et sine læsione equorum in muro stantes expugnarent, et nunc pedites facti, facilius peregrinis jacula intorquerent. Tankradus autem miles acerrimus, et nunquam Turcorum sanguine satiat, sed semper cædi eorum inhians, comperta illorum insania, fremitu et audacia, artus ferro assuetos lorica vestivit, assumptisque consociis equo et lancea doctissimis, et a porta quam Boemundus, cum adhuc fieret obsidio, tuebatur, inter muros et antemurale, quod vulgo Barbicanas vocant, clam egrediens, Turcos pugnae intentos ex improvise inclamans, fortiter assiluit, incautos atterit et perforat. Illis vero, viso mortis periculo, non prius ad equos recurrenti ulla fuit facultas, quam sex percussi in ultionem capitis Rotgeri, ante muros decollati, sua capita gladio amiserunt. Tankradus in gloria magna et lætitia in urbem ad confratres regressus est, qui Turcorum capita secum in testimonium victoriae detulit.

CAP. XXXIII. — *Christiani præsidium se retinere posse desperantes demoliuntur incendio.*

Alio deinde die, post castra Corbahan locata et ordinata suæ cujusque congregationis, post obsessos undique viarum exitus et introitus, decretum est communi consilio gentilium, ut Turcorum milites ad duo millia eligantur ad expugnandum et prosterendum præsidium, quod Godefridus dux cæterique comprimores firmaverant in victoria et virtute magna, quam audistis, quando attriti Turci, in unda Fernæ fluminis submersi sunt sub ipso ponte qui trans fluvium ab urbe dirigitur, et in quo firmato præsidio Reymundus egit custodiam, quousque a Christianis capta est. Nunc vero quia neglectum et vacuum erat, comes Robertus Flandrensis, accitis

quingentis viris belligeris, adventu gentilium audito, ipsum præsidium ingressus, tueri disposuit, ne virtus Turcorum illud subito occupans, peregrinis pontem et aquam transire volentibus magno esset impedimento. Præfata itaque duo millia Turcorum, destinata ad ruinam præsidii, in virtute magna et armorum tumultu confluerunt ad locum præsidii, undique irruentes et impugnantes jaculis et arcibus. Qui tandem pedites facti, trans vallum moliebantur currere, in ingenti turbarum stridore, et solita vociferatione rugientes, a mane usque ad inclinatum diem defensores præsidii graviter vexantes. Sed Robertus sui que consodales, videntes sibi angustias imminere ab hostibus, et scientes se crudelibus modis consumi, si vicli eorum ditioni subderentur, viriliter pro anima inimicis resistebant, lanceis et balistis, hostes fortiter impetentes, et vi a vallibus arcentes, qui graviter ea die hinc et hinc vulnerati fuisse referuntur. Turci vero videntes se nihil proficere, sed omnem laborem suum incassum consumi, hos in præsidio vix defensos deserentes, ad Corbahan principem multitudinis regressi sunt, vires sibi hominum augeri adhuc poscentes, et sic in crastinum præsidium ejusque tutores deleri posse astruentes. Robertus autem et qui cum eo erant, videntes Turcos recessisse, recordati sunt quod propter majus auxilium socios adissent. Quare consilio inito, in noctis caligine exierunt a munimine præsidii, eo quod invalidum contra tot militum vires videretur, et ideo præsidium totum igne succenderunt, vallumque illius diruentes, in urbem Antiochiam a confratribus recepti sunt.

CAP. XXXIV. — *De magnitudine famis in populo Dei, et quam care vendebantur vilissima.*

Crastino deinde sole orto, duo millia gentilium, jussu Corbahan duobus prædictis millibus addita, præsidium in manu robusta, in tubis et cornibus adierunt, sperantes illud repentino aggressu prostertere, inclusosque hesternæ die in defensione fatigatos celeri interitu consumere. Sed vallum dirutum et munimen præsidii combustum reperientes, delusi et frustrati ad tentoria sua repedaverunt. Sic undique urbe vallata, et de die in diem gentilium copiis accrescentibus, et omni parte exitum prohibentibus, tanta inter Christianos invaluit fames, ut pane deficiente non solum camelos, asinos, equos et mulos comedere non atterritarent, sed etiam coria, quæ indurata et putrefacta per tres et sex annos in domibus erant reperta, nunc calidis aquis madefacta et mollificata, tum ea quæ recentè ab armentis avulsa, pipere, cumino aut quolibet pigmento condita, manducabant: tam gravi fame aretabantur! Scio quod horrescunt aures mala et tormenta inauditæ famis auscultantes, quibus populus Dei inclusus opprimebatur. Pro uno namque ovo gallinæ, si inveniri poterat, sex denarii Lucensis monete numerabantur; pro decem fabis, denarius; pro capite unius asini, equi, bovis, cameli, byzantius unus dabatur; pro pede vel aure, sex denarii; pro visce-

ribus cujuslibet horum animalium, quinque solidi accipiebantur mutuo. Iners denique et modicum vulgus calceos suos ex corio, præ famis angustia devorare cogebatur, plures vero radicibus urticarum ac quarumlibet silvestrium herbarum, igne coctis et mollitis miserum ventrem impleverunt, et sic infirmati, quotidie moriendo minuebantur. Dux vero Godefridus, ut aiunt qui adfuerunt, quindecim marcas argenti pro carnibus vilissimi cameli expendit; pro capra procul dubio dapifer ejus Baldricus tres marcas venditori dedisse perhibetur.

CAP. XXXV. — *Turci urbem latenter recuperare volentes, dejecti sunt: qui post diutinam colluctationem muro depulsi, misere perierunt.*

Post aliquot dies, postquam Corbaban firmavit obsidionem in circuitu Antiochiæ, et omnem exitum ac introitum urbis clauserat, populumque Dei diversis assultibus vexaverat, cibosque inferri omni parte interdixerat, clade longaque abstinentia et bellico labore Christiani afflicti et fessi, minus vigiles esse cœperunt in tuitione urbis et mœnium. Ergo turris quædam incustodita remansit versus montana, eo videlicet in loco quo munitio ex bitumine fragilis luti fundata est ad reprimendos hostes, ab obsessa porta egredientes per montana, et peregrinos diffusos persequentes, et ubi a Provincialibus ille juvenis captus est, in cujus redemptionem turri quædam requisita, sed a cognatis et amicis ejus denegata, idem capitali sententia peremptus est. Hanc itaque turrim prædictam vacuum ab inhabitatoribus quidam audacissimi milites ex Turcis præsentientes, scalas et ingenia sua latenter muro applicuerunt, sperantes in silentio noctis per eam aliquot gentiles inducere, et sic urbem amissam recuperare. Interea quidam, qui urbem lustrabat ob negotia sibi necessaria, elevans oculos, contemplatur Turcos in medio cacumine ejusdem turris incaute deambulantes: nec mora, alta vociferatione perstrepsens, socios qui in vicina turri commorabantur sollicitat, Turcos urbem invasisse asserit, et sic commotionem magnam in populo suscitavit. Ad hæc Henricus de Ascha castello, miles sua in terra nominatissimus, filius Fridelonis, unus de collateralibus ducis Godefridi, audito clamore et strepitu, scutum et gladium arripens, velociter ad arcem turris properat, duobus sibi adjunctis probis tironibus, Francone scilicet et Sigemaro carnaliter cognatis, incolis villæ quæ dicitur Mechela super Mosam fluvium, ut inimicos immissos a turri repellerent, existimantes se cum urbe ab aliquibus fratribus auro vel argento corruptis, venditos fuisse. Turci vero cognoscentes se detectos, nec aliquo ingenio a manibus peregrinorum posse liberari, in sola spe defensionis in limine turris occurrunt, et atroci ictu gladiatorum resistunt. Nam Franconem, multam vim inferentem, in cerebro percusserunt vulnere gravi et vix sanabili; Sigemarum vero cognato suo subvenire volentem, ense per alvum transfixerunt, capulo tenus, miroque et inaudito conamine fideles Christi a limine

arcebant. Tandem fidelium circumquaque crescente auxilio, et additis viribus, Turci, fessi et spiritu exhausti præ nimio labore, cœperunt in defensione deficere, arma et brachia remittere: quorum quatuor in gladio ceciderunt; alii ab altitudine depulsi, cervicibus, cruribus et brachiis fractis mortui sunt.

CAP. XXXVI. — *De quibusdam Christianis victum extra muros querentibus, et de nece nautarum obsessis alimenta vendentium.*

Post hæc peregrinis famis angustia, prout audivistis et multo amplius, coactis, nec aditum aliquem reperientibus ad inferendos vel acquirendos cibos, præ obsidione undique constituta, quidam de humili vulgo vitam periculo destinantes, in magna ambiguitate et formidine clam procedebant ab urbe in umbra noctis, ad portum Simeonis, quondam illic in montanis eremitæ, descendentes et dato pretio a nautis et mercatoribus victum accipientes, per vepres et fruteta in tenebris ante lucem repedare solebant. Qui vero frumentum attulerant, octavam partem Laodicensis monete, tribus marcis vendebant; caseum Flandrensem, quinque solidis; paucillum vini vel olei, vel quodlibet vitæ sustentaculum quantumcunque, gravi et inaudita comparatione auri vel argenti mutuabant. Ex his aliqui, die quadam plus solito retardati, et quia nox erat brevis, in luce velocissimæ diei manifestati, a Turcis trucidati et exspoliati fuisse referuntur: pauci dumis et frutetis latentes, vix liberati urbi restituti sunt. Cujus rei occasione assumpta, Turci, ad duo millia conglobati, et ad portum prædictum profecti, universos illic nautas repertos repentino aggressu disturbaverunt, sagittis eos confodientes, navesque injecto igne comburentes, escas et omnia allata navigio vi rapientes, asportaverunt. Sicque deinceps vendentes et ementes a portu absterruerunt, ne ultra a Christianis aliqua escarum sustentatio illic reperiri posset. Hæc itaque, ubi fama crudelissima in aures Christianorum inaudita famis gravitate laborantium pertulit, jam illis diversæ Turcorum infestationes oneri esso cœperunt, multorumque animi in diversa fluxerunt qualiter ab hac obsidione et ab imminentibus periculis evadere possent. Sic denique plurimi, quocunque conamine vel occasione exitum querentes, ab exercitu se nocte subtraxerunt.

CAP. XXXVII. — *Quomodo primorum quidam desperatione vivendi de civitate clam fugerint.*

Talis formido vivendique desperatio, dum abundantius invalesceret, atque cogitationes in corda multorum ascenderent præ pondere quotidiana tribulationis, quidam principales viri de exercitu, Wilhelmus Carpentarius, Willhelmusque alter, quondam familiaris et domesticus imperatoris Constantinopolitani, qui et sororem Boemundi, principis Siciliae, uxorem duxerat, adeo magnis concussi sunt terroribus ut in silentio noctis concordii consilio clam subtracti a sociis, versus montana convenirent, et a mœnibus et muro in funium depositione laxarentur. Laxati vero per devia montium, propter Turcorum

insidias, iter sine requie habuerunt, quousque in Alexandriam minorem profecti sunt, ubi Stephanus Blesensis, ab obsidione Antiochiæ sequestratus causa infirmitatis, morabatur, eventum rei et finem sociorum illic auditurus. In eodem siquidem loco idem Stephanus, intelligens ab iisdem viris, pericula confratrum de die in diem magis accrevisse nempe famis intolerantiam, Turcorum jactantiam et assultus, virorum et equorum cladem diffusus est vitæ, minime se tutum credens in hoc loco, nec sicum iter insistere ausus, navigio reditum suum ac diffugium cum prædictis principibus parat. Ventilato deinde rumore per Antiochiam tam egregios proceres ab urbe exisse propter timorem infestantium Turcorum, plurimi pariter fugam meditabantur et robustorum pectora metu deficiebant, nec sic prompti erant in defensione, ut solebant, præsidiumque novum, quod in medio urbis adversus arcem, quæ est in montanis, firmaverant, lentius defendebant, desperati et fugæ intendentes.

CAP. XXXVIII. — *Verba consolatoria clerici cujusdam ad populum.*

Ad hæc quidam frater fidelissimus, genere Longobardus, vita et ordine clericus, juxta præfatum novum præsidium consistens, desolatis Christi militibus omnibus, qui illic aderant clericis, laicis, nobilibus et ignobilibus, magnum exhibuit solatium, quo dubia corda cunctorum metuque fluxa relevavit, dicens: « Fratres universi, qui laboratis fame et pestilentia, qui Turcorum et gentilium turbis valati mortem temporalem speratis incurrere, non hunc gratis sufferre vos credatis laborem, sed audite et pensate præmium quod Dominus Jesus omnibus his redditurus est qui ejus amore et gratia hac in via morituri sunt. In initio enim hujus viæ quidam sacerdos vir boni testimonii et eximiæ conversationis, in Italiæ partibus manens, mihi a pueritia notus, quadam die more solito missam celebraturus, ad diocesium sibi commissam solus carpebat iter trans spatium cujusdam agelli; cui in affabilitatis obsequium quidam peregrinus adfuit, de viæ hujus instantia requirens quid super hac audierit, aut quid primum sibi de hoc videatur quod tot regna, tot principes et universum genus Christianorum sub una intentione et desiderio ad sepulcrum Domini nostri Jesu Christi, ad sanctam confluerint civitatem Jerusalem. » Qui respondit: « Diversi diversa super hac sentiunt via. Alii dicunt a Deo et Domino nostro Jesu Christo hanc in omnibus peregrinis suscitatum fuisse voluntatem; alii pro levitate animi hanc Francigenas primores plurimumque vulgus insistere, et ob hoc in regno Hungariæ et aliis regnis tot peregrinis occurrisse impedimenta; nec ideo intentionem illorum ad effectum posse pertingere putant. Unde meus adhuc hæsitat animus, alioqui diu hujus viæ desiderio tæctus et totus in ipsa intentione occupatus. » Cui protinus prædictus peregrinus ait: « Non levitate aut gratis hujus viæ credatis fuisse exordium,

sed a Deo, cui nihil impossibile est, dispositum; et procul dubio inter martyres Christi in aula cœli noveris esse computatos, ascriptos et feliciter coronatos quicumque in hac via morte præoccupati fuerint, qui in nomine Jesu exsules facti, puro et integro corde in dilectione Dei perseveraverint, et sine avaritia, furto, adulterio, fornicatione se continuerint. » Presbyter vero, admirans in verbis et promissione peregrini, quis fuerit aut de qua ortus regione perquirat, vel unde hoc certum didicerit quod gloria cœlesti cum beatis sint coronandi qui in hac expeditione vita decesserint. Protinus seiscitanti sacerdoti totius rei veritatem in hunc modum detexuit, dicens: « Ego sum Ambrosius, Mediolanensium episcopus, servus Christi. Et hoc tibi sit signum, et universis populis catholicis, viam hanc insistentibus, quia non fallo de omnibus quæ de ore meo audisti. Ab hodierno tribus annis evolutis scias Christianos, qui superfuerint, post multos labores civitatem sanctam Jerusalem, et victoriam de cunctis nationibus barbaris feliciter obtinere. » His dictis sine mora evanuit, nec ultra post hæc visus est. Hæc se vidisse et audisse a sancto Dei episcopo idem egregius presbyter cum veritate summa asseruit et nunc, ex quo visio et promissio illa facta est, duo completi sunt anni; tertium adhuc restare omnibus certum est. Posthæc, sicut prædixit B. Ambrosius, episcopus Mediolanensium, in tertio anno Christi milites peregrini et eorum principes obtinuerunt Jerusalem et mundaverunt illic sancta, Sarracenis fugatis et attritis.

CAP. XXXIX. — *Item exhortatio principalium virorum, et fugitivi principes quomodo Constantinopolim navigare cœperint.*

Audita hac visione et promissione ex veraci fratris relatione, universi timore amittendæ præsentis vitæ hæcenus hæsitantes, ac fugitivorum principum amissione turbati, spe et desiderio vitæ cœlestis accensi, animo fiunt stabiles nec ultra aliquo metu mortis a confratribus et urbe se recedere latentur, sed cum eis vivere et mori, et omnia pro Christo sufferre. Godefridus dux pariter et Robertus Flandrensis fere universos principes, tanta formidine concussos, ut jam fugam conspirassent, humili vulgo nesciente, miro revocaverunt solamine, et constantes ad omne reddiderunt periculum, in hunc modum loquentes: « Cur desperatis, de Dei auxilio diffidentes in tot adversis quæ superveniunt, et confratres, humile et pedestre scilicet vulgus, fide vestra deficiente, deserere aut fugam inire disposuistis? State, et virili animo vobis adversantia pro Christi nomine sufferte, fratresque vestros nequaquam in tribulatione deseratis, nec Dei iram incurratis, cujus gratia et misericordia non deficiet in se confidentibus. » Hæc dum cum lacrymis magnisque suspiriis ad comprimores desolatos loquerentur, universorum revixit spiritus, et deinceps stabiles cum eis in omni angustia permanserunt nullam ab hinc fugam meditantés. Willhelmus et itidem Wil-

Ihelmus, Stephanus et eorum consocii formidolosi et profugi aptant naves, remos et vela alto mari inferuntur, Constantinopolim remeare disponentes, relictis fratribus in obsidione, quos nunquam a manibus Corbahan liberari posse existimabant.

CAP. XL. — *Quomodo predicti viri Græcum imperatorem ab auxilio fratrum revocaverint.*

Aliquanto autem tempore cum navigassent, in quibusdam insulis de regno Græcorum pernoctantes, vel propter motum maris commorantes, intellexerunt Christianum imperatorem Græcorum ad urbem Finimnis pervenisse, in comitatu magno et apparatu copioso, ad succurrendum peregrinis, sicut fide promiserat, quando sacramento et fœdere percusso juncti sunt illi in amicitiam. Is Turcopolos, Pincenarios, Comanitas, Bulgaros, arcu doctos et sagitta, Danaosque bipennium armatura dimicare peritissimos, Gallos exules, exercitum simul conductitium, populum diversi generis a desertis locis et montanis et a maritimis insulis, ab omni scilicet regno suo spatiosissimo, ad quadraginta millia contraxit. Hunc predicti principes in hac fortitudine armatorum virorum, equorum atque in copiis cibariorum, tentoriorum, mulorum ac camelorum invenerunt et cum eo novum exercitum Gallorum, circiter quadraginta millia, per longam hiemem congregatum, Tatinum quoque truncate naris, qui similiter timore attonitus, in falsa fide a sociis recesserat ad ipsum imperatorem, propter promissum auxilium legationem laturus, quam minime fideliter peregit, non ultra Antiochiam reversus. Imperator ingressos ad se principes recognoscens, miratur valde quomodo a sociis divisi habeantur, ac percontatur de statu fidelium Christi commilitonum, de salute ducis Godefridi, Reymundi comitis et episcopi Podiensis, utrum in prospero vel adverso eorum res sita sit. Respondent eos minime in prosperitate et salute esse, sed sic obsessos a Corbahan, principe Corrozan, et a nationibus gentilium, ut ne unus quidem patescat aditus vel exitus a tam spatiosa urbe, et quod nunquam manus illorum, nisi furtim aliqui possint evadere. Deferebant autem quanta fame arctarentur, quomodo mercatores et naves odio illorum Turci attrivissent. Nullum vero ex omnibus vivere posse fatebantur a facie tantæ multitudinis, seipsos vix in astutia sua liberatos, suggerentes imperatori ut rediret, nec frustra suum exercitum vexaret ad tantas hostium copias.

CAP. XLI. — *Alii quidam principes fugam meditates bonorum virorum exhortationibus retinentur.*

Imperator his Christianorum auditis periculis, et gentilium copiis compertis, cum primatibus suis habito consilio, tremens ac stupefactus, protinus totum redire præcepit exercitum. Quin terram Romanicæ, quondam injuste a Solymano sibi ablatam, sed nunc peregrinorum viribus restitutam, incendio et præda vastavit, urbes et præsidia universa subvertit, ne forte a Solymano recuperata illi servitio prodessent. Tantus ergo rumor imperatoris regressi, et sui exer-

citius dispersi, moenia Antiochiæ transvolans, peregrinorum corda magno dolore infixit, et multum audaciæ ab eorum excussit animis. Ideo sæpius principes exercitus Christi consilium conferebant, quatenus si aliqua arte valerent, clam ab urbe recedentes, humile vulgus illic in periculo relinquerent. Quod dux Godefridus, Robertus Flandrensis et episcopus Podiensis intelligentes, iterum eos confortare cœperunt, sic ad universos loquentes: « Non turbemini, neque formidet cor vestrum in hac imperatoris vulgata reversione. Potens est Deus de manu inimicorum nos liberare. Tantum stabiles estote in amore Christi, et nunquam fraudem hanc in fratres vestros faciatis, ut fugam, clam ab eis subtracti, incatis. Procul dubio enim si fugam inieritis præ timore inimicorum, Corbahan et omnis multitudo illius vos persequentur; et nequaquam manus illorum effugietis, cum primum fama vestræ fugæ ad aures eorum pervenerit. Stemus igitur, et in proposito vitæ nostræ in nomine Domini moriamur. » Ad hæc verba universi stabiles facti sunt, et cum fratribus mori et vivere statuerunt.

CAP. XLII. — *De milite Christiano, cujus equus cum fugiente cecidit.*

Corbaan et omnes legiones gentilium, audito imperatoris recessu, amplius assultu invalescebant, et in globis suis e castris procedentes, insidiabantur, si quis ab urbe procederet, quem solito more detruncare possent. Quadam igitur die quosdam Turcos, sub eadem intentione in giobo quadraginta militum ab hospitio tabernaculorum egressos, Christiani a mœnibus urbis speculantur. Quibus, licet tristes et exterriti de adversis sibi rebus, protinus trans vada Fernæ aliqui armati occurrerunt, sed extemplo ab ipsis Turcis repressi, trans vadum fugientes, alio steterunt in littore, videntes se famelicorum equorum cursibus non posse contendere. Tandem post plurimam sagittarum grandinem, Turcos procul ab amne remeantes quidam robusti pectoris miles, adhuc sui equi fidens virtute, et sociorum vires post tergum sequi existimans, immoderato cursu persequitur; sed nemine sociorum ad auxilium sequi præsumente, duo atrocissimi equites ex globo in faciem peregrini equos laxis frenis rejiciunt, et in fugam reditum veloci equorum urgent levitate, remensis eadem via ad socios novalibus: cui in impetu et offensione pedis equus humi totus corruit, et sic fere in extremo vitæ suæ constitutus est. Lapsa itaque et auxilio penitus destituto, cum jam prope ad feriendum adfuissent carnifices, sic equi eorum immobiles perstiterunt, calcaria obliti, ac si in fronte percussi, retro ire compellerentur, donec peregrinus miles equum in pedibus resurgentem ascenderet, et Deo ac Domino Jesu Christo donante, fugam ad sociorum stationem iteraret. Universi in littore et mœnibus ad spectacula stantes præ gaudio lacrymati sunt, sic incolum fratre recepto, in ejus liberatione manifeste digitum Dei adfuisse experti sunt.

CAP. XLIII. — *De inventione Dominicæ lanceæ.*

In hac itaque famis afflictione quam audistis, et timore obsidionis, et sollicitudine insidiarum assultumque quos a foris Turci adhuc assidue inferebant, populoque Dei humiliato ac desperato, clericus quidam de terra Provinciæ per visionem sibi lanceam revelatam asseruit, qua Dominus noster Jesus Christus in latere perforatus est. Hic enim clericus episcopo Podiensi, domino Reymero, et Reymundo comiti locum, quo pretiosum thesaurum lanceæ reperirent, retulit, videlicet in ecclesia B. Petri apostolorum principis, visionem suam sub omni veritate, qua potuit, attestatus. Qui verbis illius credentes, ad locum quem clericus assererat, communi decreto venerunt. In quo fodientes, lanceam, sicut a clerico didicerant, invenerunt; inventam autem in præsentiam omnium Christianorum principum in ipso oratorio protulerunt, plurimum hanc divulgantes et ostro pretioso involventes. In hujus denique inventione spes et lætitia magna facta est in populo Christianorum, qui non modica celebritate et oblatione innumerabilis auri et argenti hanc venerati sunt.

CAP. XLIV. — *Ubi Petrus legatione fungitur apud Corbahan, principem obsidionis.*

Transactis deinde aliquot diebus, omnis primatus et duces Christiani exercitus adhuc hæsitantes et vitæ diffidentes in tot adversitatibus, et famis pestilentia, bellumque cum tot nationibus committere metuentes, eo quod viribus hominum et equorum valetudine exhausti essent, consilio inito, decreverunt legationem mittere Corbahan magistro et principi exercitus et obsidionis. Sed neminem invenerunt qui tam ferocissimo, et superbo loqui auderet, quousque Petrus, qui principium hujus viæ exstitit, se iturum indubitanter obtulit, et homini magnifica nuntia dicturum. Sine mora injuncta sibi legatione a duce Godefrido, Boemundo et aliis principibus, Petrus prædictus statura pusillus, sed meritis magnus, ad tentorium Corbahan, in medio gentilium iter præsumens, Deo protegente solus pervenit. Cui per interpretes nuntia Christianorum in hunc modum retulit: « Corbahan, princeps clarissime et gloriosissime in tuo regno, nuntius sum Godefridi ducis, Boemundi et principum totius Christianæ multitudinis: decreta et consilium eorum, quod porto, ne dedigneris accipere. Ductores Christiani exercitus decreverunt, si Christo Domino, qui verus est Deus et Dei Filius, credere concesseris, et gentilium spurcitiis abrenuntiaveris, tui fieri milites, et Antiochianam civitatem in manu tua restituentes, tibi sicut domino et principi servire parati sunt. » Quod audire, ne dum facere, contempsit. Petrum vero Eremitam sacrilegos ritus suos et sectam gentilium edocet, asserens se nunquam ab hac recedere.

CAP. XLV. — *Item de eodem, et quam tumide princeps verba legationis acceperit.*

Petrus, audito Corbahan, nempe quod in derisum nomen et admonitionem Christianæ fidei acciperet, alia ei aperuit nuntia: « Visum est, inquit, adhuc

A Christianis principibus, quandoquidem tam egregios homines tibi subdi recusas, et Christianus fieri renuntias, ut viginti tirones de tua eligas multitudine, quod etiam Christiani facient, et datis utrinque obsidibus, et facto juramento utrinque tu in deo tuo, ipsi in Deo suo, singulari certamine in medio confligant. Et si Christianis victoria non contigerit, ipsi in terram suam pacifice et sine damno redeant, Antiochiam tibi reddentes; si vero tui triumphare nequiverint, pacifice tu tuique ab obsidione repedes, urbem et terram nobis relinquentes, et non patiaris tantum exercitum perire mutuo confligentem. Si autem hoc a Christianis decretum contempseris, certus sis quia crastina luce universi tecum prælia conserent. » Corbahan, his auditis, Petro in superbia magna respondit: « Unum, Petre, te scire volo quod Christiani eligant, scilicet ut omnis imberbis juvenus ad nos transeat, mihi et domino meo, regi Corrozan, servientes, quos magnis beneficiis et muneribus ditabimus; puellæ adhuc intactæ similiter ad nos accessum habeant et vivendi licentiam; barbati vero et aliquam canitiem habentes cum mulieribus nuptis decollandi sunt. Alioqui nulli parcam ætati, sed omnes delebo in ore gladii; quos autem voluero, in catenis et vinculis ferreis abducam. » Hoc dicto ostendit ei omnis generis catenarum et vinculorum copiam innumerabilem et inauditam.

CAP. XLVI. — *Petrus revertitur, responsio majoribus aperitur, et quid facto opus sit in commune discutitur.*

C Petrus ad hæc a Corbahan accepta licentia redeundi, urbem Antiochiam introivit, renuntiaturus jactantiam quam audiverat a Corbahan. Et ecce universi principes in circuitu Petri conglobantur cum cæteris Christianis militibus, quid Corbahan responderit, auscultare desiderantes et scire utrum bellum attulerit, aut aliquod foedus pacis constituendæ. Petrus circumfusus fidelium turbis, Corbahan bellum desiderare indicat, nihilque nisi in superbia magna et fiducia multitudinis suæ locutum fuisse asserit, et cætera minarum, quæ audierat, referre incipit. Sed cum procedere ulterius dux Godefridus non patitur; sed seorsum ductum monuit, ne quidquam de omnibus quæ audierat ulli indicet, ne populus, præ timore et angustia deficiens, a bello subtraheretur. Jam trium hebdomadarum et totidem dierum processerat tempus quo populus Christianus obsessus cepit angustiari penuria necessariorum et defecti-one panis. Unde non ultra sufferre hæc valentes, invicem consultum vadunt magni et parvi, dicentes utilius esse mori in bello quam fame tam crudeli perire, et de die in diem populum attenuari et mori.

CAP. XLVII. — *Bellum indicitur, omnes quasi morituri in crastinum præparantur, et distributæ acies sub ducibus ordinantur.*

Ad hanc vocem conquerentis populi indicitur bellum crastina die futurum: omnibusque jubetur ut in orationibus pernoctent, et delictorum suorum

confessionibus purgati, Dominici corporis et sanguinis sacramento muniantur, sicque in primo diei diluculo armis accingantur. Mane autem facto, omnes in armis, loriceis et galeis, Christiani milites convenerunt quarta Kal. Julii, et acies ordinant adhuc intra urbem commorantes. Hugonem Magnum, fratrem regis Franciæ, præfecerunt primæ aciei ductorem, et signiferum constituerunt equitum et peditum. Robertus, comes Flandriæ, et Robertus, princeps Northmanorum, duabus præficiuntur aciebus, et sic juncti hi duo propinqui in uno latere constituuntur. Episcopus vero Podiensis suam per se aciem versus montana dirigebat, erecta in medio illius cuneo lancea, quam repererant, et in manibus ejusdam clerici constituta. Petrus de Stadensis, Reinardus de Tul, frater ejus Wernerus de Greis, Henrius de Ascha, Reinardus de Hemersbach, Walterus de Dromedart, suum cuneum regere disponuntur versus hæc montana et viam quæ ducit ad portum maris Simeonis prædicti quondam eremitæ. Comes Reinboldus de Oringis, Lodewicus de Monzons, Lambertus filius Canonis de Monte acuto, unius aciei ordini præesse destinantur. Dux Godofridus cum Teutonicis, Alemanis, Bawaris, Saxonibus, Lotharingis, ex duobus millibus equitum et peditum suam aciem composuit, quorum manus et gladius solet esse sævissimus in cervicibus inimicorum. Tankradus, solus suam aciem ex equitibus et peditibus constituit. Hugo de S. Paulo, et filius ejus Engeradus, Thomas de Feria castro, Baldewinus de Burg, Robertus filius Gerhardi, Reymundus de Peleiz, Reinoldus Belvacensis, Walo de Calmont, Everhardus de Poisat, Drogo de Monzei, Rudolfus filius Godofridi, Conans Britannus, Rudolfus similiter Britannus, hi omnes duas acies regere eliguntur. Gastus de Berdeiz, Gerhardus de Rosselon civitate, Willhelmus de Montpelier, acie tantum una contenti sunt. Boemundus de Sicilia in extrema acie, quæ erat densissima, equitibus et peditibus ductor attitatur, ut cæteras acies tueretur, et forte auxilio indigentibus subveniret.

CAP. XLVIII. — *Relicto in urbe Reymundo comite, fideles portis erumpunt, quibus gentiles a magistra urce signo accepto occurrunt.*

Sic omnibus istis ordinatis et dispositis, comitem Reymundum, aliquantulum infirmitate laborantem, ad tuendam urbem propter Turcos, qui erant in eminentiore arce cum Sansadonia, filio Darsiani, reliquerunt cum plurima virtute Christianorum. Hoc expleto, omnes unanimiter, sicut ordinati erant, et principes singuli cum suis aciebus aperta porta qua porrigitur trans Fernam pons lapideus, adversus Barbarorum legiones procedere decreverunt, in vexillis mille variis et decoris, in loriceis et galeis. Corbahan similiter et Solymanus in dextro et sinistro cornu, in fronte et a tergo, multiplices statuunt acies, arcus osseos et corneos in manibus ad pugnam tenentes, celerique pede a castris proce-

Ad dentes, Christianis obviam invehuntur, ut primi grandine sagittarum certamen ineant, buccina, tubis et cornibus intolerabili clamore intonantes. Provi-derant enim sibi non solum ex legatione Petri, qui bellum in crastino eis prædixerat affuturum; sed quotidie suspecti et solliciti erant ne Christiani ex improviso bellum cum eis committerent. Unde ad arcem Sansadoniæ nuntios assidue dirigebant, quatenus si quando persentiret Christianos armari, aut hortari ad pugnam, eis nuntiaret, eo quod ab arce, in supercilio montis sita, spectaculum rerum universarum undique in urbe habuerit: quo et ipsi parati et cuneati occurrere possent, et minus provisus Galli nocerent. Sansadonias nuntia mittere negat, sed pannum latissimum nigerrimi et horrendi coloris, in summitate hastarum præfixum, in culmine suæ arcis erigere pollicetur, deinde horrissona buccina vehementer perstrepere et ita gentiles certos reddere de apparatu belli Christianorum. Hunc itaque pannum fuscum in signum conserendi Martis erigens in montanis, super ipsam prædictam arcem fixit, eadem hora qua Christianorum apparatus summo diluculo fieri cœperunt, et acies ordinabantur: ut viso hoc signo, etiam gentiles ad resistendum providerent, arma et acies ordinarent. Protinus panni hujus signo et fragore buccinæ, horribiliter tonantis, præmoniti, densantur et cuneantur, et Christianis turmis in occursum tendunt, ab equis circiter duo millia descendentes, ad prohibendum pontem ejusque fluvii transitum.

CAP. XLIX. — *Christi populus in prima acie victor gentilium fumo impeditur.*

Christiani autem principes in eadem porta ordinati et conglobati, suspicantes ac præscientes Turcos in arcu et sagitta sibi in exitu suo adversaturos, omnem manum sagittariorum pedestris vulgi præmiserunt a porta trans pontem et fluvium Farfar. Qui Deo favente pontem anticipantes, in Turcos sagitta infestos irruerunt, scuto lectis pectoribus resistentes, et a loco amoventes, quousque ad stationem equorum ipsorum sagitta Christianorum transvolante, perventum est. Turci itaque, qui ad pontem ab equis descendentes pede præcurrerant, videntes se non posse obsistere, nec viros Christianos a ponte abigere, sed equos suos posse sagittarum grandine perire, versi in fugam et ad equos quantocius properantes, ipsos ascenderunt: et sic liberum exitum Christianis, licet inviti, concesserunt. Ad hæc Anselmus de Riburgis monte, qui erat in prima hac acie constitutus cum Hugone Magno, gaudens prospero successu et prima victoria fidelium, vibrata hasta medio Turcorum involvitur; qui hos dejecit, hos perforat, alios resupinat, et ingenti illorum occisione laborat. Hugo siquidem Magnus, videns quod Anselmus sine aliquo timore mortis hostes represserat, sine mora advolat, simili cæde muletans inimicorum catervas. Robertus Flandrensis, Robertus Northmannorum comes, Baldewinus Hamaicorum princeps. Eustachius quoque, audacter

et fortiter cum hostilibus cuneis luctabantur, quos non modica strage interemerunt. Solymanus vero dux Turcorum, miles sævissimus, et Rossilion consocius ejus, unus ex quatuor capitalibus Antiochiæ sub Darsiano rege, cum suis cuneis circiter quindecim millibus a cætera multitudine sequestrati, adversus hæc montana et viam, quæ respicit ad portum Simeonis, festinato contendunt: ut si Christiani victi forte illuc fugam meditarentur ad maritima, eis occurrerent, et incautos attererent. Hoc in proposito avide ferventes, properata via plus solito, super aciem Reinardi comitis, Petri de Stradencis, Walteri de Dromedart, Henrici de Ascha, Reinardi de Hemersbach, militis illustrissimi, Weneri de Greis casu irruerunt; quibus subito ad impedimentum ignem projecerunt ab ollis in faciem terræ, quo eorum transitus erat ad societatem Christianorum. Ignis itaque ut hæsit terræ, arreptis herbis aridis et frondibus siccis veprium, statim vires in altitudine et amplitudine acquisivit, et sic a vento suscitata nebula, fumus conerevit tenebrosus, solummodo oculos fidelium obumbrans, et aspectum impediens.

CAP. L. — *Peregrini multifarie dissipantur; acies Boemundi in mortis articulo posita Godefrido duci nuntiatur.*

Igitur Turci callide eos post fumi nebulam insequentes, errore caliginis dissociatos alios trucidabant, alios sagittis transigebant. Solummodo equis insidentes velocitate equorum evaserunt, sed non omnino illæsi a sagittis: peditum vero trecenti occisi, et pars in vinculis retenta est. Karieth autem Turcus de civitate Caran, viso Solymani prospero successu in contritione aciei Reinardi, Petri, Weneri et cæterorum, confidentius iter accelerans, in circuitu una cum principe Damascenorum a montanis juxta civitatem et Fernam fluvium descendit, appropinquante simul Brodean de Alapia civitate Turcorum, ad coronandam aciem Boemundi, quæ erat extrema, peditibus et Francigenis plurimum densata: quam incurrentes, sagittis et virtute suorum irrumperere ac dispergere conati sunt. Oppressi siquidem viribus Turcorum, et fraude astutorum hominum circumventi, comitatus Boemundi in miserum et anxium globum, quasi oves inter lupos periturae, cogebantur, nec ultra reniti valebant, sed in proximo erat, ut morituri undique ab infidelibus turmis involverentur. At Godefridum ducem cum Buldagi, Amasa, Boesa et Baldue atrociter dimicantem, et in nomine Jesu, Filii Dei vivi, triumphantem, nuntius trans spatium viæ unius, vocis percurrens, flebili rogatu pulsat et admonet, ut respiciat et cognoscat quam in areto res Boemundi suæque societatis sit sita: quibus, ni cito subveniret, omnes in brevia Turcis consumi asserebat.

CAP. LI. — *Dux hostes fugat et proterit, fratres a porta mortis educit.*

Godefridus dux, ex relatione velocis nuntii Boemundi intellecta invasione suæque aciei a Turcis

A fere coronatæ, elevans oculos, jam intuetur quomodo virtus Boemundi et cohortes illius pondere belli fatigabantur, et vix inimicorum vires sufferebant. Unde festinus in faciem adversariorum cum Alemanis, Bawaris, Saxonibus, Lotharingis, Teutonicis, et Romanis, qui in sua erant acie, advolat in vexillis ostreis variis et decoris, ut vires gentiliū repelleret, et in angustia positus subveniret. Hugo vero Magnus, qui in exitu primæ aciei a ponte, qui ab urbe trans Farfar porrigitur, fugatis Turcis et attritis, spatium campi cum Christianorum præmissis sagittariis victor obtinebat, videns quod ducis Godefridi acies et vexilla revertebantur via quæ ducit ad fluvium Farfar, una ipse festinus eodem itinere ad aciem ducis cum sua legione ad vires et arma augenda refertur, sciens quia hac parte major angustia belli ingruerat. Moderabantur ambo principes cursuum suorum equitum, secundum quod pedites appropinquare poterant. Quos ubi Turci indubitanter in se tendere viderunt ad subveniendum Christianis consociis, paulatim ab invasione et assultu coeperunt subtrahi; et dato dorso remensi viam, ad tabernacula sua fugam arripiunt, duce cum Christianis tironibus atrociter insequente et cadente

CAP. LII. — *Item de eodem.*

Tandem superato quodam humili et modico torrente, a montanis delfluente, paululum Christianis militibus in valle retardatis, Turci in vertice cujusdam montis consistentes, ad defensionem frena rejiciunt, et sagittis suis Gallos insequentes absterrere nituntur. Ad hoc peregrini Teutonici, corda intrepida habentes, altis vocibus Christi clementia invocata, obsistentes Turcos indubitanter incurrunt, quos tunc et deinceps sic in fugam continuam mittunt, ut non aliquis eorum stare aut remordere in eodem conflictu præsumeret. Boemundus ergo princeps magnus, et Adam filius Michaelis, visa virtute Godefridi resistentis, et populum alleviantis, et quia crede cum suis inter hostium agmina fulminabat, cum omni acie et fortitudine quam ultimus regebat, abruptis moras, et in impetu ac vociferatione per medias Turcorum acies infertur. Quorum immanissima strage facta sic campi operiebantur corporibus occisorum, quasi grandine hinc et hinc sævisime commistis cuneis. Sed, Deo auxiliante, ingravatum est bellum gentibus; totumque prælii pondus versum est illis in contrarium. Corbahan autem superbus, qui ampliores sibi retinuerat vires et copias, et a sinistris Christianorum stationem occupaverat, nequaquam suis fugitivis et attritis sociis ad opem contendere poterat. Nam illi Podiensis episcopus cum omni manu Provincialium fortiter in faciem resistebat, eique lanceam Dominicam semper opponebat. Unde colligendum est quod, Deo et Domino nostro Jesu operante, virtus illius, divinitus sibi timore immisso, elanguit, et corda suorum fremuerunt: quia sic immobilis permanebat in obstaculo et visione cælestis armaturæ, ac si omnis

pugnæ immemor cum infuito suo satellite habetur.

CAP. LIII. — *Corbahan, victis suis, spem vivendi ponit in fuga, quem Podiensis episcopus insectatur.*

Sic, Deo volente, in stupore et extasi posito quidam adfuit, sinistra illi portans nuntia, et dicens: « Corbahan, princeps illustrissime, quid longius moram protrahis adversus hanc Christianorum aciem? annon vides quomodo tuus, quem eduxisti, exercitus, victus et attritus fuga dilapsus est? ecce in castra tua tuorumque Galli diffusi spolia auferunt, et res universas colligunt, et ecce sine mora ad te perventuri sunt. » Corbahan hac tristi et dura legatione pulsatus, elevatis oculis videns acies suas fuga defluxisse, continuo ipse cum omni comitatu suo dorsa vertit in fugam, via qua venerat, ad regnum Corrozan et flumen Euphratem insistens. Quem sacer episcopus cum omni acie sua persecutus est, non longe tamen, præ defectione equorum et peditum lassitudine. Defecerant enim Christianis equi quos a Gallia eduxerant, præ diversis plagis, ut affirmant ex veritate qui aderant. Nam vix ducenti supererant equi bello apti, in die qua prælium cum tot nationibus gentilium commiserunt.

CAP. LIV. — *Ubi notantur principes qui præ inopia mendicant.*

Plurimi siquidem egregii milites et nobilissimi, quorum latet numerus, equis mortuis et præ famis inopia consumptis, in numero peditum computati, pedites prælia discebant, qui a pueri ævo semper equis assueti et invecti certamen inire solebant. Ex his vero egregiis viris, qui mulum aut asinum, vel vite jamentum, vel palefridum tunc acquirere poterat, pro equo utebatur: inter quos fortissimi et ditissimi sua in terra principes asino insidentes certamen inierunt: nec mirum. Nam diu deficiente illis proprio sumptu, egentes mendicaverant, et suis armis venditis propter inopiam, armis Turcorum insuetis et incongruis in bello utebantur. Horum in numero Hartmanus, dives et nobilissimus, unus de prepotentibus in terra Alemanniæ fuisse, asinoque insidens, umbonem Turci et gladium tantum in die illo ad pugnam habuisse perhibetur: nec mirum. Nam rebus omnibus exhaustus, lorica, galea et armis venditis, diu mendicaverat, et eo fere pervenerat, quod nec mendicando vivere poterat. Pervenerat una Henricus de Ascha, miles nobilis et laude militari dignus. Sed dux Godefridus gloriosus, illorum miserus, panem unum cum portione carnis vel piscis ex proprio sumptu Hartmano constituit; Henricum vero, quia miles et homo suus multis sibi servierat annis et bellorum periculis, convivam et mensæ suæ socium attulavit.

CAP. LV. — *De eadem re, et fuga et cæde hostium.*

Super his miseriis et attenuationibus nobilium procerum, mirantur solummodo hi qui nunquam huic simile audierunt, nec mala viderunt, quæ in tam longo exsilio contigerunt tam egregiis viris, sed non mirantur qui ipsum ducem Godefridum et

Robertum, principem Flandriæ, ad ultimum egere rebus et equis se vidisse testati sunt. Egit siquidem dux Godefridus, qui equum, in quo die magni belli sedit, dono comitis Reymundi suscepit, multa prece extortum. Nam defecerat illi pecunia præ angustia memoratæ famis, et nimia largitione elemosynarum et rerum, quas in mendicis et attenuatis militibus expendit. Egit pariter Robertus, ditissimus et potentissimus princeps pinguis Flandriæ, quem sæpius in exercitu mendicasse asserunt, qui affuerunt et oculis inspexerunt; ipsumque equum quem in die belli ascenderat, mendicando acquisivisse, multorum relatione didicimus. His denique equis, labore acquisitis, nunc tam egregii principes in die belli invicti adversus infidelium acies, considerantes Corbahan cum omni comitatu suo terga vertisse, veloci cursu post eum frena dirigunt; cædendoque et sternendo fuga deficientes et fugientes, in spatio trium milliarium sine intermissione insecti sunt. Tankradus, qui etiam Christianorum aciem dirigebat, ut fugam persensit adversariorum, una cum equestri manu in cæde illorum affuit velociter, quos via sex milliarium fugientes insectus est. Corbahan, viso suorum diffugio et exercitus sui dispersione, semper intendebat fugæ, quousque ad Euphratem, fluvium magnum, perveniens, cum suis navigio elapsus est.

CAP. LVI. — *De direptione castrorum et diversitate vinculorum.*

His præfatis Christianorum principibus avide inimicorum cædi et insectationi intendentibus, societas comitis Reymundi et episcopi Reymeri prædæ inhians, et spoliis Turcorum, in loco eodem quo victoria data est, parum persequens, permansit; et grandia spolia auri, bysantiorum, frumenti, vini, vestimentorum et papilionum deprædata est. Alii vero qui pugnæ intenti erant, videntes illos spoliis manus inferre, eadem avaritia corrupti, manus similiter prædæ injicientes, cum spoliis copiiosis et infinitis in laude et lætitia et voce exsultationis Antiochiam reversi sunt: et qui ante inopes erant et famehi, nunc omnibus bonis satiati sunt. Codices vero innumerabiles in iisdem castris gentilium repererunt, in quibus sacrilegi ritus Sarraecenorum et Turcorum inscripti erant, et nefanda crimina ariolorum et aruspicum cum characteribus execrabilibus. Catenarum, vinculorum, laqueorum ex funibus et ferro coriisque taurinis et equinis diversa genera ibidem in tentoriis reperta sunt ad vinculandos Christianos: quæ omnia Antiochiam allata sunt, plurimo numero infinita, cum plurimis rebus et tentoriis, et cum tentorio ipsius Corbahan, quod in modum civitatis turribus et mœnibus diversi coloris et pretiosi serici ædificatum erat. Habebat idem mirabile tentorium vicos a se defluentes, in quibus duo hominum millia spatiose habitasse referuntur. Mulieres, pueri teneri et adhuc lactantes, quotquot in castris reperti sunt, alii trucidati, alii equorum pedibus calcati, misero et lacero cadavere campos impleve-

runt, destituti suorum auxilio gentiliū de bello A etiam in obsidione urbis Antiochiæ mira et inaudita terga vertentium. Cætera quæ in hoc bello acta gesta sunt, nullius stylo, nullius memoria æstimo suat, tam in populo Christiano quam gentili, quæ retinenda, tot tamque diversa fuisse referuntur.

LIBER QUINTUS.

CAPUT PRIMUM. — *De divinatorum mysteriorum restitutione, et de patriarchæ recollatione.*

Accepta hac victoria in campo Antiochiæ, magnæ et regiæ civitatis Syriæ, episcopus Podiensis et cæteri principes, a fuga et cæde exercitus Corbaban reversi in præfatæ urbis mœnia, basilicam B. Petri apostoli, quam Turci suis sacrilegis ritibus profanaverant, ab omni inquinamento mundantes, altaria sancta, quæ subversa erant, in omni honestate reedificaverunt, imaginem vero Domini nostri Jesu Christi et figuras sanctorum, quas in modum viventis personæ obsecatas et obductas cœmento obscuraverant, summa reverentia renovabant, cultores catholicos in exsequendis ibidem divinis mysteriis restituentes in omni clero tam Græcorum quam Latinorum. Deinde ex ostro purissimo et serico pretioso et reliquis ornamentis, quæ in Antiochia sunt reperta, infulas, dalmaticas, cappas et omnem decorem ad usus ecclesiarum Dei vivi fieri constituerunt, quibus divina officia in templo B. Petri celebraturi sacerdotes et ministri ornarentur, vel quando in processione Dominicarum dierum, aut in celebri festo, ad oratorium S. Mariæ, matris Domini nostri Jesu Christi, in psalmis et hymnis migrarent. Hoc idem oratorium brevi intervallo distans ab ecclesia B. Petri, adhuc ab iisdem Turcis inviolatum et intactum permansit, et Christianis, inter se post sibi subjugatam urbem dono et licentia eorum commorantibus, solummodo concessum est. Patriarcham vero urbis, virum clarissimum et Christianissimum, quem Turci, cum adhuc Christianorum obsidione circumdarentur, sæpius funibus astrictum vivum ad mœnia suspenderunt in oculis omnium, ad augendas Christiano populo molestias, et cujus pedes frequenter compedum lesione attriverant, decenter in cathedra sua relocaverunt, et principem Antiochiæ cum omni subjectione et religione præfecerunt.

CAP. II. — *Quibus principibus subjecta sit Antiochia.*

His itaque divinis rebus prælatis et præordinatis, Boemundum dominum et advocatum urbis constituerunt, eo quod multum in traditione urbis expendisset, plurimumque laboris pertulisset, ut custodias per turres et mœnia adversus Turcorum insidias faceret. Boemundus assumpta potestate et dominio urbis, in præsidio quod in eminentiore loco in montanis habetur, sedem et custodiam suorum posuit, nulla illic Turcorum defensione sibi adversante. Nam audita fuga et contritione suorum, Sansadonias, et qui in arce erant, pariter etiam

ipsi per montana fugerunt, vacuum et immunitum relinquentes præsidium. Verum Reymundus comes de regione Provinciæ, semper insatiatus desiderio acquirendi, turrim eam, quæ ponti Fernæ imminet versus portum S. Simeonis, invadens, suo munivit satellitio, partemque hanc urbis suæ ditioni subesse coegit. Cæteri vero principes, Godefridus dux, Robertus Flandrensis, Robertus, princeps Northmannorum, cunctique qui non minus laboris circa urbem pertulerant, minime urbi præesse, aut ejus redditus vel tributa sibi impertiri quæsierunt, nolentes fidem et sacramentum, imperatori Coustantinopolis factum, violare. Juraverant enim sibi, ut si caperetur Antiochia, quia de regno ejus erat, sicut Nicæa cum omnibus castellis et urbibus, ad regnum ejus pertinentibus, sibi reservarent, suæque majestati restituerent. Ex tunc et deinceps Boemundus comiti Reymundo cœpit invidere, sed tamen occulte.

CAP. III. — *De duobus principibus directis, quorum unus periit, alter viæ evasit.*

Prædicti vero principes, quibus curæ erat fidem et jusjurandum servare, Baldwinum Hamaicorum comitem, una cum Hugone Magno, fratre regis Franciæ, paulo post victoriam a Deo collatam direxerunt in legationem ad ipsum imperatorem Græcorum, ut causam ab eo investigarent; cur tam impie se gesserit erga populum Dei; et auxilium, quod pollicitus esset, cur in tanta necessitate exhibere neglexerit, cum in aliquo eos fallaces aut seductores adhuc invenire nequiverit. Injunctum est etiam illis ut eidem imperatori dicerent quomodo ab omni promissione et sacramento principes exercitus soluti haberentur, eo quod omnia quæ promiserat auxilia ex timidorum et fugitivorum suggestione mentitus esset. Sic quidem duo prædicti principes, assumpta sociorum confratrum legatione, ad ipsum imperatorem viam insistent per mediam Romaniam. Ubi in confinio Nicææ in insidias Turcopolorum forte inciderunt, non a dextris vel a sinistris declinare valentes. Turcopoli itaque, gens impia et dicta Christiana nomine non opere, qui et Turco patre et Græca matre procreati, videntes viros sibi inter manus oblatos, subito irruerunt in eos, Baldwinumque, qui Hugonem aliquantulum præcesserat, ut aiunt, sagittis confixerunt; quidam vero asserunt quod vivum illum et captivum abduxerint; sed latet usque in hodiernum diem, quo sine tam nobilissimus

et Christianissimus princeps perierit. Hugo autem Magnus, qui modico intervallo viam post Baldewinum continuabat, cernens angustias animæ illius, celeri cursu iter remensus est ad silvam quamdam, montibus contiguam, cujus absconsione protectus, manus impiorum invasit.

CAP. IV. — *De plaga mortalitatis, quæ facta est in populo Dei.*

Post hæc, ex omni parte crebro affluente navigio in cibariis ad portum S. Simeonis, et peregrinis in victoria Dei ab obsidione harbarorum liberatis, felici abundantia cibariorum, omniumque necessarium fructibus, plaga maximæ mortalitatis facta est intra urbem Antiochiam, qua plurima et innumera-bilis multitudo Christiani exercitus tam nobilium procerum quam humilis vulgi absorpta est. Hac clade mortifera primum venerabilis præsul de Podio percussus, vitam finivit Kal. Augusti : quem nimia lamentatione nobiles et ignobiles descentes, in ipsa basilica S. Petri sepulture contulerunt, in eodem loco quo lancea Dominica reperta est. Sepulto itaque tam venerabili sacerdote, amplior et gravior invaluit hæc plaga sævissima, et morte minui adeo Christianorum cœpit exercitus, ut per spatium ferme sex mensium vix aliqua oriretur dies, quin centum et quinquaginta vel triginta ad minus, tam nobiles quam ignobiles spiritum vitæ exhælerent. Ejusdem cladis atrocitate Henricus de Ascha, miles nobilis genere, moriens occubuit in castello Turbaysel, illic catholice sepultus. Reinardus pariter de Hemersbach, miles clarissimus opere et genere, vitam amisit, sepultus in atrio basilicæ B. Petri apostolorum principis. Præterea multi tam equites quam pedites, nobiles et ignobiles, monachi et clerici, parvi et magni, quin et sexus femineus, supra centum millia sine ferro morte vastati sunt.

CAP. V. — *De insidiis Turcorum, et de quodam Folkero et uxore ejus.*

Interea multi gaudentes pace et victoria, mortalitatemque hanc vitantes, et causa necessariorum dum viam frequenter Rohas insisterent, sperantes aliquid accipere de manu Baldewini, plurimas insidias et cædes a Turcis, qui habitabant in præsidio Hasart, patiebantur, et sæpius capti aliqui abducebantur. Quadam autem die quidam Folkerus, miles egregius, de castro Bullon ortus, dum cum uxore sua, quæ erat formæ elegantis, Rohas cum cæteris fratribus iter faceret, forte in Turcorum insidiantium manus incidit : qui illico cum cæteris, post multam defensionem victus ac decollatus est. Uxor vero illius quia multum præ honestate vultus sui placuit in oculis eorum, capta in præsidium Hasart abducta est. Princeps ergo et dominus præsidii hanc honorifice tractari jussit, dum videret, si in ejus redemptione aliquid magni pretii consequeretur. Nec diu post, quidam Turcorum miles illustrissimus, qui ad dominum præsidii Hasart in conventionem solidorum venerat, in concupiscentia formæ uxoris Folkerti captus, immoderato amore exarsit, ac

animum pro eo dominum præsidii efflagitabat, ut eam dono ejus pro conventionem solidorum in conjugium accipere mereretur. Quod et actum est.

CAP. VI. — *De inimicitis inter Brodoan de Alapia et principem Hasart.*

Miles itaque Turcus nuptiis his lætatus, multo amplius quam solebat insidias et bellum hostibus domini Hasart inferebat; et prædam de Alapia civitate magna Brodoan, ejusdam principis Turcorum, sæpius abduxit, insequentes ad exentienda spolia frequenter captivabat, aut victos detruncabat. Erant enim ad invicem, inter Brodoan de Alapia et principem de Hasart, odium et graves inimicitie. Transactis dehinc aliquot diebus, Brodoan indignatus, quia miles prædictus manusque militum de Hasart sæpius sibi adversarentur, de universis partibus civitatis Alapie Turcos suæ ditionis collegit, ut die decreto, Hasart in manu valida obsidens, expugnaret. Hoc comperto, princeps Hasart anxie meditatur, qualiter vires auxiliares acciret, cum quibus occurrere congregatis tot millibus Brodoan valeret.

CAP. VII. — *Consilium Turci Christianæ mariti de adipiscenda Christianorum amicitia.*

Ad hæc inter diversa colloquia quæ fiebant, miles Turcus, qui Christianam duxerat uxorem, instinctu ejusdem conjugis sic principem Hasart adhortatur, dicens : « An vides, quomodo Brodoan undique Turcorum manum contrahat et vires, atque in multis millibus te et præsidium quod habes, vallare et expugnare disponit? Nunc, si meo vis credere consilio, Godefridum, ducem Christiani exercitus, qui Antiochiam, fugato Corbahan, potenter obtinet, amicum, datis dextris, tibi facere non tardabis, et sic universam Christianorum opem et comitatum in hac instante necessitate scias te adepturum. Nosti enim quod hæc gens Christiana cuncta gentibus militari actu et audacia præfertur, et nulli eis fide et honore comparantur. Unde nequaquam consilium hoc parvipendas, sed sine dilatione ejus tibi amicitiam apprehendas; et sic eo fœderato, universos Christianos ad omne tibi scias auxilium voluntarios. » Illic vero princeps, sciens hoc sanum esse consilium, seque Brodoan ejusque copiis innumeris sic posse resistere, nuntium Christianæ professionis, genere Syrum, hominem mire discretum, Godefrido duci Antiochiam misit, in hæc verba loquentem :

CAP. VIII. — *Legatio principis Hasart ad Godefridum ducem, et quomodo dux hæsitat cum Turcis fœdus inire.*

« Princeps Hasart, Godefrido magno principi ac duci Christianorum, salutem, et omne quod melius optari potest. Consilio nostrorum ad te direximus, pacem et concordiam inter nos componere, fidem et amicitiam statuere, atque ad omnem bellicam necessitatem arma nostra esse communia. Comperimus enim quomodo vir et princeps potens es viribus, et quod auxilium ferre vales tibi confœderatis, et nulla levitate a fidei tuæ vinculo poteris resolvi. Unde præ omnibus te elegimus, te convenimus, opem a te

querimus, foedus percutimus, fiducia hac qua A certus nostrae fidei semper habearis. Brodoan de civitate Alapia nobis factus inimicus, Turcorum undique contraxit auxilia, in brevi ad praesidium nostrum Hasart in virtute magna et copioso exercitu perventurus. Cui non in alio auxilio Turcorum principum occurrere et resistere decrevi, sed in manu tua, si credere mihi et succurrere non recuses. » Godefridus dux, audita hac legatione, consilio suorum habito, fiduciam statuendae pacis requirit, haesitans ne Turcorum perfidia sibi suisque aliquo iniquo machinamento obesse possit, corrupto foedere sub aliqua pravæ occasionis industria.

CAP. IX. — *Mahumet, filius principis, duci Godefrido datur obses: columbae foederis nuntiae emittuntur.*

Audiens vero princeps de Hasart ex legati sui B relatione, quia dux et sui de hac concordia haesitent, et non multum in Turcorum promissis confiderent, duci filium suum, Mahumet nomine, quem tenere diligebat, obsidem misit, ut certior inter se statuendae pacis ac foederis abhinc et deinceps redderetur. Dux, filio illius obside accepto, fidem et amicitiam cum illo pepigit, et se ad omnia adversantia sibi auxiliari et nunquam deficere, stabili juramento promisit. His ita promissis, diem certam statuit, qua ad auxilium contra Brodoan Christianum conduceret exercitum, et Turcorum legiones ab obsidione Hasart, Domino Deo suo Jesu Christo auxiliante, effugaret. Haec dux dum constanter pollicetur, legati de praesidio Hasart vehementer jucundati et letati sunt; et sine mora columbas duas, aves C gratas ac domitas, secum allatas eduxerunt a sinu suo, ac charta, ducis responsis promissisque fidelibus inscripta, caudis illarum filo innodata, e manibus suis has ad ferenda leta nuntia emiserunt. Dux et universi, qui cum eo aderant, de hac avium emissionem mirantur. Sed illico, cur per aves haec fiant nuntia, illis a legatis responsum est: « Non dominus noster dux, ejusque fideles super emissis mirentur columbis, quas non pueriliter, non frustra, praemisimus; sed haec de causa praemissae sunt, ut rapido et incessabili volatu legationem fidei, quam erga eum habes, accelerent, et de auxilio tuo certificent, qualiscunque nobis in via fortuna vel impedimentum occurrerit. Est et aliud quare haec aves cum chartulis praemituntur, ne si in sinu nostro repertae fuerint ab aliquibus fratribus nostris Turcis, rei morti damnemur. » Jam cum chartis sibi commissis aves avolaverunt, in solium et mensam ducis Hasart fideliter reversae. Princeps autem de Hasart ex more solito aves domesticas pie suscipiens, chartas intitulatas a caudis earum solvit, secreta ducis Godefridi perlegit, diem adventus sui ad auxilium, et in quantis millibus Christiani exercitus subveniret, pernoscit.

CAP. X. — *Brodoan Hasart obsidet, Christianorum supervenit exercitus.*

His perlectis et agnitis, et Godefridi certus amicitiae et fidei, praesidium Hasart plurimis militum munivit armis et copiis Turcorum sibi auxiliantium,

quas e diversis accivit locis. Et ecce Brodoan in manu forti et numero quadraginta millium virorum Turcorum descendit in campos Hasart, sedemque in circuitu murorum illius fixis tentoriis locavit, gravi assultu moenia et turres de die in diem oppugnans. Vix quinque sederat diebus, et ecce dux Godefridus in fortitudine multa ab Antiochia est egressus in vexillis mirae pulchritudinis, in loriceis et galeis, in sagittis equitum et peditum, spatio dierum trium iter faciens. Peracta via unius diei, Baldewinus, frater ipsius, a Rohas proficiscens cum tribus millibus virorum pugnatorum, occurrit in vexillis per aerem coruscantibus, ex ducis legatione accitus. At Boemundus et Reymundus vehementi invidia indignati sunt, quod ipse princeps de Hasart primum ad Godefridum mittens, foedus inierit, filiumque suum sibi obsidem mutuae fidei dederit: et ideo omnino se in hanc ducis expeditionem proficisci recusarunt.

CAP. XI. — *Boemundus et Reymundus duci Godefrido associantur: obsidio solvitur, sed per insidias quidam de Christianis occiduntur.*

Dux, jam itinere unius diei expleto, videns quod principes hi praee invidia remanserant, nec blandis monitis nec humili prece flecti poterant ut venirent, iterato eis legationem misit, in hunc modum locutus: « Non decet vos, qui estis columnae et ductores Christiani exercitus, ut vos fratres vestros conchristianos auxilii vestri immunes relinquatis, occasionem falsam adversum nos sumentes, cum adhuc in nulla angustia vel necessitate vobis defuerimus; sed semper in via hac etiam pro vobis mori parati fuerimus. Credite procul dubio quod si hodie remanseritis, nec opem nobis ad id negotium tuleritis, hostes vestri erimus, nec ad ullam causam ad vos pertinentem ultra pes noster movebitur. » Boemundus et Reymundus videntes quod manus universa Christianorum ad vocem ducis Godefridi viam Hasart insistebat, et quod dux caeterique confratres eis in ira loquerentur, recordati sunt quod injuste egissent erga fratres suos; ac compuncti, sociis suis tam equitum quam peditum circiter quatuor millia adunatis, Godefridum via regia secuti, in regione Hasart associati sunt. Erat numerus congregatorum principum et eorum exercitus triginta millia virorum pugnatorum. Brodoan et qui cum eo in obsidione Hasart convenerant, cognoscentes quia agmina Christianorum campos vicinos introissent, a longe e castris eorum ignes in nocte relucere, et nebulam fumorum ascendere intuentes, ex consilio et pari mente castra ab obsidione moverunt, scientes quod tot millibus resistere minime valerent. Ex his ad decem millia in circuitu longae remotione viae per notas semitas et montana gradientes, tardatos et subsequentes peregrinos ac postremos exercitus sagittis a tergo incurrerunt, et sexcentos subito expugnatos et exterritos, clam duce et eis, qui longo spatio duorum milliarum praecesserant, in ore gladii percusserunt.

CAP. XII. — *A principe Hasart cum magna gratiarum actione suscipitur dux Godefridus : foedus renovatur.*

Hanc famam crudelem dux et sui comperientes, equorum velocitate invecti, Turcis a caede hac revertentibus in valle montium regionis Hasart prope-rata via occurrerunt, non modicam stragem illorum lanceis et gladiis illic facientes. His attritis, et fuga per montana et veprum condensa dilapsis, dux et caeteri comprimores ad praesidium Hasart applicue-runt. Quibus princeps illius cum trecentis, galea et lorica fulgenti opertis, occurrit, multas gratiarum actiones referens duci super omnibus quae ejus auxilio adversus inimicorum vires victrices illis contigerunt. Moxque renovato foedere, amicitia duci inviolabili conjunctus est in aspectu omnium qui E aderant, promittens se stabilem et nunquam alienari a societate ipsius ducis et Christianorum familiaritate ac dilectione. Dux ex consilio suorum viro sibi confederato galeam, auro et argento mire insertam, et loriceam magnae honestatis contulit, qua Herebrandus de Bullon, miles nobilis et bellico actu insignis, praelia commissurus semper induebatur. Brodoan igitur ab obsidione Hasart fugato, et principe ejusdem praesidii a duce et omnibus primoribus benigne commendato, ac pacifice in sua relato, exercitus Antiochiam repedavit, et in victoria ac pace magna universi principes in ea consederunt.

CAP. XIII. — *Dux, invalescente pestilentia, coactus necessitate temporis, recessit ab Antiochia.*

Post haec, praedictae pestilentiae tempestate am- C plius et validius ingruente, multisque principibus cum plebeia manu morientibus, dux Godefridus, memor quomodo persimili clade olim est Romae tactus in expeditione quam egit cum Henrico, rege quarto, imperatore Romanorum tertio; et quomodo illic in pestifero mense Augusto quingenti fortissimi milites pluresque nobiles obierint, et plures exterriti, cum ipso Caesare ab urbe recesserint, nunc idem malum metuens, ab Antiochia recedens, secessit versus montana Pancratii et Corovassilii; et habitavit in urbibus Ravenel et Turbaysel, a fratre Baldewino ante obsidionem Antiochiae subjugatis, et post transmigrationem suam in Rohas eidem fratri et duci relictis.

CAP. XIV. — *Dux ipse cum paucis Christianis praesidia inimica subvertit.*

In eisdem siquidem praesidiis quidam Armenii fratres, monachico habitu Deo servientes, multas passi calumnias a militibus Pancratii habitantibus in praesidio, praefatis locis Ravenel et Turbaysel contermino, ipsum ducem, videntes virum esse pacificum et amatorem justitiae, sunt aggressi, querimoniam super illatis sibi injuriis facientes, et super arce Pancratii semper eisdem castellis eorumque habitatoribus infesta. Dux vero Christianissimus querimoniis pauperum Christi pulsatus, et harum injuriarum non immemor, quas sibi idem Pancratius fecerat, cum adhuc a Christianis obsidio circa muros Antio-

chiae fieret, moleste tulit, omnibus modis de his ul-tionem sumere meditans. Spoliaverat enim Pancratius legatos Baldewini, fratris ejusdem ducis, magnis et honorificis donis tam pecuniae quam caeterarum rerum, dum iter per terram et patriam ejus agerent, quae omnia Boemundo principi ad componendam cum eo amicitiam mittere non expavit. His itaque injuriis et pauperum querimoniis, nunc dux commotus, quinquaginta milites suorum sequacium eligens, in loriceis, clypeis et lanceis, in balistis et lanceis Armeniacis profectus est ad vicinam arcem, in qua noxii praedones Pancratii morabantur. Hanc omni virtute instans, oppugnat repentino assultu, expugnatam flamma et igne humi cogit procumbere, viginti ex militibus, quos in ea reperit, ejus jussu execacatis in retributionem et vindictam superbiae et injuriarum quas Pancratius sibi Christique pauperibus inferre praesumpsit. Similiter arx et praesidium Corrovassilii assultu et virtute militum ducis, ex diversis calumniis et injuriis, quas Christianis intulerat, crematum, expugnatum, humique prostratum est.

CAP. XV. — *Baldewinus confluentes ad se Christianos donis plurimis munerat, Turcos edomat.*

Duce itaque Godefrido ab Hasart in Antiochiam reverso, dehinc obside Mahumet in manu et custodia suorum Antiochiae relicto, Turbaysel et Ravenel profecto, Baldewino vero ab Hasart cum suis Rohas reverso, plurimi de exercitu viri nobiles et ignobiles, Drogo de Nabella, Reinardus de Tul, Gastus de Berdeiz, Folkerus Carnutensis, caeterique primates et commilitones per centenos et quinquagenos alii equo, alii pede, venerunt ad civitatem Rohas, ut a Baldewino, duce et principe in civitate et regione facto, pro obsequio militari praemia mererentur, moram aliquam apud eum facientes. Erant enim summa necessitate gravati, et longa expeditione rebus exhausti necessariis. Affuebant autem et accrescebant singulis diebus in numero et virtute, dum fere tota civitas obsessa a Gallis, et eorum hospitalitate occupata est. Baldewinus singulis de die in diem in byzantiis auri, in talentis et vasis argenteis dona plurima conferebat; regiones et cuncta sibi adversantia congressione belli edomabat, Turcos et omnes in circuitu subjugabat, donec foedus nobiliores et praepotentes terrae cum eo percusserunt.

CAP. XVI. — *Baldewinus conspirantes adversus se proscribit, et custodiae mancipat.*

Hanc Francorum gentem ab Antiochia et e cunctis locis sic ebullire et prevalere in omni actu et arte, duodecim principes et indigenae civitatis Rohas vel Edessae intuentes, eorumque consilia suis praeponi, et cum eis de omni re et negotio terrae Baldewinum agere, eosque et eorum decreta plus solito negligere, vehementi indignatione adversus eum suosque exarserunt. Et omnino ab his exterminari metuentes, nimium poenituit eos quod Baldewinum ducem ad dominum civitati praefecissent. Unde facta clam

conspiratione et missa turcis legatione, traditionem adversus Baldewinum machinabantur, qualiter eum suis aut occidi aut ab urbe posset depelli. Quod dum inter se frequenti et secreto conventu aptarent, quidam ex eis, Enxhu nomine, fidem puram intimo corde et mente erga Baldewinam servans, fraudis adinventores et consentaneos sibi ex ordine aperuit, ideoque se suosque et civitatis introitus nocte et die ab illorum traditione necesse esse tueri, ne improvisos et incautos Turcorum vires et insidiæ reperire possent. Baldewinus talem tantamque perfidiam eos machinari nunc veraci relatione, nunc tristis vultus illorum immutatione expertus, missa familiari et devota sibi manu Gallorum, universos jussit teneri et carceris custodiæ mancipari; omnem vero substantiam et pecuniam illorum inauditam suo inferri palatio, quam non parce suis sequacibus pro militari obsequio expendit.

CAP. XVII. — *Baldewinus nimia datione exhaustus, pro redemptione captivorum munera suscipit, quosdam excruciat, et urbe depellit.*

Deinde pluribus diebus evolutis, et multum illis pro vita et membrorum salute precantibus, plurimumque se excusantibus, dona vero non modica per exoratores pro sua redemptione offerentibus, Baldewinus suorum semper consilio ad altiora tendebat, sciens ex ore delatorum quod per vicina castella et munitiones thesauros ampliores, quodque pretiosius habebant, a facie Christiani exercitus absconderant. Postremo ex nimia datione et solidorum conventionione, et magnitudine donorum, quæ non solum Gallorum primatibus, sed et inferiori manui contulerat, Baldewinus exhaustus, munera pro redemptione captivorum suscipienda concessit. Duorum tantum munera recusavit, quos nimium culpatores et reos traditionis jussit excæcari. Plures vero vulgi consocios sceleris, amputatis naribus, manibus aut pedibus, condemnatos urbe jussit expelli. Non minus a singulis redemptis quam viginti millia byzantium aut triginta aut sexaginta in ærarium ducis Baldewini illata sunt, præter mulos et equos, vasa argentea plurimamque ornamenta pretiosa. Ab illo die et deinceps dux Baldewinus in civitate Rohas factus est metuentis et nomen ejus usque ad extremum terræ divulgatum est virtute præclarus existens.

CAP. XVIII. — *De socero Baldewini et de dolo Balas in presidio Amacha.*

Socer autem Baldewini, Taphauz nomine, videns quia sic de viris perfidiæ ultionem sumpsit, eosque damnis rerum et tormentis membrorum afflixit, occasione assumpta in munitiones suas in montana perterritus fugit, nec ultra revocari potuit, metuens ne pro pecunia, quam adhuc debebat, capitalem subiret sententiam. Balas quoque de Sororgia civitate, spe recuperandæ civitatis frustratus de manu Baldewini vel quidquam accipiendi propter affluentiam Gallorum, et quia cor illius omnino ad eos intendebat dolos, in secreto cordis sui aptare coepit quali-

ter Baldewinum ad interitum callido consilio perduceret. Tandem via reperta iniquæ fraudis, qua eum decipere aut perdere posset, die quadam, ac si in puritate fidei, eum circumveniens, sic locutus est: « Scio quia vir magnæ potentiæ es et industriæ, et non parce eos remuneras, qui tibi in obsequio militari voluntarii habentur. Unde devovi tacite mecum ut non solum me, filiosque et uxorem meam in manu tua commendem, sed et præsidium meum Amacha, quo terram plurimam subjugare potes, tibi tradam die quam melius aptam ad id suscipiendum elegeris. » Baldewinus vero tam benigne et sibi fideliter loquenti, gavisus de susceptione præsidii, apprime credidit; et diem statuit, qua secundum verbum Balas sibi traditio præsidii sine aliquo fieret impedimento.

CAP. XIX. — *Quomodo quidam viri sensati Baldewinum contra perfidiam Turci muniunt.*

Jam die appropinquante, Balas doli sui non immemor, Turcos centum armis et loriceis munitos castro Amacha induxit et per mansiunculas præsidii hæc et illæc insidias inclusit, ut sic Baldewinum cum suis ingredientem vivum comprehenderent, suæque ditioni submitterent. Baldewinus fraudis hujus nescius, sumptis ducentis militibus strenuis ad omne belli opus, usque ad præsidium Amacha profectus est, et Balam, juxta quod promiserat, paratum ad reddendum præsidium invenit. Balam vero multum rogantem, et in dolo mellito ore adulantem, ut cum aliquibus de societate electis præsidium intraret ac susciperet, et in ejus custodia fideliores, quos vellet, relinquere ordinaret, ille fere audivit et credidit; sociisque secum ascensuros et intraturos jam assumere parabat, et qui extra remanerent disponebat. Sed ecce quidam viri sensati Gallorum nihil fidei in hujus verbis et promissis esse astruentes, Baldewinum seorsim ducunt et vehementer arguunt quod verbis hujus Turci gentilis tam subito crediderit, et sine obside fiducialiter ejus præsidium cum modica manu intrare concesserit.

CAP. XX. — *Quomodo Baldewinus perfidiam Turci in captione suorum experitur.*

Tandem de hoc diu dubitantibus plurimumque consilii habentibus, et Baldewinum ab ingressu præsidii ex toto avertentibus, decretum est utrinque ut Baldewinus cum sociis in valle præstolaretur, et duodecim ex sociis, in quibus consideret, ad arcem suscipiendam præmitteret, qui eam suæ ditioni, clavibus serisque sumptis, potenter subjicerent. Nec mora, viri duodecim ad arcem suscipiendam electi, armis et loriceis induti, præsidium et turrim Amacha intraverunt. Qui mox ut mediis insidiis astiterunt, centum Turci ex mansiunculis in impetu exsistentes, viros armis et sagittis circumdederunt, et parum adversus tantos in defensione valentes comprehenderunt. Duo solummodo ex duodecim se virili et multa repugnatione a manibus hostium extorquentes, subito in solium, quod fenestratum in vallem respiciebat, evaserunt, gladiis eductis se ab insequentibus

hostibus valide adeo defendentes, dum caput a fenestris exerentes, Baldewinum ad radicem montis cum suis stantem admonuerunt ut se a dolis observaret, asserentes decem in fide falsa captos, et se in periculo mortis evidenter constitutos.

CAP. XXI. — *Baldewinus graviter torquetur de captione suorum militum.*

Baldewinus, intelligens ex illorum anxia vociferatione rem universam in adversitate positam, et dolos Balas manifestos, magnis doloribus de captivitate suorum torquetur. Sed quid ageret aut quid insisteret ad liberandos viros nullo consilio invenire potuit. Erat enim praesidium situm in excelso rupium humanis ingeniis aut viribus insuperabile. Tandem Baldewinus de infortunio tam egregiorum virorum condolens, Balam multum de iniqua fraude redarguit, de iurejurando admonet, et quatenus captos suos restituat, pondus auri et byzantium pro eorum redemptione recipiat. Sed is omnia refutat, et solam Sororgiam civitatem requirit. Baldewinus nequaquam civitatem sibi reddere in Deo jurat, etiamsi membratim in conspectu ejus omnes, quos ceperat, detruncaret. Sic nequaquam Balas Baldewini preces et admonitiones audiente, nec ejus munera curante, praeter Sororgiam, Baldewinus moestus et graviter conquerens de captivis suis, Rohas reversus est. Ab eo die Turcos eorumque consilium et auxilium ac frequentationes vehementi odio habere coepit.

CAP. XXII. — *Baldue capite truncatur; sex de sociis Baldewini restituntur.*

Post haec non multi praeteriere dies, cum Baldue de Samusart, qui uxorem et filios Baldewino obsides daturus erat, sed plurimis diebus in dolo distulerat, palatium Baldewini in adulatione ingressus, jussu ejus a Gallis tentus ac capite truncatus est. Baldewinus in civitate Sororgiae Folkerum Carnutensem cum centum probis et bello assuetis militibus constituit, ut semper Amacha vexarent assultu, et Balae in ultionem captivorum suorum fratrum dignam vicem rependere conarentur. Die ergo quadam Folkerus cum suis egressus est ad capiendas praedas in Amacha terra. Qui, praemissis aliquibus sociis, Turcos ab arce usque ad locum, ubi Folkeri erant insidiae, pertraxerunt. Tum commisso praelio, sex ex Turcis et militibus Balas capti et abducti sunt. His captis et abductis, Balas sex de sociis Baldewini in redemptione suorum restituit; sex usque ad diem illius in Jerusalem in sua retinuit custodia. Post haec quatuor evaserunt ob negligentiam et praeter longum tedium custodum. Balas vero Gerhardum, privatum et secretarium Baldewini, una cum Piscello, filio sororis Ubelhardi, praecelari militis et nobilissimi de Wizam, decollari jussit.

CAP. XXIII. — *Multitudo Teutonicorum superveniens praedicta mortalitate consumitur.*

Godefrido ob cladem diffusam tam gravi mortalitate per Antiochiam, in Ravenel et Turbaysel moram faciente, eodem tempore pestifero mille et

quingenti viri de gente Teutonicorum ex Regnesburg, civitate fluvii Danubii, et ex aliis civitatibus Rheni fluminis, conspirati et electi, ad urbem Antiochiam navigio maris advecti, ad portum S. Simeonis descenderunt ut Christianorum turmis in Jerusalem ituris solatio et auxilio auferentur. Sed sic illa cohors recter victoriosus peregrinis in Augusto mense admista eadem mortalitatis clade consumpta et devastata est, ut de mille et quingentis nec unus quidem superesse uspiam videretur.

CAP. XXIV. — *Sansadonias matrem cum filiis redimit; Winemarus reducitur; Mahumet obses diligenter custoditur; navigia reparantur.*

Eodem tempore post victoriam Christianorum, Sansadonias, filius Darsiani regis Antiochiae, matrem suam cum duobus filiis redemit pretio trium millium byzantium de manu Willelmi, viri nobilissimi, commilitonis et compatriotae comitis Reymundi de Provincia, quos idem Willelmus in prima invasione et ingressione Antiochiae sopore gravatos primo diluculo captivavit. Eodem tempore de terra Buloniae Winemarus, Laodiceae captus a Turcopolis regis Graecorum, rogatu ducis Godefridi post longa vincula, et diutinas carceris moras, absolutus, sed gravi poena afflictus, Antiochiam reversus est. Puer autem Mahumet, filius principis de Hasart, obses Godefrido datus, sub diligenti custodia tam servorum suorum duodecim quam sub solerti cura clientelae Godefridi Antiochiae remansit, cui nihil necessarium de domo ducis ullis horis deficiebat. Jam enim quamplures, ducem et caeteros potentes per loca ab Antiochia ob imminentem cladem migrasse videntes, alii ex loci infirmitate, alii ex mense pestifero Augusto hanc mortalitatem asserentes, mense Septembri inchoante ad portum praefati Simeonis causa morandi profecti sunt. Ubi nautae post Turcorum stragem et fugam Corbahan, navigium iterabant, vitae necessaria afferentes et indigentibus omnia sufficienter vendentes.

CAP. XXV. — *De prodigio caelitus ostenso, et de variis super hoc conjecturis.*

Mediato deinde mense in silentio cujusdam noctis, quando omnia somni requie solent refoveri, cunctis qui aderant in custodia vigiliarum visio mirifica in caeli culmine ostensa est, quasi ex omni caelo stellae in unum collectae, strictimque densatae, in spatio latitudinis unius atrii tria jugera continentis, igneo fulgore, sicut prunae in camino ardentes et in globo contractae scintillabant; et post hanc diutinam et terribilem flagrantiam rarescentes, in modum coronae cinxerunt polum sub spatio civitatis munitae; diuque sic in gyro persistentes indivisae, aditum ad ultimum et viam in uno latere sui circuli scissae exhibuerunt. Hujus signi ostensione vigiles Christianorum exterriti, tumultuosa vociferatione universos sopore depressos suscitant ad videndum portenti hujus indicium. Universi sunt mirati, et quid portendat diversas protulere sententias. Alii civitatem Jerusalem Turcorum gentilium turmis densatam por-

tendere asserebant, et eam a suis viribus et densitate sic rarescere et attenuari, ut aditum tandem Christianis exhibere illis videretur. Alii Christianum exercitum, adhuc in virtute sua conglobatum divinæque devotionis ardore flagrantem asserebant, et tandem divisum per terram et civitates, a gentibus iniuste possessas, in circuitu Jerusalem et Antiochiæ potenter prævalere et dominari. Quidam vero dicebant significare hanc presentem mortalitatem et populum copiosum peregrinorum, qui in unum ut nubes densata attenuaretur minuereturque. Et sic in diversas contendebant sententias. Sed Deo volente, ut aiunt, in melius mutata est sententia visionis. Nam cum duce Godefrido cunctisque Christianis consociis de universis locis accitus et regressus Antiochiam in mense Octobri, caloribus Augusti temperatis, comes Reymundus, Robertus Flandrensium, Robertus Northmannorum princeps, Boemundus cæterique principes, qui adhuc in ipsa Antiochia conglobati morabantur, unius voluntatis compotes effecti, per terras et civitates in circuitu Antiochiæ sitas diffusi migraverunt, et resistentes ac rebelles obsidione angentes suæ ditioni subdiderunt.

CAP. XXVI. — *De gestis principum, et Boemundi dominio in Antiochia.*

Ad Albariam itaque civitatem divitiis opulentissimam cum cunctis armatis primum ascenderunt: quam non multo labore expugnatam apprehendentes, Turcos et Sarracenos in ea repertos in ore gladii percusserunt. Deinde vero succedente victoria, comes Reymundus, Robertus Northmannorum princeps, Eustachius frater Godefridi ducis, Robertus Flandrensium, Boemundus princeps Antiochiæ factus, Godefridus dux, ad Marram civitatem Turcorum armis et robore fetam declinaverunt. Sed tantum quindecim diebus Godefridus, Boemundus, Robertus Flandrensium illic moram in obsidione fecerunt. Deinde hi tres Antiochiam reversi sunt, comitem vero Reymundum et Robertum Northmannorum principem, Eustachium et Tankradum circa urbem Marram cum suis millibus reliquerunt. Post aliquot deinde dies Godefridus dux, assumptis quadraginta sociis, in armis et equo valentibus, versus Rohas civitatem, quæ itinere dierum septem ab Antiochia est remota, profectus est. Ubi frater ejus Baldewinus, qui eandem civitatem cum omnibus appendiciis suis detinebat, mediato itinere trans Euphratem fluvium magnum occurrit ei ad agendum ad invicem colloquium. Boemundus ergo, cujus cor quammaxima invidia et indignatio animi adversus comitem Reymundum mordebat, videns opportunitatem Godefridi discessionem et Reymundi absentiam, signo cornicinum sociis suis admonitis et conglobatis, turrim, quæ ponti Fernæ imminabat, in virtute magna assiliit, comitisque Reymundi milites, qui in ea remanserant, bello et sagittariis gravatos, ab arce et urbe ejecit, sicque solus dominium Antiochiæ obtinuit.

CAP. XXVII. — *Qualiter dux Godefridus Turcorum deprehendit insidias, et in vauis prostravit plurimos.*

Post hæc Godefridus dux cum fratre habito colloquio et eidem valedicto, Antiochiam, ad confratres et principes rediturus cum quadraginta prædictis sociis, iter festinus movit, Turbaysel, Ravenel aliisque locis pacifice et prospere hospitio susceptus. Deinde via maturata in regionem veniens, quæ Episcopatus nominatur, quadam die juxta fontem quemdam in loco prati herbosi ad prandium cum sociis discubuit, utres vino repletos deposuit et cætera, quæ vitæ necessaria secum in mulis et equis detulerant. Illic vero dum secure pranderet cum sociis, a pueris, quos ad speculandum Turcorum insidias miserat, intellexit centum Turcos in carecto et palustri loco grandis piscosique lacus secus montana ab Antiochia urbe quinque miliaribus distante latere, qui ejusdem ducis reditum illic occultati operiebantur. Mox illorum insidiis patefactis, dux, dilato prandio, cum adherentibus sibi subito equos ascendit, qui arma arripientes et loricas induentes, viam contendunt in hostem. Turci haud segnius adversus hos frena vertentes, sagittis et arcu fortiter commiserunt prælium. Sed duci suisque numero paucis pro vita pugnantibus sors victoriæ collata est. Tandem dux et sui prævalentes Turcos fugaces lanceis transfodiunt, aliosque decollantes, capita eorum in sellis suis dependentia secum usque ad civitatem Antiochiæ portaverunt cum spoliis et equis illorum. Ubi idem dux Boemundum, totius urbis principem factum, inveniens, omnia sibi cæterisque principibus ac fratribus retulit, et quomodo in manu paucorum tot Turci victi et attriti sunt.

CAP. XXVIII. — *De murmure Christianorum et colloquio principum*

Reverso autem duce Godefrido hac victoria, post aliquod spatium temporis murmuraverunt unanimiter Christianorum populi quomodo in hac urbe Antiochia sola mora eorum haberetur, et quod nullo modo Jerusalem viam insisterent, cujus desiderio natales oras relinquentes tot adversa pertulerint. Et facta est dissensio magna in populo, ac subtraxerunt se multi de populo ducis Godefridi, Roberti Flandrensium et Boemundi, qui in responsis et verbis eorum nullam habuere fiduciam ante multum tempus eundi in Jerusalem. Tandem prædicti principes cognoscentes quomodo jam populus lædio affectus paulatim dilaberetur, ne ultra aliquis navigio pararet reditum interdixerunt, undique in portis maris custodiam ponentes. Conventum vero et colloquium super hac populi querela quarta Non. Februarii decreverunt habere. Collatis itaque in unum, et colloquio habito ibidem intra Antiochiam, decretum est ab omnibus, magnis et parvis, ut in Kal. Martii Laodiceam, quæ Christianæ erat potestatis, pariter convenirent; et illic collecto circumquaque robore, nil periculi vitæ posthac considerantes, minime ultra differrent viam insistere in Jerusalem.

CAP. XXIX. — *De horrenda famis angustia in obsidione Marræ.*

Interea comes Reymundus longa obsidione quinque hebdomadarum circa Marram civitatem vexabatur, universique in comitatu suo ibidem commorantes. Qui circa urbem diu sedentes et a Turcis vehementer repressi, magnæ famis angustias pertulerunt. Nec mirum; quia præ longa obsidione Antiochiæ, et nunc harum civitatum, plurimæ in circuitu regiones exhaustæ erant cibariis, et plurima pars habitatorum cum rebus et armentis suis per montana sagam fecerant. Erant enim decem millia exercitus comitis Reymundi et suorum comprimorum. Mirabile dictu et auribus horrendum! tanta ipsa famis angustia has urbes invavit, quod nefas est dicere, nedum facere. Nam Christiani non solum Turcos vel Sarracenos occisos, verum etiam canes arreptos et igni coctos comedere non abhoruerunt præ inopia, quam audistis. Sed quid mirum? « Non est acutior gladius, quam a longo contracta fames. »

CAP. XXX. — *Quomodo comes Reymundus castellum dejecerit, et Marram cepit.*

Comes ergo Reymundus videns afflictionem et populi dolorem fame deficientis, assumpto robore equitum in montana profectus, interdum copias infinitas prædarum et cibariorum attulit, quibus Dei populus sæpe refocillatus est. Ibidem per deserta et montana Libani plurimi Christiani, qui victum quærebant, præfata necessitate compulsi, a Turcis trucidati reperti sunt. A Damasco denique, quæ præcipua virtus erat Turcorum, sæpe procedebant insidiæ; dispersisque ac circumvagis de exercitu et obsidione occursabant, alios trucidantes, alios sagittis mortiferis transfigentes. Sed comes Reymundus, intelligens mala, quæ suis circa sedentibus ac insidiis Turcorum inferebantur, moleste accepit, et hoc malum omnibus modis finire meditabatur. Unde Talariam, castellum in montanis situm, aggreditur, quo in manu virorum fortim expugnato et attrito cum Turcis in eo repertis, materiam lignorum de eodem castro attulit, ex quibus machinam composuit ad superandam urbem prædictam Marram, quæ muris et mœnibus munitissima erat. Facta autem machina et ingeniis ordinatis, urbs post non multum tempus a comite Reymundo et cæteris principibus, Roberto, Tankrado et Eustachio superata et capta dejecit, ac Christiani milites scutati et loricati in virtute magna media urbe assistentes, Turcos acriter repugnantes, seque defensantes, gladio percusserunt; alios vero ad arcem fugientes insecuti, combusserunt, et pacifice per tres hebdomadas in ea remanserunt, paucos illic cibos præter olei abundantiam reperientes. Engelradus, filius Hugonis comitis, juvenis miræ audaciæ, in hac urbe regridine detentus, vita discessit, et in basilica B. Andreæ apostoli corpus ejus humatum est.

CAP. XXXI. — *Quomodo Reymundus, Turcorum et Sarracenorum præsiis expugnatis, præsidium Archas obsederit, et de difficultate ejusdem obsidionis.*

Prædicta autem Marra civitate victa et attrita, ad vallem quamdam, quam nominarunt Gaudium, prædictorum principum descendit exercitus. Ubi reperta abundantia rerum necessariorum, per octo dies corpora fessa et fame attenuata recreaverunt, duo præsidia in montanis expugnantes in quibus Turci et Sarraceni habitabant. Deinde, civitate Tortosa expugnata, et non multo labore capta, et in manu comitis Reymundi ejusque custodiæ mancipata, in vallem, quæ dicitur Camelorum, iter suum continuantes applienerunt. Ubi prædam et cæsas plurimas contrahentes, præsidium quoddam ingeniis et humanis viribus insuperabile, nomine Archas, profecti sunt. Illic tentoria sua figentes, moram sibi per aliquod tempus fieri statuerunt, donec eadem arx, expugnatis ejus defensoribus, caperetur. Ibi tandem machinas fecerunt et instrumenta mangenarum, moles lapidum in impetu jactantium per turres et antiqua muralia, quibus inclusos milites ejusdem præsidii absterrerent et effugarent. Sed eos defensores indefessos repererunt et invictissimos. De intus enim simili jactu mangenarum et impetu lapidum resistebant, damnumque Christiane gentis tam sagittis quam lapidibus faciebant. Anselmum de Riburgis montem, virum nobilissimum et bellicosum, multam vim defensoribus arcis inferentem, impetu saxi ab eadem arce volantis fracto cerebro percusserunt. Dolentes et turbati principes de interitu fratris et commilitonis viri clarissimi, atque reluctatione inclusorum Sarracenorum, disposerunt montes sub fundamento murorum castri arte sua cavare, ut sic fundamento cum mœnibus et muris corruente, gentiles, qui in his vel arce consisterent, simul obruti lapidum tectorumque ruina perirent. Sed frustra hic labor consumitur. Nam, qui de intus erant, contra fodientes, instrumenta Christianorum suis ingeniis retinebant, et opus eorum ad effectum pervenire non sinebant.

CAP. XXXII. — *Quomodo questio facta est de lancea Dominica, et quomodo puer Mahumet obses mortuus, et a Godefrido duce patri honorifice remissus.*

Illic in eadem obsidione facta est contentio et questio de lancea Dominica, utrum ea fuerit, qua latus Domini apertum est, an non. Nam plures dubitabant, et schisma erat in eis. Quare auctor et proditor ejusdem inventionis per ignem transiens, ut aiunt, illæsus abivit, quem ipse Reymundus comes de Provincia et Reymundus Pelleiz a manibus et pressura invidorum abduxerunt, lanceam vero cum omni comitatu suo ab ea die venerati sunt. Post hæc a quibusdam relatum est, eundem clericum hæc examinis exustione adeo fuisse aggravatum, ut in brevi mortuus et sepultus fuerit. Unde minus in veneratione a fidelibus lancea cæpit haberi, creditibus magis avaritia et industria Reymundi,

quam aliqua Deitatis veritate omnia fieri. Dum hæc obsidiones circa Marram, Tortosam et Archas fierent, puer Mahumet, qui a principe de Hasart, patre suo, Antiochiam obses missus fuerat, fidei et custodiæ ducis Godefridi commendatus, ægritudine correptus obiit. Quem juxta morem gentilium pretioso ostro involutum patri remisit, excusans se sub omni fidei puritate, quod ex causa suæ negligentiae minime puer obiisset, obtestans etiam se non minus ejus mortem quam fratris sui Baldewini moleste ferre. Qui ducis excusatione benigne accepta, et ex vero comperta ab his, quos de domo sua custodes pueri misit, nequaquam immutatus est a fide quam promisit, sed immobilis in omni fœdere et pace cum ipso duce et fratre ejus Baldewino permansit.

CAP. XXXIII. — *Quomodo dux Godefridus et Robertus Flandrensis civitatem Gybel obsederunt, et quomodo Reymundus comes, pecunia corruptus, eosdem principes dolosa legatione ab obsidione revocavit.*

Interea Kalend. Martii suis in ordine relatis, Godefridus dux, Robertus Flandrensis, Boemundus et universi principes adhuc Antiochiæ commorantes, sicut decreverant, collecto Laodiceæ exercitu suorum, ad viginti millia equitum et peditum, ad civitatem Gybel, in littore maris sitam, divitiis locupletem, castra applicuerunt, in circuitu obidionem ponentes, ut Sarracenos cunctosque gentiles in ea ad defensionem constitutos expugnare valerent et terminare. Boemundus vero Laodicea regressus, Antiochiam cum suis repedavit, semper sollicitus et suspicans ne urbem ipsam, humanis viribus insuperabilem, aliqua fraude vel odio amitteret. Nec mora, audita Albariæ et Marræ destructione et inhabitantium Turcorum occisione, et nunc Archas longa obsidione ejusque expugnatione, Sarraceni milites inuito consilio cum civibus, infinitam pecuniam duci Godefrido et Roberto Flandrensi obtulerunt, quatenus urbs Gybel a facie eorum cum civibus suis, vineis et omnibus frugibus, intacta permaneret, et alio eorum migraret exercitus: quod a predictis principibus omnino refutatum est, nisi eorum potestati civitas cum clavibus redderetur. Intelligentes ergo cives et urbis magistratus, quod non pecunia, non aliquibus pretiosis muneribus corrumpi possent præfati principes, ut castra amoverent, nuntios clam ad Archas comiti Reymundo, factis et potentia inter primores gentilium diffamato, miserunt ut pecuniam a duce cæterisque refutatam acciperet, quatenus ab obsidione Christianos principes prece aut aliqua arte recedere suaderet. Comes idem super auro et argento insatiatus, dolos et ingenia versat, qualiter eosdem præpotentes ab obsidione Gybel removeret, atque pro pecunia accipienda cives et eorum vineas ac fruges liberaret: nam precibus eos ab incepto avertere prorsus diffidebat. Unde hanc sumpsit occasionem, videlicet, quod Turci, quorum copia multa erat in Damasco, consilium iniissent cum Sarracenis, Arabibus,

A cunctisque gentibus in proximo adversus se apud Archas bellum constituere, et jam universos in apparatu magno et copioso in terminos illius convenisse. Hæc itaque adinventione aptata direxit nuntios ad præfatos principes, in circuitu Gybel jam per hebdomadam residentes, quatenus sibi festinato ad auxilium Archas properarent, alioqui se et confratres, qui secum erant, a facie gentilium non posse mortis evadere periculum, eosque dehinc simile posse sperare martyrium.

CAP. XXXIV. — *Quomodo principes ab obsidione Gybel castra moverunt, et Reymundo in auxilium properaverunt.*

Legatis vero comitis Reymundi auditis, et periculo ac formidine, quæ ex multitudine gentilium supervenire dicebatur, unanimiter dux cæterisque comprimores consultum vadunt, omniumque cor et lingua in hanc erigitur sententiam: « Magnus Christianorum exercitus, cum adhuc integer esset simul et indivisus Antiochiæ, vix ab innumeris gentilium nationibus et armis est defensatus: nunc autem partim Antiochiæ est relictus, partim in hac obsidione Gybel, partim ad Archas est divisus, partim ad expugnanda hostium præsidia et urbes migravit: sic vires nostrorum imminutæ, nequaquara stare poterunt nunc adversus tot millia gentilium, ut nobis ex relatione comitis Reymundi innotuit; sed si, casu adversante, nostrorum virtus apud Archas attrita fuerit, idem sperare procul dubio nos certum est. Unde Gybel, quam subito percutere et vincere nequimus, necesse est ut hoc tempore intactam relinquamus; et ad opem nostrorum Archas castra et exercitum applicemus, atque gentibus una cum sociis nostris in bello occurramus. Sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat. » Hoc omnibus consilium bonum et utile perspicentibus ac proferentibus, amota sunt castra ab obsidione Gybel. Dux vero Godefridus, Robertusque Flandrensis cum cæteris omnibus viam insistunt in armis omnique apparatu bellorum; et spatio dierum circiter trium Archas convenerunt ad augendas vires et opem Christianorum consodalium. Verum a Tankrado et compluribus aliis nullas copias vel minas gentilium adesse didicerunt; sed comitem Reymundum non alia de causa hanc collectionem adversariorum fecte asseruisse, et ipsos nunc ad auxilium invitasse, nisi ut pecunias acciperet, quas in liberationem suam polliciti sunt habitatores Gybel, ut Christianos cautela sua ab obsidione murorum averteret.

CAP. XXXV. — *Prædicti principes falsa legatione seducti, a societate Reymundi se separant, quos ille blanditiis et donis revocat ad concordiam.*

Hoc itaque dolo et falsa legatione se a comite frustratos prædicti principes intelligentes, moleste ac graviter acceperunt. Quare a societate et communione illius se subtrahentes, spatio duorum miliarium ab eo sequestrati, tentoria sua fixerunt, nullo modo in assultu Archas illi ferentes auxilium,

aut aliquod colloquium amoris secum habentes. Erant enim illic apud Archas graves exortæ inimicitie inter comitem Reymundum et Tankradum propter conventionem solidorum et byzantium, quæ sibi idem comes pro militari debebat obsequio; sed minime solvebat juxta laborem et militum copiam, quam idem Tankradus procurabat ac ducebat. Ab ipso denique die, quo dux Godefridus se cum cæteris præpotentibus eo contulit, Tankradus sæpius comitem de conventionem sua commouit; sed nihil in spe aliqua sibi responso, cum duce remanens, fideliter illi in omni militari subjectione constrictus, comitem prorsus exfestucavit. Abhinc injurias sibi a comite illatas ulciscens, insidiis omnibusque modis sociis et amicis ejusdem comitis nocere non parcebat. Comes igitur Reymundus videns quia dux Godefridus et Robertus Flandrensium cunctisque qui cum eis erant odium grave adversus se haberent, quod eos falsa legatione seduxerat, avaritia corruptus, cœpit animum ducis lenire blanditiis suis et astutia, qua doctus erat, et a puerili ævo imbutus. Sicque ad extremum Tankradi omnem mitigavit iracundiam. Deinde equum magni pretii formosique corporis misit comes duci, ut sic perfectius animum ejus placaret ac secum his donis revocaret ad assultum Archas, sciens eum virum magnæ patientiæ et amoris: quo placato et reconciliato, cæteros in benevolentia posse redire ad concordiam. Novissime autem principes hinc inde, præter Tankradum, concordes effecti, pari assultu et obsidione circa præsidium Archas vim inferentes, a die qua dux illic descendit curriculo quatuor hebdomadarum consederunt.

CAP. XXXVI. — *Qualiter crevit murmur in populo Dei, quod tam diu differrent viam in Jerusalem.*

Omnibus tandem in assultu præsidii tædio affectis et cavatione montis deficientibus, præ labore intolerabili et defensione ab intus inæstimabili, atque inopia necessariorum vitæ, murmur crevit in populo ducis et Roberti Flandrensium, asserentibus cunctis se illic ultra in obsidione non posse persistere, et hoc præsidium vi et arte insuperabile vix per anni spatium capi etiamsi tunc gladio famis queat expugnari. Unde attentius instabant duci omnes, parvi et magni, quatenus castra ab obsidione amoverent, et viam, sicut decreverant, Jerusalem insisterent, cujus desiderio et causa visendi sepulcrum Domini nostri Jesu Christi, a natalibus oris processerant. Econtra comes Reymundus omnibus modis et promissionibus meditatur, ut adhuc per aliquantum tempus secum moram facerent, donec aliqua vi vel arte arx et gentiles in ea conclusi caperentur, recensens quomodo Anselmus de Ribürgis monte illic occisus ceciderit, et quod plures commilitones sui sint ab iisdem Sarracenis alii morte, alii plagis damnati sævissimis. Sed nequaquam a desiderio et proposito suo eos aliquo blanditiarum molimine vel promissione valens retinere, se suosque in eo-

dem loco remanere affirmat quousque arx inimica in ultionem suorum attritorum ruina consumeretur.

CAP. XXXVII. — *Obsidio ab Archas solvatur, principes procul ab urbe Tripolis figunt tentoria; calamellos mellitos per plana repertos suxit populus.*

In hac itaque intentione comite perseverante et multa arte discessionem confratrum ayertente, quadam die dux Godefridus, Robertus Flandrensium, Tankradus etiam cum universis sequacibus suis, igne castris suis immisso, profecti sunt ab obsidione Archas, pluribus adjunctis sibi de comitatu Reymundi, qui diutino tædio fatigati, inviti apud Archas remorabantur, præcipue ob desiderium semper eundi Jerusalem. Per duos enim menses et dimidium in circuitu præsidii Archas a principio cum ipso comite consederant. Comes ergo videns quod post ducem omnis tendebat populus et sua manus defluerat, paucique secum essent in auxilio retenti, nolens volens simul secutus est ducis vestigia et cæterorum, et in terminos civitatis Tripolis, vel Triple, in littore maris sitæ, cum cæteris suum applicuit comitatum. Ubi procul a civitate universi tabernacula sua extenderunt, ne frugibus terræ et vineis habitatorum urbis tantus noceret exercitus. Intercessores enim et legati ab eadem urbe sæpius Archas ad præfatos principes descenderant, plurima dona afferentes et ampliora promittentes si urbi rebusque suis parcerent et non huic facerent sicut Albariæ et Marræ aliisque civitatibus. Hac de causa procul ab urbe resedit exercitus et omnis primatus, donec viderent quo pacto et fœdere vel donorum oblatione placarentur, et invicem amicitia firmarentur. Calamellos ibidem mellitos per camporum planitiem abundanter repertos, quos vocant Zucra, suxit populus, illorum salubri succo ketatus; et vix ad saturitatem præ dulcedine expleri hoc gustato valebant. Hoc enim genus herbæ summo labore agricolarum per singulos excolitur annos. Deinde tempore messis maturum mortariolis indigenæ contundunt, succum collatum in vasis suis reponentes, quousque coagulatus indurescat sub specie nivis vel salis albi. Quem rasum cum pane miscentes, aut cum aqua terentes, pro pulmento sumunt, et supra favum mellis gustantibus dulces ac salubre videtur. Aiunt quidam genus mellis esse quod reperiens Jonathan filius Saul regis super faciem terræ, inobediens gustare præsumpsit. His ergo calamellis melliti saporis populus in obsidione Albariæ, Marræ et Archas multum horrenda fame vexatus est recoillatus.

CAP. XXXVIII. — *In toto fœdere, præses civitatis Tripolis ductorem via populo Dei concessit; cujus ductu loca difficillima pertransiit.*

Præses autem civitatis Triple gloriosæ atque divitiarum, intelligens legiones fidelium ante muros et portas civitatis multo intervallo consedissee, ad primos exercitus Godefridum ducem, Robertum comitem

Flandrensem, Reymundum comitem, Robertum Northmannorum principem, misit, quatenus dona ab eo reciperent, et pacifice terram suam obtineret a facie ipsorum, tum etiam terram Gybiloth et praesidium Archas. Tandem into consilio, praeses in magna amicitia processit ad tentoria ducis. Et principibus satisfaciens donis et verbis pacificis, ductorem viæ per montana juxta littora maris, ubi loca semitarum perplexa et ignota erant, virum ætate senem concessit, qui eos a littore maris via reflexa per angustas fauces montis tam arcta semita duxit, ut vix homo post hominem, animal post animal incederet. Hic mons a montanis procerâ longitudine usque in mare porrigitur. In hujus summitate turris, per portam quamdam imminens, trans viam ædificata erat, cujus in habitaculo viri sex consistere poterant, quorum defensione omnibus qui sub cœlo vivunt via contradici poterat; sed a facie exercitus et praesidis Triple conductu nemo tunc transeuntibus resistebat. His faucibus arcis et difficillimis superatis notitia ductoris et conviatoris sui Sarraceni, viam ad littora maris repetentes, ad civitatem Gybiloth, pro qua praeses urbis Tripolis intercesserat, pervenerunt. Qua relicta juxta promissionem suam ne ei exercitus noceret, peracto tantum ab hac milliari, super flumen cujusdam dulcis aquæ pernoctaverunt: ubi et sequenti die remanserunt, operientes debile vulgus præ lassitudine viæ per avia et scopulosa fatigatum.

CAP. XXXIX. — *De difficultate itineris, et quomodo factus inierint cum incolis urbis Baurim.*

Dehinc tertia die castra amoventes et viam rursus in littore maris continuantes, in semitam cujusdam montis miræ et inauditæ angustiae referuntur: quæ repentina imbrum in præceps ruentium inundatione et cavatione exstitisse perhibetur et per hanc iter esse illuc transeuntium. Hic itaque mons tam vicinis et creberrimis maris undis tunditur, ut non a dextris vel sinistris liceat ullo modo declinare, ne forte in offensione habeat quispiam in profundum maris cadere promptum. Hoc angustiarum itinere finito, et rursus quodam turris praesidio, ut praefata turris, inexpugnabili, per Alpes transitu, quod utrumque vacuum omni defensione remanserat, timore a Deo, non ab homine Sarracenis custodibus incusso, ad vesperam applicuerunt juxta urbem Baurim vel Baruth hospitati, semper comite Sarraceno conviatore præcedente ac eos ducente. Incolæ autem Baurim, cognoscentes adventum Christianorum, et jam exercitum per campos civitatis hospitatum, munera acceptabilia cum verbis pacificis miserunt praedictis principibus in hunc modum: « Precamur, ut arbores, vitès ac sala nostra non vastantes, pacifice transcatis: et si propositum vestrum capiendi Jerusalem, prosperante fortuna, adimpleveritis, vobis cum omnibus rebus nostris servituri sumus. » His precibus et promissionibus donisque incolarum Baurim praefati principes placati, sur-

rexerunt cum universo exercitu Christianorum et rursus in littore maris viam insistunt per eadem fauces et asperitates scopulorum qui procellis maris semper illiduntur.

CAP. XL. — *Quomodo a serpentibus multi perierunt in regione Sidonis, et de amissione cujusdam Walteri.*

De quibus egressi, in planitiem quæ urbem, Sagitta nomine, continet, descenderunt, ubi super ripam cujusdam dulcis fluvii hospitio remanserunt. Illic plurimos acervos lapidum repererunt, inter quos infirma manus debilis et pauperis vulgi dum fessa quiesceret et accubaret, a serpentibus, quos vocant Tarenta, quidam percussus, interierunt timore, et præ intolerabili siti inaudita inflatione membrorum turgentibus. Ibi quoque Sarraceni in virtute sua confidentes et ab urbe Sidone cunctes, lacessere praesumebant exercitum, caesis peregrinis in urbis hujus regione victum et necessaria quaerentibus. Sed ab equitibus Christianis graviter repressi, quidam armis, aliqui spem salutis ab armis inter undas aestimantes, submersi sunt ac suffocati fluctibus perierunt. Hanc itaque civitatem procul dubio in ultionem suorum Christiani obsidione compressissent; sed desiderio eundi Jerusalem aversi sunt. Hac in regione Sidonis dum plures a praedictis et ignitis serpentibus periclitarentur, et gemitus planctusque magnus super pereuntibus haberetur, medicinam hanc ab indigenis edocti sunt, ut omnis a serpentibus percussus nobiliorem ac praepotentem exercitus adiret; quia dextera manu illius aculei vulnere tacto ac circumplexo, non ultra venenum per membra diffusum nocere videri. Similiter et aliam edocti sunt medicinam, ut vir percussus sine mora coiret cum muliere, cum viro mulier: et sic ab omni timore veneni liberari utrumque. Didicit etiam populus Christianus ab incolis, quatenus lapides ad invicem assiduis ictibus manu quaterent, vel in clypeis crebra percussione sonitum facerent: et sic serpentibus, hoc sonitu et strepitu exterritis, secure socii dormire valerent. Altera deinde luce-scante die, quidam confrater Christianorum, vir et miles nobili editus parentela, Walterus nomine, de Verna castello, assumptis quibusdam complicitibus suis de comitatu, in montana profectus est. Ubi ingentes praedarum contraxit copias, quas armigeris et aliquibus ex sociis commissis misit ad exercitum; ipse vero ampliores explorare undique in loco montibus septo concupivit, per arctum et difficilem aditum ad nimia armenta et res Sarracenorum ingressus: ubi ab eis circumventus, latet in hodiernum diem quo sine perierit.

CAP. XLI. — *Quomodo transierint civitates Tyrum, Ptolemaida, Cayphas, Casaream sicque Pentecostem celebraverint.*

Principes autem praedicti et omnis comitatus eorum ignorantes cur miles egregius ultra terminum faceret moras, adhuc tertia die in regione urbis Sidonis remanserunt, si forte miles honorificus

redierit a montanis, vel aliquid de ejus adventu intelligerent. Sed minime eo in prima nec in altera luce reperto, a statione urbis, migraverunt. Ab hinc ergo camporum planitiem habentes usque Tyrum, quam nunc Sur vocant, cum præductore suo descenderunt, castris illic per agrorum planitiem ad hospitandum collocatis. Manat enim illic fons, murato et arcuato opere sic exaltatus ut impetu et abundantia aquarum rivum in origine sua tantum procreet, ut omnis exercitus illum exhaurire nequirit. Sequenti vero die Sur relicta, ad civitatem, Ptolemaidem nomine, quam nunc moderni Accaron vocant, eo quod sit urbs Dei Accaron, ventum est. Quam ad dextram in littore maris relinquentes, super flumen dulcis saporis, quod ibidem mari influit, biduo pernoctaverunt. Illic duæ dividuntur viæ, una quæ ducit per Damascum et fluvium Jordanis a sinistris in Jerusalem, altera quæ a dextris juxta littus prædicti maris continuatur in Jerusalem. Unde quia inter quinquaginta millia virorum vix viginti millia in bello valentium reperiri poterant, consilium inierunt ut per Damascum nequaquam transirent, propter copiam Turcorum qui Damascum inhabitabant, et propter apertam illic camporum planitiem, ubi eis in omni latere spatiosum videbatur ab hostibus incurari. Quare inter mare et montana in littore viam insistentes, ubi fiducialiter transire poterant, protecti mari a dextris et a montana altitudine incommeabili, civitatem Caiphæ, dictam a Caipha, quondam principe sacerdotum, præterierunt; eademque die in terminis Cæsareæ, quam quondam urbem, turrim Stratonis dictam, Herodes postea in honorem Cæsaris reedificatam, Cæsaream appellavit, castrametati hospitio remanserunt. Ibidem ad radicem montis fons manat, qui ibidem urbi influit per camporum apertam planitiem, ubi dux Godefridus et Robertus Flandrensis, positis tentoriis, hospitati sunt. Comes vero Reymundus, Robertus Northmannorum princeps, post illos interposita ejusdem fluminis amplissima palude, procul abhinc in eodem flumine castra posuerunt. Per quatuor quippe dies ibidem commorantes, Sabbatum sanctum Pentecostes ipsumque diem adventus Spiritus sancti devotissime celebraverunt.

CAP. XLII. — Quomodo civitatem Ramam invenerunt et possederunt, ac episcopum in ea constituerunt.

Has itaque urbes præfatas prætereuntes intactas, secunda, tertia et quarta feria in terminis et spatiosa planitie prænominata Cæsareæ Cornelii in regione Palestinorum iter suum continuantes, quinta feria ad fluvium civitatis Rama vel Rames castra applicuerunt, et in crepidine alvei ejusdem fluvii tentoria ponentes pernoctare decreverunt. Robertus vero Flandrensis et Gastus, militaris homo de Bordeiz, assumptis quingentis sociis tironibus, a societate præmissi, ad portas et explorandos muros præcesserunt. Quas apertas et reseratas subierunt, neminem in urbe reperientes, quod, audita tribulatione et infortunio gentilium in circuitu et captione Antiochiæ,

universi cives per montana et deserta loca fugientes a facie Christianorum cum pueris, uxoribus, armentis et gazis suis se absconderunt. Sic civitatem Rames civibus et armis vacuum invenientes, festinato nuntium miserunt ad populum catholicum, qui castrametatus erat in ripa fluminis, ut universos accerseret ad intrandam et possidendam urbem artusque recreandos, quos magnis et longis affixerant laboribus. Quod peregrini audientes, ad urbem sine mora profecti sunt; et in ea per tres dies requiem sibi fecerunt, vino et oleo plurimoque reperto frumento refocillati. Episcopum etiam illic quemdam Robertum constituerunt, Christianos incolas in ea relinquentes, qui terras colerent et justitias facerent, agrorum vinearumque fructus redderent.

CAP. XLIII. — Dum ad montana progreditur exercitus, nocte eclipsis lunæ apparuit.

Quarta vero dehinc exorta luce pariter peregrini procedentes viam insistant, relicta civitate Rames, qui usque ad locum quo hæc montana incipiunt, quæ urbem Jerusalem in medio sitam undique circumstant, proficisci statuerant. Sed in loco illo penuria aquæ nimia reperta est. Unde ad castellum Emmaus trans tria milliaria, cisternis et irriguis fontibus compertis ex relatione conviatoris et ductoris sui Sarraceni, plurima manus armigerorum transmissa est, qui non solum aquarum copiam, verum etiam pabula equorum attulere plurima. Ibidem eclipsis lunæ, quæ decima quinta erat, in ipsa nocte facta est, ita ut ex toto a claritate sua deficeret, et in sanguineum colorem tota usque in medium noctis commutata, omnibus id perspicentibus timorem non modicum afferret, nisi a quibusdam, quibus patebat astrorum notitia, hoc solamen redderetur. Dicebant enim hoc portentum non malum omen Christianis esse adfuturum, sed lunæ defectionem sanguineamque ejus obscuritatem interitum Sarracenorum procul dubio ostendere. Solis vero eclipsin noxium esse Christianorum portentum affirmabant.

CAP. XLIV. — Quomodo Christiani incolæ urbis Bethlehem duci Godefrido legatos dirigunt, ut maturaret ad subveniendum, et de gratulabunda susceptione sociorum.

Hospitatis denique Christianis in eodem loco juxta montana Jerusalem cum universo exercitu, jam die advesperascente, legatio catholicorum incolarum urbis Bethlehem duci Godefrido innotuit, et præcipue illorum, quos Sarraceni suspectos traditionis in adventu Christianorum ab Jerusalem eiecerant, minas mortis adhuc inferentes, quatenus in nomine Domini Jesu Christi sine aliqua retardatione eis ad subveniendum viam maturarent. Gentiles enim ex omni plaga regni Babylonix, audito adventu Christianorum, confluebant in Jerusalem, ad defensionem urbis et occisionem eorum. Dux vero, audita legatione cum precibus compertoque Christianorum periculo, in eadem nocte centum circiter equites loricanos, de castris et comitatu suo electos, præ-

misit ad subveniendum desolatis et congregatis Christi fidelibus in Bethlehem. Qui juxta imperium Christiani ducis equis insidentes, cum festinatione sex miliaribus per totam noctem superatis, in primo diei ortu in Bethlehem pervenerunt. Cives vero Christiani, cognito eorum adventu, cum hymnis et laudibus et aspersione sanctificati fontis obviam procedentes, letanter eosdem equites Christianorum susceperunt, oculos et manus eorum deosculantes et hæc ad illos referentes: « Deo gratias! quia temporibus nostris nunc ea videmus, quæ nobis semper erant in desiderio: videlicet vos Christianos confratres ad excussionem jugi servitutis nostræ adesse; et ad loca sancta Jerusalem instauranda, et ad auferendos gentilium ritus eorumque immunditias a loco sancto. »

CAP. XLV. — Qualiter exercitus maturaverit Jerusalem comperta legatione a Bethlehem, et de præda a finitimis urbis abducta, et qualiter ante muros Jerusalem in laudibus et hymnis constiterint.

Vix a castris præmissi equites processerant, et ecce fama ad aures primorum universique exercitus est perlata, legationem duci a Bethlehem esse allatam. Qua de causa vix medium noctis processit, et continuo omnes pusilli et magni castra sustulerunt, per angustias viarum aretasque fauces collium aretam viam insistentes. Abinde præire et iter maturare quique fervebant equites, ne, in aretis semitarum faucibus multitudine peditum inundante, magnum fieret equitibus impedimentum. Maturabant siquidem magni et parvi iter sub pari intentione in Jerusalem. Cum quibus præmissi milites, a Bethlehem revertentes, in via associati sunt, cum primum solis calore matutini rores in gramine solent exsiccari. Gastus de civitate Bordeiz cum triginta viris, gnaris certaminis et insidiarum, clam subtractus ab exercitu, sicut erat providus, scient vires appropinquantium peregrinorum adhuc latere cives et milites Jerusalem, per confinia ejusdem urbis cum suis freno laxat, prædas undique contrahit et abducit. Sed comperta illius audacia, a civibus et Sarracenis militibus præda excussa est; Gastum vero sociosque ejus usque ad ascensum rupis cujusdam insecti sunt. Ab eadem autem rupe Tankrado descendenti ex adverso, qui et ipse exercitum præcessit, causa querendi necessaria, idem Gastus obviam factus est. Qui Sarracenorum ab urbe egressionem et prædæ suæ excussionem manifestans, ad insectandos eosdem hostes ipsius Tankradi animum vehementer accendit. Unde ambo, admistis sociorum copiis, fortiter in terga adversariorum equos laxant, usque ad portam urbis Jerusalem eos in fugam remittentes; prædam vero retinentes ad subsequentem Christianorum exercitum perduxerunt. Visis autem prædarum gregibus ac reversis fratribus, requirunt universi unde has prædarum copias abduxerint. Illi eas a campo Jerusalem rapuisse et abduxisse professi sunt. Jerusalem vero nominari audientes, omnes præ lætitia in fletum lacrymarum

fluxerunt, eo quod tam vicini essent loco sancto desideratæ urbis, pro quo tot labores, tot pericula, tot mortis genera perpassi sunt. Mox pro auditæ urbis desiderio et amore videndi sanctam civitatem obliti laborem suamque fatigationem, amplius quam solebant iter maturant. Nec mora ulla intermissa est, quousque ante muros Jerusalem in laudibus hymnorumque vociferatione præ gaudio lacrymantes sexaginta circiter millia utriusque sexus constituerunt.

CAP. XLVI. — Qualiter et a quibus principibus civitas obsessa sit.

His itaque in locis Christianissimo exercitu in variis signis et armis collato, portæ urbis a militibus regis Babylonæ clausæ sunt; turris David satellitio armato munita, et universi cives in mœnibus ad prohibendum et resistendum populo catholico diffusi sunt. Ruperat enim rex Babylonæ fœdus quod legati ejus Antiochiam missi cum Christianis principibus pepigerant, nihil causæ adversus eos habens præter quam quod Reymundus comes Tortosam civitatem apprehendit, et præsidium Archas plurimis diebus obsedit. Christiani vero videntes regis militiam, urbis munitionem, gentilium contradictionem, muros in circuitu locata obsidione vallant, ducemque Godefridum, quia erat potens consiliis et viribus, cum Teutonicis bello ferocissimis, in latere turris David, ubi major vis defensionis redundabat, ordinant, et una cum eo Tankradum comitem, et Reymundum cum duobus episcopis Italie ante januam ejusdem turris cum suo comitatu sedere decreverunt. Deinde Robertus Flandrensis, et Hugo grandævus de S. Paulo cum suis sodalibus ad obsidendos muros civitatis in declivi parte camporum sedere delegerunt. Robertus vero Northmannorum princeps, et comes Britannus, juxta muros, ubi est oratorium protomartyris Stephani, in ordine sociorum tabernacula extenderunt. Comes Reinboldus de civitate Oringis, Lodewicus de Monzun, Cuno de Monte acuto, filiusque ejus Lambertus, Gastus de Bordeiz, Gerhardus de Rosselon, Baldwinus de Burg, Thomas de Feria castro undique in circuitu urbis consederunt. Reymundus vero comes videns quia alias posset proficere, castra sua ab obsidione portarum turris David sustulit, relictis quibusdam sociis ad custodiam portarum; et super montem Sion fixis tentoriis, urbem obsidere profectus est. Hac itaque in circuitu obsidione locata a primoribus Gallorum, exploratisque locis, ne quid vacuum aut opportunum pateret insidiis, ad montem Oliveti ventum est, ubi etiam virorum fortium custodiam posuerunt, ne aliquis assultus ab hac parte fieret ex improvise, et gentilium insidiæ per juga descendentium Christianos incautos deciperent. Vallis vero Josaphat, super quam erat urbs et ejus imminabant ædificia, remansit inobsessa propter locorum difficultatem et vallium profunditatem. Erant tamen illic, nocte et die, assiduæ vigiliæ et custodiæ Christianorum.

LIBER SEXTUS.

CAPUT PRIMUM. — *Prima die congressionis diversi A opertæ sunt, ne facile hostili incendio machina cremaretur.*

Sancta autem civitate sic undique vallata, quinto die obsidionis ex consilio et jussione prædictorum principum, loriceis et galeis Christiani induti facta sentorum testudine, muros et mœnia sunt aggressi, viros Sarraenos fortiter bello laessentes in jaculis saxorum, fundis et sagittis trans muros volantibus, ab intus et de foris per longum dici spatium dimicantes. Multi ex fidelibus sauciati, et lapidibus quassati attritique sunt: quidam sagittarum infixione oculos amiserunt. Sed primorum nullus, Deo donante, illa die percussus est. Christiani moleste ferentes populi contritionem, labori et bello amplius incumbabant; et muros exteriores, quos Barbicanas vocant, valide impugnant, ferreis malleis et lignibus partim sciderunt. Sed tamen non multum hæc B die profecerunt.

CAP. II. — *Consilium primorum, quomodo civitas capi possit.*

Sedato tandem hoc belli turbine, videns dux et primi exercitus quod urbs armis et assultu foret insuperabilis, in castra ab assultu sunt relati, communi consilio usi, quia nisi ingeniis machinæ et mangenarum urbs acquiratur, nunquam aliqua vi armorum possit superari. Quod omnibus utile visum est consilium, machinas et mangenas arietesque fabricari. Sed deficiebat materia lignorum, quorum in illis regionibus magna est penuria. Ad hæc quidam frater conchistianus, natione Syrus, peregrinis locum indicat, ubi ligna ad construendas machinas C possent reperiri, videlicet in quibusdam montibus versus plagam Arabiæ. Revelato autem loco lignorum, Robertus Flandrensis, Robertus Northmannorum dominus, Gerhardus quoque de Keresi, assumpta manu equitum et peditum, trans quatuor milliaria profecti sunt. Ubi ligna inventa tergis camelorum imponentes, ad sedem sociorum reversi sunt sine damno.

CAP. III. — *De instrumentis vincendæ urbi apposis.*

Crastina vero luce primum terris immissa, universi artifices operi machinæ mangenarum et arietis instant, alii securibus, alii terebellis, quousque sub spatio quatuor hebdomadarum opus machinæ arietis et mangenarum ad unguem perductum est ante turrim David, in aspectu omnium qui in eodem presidio morabantur. Deinde moniti sunt juvenes, D senes, pueri, puellæ ac mulieres ut convenirent in vallem Bethlehem, omnes virgulta in mulis ac asinis aut humeris suis allaturi, de quibus crates triplices contexerentur, ex quibus machina vestita Sarraenorum parvipenderet jacula. Quod et actum est: vimina et virgulta plurima allata sunt, quibus crates consertæ, coriis equinis et taurinis ac camelorum

CAP. IV. — *Quidam e populo dum victum longius quærerent, mortem incurrunt.*

Interea in hac mora longæ obsidionis et proluxa operosaque machinarum structura, compulsi quosdam indigentia rerum necessariarum ab exercitu surgere, et victum quærerere. Sed dum casu in spiritibus oras Rames, prænominatæ urbis, incidere, prædas comportarent, greges cogere, ab insidiis Sarraenorum, qui ab Ascalone, civitate regis Babylonæ, descenderant, attriti sunt, et præda tentata est. Giselbertus de Treva et Achar de Motinerla, fortes Christianorum duces et viri nobiles, illic post plurimum certaminis detruncati corruerunt; reliqui vero ex sociis eorum in fugam conversi, per montana viam accelerant in Jerusalem. Ad hæc Baldewinus de Burg, ad idem negotium contrahendi escas cum Thoma de Feria castro, assumpta manu equitum, progressus, obviam fugitivis et disturbatis fratribus factus est. Qui rem et casum illorum intelligens, consolatus est universos ut redirent secum in ultionem suarum calumniarum. Continuo peregrini, consolatione virorum fortium respirantes, reversi sunt unanimiter et recenter in persecutionem inimicorum, et cum eis diu prælia conserentes, hinc et hinc plures occisi ac vulnerati sunt. Baldewinus de Burg adverso telo in pectore vulneratus est.

CAP. V. — *Ubi unus gentilium illustris, et duo nobiles Christianorum trucidantur.*

Tandem Christiani invalescentes et Sarraenos in fugam cogentes, quemdam eorum militem nobilissimum, virum calva fronte, statura procerum, grandævum ac corpulentum captum tenuerunt. Quem Jerusalem abducentes, in prædicti Baldewini tentorio compedibus reliquerunt: sed is nobiliter in throno Baldewini resedit, quod ostro pretiosissimo opertum erat. Videntes autem Christiani principes, quia vir prudens et nobilis et strenuus, idem foret Sarraenus, de vita et moribus ejus sæpius inquirentes ac disputantes, ad Christianitatis fidem eum vocare conabantur. Sed modis omnibus huic professioni abrenuntians, ante turrim David productus, ad terrendos arcis custodes in conspectu omnium ab armigero Baldewini decollatus est. Præfati vero principes, Giselbertus et Achar, insidiis gentilium trucidati, ad locum obsidionis in magna lamentatione referuntur: quibus Christiani sacerdotes catholicas exsequias exhibentes, in sepulcro Christianorum confratrum, quod erat extra civitatem, ossa eorum posuerunt.

CAP. VI. — *Quando obsessa sit urbs, et de raritate potus.*

Obsessa est autem civitas sancta, et mater nostra

Jerusalem, quam adulterini filii invaserunt, et legitimis filiis negaverunt, tertia feria in secunda hebdomada mensis Julii, qui calore et solis ardore intolerabilis habetur, et præcipue in his orientalibus plagis, ubi etiam non solum rivi deficiunt aquarum, sed et fontes vivi et modici solum trans tria milliaria reperiantur. Hoc solis ortu flagrantissimi, hoc defectu aquarum intolerabili et ariditate inæstimabili, Christianorum populus in obsidione hac graviter vexatus est. Quorum socii ad hauriendos et investigandos fontes cum sparsim mitterentur, interdum incolumes hausto fonte redibant; interdum amputatis capitibus, insidiis gentilium periclitabantur. Aquam vero turbidam et lutulentam factam in contentione multitudinis haurientium, cum lubricis vermibus hirudinum in follibus caprinis afferbant. De qua, quantum os cujusque a foramine angusto pellis capere poterat, licet vetus et putrida fuit, aut de sædis sumpta paludibus vel antiquis cisternis, duobus nummis vendebatur. Plurimi autem inertis vulgi, qui sitis intolerantia arcebantur, dum sic licentiam bibendi acciperent, lubricos vermes et aquatiles deglutiebant, et sic tumefacto gutture aut ventre exstinguiebantur. Tantum de monte Sion rivulus perexiguus manat, cujus subterraneus ductus a palatio Salomonis est jactu sagittæ, usque ad eum locum quo ædificium in modum claustrum muratum et quadratum habetur: cujus in medium per noctem rivulus congregatus adunatur, de quo in die cives utuntur et animalia adquantur.

CAP. VII. — *Consilium inclusi cujusdam super negotio incepto.*

Ex hoc creberrimo haustu exercitus refocillabatur, licet hac parte in obsessa sæpius cives haurientibus jacula intorquerent, et a stillicidio hoc prorsus Christianos absterrere laborarent. Uvarum copia viniq̄e affluentia primoribus semper abundabat, et pretium habentibus; egenis vero, rebus exhaustis, etiam aquæ, ut audistis, nimia erat defectio. Unde hac sitis pestilentia ingravescente, populoque catholico diu in obsidione laborante, visum est primatibus populi ex consilio episcoporum et cleri qui aderant, ut consulerent quemdam virum Dei, qui erat in antiqua turri proceræ altitudinis in monte Olivarum solitarius, quid agerent, quid primum insisterent, revelantes ei quanto desiderio ad ingrediendam urbem et sepulcrum Domini videndum æstuarerent, et quanta in via pro hac fide et voto pericula sustinuisserent. Vir autem Dei, audita eorum intentione et desiderio, consilium protulit, quatenus primum in afflictione jejuniorum et continuatione orationum devote insisterent; et post hæc muris et Sarracenis Deo auxiliante tutius inferrent assultus.

CAP. VIII. — *De indieta processione, et quæ tunc aesta sint.*

Jam ex viri Dei consilio ab episcopis et clero tri-duanum indicitur jejunium, et sexta feria processio-

A nem universi Christiani circa urbem facientes, deinde ad montem Oliveti, venientes in loco, ubi Dominus Jesus cœlos ascendit, ac deinde procedentes alio in loco, ubi discipulos suos orare docuit, in omni devotione et humilitate constiterunt. Illic in eodem loco montis Petrus Eremita et Arnulfus de Rohes castello Flandriæ, clericus magnæ scientiæ et facundiæ, ad populum sermonem facientes, plurimam discordiam, quæ inter peregrinos de diversis causis excreverat, exstinxerunt. Dissensionem vero, quæ inter comitem Reymundum et Tankradum diu invaluit propter conventionem solidorum, quos ei injuste comes negaverat, ex admonitione spirituali ambobus principibus compunctis, concordiam amore placaverunt. Placatis autem his, et in concordiam cum aliis multis B Christianis confratribus reductis, tota illa Christianorum processio a loco prædicti montis Oliveti descendens, ad proximum montem Sion in ecclesiam sanctæ Dei Genitricis collata est. Ubi clerici albis induti, et reliquias sanctorum cum reverentia sumentes, complures idenei laici a sagittis Sarracenorum, qui in mœnibus urbis observabant transeuntes, percussi sunt. Est autem civitas proxima huic ecclesiæ Sion, quantum jactus habet sagittæ. Hoc autem loco ad suscitandam iram Christianorum, in derisum etiam et opprobrium, cruces fixerunt, super quas aut spuebant, aut in oculis omnium mingere non abhorrebant.

CAP. IX. — *Machinis muro applicitis, ingenia partium inter se configunt.*

De hinc jejunio cum processione sancta, litania orationeque finita, cœlum jam tenebris operientibus, noctis in silentio deportata est machina per partes, et universa strues mangenarum, ad ipsum locum civitatis, ubi situm est oratorium S. Stephani protomartyris versus vallem Josaphat, in die Sabbati, collocatis tabernaculis in circuitu machinæ ab hac statione sublatis. Ubi machina et omnia instrumenta mangenarum et arietis ad unguem fabricata sunt. Verum ex consilio majorum instrumenta trium mangenarum ordinata eriguntur, quarum priori assultu et impetu Christiani Sarracenos cives a muris et mœnibus arcentes absterrere et muralia repentino jactu, silicis quoque tactu, perstringere valerent. Tandem Sarraceni hoc impetu et jactu perspicientes muros graviter concuti et minui, saccos stipula palcaque refertos, ac navium funes magnæ grossitudinis, strictim densatos, maris et mœnibus affigentes, opposuerunt, quatenus impetum et jactum mangenarum molliter exciperent, et nequaquam muris mœnibusque nocerent. Dux vero videns hoc impedimentum suis ingeniis oppositum, funibus et saccis sagittas ardentes illico ab igne eductas, baleari arcu intorsit; et sic igne infixos et aridæ materiei inherentes, a levi aura tenuis flamma suscitabatur, quousque vires acquirens, saccos fanesque consumpsit, et rursus impetus muros et mœnia minuebat.

CAP. X. — *Arietem muros perforantem obsessi dissipare moliantur.*

Inter hæc, ad augendam ruinam et stragem muros allatus est præfatus aries horrendi ponderis et operis, vestitus vimineis cratibus. Qui virtute et inestimabili virorum inundatione impulsus, Barbicanas, exteriores scilicet muros, oppositos æquato vallo urbis, a viris arietem impellentibus gravi impetu in momento comminuit atque dejecit et viam machinæ ad interiores muros et antiquos aptavit, foramenque pergrande et horrendum jam ad urbem pertransiens, infregit. Hoc itaque foramen trans muros urbis defensores intuentes, nec ultra id periculum sufferre valentes, igne sulphureo pice cæreoque suscitato, arietem, nimium muris vicinum, succenderunt, ne deinceps muros ferrata fronte impelleret, aut foramen ampliaret. Tunc subito clamore Dei populus commotus, undique tentoriis et tuguriis aquam convehunt qua tandem aries ab igne restitutus est.

CAP. XI. — *Qui undique machinæ præsent, disponuntur.*

Interea, dum aries exstinguitur, mangenarum jactus et impetus assidue muros minuebat, et custodes ac defensores a mœnibus arcebat. Nec mora, inter hæc, machina cum omni structura sua erecta est, parietes, cœnicula, cratesque illius opertæ coriis taurinis, equinis et camelinis, in quibus constituti sunt milites, qui urbem impugnant, et resistentes facilius certamine fatigant. A die autem Sabbati hujus machinæ operi et compagi insudantes, usque ad quintam feriam protractum opus in vespere consummaverunt et ducem Godofridum, ejusque fratrem Eustachium, similiter fratres duos, Ludolfum et Engelbertum, ortos civitate Tornaco, ad tuendam machinam, et urbem bello concitandam ordinaverunt. Ducem ergo suosque in superiore cœnaculo Ludolfum cum fratre suo, et cæteris eorum sequacibus, medio cœnaculo immorari decreverunt; in inferiore vero, qui machinam trahentes urbi applicarent. In arce verò machinæ ejusque cœnaculis his constitutis, arietem, post deletas Barbicanas et æquatam vallum, quia tam difficile onus tædium erat amovere, ultro Christiani suo igne combusserunt, ne tanti roboris magnitudo conductili machinæ esset impedimento.

CAP. XII. — *Quanta instantia cives a machinis forinsecus fatigantur.*

Dehinc autem in sexta feria mane facto, Sarraçeni milites, et qui urbis erant cives, machinam erectam intuentes, et in ea habitantes loricatedos, stupefacti et tremefacti, mirantur tam matutinos et bello paratos milites in machina apparere; omnesque per urbem gradientes sagittis et arcu insigere, ac pugna incessabili quosque per urbem visos a machina desuper muros prominente, jaculis et saxis urgere. Unde unanimiter intra civitatem gentiles conglobati, volatili telo sagittarum nocere duci et resistere non abstant et per mœnia dispersi peregrinos ledent.

Perigrini vero fortiter ex adverso resistebant. Ad hanc denique nimiam contritionem ab intus et extra, a machina, quæ altitudine hastæ fraxineæ urbem et mœnia superabat, viri et milites silices immanissimos contorquebant ad lædendos muros, et absterrendos cives defensione mœnium, universos per urbem circumvagos in sagittis et lapide percutientes. Alii vero in latere urbis supra montem Sion, una machina comitis Reynmundi milites contorquebant lapides et jacula, lædentes muros et per mœnia assistentes, huicque machinæ comitis frustra nocere querentes: quæ eadem nocte et hora, qua et ducis, erecta et muris applicata est.

CAP. XIII. — *Ubi portæ, quæ Babylonicis nuntiis perviæ erant, custodiæ deputantur.*

Cum hæc obsidio sanctæ civitatis jam tædio fieret, studioseque in ejus captione modis omnibus et operibus ferverent, atque plurima de minis et virtute regis Babyloniæ innotescerent, pervenit ad aures principum exercitus per delatores eosdem qui fratri Tankrado pecuniam et ornatum templi Domini ante captionem urbis propalaverunt, quod ad urbem Jerusalem per eam portam montis Oliveti et vallis Josaphat, quæ inobsessa erat, assidua legatio regi Babylonico mitteretur de omnibus quæ fiebant; rursusque regis nuntia et consilia per eandem portam sæpe et occulte reportarentur urbis defensoribus et Christianis leviter posse fieri magnum impedimentum. Quare habito caute super hoc consilio, principes Christianorum collocaverunt latenter insidias in valle et exitu ejusdem montis, in silentio noctis, ante et retro munitis viarum semitis vigili custodia, ne forte aliquis ab Ascalone vel Babylonia aut ab aliqua parte regni hujus descenderet, vel a porta inobsessa solito more in legationem procederet, sed in insidias incidens, subito caperetur, nulloque diffugio ante latera occultatus, a manibus vigilantium elaboretur.

CAP. XIV. — *De duobus regis Babyloniæ nuntiis diverso mortis genere pereuntibus.*

Sic tandem ordinatis viarum custodibus, et in loco prædicti montis Oliveti constitutis, duo Sarraçeni ab Ascalone properantes, et regis Babyloniæ nuntia defensoribus urbis deferentes, jam noctis silentio incumbente, medio custodum venientes asterunt, urbem sine aliquo obstaculo sperantes ingredi. Sed subito a militibus et custodibus portæ inobsessæ capti sunt et retenti: quorum alter a juvene immoderato hasta confixus, mox spiritum exhalavit; alter vero vivus et sanus in præsentiam Christianorum principum adductus est, ut ab eo minis extorquerent, aut promissione vitæ, cujus rei nuntii advenissent: quatenus sic jacula prævisa minus nocere possent. Is denique multum vitæ suæ sollicitus et anxius, plurimum de regis Babyloniæ consilio et legatione aperuit, et quomodo nunc per eos admonisset fideles sibi milites una cum civibus, ne aliquo terrore et oppressionem fatigati, deficerent, sed se invicem consolando, stabiles in defensione per-

sisterent, scientes quia post quindecim dies ad A auxilium in virtute magna Jerusalem venire decrevisset ad exterminandos Gallos, et suos liberandos. Post hanc cæterasque relationes militibus restitutus, tormento cujusdam mangenæ, ligatis manibus et pedibus est immissus, ut sic post primam et secundam inundationem trans muros jactaretur. Sed nimio ejus pondere pellis mangenæ gravata, non longe miserum projecit: qui mox juxta muros corruens super asperos silices, fractis cervicibus, nervis et ossibus, in momento extinctus fuisse refertur.

CAP. XV. — *De instrumentis profanorum contra machinas fidelium.*

Cives autem et milites regis Babylonie videntes sic legationem regis dissipatam, et audacius Christianos urbem expugnare, et quia hinc et hinc machinæ nimium urbi infestæ adversarentur, apposuerunt et ipsi instrumenta quatuordecim mangenarum erigere, quarum virtute et impetu assidue in machinas lapides jactarentur, quorum crebris ictibus attonitæ quassarentur ac perirent, et in eis positi una earum ruina periclitarentur. Ex his vero quatuordecim mangenis novem comitis Reymundi machinæ opponuntur, cum innumerabili manu et virtute civium: quarum intolerabili et crebro impetu graviter machina concussa et attrita est, ejusque compagine dissoluta. Quare universi in ea viri belligeri nimium attriti, et obstupefacti inopinato excidio, vix a mortis elapsi sunt periculo. Unde quia tot creberrimos lapidum ictus sustinere non poterant, et machinæ protectio defecerat, procul a mœnibus machina reducta est, nec ultra inventus, qui hanc iterato ascenderet, ac cives impugnando lacesseret. Quinque vero residuæ contra machinam ducis eriguntur, ut eam pari impetu et jactu percuterent et attererent; sed, Deo protegente, licet crebro ictu tacta et quassata ruinam minaretur, integra permansit et intacta, vimineisque cratibus protecta, viros impetus lapidum molliter exceptos fortiter tolerabat.

CAP. XVI. — *De crucifixo, cui perfidorum insania nocere non potuit.*

Erat crux in summitate ejusdem machinæ, figuram continens Domini Jesu auro fulgidissimam, quam iidem Sarraceni jactu mangenarum assidue moliebantur percutere; sed nulla eis ferendi facultas aut amovendi concessa est. Illis vero sæpius jacturam lapidum adversus crucem hanc molientibus, lapis fortuito advolans militem quemdam, assistentem lateri duci, in caput fortiter percussit, qui, fracto cerebro et effusis cervicibus, momentaneo sine extinctus est. Dux vero vix ab ictu tam repentino observatus, multum baleari arcu civibus mangenasque intorquentibus, insistebat; et crates a machina impetu avulsas interdum reparabat et funibus religabat.

CAP. XVII. — *Item de diversis perfidorum machinis.*
Sarraceni milites videntes quia impetus mange-

narum crates vimineas penetrare non poterat, interdum ollas flammivomas jactabant in crates machinam protegentes, ut prunæ aut scintillæ aridæ materiei adherentes, levi aura suscitatae ampliarentur, et machina consumeretur: sed industria Gallorum artem arte prævenit. Nam coriis lubricis machinæ et crates operatæ flammam aut prunas injectas minime retinebant; sed subito a coriis ignis labens humique cadens deficiebat. Tandem harum quinque mangenarum assiduis ictibus dux suique gravati, applicuerunt machinam in virtute Christianorum cominus mœnia et muros, ut sic tutior adversus machinas obsisteret; et mangenæ, propter ædificia domorum turrium abduci in loco spatioso non valentes, minus jacerent et machinam ferire non possent. Jam vero juxta muros abducta machina, et quinque mangenis ab illa spatiosum recessum non inventientibus, lapis intortus et in impetu emissus, nimium vicinam transvolat machinam aut interdum volatu suo deficiens, juxta muros cadens, Sarracenos opprimebat. Sarraceni tandem intelligentes quia viri imperterriti in machina starent, qui mangenarum arte non possent lædi, turrim quamdam, quæ in vicino erat machinæ, saccis stipula et feno vel palea impletis, item vimineis cratibus et densitate navalium funium adversus Christianorum mangenas undique tectam, munierunt, viros pugnatōres in ea constituentes, qui assidue moles lapidum fundibulis aut parvis mangenellis in machinam jacerent, et ejus habitatores diversis armorum terroribus arctarent. Sed nec sic machina ducis Godofridi cedente, nec ejus custodibus ab assultu repressis, sed amplius et sævius invalescentibus, Sarracenorū artifices aliud aptant ingenium, quo machina ejusque possessores sine recuperatione consumerentur.

CAP. XVIII. — *Ubi ignis aceto sopitur, et catena gentilium vi extorquetur.*

Contulerunt enim immanissimum magnique ponderis robur arborum, quod totum clavis ferreis et unciis confixerunt, clavosque stuppis, pice, cera oleoque infusis et impinguatis impleverunt, et omni fomentorum ignis genere. Catenam quoque ferream et onerosam in medio robore affixerunt, ne curvis et ferreis hamis peregrinorum leviter posset auferri et amoveri, dum ad comburendam machinam trans muros et mœnia præfatum lignum jactaretur. Aptato perfectoque hujus roboris ædificio, quadam die universi cives ac milites regis Babylonie intra urbem adunati, circa id opus conferuntur. Qui scalis, hastis et apparatus suis grave lignum, incensum igne omni aqua inextinguibili, trans muros in virtute magna et in momento deposuerunt, inter muros et machinam hoc jacentes, ut ab illius validissimo ardore postes, quibus tota innitebatur machina, correpti, cremarentur ruinamque in ea habitantes paterentur; nec ulla aqua tam vehemens ignis restingeretur, quousque tota machina cum præfato robore in cineres redacta corruiisset. Verum

Christianis ab indigenis conchristianis res innotuit, A et qualiter hic ignis, aqua inexstinguibilis, solo aceti liquore restingui valeat. Unde in utribus intra machinam acetum, ex providentia impositum super injectum et effusum est : sic grande incendium restinctum, ultra machinæ nocere non potuit. Ad hujus denique roboris extinctionem concursus peregrinorum factus est : qui catenam arripientes, totis viribus luctamen inierunt, hi exterius trahendo, hi interiorius retinendo. Sed Christianorum virtus, Deo favente, prævaluit; et sic Sarracenis catena erepta, a fidelibus retenta est.

CAP. XIX. — Qui sanctam civitatem obtinuerint primi.

In ejusdem vero catenæ contentione ab intus et deforis, ac quinque manganarum defectione frustra B jam deintus jactantium, dux, qui in eminentiore cœnaculo arcis obtinuerat mansionem, omne genus jaculorum saxorumque in medium vulgus conglobatorum cum suis intorquebat, et stantes in muro sine intermissione a mœnibus arcebat. Tres siquidem Christianorum manganæ sine requie, incessabili jactu mœnia transvolabant, et custodes hinc et hinc a mœnibus longo recessu obsterrebant. Adhæc, fratres prænominati, Ludolfus et Engelbertus, videntes Sarracenos otio torpere et manus a defensione continere, atque ex utroque latere mœnium procul absistere propter manganarum caeterorumque impetum, sine mora, sicuti muro erant propiores, a secundo cœnaculo, in quo manebant, C porrectis arboribus et in mœnia missis, primum in urbem cum virtute armorum descenderunt, universis murorum custodibus in fugam versis. Dux vero fraterque ejus Eustachius, hos urbem jam ingressos intelligentes, extemplo a superiore arce descendentes, mox et ipsi in mœnibus consistentes ad open illorum descenderunt. Omnis populus hæc intuens, et principes jam obtinere civitatem inestimabili clamore intonantes, scalis undique muro applicitis, ascendere et intrare festinant.

CAP. XX. — De diffugio et interitu perditorum.

Cives autem ac defensores urbis contemplantes capta mœnia et muros, ac media urbe viros Christianos sistere, totamque civitatem armis Gallorum inundare, correpti sunt formidine et mentis hebetudine; ac repente diffugium facientes, plurima multitudo spe protectionis ad palatium regis Salomonis, quod erat spatiosum atque firmissimum, fugam arripunt. Quos Galli fortiter insecuti lanceis et gladiis, cum ipsis fugitivis pariter portas palatii ingrediuntur, et in nimia gentium occisione perseverant. Equites vero circiter quadringenti, qui a rege Babylonice missi, urbem assidue perlustrabant in admonitione defensionis et consolatione civium, visa angustia et fuga suorum, ad præsidium turris David veloci cursu equorum diverterunt. Sed Gallis eos gravi insecutione prementibus, vix portæ immitti, equos, ante januam unanimiter descendentes, reliquerunt;

quos Christiani arripientes, cum frenis et sellis adduxerunt, habentes ea.

CAP. XXI. — Quid factum sit, per portas toto irrum-pente populo.

Interea quidam peregrinorum ad portas urbis contententes, seras et vectes ferreos avellunt, totumque vulgus ad auxilium intromittunt. Sed tanta pressura et anxietas ingredientium in porta hæc fuisse perhibetur, ut etiam ipsi equi, nimia oppressione gravati, plurimos dentibus, aperto ore ad mordendum, nolente sessore, invaderent, sudore inaudito diffluentes. Quare viri circiter sedecim pedibus equorum, mulorum, hominumque conculcati et discerpti et suffocati, spiritum vitæ exhalaverunt. Per foramen etiam murorum, quod aries ferræa fronte infregerat, plurima millia virorum ac mulierum intromissa sunt. Hi omnes conglobati, in vociferatione et strepitu magno ad palatium prædictum concursum facientes, fratribus præmissis auxilium contulerunt, Sarracenos per domum, quæ spatiosa erat, crudeli funere sternentes : quorum adeo sanguinis facta est effusio, ut etiam rivi per ipsa pavimenta regie aule defluerent, et usque ad talos susus erior accresceret. Sarraceni, interdum recuperato spiritu et viribus, in defensionem frustra eriguntur; sed tamen plures fidelium incautos mutua cæde perfoderunt.

CAP. XXII. — De cisterna regii palatii.

In cisternam autem regiam, quæ ante fores ejusdem palatii in modum lacus amplitudinem et magnitudinem cavatione continet, testudinem fornicis operis desuper habens, marmoreis undique subnixâ columnis, plures Sarracenorum per gradus, qui ad hauriendam aquam introeuntes perducunt, confugerunt : quorum alii aquis suffocati sunt, alii ab insequentibus Christianis in ipsis gradibus defensionis perempti sunt. Per ea vero foramina, quæ trans testudinem ora in modum putei habebant, tam Christiani quam Sarraceni præcipiti fuga, caecoque cursu cadentes, non solum submersione periclitabantur, sed et fractis collis et cervicibus, aut ruptis visceribus exstinguebantur. Hujus quippe cisternæ regie aqua in omni obsidione urbis ad mensuram civibus indigentibus et militibus dari solebat ad aquandos equos, greges et universa jumenta, et ad omnes usus necessarios. Ex omni stillicidio pluviarum, ab ipsius tecti palatii canalibus, templique Domini testudine, et a tectis mulierum ædificiorum, conflente, hæc cisterna adimpletur, per circumamni frigidam ac salubrem aquam abunde omnibus illis urbem inhabitantibus administrans.

CAP. XXIII. — Item de generali cæde civium et direptione templi Domini.

Egressi autem Christiani victores a palatio post nimiam et cruentam cædem Sarracenorum, quorum decem millia in ipso loco occiderunt, plures copias gentium, per vicos civitatis errantes diffugio præ timore mortis, in ore gladii percusserunt. Mulieres, quæ in turritis palatiis et solis confugerant, mu-

erone confoderunt; infantes, adhuc sugentes, per A plantam pedis e sinu matris aut cunabulis arreptos muris vel ostiorum liminibus allidentes, fractis cervicibus, alios armis trucidabant, alios lapidibus obruebant; nulli prorsus ætati aut generi gentilium parcentes. Quicumque ergo domum aut palatium prior invadebat, cum omni suppellectile, frumento, oleo, hordeo et vino, pecunia aut veste, vel qualibet re pacifice obtinebat. Et sic possessores totius civitatis facti sunt. Intromissis vero Christianis in civitatem et longa strage in palatio et urbe sævientibus spoliis atque divitiis Sarracenorum inhiantibus, Tankradus, qui festinus in primo urbis ingressu templum præcurrit, et avulsis seris intravit, pecuniam auri et argenti incomparabilem cum robore et ope sui satellitii a muris deauratis in circuitu, columnis B et pilariis avulsit, biduo in raptione hujus thesauri a Turcis oratorio decorando collati desudans. Quem thesaurum duo Sarraceni, ab urbe in obsidione egressi, eidem Tankrado, ut gratiam et salutem vite suæ in oculis ipsius invenirent, propalasse seruntur. Postprædictum vero tempus dierum templi portas aperiens, et secum pecuniam asportans, duci Godefrido, cujus erat miles, fideliter divisit, quam vix, ut aiunt, quibus tota massa innotuit, sex camelis aut muli portare poterant.

CAP. XXIV. — *Relatio de templo Domini.*

Hoc Templum, quod dicitur Domini, non illud antiquum ac mirabile opus regis Salomonis intelligendum est, cum tota urbs Jerusalem a rege Nabochodonosor, deinde a rege Antiocho ante multos C annos Dominicæ Incarnationis destructa fuerit, templumque Salomonis a fundamento dirutum, ornamentis et vasis sacris spoliatum sit. Rursus post incarnationem, ex prænuntiatione Domini Jesu, a principibus Romanorum, Vespasiano et Tito, funditus cum suis habitatoribus sic Jerusalem deleta est, ut secundum vocem Domini lapis super lapidem non relinqueretur. Verum templum hoc postea a modernis et Christianis cultoribus reedificatum, plures attestantur; nempe eo loco, quo Salomon pacificus de lignis cedrinis et Pario lapide pristinum Dei tabernaculum collocavit, et in ea Sancta sanctorum. In medio autem hoc moderno tabernaculo mons lapideus, natura fundatus, præminet, fere in latitudine D continens tertiam partem jugeri, in altitudine habens duos cubitos. Cujus in uno latere gradus collocati, ad cava loca descendentes perducunt; alio vero in latere, ut in veritatē referunt, qui tunc consideraverunt, ostiolum habet lapideum, sed semper signatum. Illic ex quorundam opinione quædam Sancta sanctorum adhuc servari perhibentur. In media siquidem testudine ejusdem templi moderni, quod nunc mirifico opere signorum desuper murorum parietes in circuitu continet, rotundam catenam infixam esse asseverant, in qua vas aurei fulgoris et operis, ponderis vero circiter ducentarum marcarum, pendere semper solet. Quod urnam auream alii affirmant, alii sanguinem Domini, alii manna in eo abscondi

tum; et sic in varias sententias diversa opinione eriguntur

CAP. XXV. — *De oratoriis sanctæ civitatis, et quam devote dux sepulcrum Domini visitaverit.*

Hoc itaque vas et promunetorium, quod in medio templi præminere prædiximus, intactum a Tankrado permansit, quin Turci omni devotione utrumque venerantes, inviolatum reservabant. Unde et tabernaculum omni honore et decore thesaurizabant, soli, omnibus gentibus cæteris exclusis, in illo suarum cæremoniarum observationi vacantes. Sic vero ipsum præfatum templum ad exsequendos ritus sui erroris summa reverentia et custodia venerantes, soli etiam Dominicæ sepulcri templo, ejusque cultoribus Christianis parebant, propter tributa, quæ ex oblatione fidelium assidue eis solvebantur, una cum ecclesia S. Mariæ ad Latinos, quæ etiam tributaria erat. In reliqua vero oratoria urbis sanctæ tam Turci quam Sarraceni suam tyrannidem nimia strage exercuerunt, prorsus ab eis catholicos cultores exterminantes. Ad hoc denique templum Domini, ut prædictum est, iter suum Tankrado convertente præ avaritia sibi propalatae pecuniæ; aliis vero ad præsidium turris David fugitivos velocitè insequentibus, cunctisque principibus rebus et ædificiis Turcicis inhiantibus, universoque vulgo ad palatium Salomonis tendente, et eadem nimiam crudeliter in Sarracenos operante, dux Godefridus ab omni strage se abstinens, mox tribus tantum suorum secum retentis, Baldrico, Adelbolto et Stabulone, exutus C lorica, et lanæ veste indutus, nudatis pedibus muros egressus, in circuitu urbis cum humilitate processit, et per eam portam quæ respicit ad montem Olivarum introiens, Sepulcro Domini nostri Jesu Christi, Filii Dei vivi, præsentatus est, in lacrymis, orationibus et divinis persistens laudibus, et Deo gratias agens quia videre meruit quod illi semper fuit summo desiderio.

CAP. XXVI. — *Visio cujusdam de duce.*

Nam pio ducis proposito impleto, somnii hujus visio completa veraciter comprobatur. Ante viæ hujus initium cum sæpe idem dux suspiria traheret, sui que animi optio ante omnia esset visitare sanctam civitatem Jerusalem, et videre sepulcrum Domini Jesu, ac sæpe privatis famulis cordis sui aperiret intentionem, cuidam de familiaribus suis, Stabuloni videlicet, in hunc modum ostensa est visio. Videbat idem scalam auream a cœlesti axe proceræ longitudinis usque ad terram porrectam, quam ipse dux, nimio desiderio fervens, cum quodam poculi sui provisore, Rothardo nomine, lucernam in manu ferente, conscendere conatus est. Sed provisor jam media scala consistente, lucerna, quam gestabat in manu illius, exstinguitur, et medius gradus scale, per quam ad supernum cœli solium scandebat, graviter læsus et attritus est. Sic provisor poculi ad inferiora reversus, præ formidine ultra ad cœlestem portam cum duce pervenire non potuit ac pulsare. At Stabulo, cujus est ista visio, lucernam exstinctam reaccendens, sca-

iam, qua pincerna indignus attolli non meruit, fiducialiter conscendit, et lucernam ultra indeficientem ferens, cum ipso duce cœli penetravit ad aulam, ubi mensa illis parata, et omni deliciarum dulcedine cumulata reperta est. Ad hanc denique dux cum electis et ea dignis recumbens, de omni quæ aderat dulcedinis suavitate partitus est.

CAP. XXVII. — *Interpretatio somnii.*

Quid per hanc scalam ad cœli palatium ducentem, nisi via quam dux tota mentis intentione apprehendit ad urbem Jerusalem, quæ porta est cœlestis patriæ, significatur? Ex auro enim purissimo erat scala; quia ad hanc viam et cœli portam puro corde et perfecta humilitate veniendum. Media autem scala provisoris poculi lucerna exstinguitur, gradus læsus deficit, ascensus negatur, quia opus et onus viæ sanctæ, quod bona et pura voluntate una cum duce devovit, medio labore deseruit cum plurimis, sicut audivistis. Propter diffidentiam enim et imminentes angustias a duce subtractus est Antiochiæ, et sic apostata factus, ad aratrum reversus est miseriarum, nec ultra per scalam cum duce cœli introiens januam, sanctorum mensa dignus fuit participari. Stabulo vero ducis camerarius, lucernam ab ipsius manu suscipiens, reaccendit, quia voluntatem bonam viæ hujus quam primum assumpsit fortiter retinuit, et inter diversas mentis vacillationes lampade benevolentiae reaccensa, reflagranti voto firmiter hæsit; sicque insolubili gradu scalam cum duce superavit. Insuper illius in omni tribulatione socius stabilis, et famulus existens fidelis Dei, eo usque in Jerusalem pervenit, et ad sepulcrum Domini, quod mensa est et desiderium totius dulcedinis sanctorum, intrare meruit et orare.

CAP. XXVIII. — *De avaritia Reymundi et Tankradi, et de nece quorundam gentilium.*

Post hæc duce a sanctuario Dominici sepulcri regresso in letitia cordis et exultatione post perfectam ibi victoriam, et hospitio quiescendi causa declinato, jam toto exercitu sedato a gentilium occisione, et nocte ea oculos universorum præ labore aggravante, quia Jerusalem, civitas Dei viventis, et mater nostra, filiis restituta est in victoria magna sexta feria, in die solemnè divisionis apostolorum, quæ est Idus Julii, comes Reymundus avaritia corruptus, Sarracenos milites, quos in turrim David fuga elapsos obsederat, accepta ingenti pecunia, illæsos abire permisit; omnia autem arma, escas et exuvias eorum cum eodem præsidio retinuit. Proxima ab hinc die Sabbati clarescente, quidam Sarracenorum spe vite in summitatem lecti domus præcelsæ Salomonis ab armis elapsi, circiter trecenti confugerant. Qui multa prece pro vita flagitantes, in mortis articulo positi, nullius fiducia aut promissione audebant descendere, quousque vexillum Tankradi, in signum protectionis vivendi susceperunt. Sed minime misellis profuit. Nam plurimis super hoc indignantibus, et Christianis furore commotis, ne unus quidem illorum evasit.

A CAP. XXIX. — *Ubi consilio majorum ira Tankradi sedatur.*

Tankradus, miles gloriosus, super hac sibi illata injuria vehementi ira succensus est, nec sine discordia et gravi ultione furor illius quievisset, nisi consilium et sententia majorum ac prudentium illius animum his mitigasset verbis: « Jerusalem civitas Dei excelsi, ut universi nostis, magna difficultate et non sine damno nostrorum recuperata, propriis filiis hodie restituta est, et liberata de manu regis Babylonie, jugoque Turcorum. Sed modo cavendum est ne avaritia aut pigritia vel misericordia erga inimicos habita, hanc amittamus, captivis, et adhuc residuis in urbe gentilibus, parentes. Nam si forte a rege Babylonie in multitudine gravi occupati fuerimus, subito ab intus et extra impugnabimur; sicque in perpetuum exsilium transportabimur. Uade primum et fidele nobis videtur consilium, quatenus universi Sarraceni et gentiles, qui captivi tenentur, pecunia redimendi aut redempti, sine dilatione in gladio corruant, ne fraude aut ingenio illorum nobis aliqua occurrant adversa. »

CAP. XXX. — *Interfectio superstitum gentilium.*

Consilio hoc accepto, tertio die post victoriam egressa est sententia a majoribus: et ecce universi arma rapiunt, et miserabili cæde in omne vulgus gentilium, quod adhuc erat residuum, exsurgunt, alios producentes e vineclis et decollantes, alios per vicos et plateas civitatis inventos trucidantes, quibus antea causa pecunie aut humana pietate pepercerunt. Puellas vero, mulieres, matronas nobiles et fetas cum puellis tenellis detrucebant aut lapidibus obruebant, in nullis aliquam considerantes ætatem. Econtra puellæ, mulieres, matrone metu momentaneæ mortis angustiatae et horrore gravissimæ necis concussæ, Christianos in jugulum utriusque sexus debacchantes ac sævientes, medios pro liberanda vita amplexabantur, quædam pedibus eorum advolvebantur, de vita et salute sua illos nimium miserando fletu et ejulatu sollicitantes. Pueri vero quinquennes aut triennes matrum patrumque crudelium casum intuentes, una miserum clamorem et fletum multiplicabant. Sed frustra hæc pietatis et misericordiæ signa fiebant. Nam Christiani sic neci totum laxaverant animum, ut non sugens masculus aut femina, nedum infans unius anni vivens manum percussoris evaderet. Unde plateæ totius civitatis Jerusalem corporibus extinctis virorum et mulierum lacerisque membris infantium adeo stratiæ et opertiæ fuisse referuntur, ut non solum in vicis, solis et palatiis, sed etiam in locis desertæ solitudinis copia occisorum reperiretur innumerabilis.

CAP. XXXI. — *De anteriore Turcorum dominio in urbe Jerusalem.*

A die autem, qua urbs sancta a Sarracenis obsessa, munita ac defensa fuit, usque ad hanc diem qua capta et victa suisque restituta est, nullus Turcorum in ea repertus est, qui paulo ante hanc vi invadentes, multo tempore obinuerant, et gravia tri-

buta tam a Sarracenis quam peregrinis Christi et A indigenis fidelibus exigebant. Trecenti Turci erant, qui civitatem sanctam captivaverant, longo tempore in ea dominati; plurimis in circuitu urbibus Syriæ et Palæstinæ regionis illis tributariis factis, quas rex Babylonæ cum Jerusalem quondam subditas et regno suo appendentes potenter obtinere solebat. Nunc, ut audistis, Christianorum exercitu in obsidione Antiochiæ post captam Nicæam ordinato, idem rex Babylonæ, audita gloria, virtute ac victoria Christianorum principum, et Turcorum humiliatione, in urbe Jerusalem, quam amiserat, trecentos Turcos in apparatu et exercitu copioso obsedit. Quos plurimo assultu et manganarum impetu expugnatos fatigavit, multum obsistentes ac repugnantes, sed non sine magno suorum detrimento.

CAP. XXXII. — *Quomodo Turci eliminati sint. et de mendosa Babylonici regis promissione.*

Erat autem Solymanus, princeps et caput horum Turcorum, miles ferocissimus, semper regi Babylonæ et ejus regno adversarius. Tandem Turci cum principe suo, videntes manum suorum exiguam pondus belli et tot millium assultus tolerare non posse, data mutuo fide et dextris de vita et salute sua, impetraverunt, quatenus urbem reddentes, pacifico exirent, et conductum ipsius regis usque in Damascum haberent, in qua princeps magnificus Dominiani frater dominari perhibetur, qui nunc cum præfatis Turcis ab urbe Jerusalem ejectus est. His ejectis et conductum regis usque in Damascum habentibus, rex Jerusalem ingressus, templum Domini C juxta ritum gentilium summa reverentia et humilitate subiit. Deinde templum Domini sepulcri cum omni habitu religionis gentilis introivit, omnia pacifice perlustrans, et nullum Christianorum a fide et ordine sui ritus avertens. Dehinc reversus, civitatem fidei custodia disposuit; turrin vero David suo satellitio munivit, palatium Salomonis et cætera regalia ædificia et defensoria suo juri mancipavit. Hac itaque civitate ejus subditiore relocata post Turcorum ejectionem, nimium gavisus, sed adhuc Turcos sibi a Damasco metuens adversari, direxit legatos ad Christianorum principes, circa urbem Antiochiam residentes, referens quomodo ab urbe Jerusalem et regno suo Turcos ejecerit, et quia in omnibus eorum voluntati de urbe sancta satisfacere voluerit, et de fide Christi Christianitatisque professione consiliis eorum acquiescere. Sed omnia mentitus et in dolo locutus est. Nam urbis introitum peregrinis negavit omni armorum defensione et militum virtute, qua poterat, donec cælestis Regis auxilio, Sarracenis, ut audistis, crudeli nece peremptis, nunc intromissi sunt.

CAP. XXXIII. — *Promotio gloriosi ducis in Jerusalem.*

Hac vero miseranda strage Sarracenorum completa, in proximo die Dominico fideles et primores Christianorum, inito consilio, dominium urbis et custodiam Domini sepulcri comiti Reymundo dare

decreverunt. Quo renuente, et cæteris universis capitaneis ad id officium electis, Godefridus dux tandem, licet invitus, ad tuendum urbis principatum promovetur. Promotus ergo consilio et benevolentia omnium Christianorum, turrin David regis quam ipse Reymundus, laxatis fugæ Sarracenis, invaserat, requisivit. Sed Reymundus prorsus reddere negavit, donec minis ipsius ducis et Christianorum restituere coactus est. Hujus vero ducis electio et promotio nequaquam humana voluntate facta fuisse credatur; sed totum Dei ordinatione et gratia factum, cum procul dubio ex visione cujusdam boni et veridici militis didicerimus, ante decem annos hujus viæ hunc a Deo electum et constitutum ductorem, principem atque præceptorem Christiani exercitus, B ut præ omnibus primatibus actu, victoria et consiliis beatiorem, et fide ac veritate integriorem.

CAP. XXXIV. — *Somnium cujusdam militis de duce.*

Quadam ergo nocte præfatus miles, Hezelo nomine, de Kinwilre villa, quæ est in rabuario, cum eodem duce in silva quadam quæ vocatur Kettena, venatoria arte fatigatus, facili sopore occupatus est, statimque in spiritu ad montem Sina translatus est, ubi Moyses, famulus Domini, jejunio quadraginta dierum expleto, claritatem gloriæ Dei meruit videre et legem de manu Dei accipere. Super hujus denique montis cacumen videbat prædictum cum timore et mansuetudine facili ascensu attolli, et duos ei in vestibus albis et pontificali ornatu obviam festinare, dicentes: « Quiservo suo et fideli Moysi contulit benedictionem et gratiam, ejusdem benedictionibus Dei viventis replearis, et gratiam in oculis ejus invenias; dux ac præceptor populi sui Christiani in omni fide et veritate constitueris. » Hoc dicto, miles expergefactus a somno, surrexit, et visio subtracta est.

CAP. XXXV. — *Solutio somnii.*

Quid in hac visione considerandum, nisi quod in spiritu et lenitate Moysi surgeret dux spiritualis Israel, a Deo præordinatus et princeps populi constitutus? Unde hanc visionem et benedictionem vere et manifeste in eo adimpletam cognoscimus; quia revera, cum plurimi principes ac potentes, episcopi et comites, filiique regum, viam hanc ante illum et post eum institerint, Christianorumque exercitus D ductores fuerint, nequaquam prosperum iter fecit illis Deus, aut sui desiderii compotes facti sunt; verum a regibus et barbaris nationibus multa illis adversa, et universo illorum exercitui, illata sunt; quia non erant illi per quos salus veniret in Israel. At, duce Godefrido post universos præmissos viam insistente, desperatique exercitus duce ac principe existente, omnia adversa in prospera sunt mutata; nec fuit quod impediret viam, aut quæ noceret adversitas, nec nisi in sceleratis et transgressoribus inventa fuit iniquitas; inventa vero iniquitate, ex justitia vera Dei subsecuta est ultio, qua et sanctificata est legio. Et sic filii castigati nunc fame, nunc gladio, tandem felices et mundi ab inquinamentis

cum duce et principe suo beatum desiderium ex-
plentes, urbem sanctam Jerusalem intrare merue-
runt, ac Domini sepulcrum adoraverunt; mœnia
etiam possidentes ex Dei providentia et voluntate,
hunc urbis rectorem ac populi præceptorem glorio-
sissime præfecerunt.

CAP. XXXVI. — *Item visio cujusdam Aquensis clerici
de duce.*

Præterea revelatum est cuidam fratri catholico et
canonico S. Mariæ Aquisgrani, Giselberto nomine,
in septimo mense discessionis ac peregrinationis
ejusdem ducis, quod caput omnium et princeps futu-
rus esset in Jerusalem a Deo præscitus et consti-
tutus. Videbatur enim fratri adhuc somno dedito
quod præfatus dux in sole potenter sedere accepis-
set, et ex omni genere avium quæ sub cælo sunt, in B
circuito illius infinitæ copię confluxissent, quarum
pars paulatim avolando minui cœpit; amplior vero
pars fixa et immobilis a dextris et sinistris rema-
nebat: post hæc sol a radiis suæ claritatis maxima
ex parte obscuratus est, sedesque ducis brevi inter-
vallo prorsus deleta, et tota fere avium multitudo
quæ remanserat avolavit.

CAP. XXXVII. — *Explanatio visionis.*

In sole sedem dux accepit, cum in solio regni Je-
rusalem promoveretur, quæ omnes mundi superat
civitates nomine et sanctitate, sicut sol sua claritate
universas cœli stellas: quam Jesus Christus, Dei
vivi Filius, qui verus est sol justitiæ, sua illustravit
et exaltavit Deitate, quando in ea crucifixus, pas- C
sus, mortuus et sepultus, tertia die resurrexit a
mortuis, suisque dilectoribus apparuit vivus. Con-
gregatæ sunt aves cœli circa sedentem, cum de
universis regnis Christianorum parvi et magni, no-
biles et ignobiles, illi associati et subditi facti sunt.
Avolaverunt aves, cum plurima peregrinorum mul-
titude ad terram cognationis suæ ex illius consensu
et licentia reversa est. Sed plurimæ aves fixæ et im-
mobiles permanserunt, cum multi pio amore illius
inmodati et familiari ejus allocutione delectati, cum
eo ultra remanere decreverunt. Post hæc brevi in-
tervallo sol obscuratur, sedes ducis aufertur, cum
Jerusalem post paululum temporis viduata, tam
magnifico principe mortuo, multum obscurata est a
fama et gloria sua, multisque militibus et belligeris D
viris in illius casu attenuata.

CAP. XXXVIII. — *Qualiter inventa sit portio ligni
salutaris.*

Horum somniorum præsignatione ex Dei ordina-
tione populique Christiani benevolentia, Godefrido
ad principem et rectorem suorum confratrum in
solio regni Jerusalem exaltato, quidam fidelissimus
Christianus, urbis indigena, lege Christi pleniter
instructus, crucem quamdam semiulnæ auro vesti-
tam, cui Dominici ligni particula in medio erat in-
serta, sed fabrilis operis expertus et nuda, indicavit
se abscondisse in loco humili et pulverulento desertæ
domus, propter metum Sarracenorum, ne in hoc
urbine obsidionis inventa eadem crux auro spolia-

retur, et lignum Dominicum ab his indigno tracta-
retur. Hac sancta revelatione signi Dominici universi
lætati fideles qui aderant, in omni abstinencia pura
et disciplina, sexta feria, quæ est dies Dominicæ Pas-
sionis, processione honorifica clerus et populus con-
venerunt ad locum, ubi absconditum fuit lignum
venerabile. Quod cum timore et reverentia susce-
perunt, ad templum Dominici sepulcri cum omni
devotione hymnorumque modulatione ferre, et ibi-
dem collocare decreverunt.

CAP. XXXIX. — *De obitu patriarchæ Hierosolymi-
tani.*

Post hæc placuit universo cœtui fidelium, et vi-
sum est utile acceptumque coram Deo, quoniam
universitas gentilium ab urbe sancta exterminata
est et sacrilegi ritus; Godefridus quoque princeps
Christianorum in throno Jerusalem exaltatus ad
protegendam urbem ejusque habitatores, ut pastor
etiam et patriarcha restitueretur, qui gregi fidelium
sanctæque præsesset Ecclesiæ. Nam viduata erat
pastore suo, patriarcha, viro sanctissimo, in insula
Cypro tempore obsidionis Jerusalem, ex hac luce
subtracto. Migravit idem patriarcha ab Jerusalem et
sepulcro Domini, audito adventu et sedē Christia-
norum circa mœnia Anthiochiæ, profectus ad insulam
Cyprum propter minas Turcorum et importunitatem
Sarracenorum. Fuit quippe vir grandævus et fidelis
Christi servus, qui a prædicta insula plurima chari-
tatis dona duci Godefrido cæterisque principibus
misit in initio obsidionis Jerusalem, interdum fru-
ctum arboris, qui dicitur malum granatum, inter-
dum pretiosa poma cedrorum Libani, interdum
pavones saginatos aut laudabile vinum, et quæcum-
que juxta possibilitatem suam consequi poterat,
sperans, sub iisdem principibus adhuc sancta eccle-
sia restaurata, pacifice et secure ad sepulcrum Do-
mini nostri Jesu Christi, Flii Dei vivi servire atque
præesse. Sed recuperata a fidelibus urbe Jerusalem
et sacra illius ecclesia renovata, Christianissimus
patriarcha e vita discessit, sicque ecclesia suo pa-
store viduata remansit. Quapropter consilio inter
Christianorum principes habito et sæpius discusso,
ut prædictum est, quis tanto viro succederet non
aliquis repertus est tanto honore et divino regimine
dignus. Ideoque dilatio facta est donec inveniretur
aliquis qui ad hoc pontificale officium foret idoneus:
et tantum Arnolfum de Rohes, clericum miræ pru-
dentia et facundia, cancellarium sanctæ Ecclesiæ
Hierosolymitanæ, procuratorem sanctarum reliquia-
rum et custodem eleemosynarum fidelium constitue-
runt.

CAP. XL. — *De clericis et campanarum signis apud
Dominicum sepulcrum institutis.*

Promoto nunc Arnolfo ad hanc dignitatem sanctæ
et novæ ecclesiæ, donec eligeretur patriarcha Deo
et populo acceptabilis, placuit summo principi Je-
rusalem, duci Godefrido, necnon et cæteris omni-
bus, ut templo Dominici sepulcri viginti fratres in
Christo divini cultores officii constituerentur, qui

psallens Domino Deo viventi in laudibus et hymnis A psallerent, hostiam corporis et sanguinis Jesu Christi devote immolarent, deinde quotidianam sustentationem de oblatione fidelium constitutam suscipere. Sic divino decenter obsequio restaurato a duce catholico Christianisque principibus, campanas ex aere caeterisque metallis fieri jusserunt, quarum signum fratres dum caperent, mox ad ecclesiam laudes psalmodiarum missarumque vota celebraturi festinarent, et populus haec auditorus una properaret. Non enim hujuscemodi soni aut signa visa vel audita sunt ante hos dies in Jerusalem.

CAP. XLI. — *Quomodo dux copias hostium occurrerit.*

Dehinc curriculo quinque hebdomadarum transacto, dux Godefridus, audita fama gentilium, munita urbe et turri David fidei custodia, assumptis secum sociis, Roberto Flandrensi et Tankrado, profectus est in campestria Ascalonis, audire et intelligere de rebus et consiliis gentilium. Ubi fortuito sibi nuntius occurrit, referens quod Meravis, secundus a rege Babyloniae, et universa multitudo gentilium, ut arena maris innumerabilis, ex mandato regis jam ad Ascalonem navigio descenderunt, arma, escas et armenta infinita adduxerunt, omnemque belli apparatus copiosum, et quod urbem Jerusalem et exules Christianos obsidere decreverunt. Gens enim publicanorum, et gens nigerrimae cutis de terra Aethiopiae, dicta vulgariter Azepart, et omnes barbarae nationes quae erant de regno Babyloniae illuc ad urbem Ascalonem conventum habere statuerunt. Dux vero Godefridus et qui cum eo erant, Robertus Flandrensis, Tankradus et Eustachius, frater ducis, comperta fama adventantium copiarum armorumque gentilium, juxta montana quae procedunt ab Jerusalem hospitati sunt. Deinde, missa legatione comiti Reymundo Jerusalem et Roberto Northmannorum principi, omnia aperiri jubent: Quanta scilicet collectio gentilium Ascalonem occupaverit, et viam usque Jerusalem habere constituerit. Unde eosdem principes cum omni manu equitum et peditum ad resistendum infidelibus accersunt. Petrum vero Eremitam et Arnolfum, quem cancellarium ac custodem sepulcri Domini constituerant, cum ligno Domini adesse monuerunt ad Ascalonem in occursum turmis infidelium sine aliqua dilatione; sed paucos tamen fideles in tuitione ac defensione urbis remanere decreverunt.

CAP. XLII. — *Populus a praeda gentilium praemunitus abstinet.*

His ita dispositis et exercitu per urbem diffuso, admoniti ex legatione ducis et comprimorum, equos et arma brevi intervallo deposita reparant et resumunt, et iter in cornibus, et tubis, et musicis, et citharis omnique voce exultationis et laetitia per montana insistentes, duci Godefrido in terminis Ascalonis residenti conjuncti sunt, per prata et loca campestria hospitati. Solus comes Reymundus, adhuc stimulo invidiae saeviens adversus ducem Godefridum, eo quod turrim David amiserat, invitatus venire

noluit cum omni manu suorum sequacium, donec denuo a duce cunctisque principibus minis pulsatus et admonitus, tandem et consilio suorum et blanditiis fidelium virorum, exurgens atque per montana regia via incedens, cum ingenti manu suorum duci et praedictis principibus in campestribus associatus est. Armenta, cameli, asini, boves, buffi et omne genus domestici pecoris a Sarracenis in iisdem campestribus in multitudine gravi dolose praemissa erant et dispersa, ut populus Christianus ex concupiscentia raperet et cogeret, praedaeque animum adverteret, ut, sic rapinis impeditus, facilius ab hoste superaretur. Sed quidam nobilissimus ex Sarracenis, quondam urbis Rametis praefectus, qui pacem et foedus, superata Jerusalem, cum duce iit, nunc in auxilium ipsius ducis Godefridi, licet gentilis, fidei intentione adveniens, dolositatem Babyloniorum enucleat, dicens: Armenta non aliam ob causam Sarracenos, Arabes cunctosque gentiles praemisissent nisi ut peregrinos impedirent, quo magis praedae quam defensionem studerent. Haec praemonitione gentilis principis dux et universi rectores Christiani exercitus rem praecaventem, edictum in omni catholica legione statuunt, ut, quicumque de peregrinis praedam ante praedium contigerit, auribus et naribus truncatus puniatur. Juxta verbum et edictum istud omnes a vetito manus continuerunt, solum quod victui haec nocte sufficeret contraxerunt.

CAP. XLIII. — *Praefecto gentili dux exponit cur populus pergat ad praedium.*

Altera autem die, prima aurora radiante, universus populus Dei vivi bello armatur, in voce exultationis et omnidulci modulatione jucunditatis, citharis et musicis, tanquam ad convivium pergentes, laetati sanctae crucis signaculo ab Arnolfo, Petro caeterisque sacerdotibus muniti et signati, confessionis puritate confortati sunt, sub quorum anathemate rursus praeda et aliqua rapina ante agoneum interdicta est. Praefectus autem civitatis Rametis videns populum in tibis, citharis, musicarumque sonis, ac voce exultationis jucundari et psallere, tanquam ad epulas omnium deliciarum invitati essent, admiratus est vehementer, et ducem super his sciscitatur, dicens: « Miror, et sufficienter mirari nequeo, unde populus hic in tanta laetitia in voce exultationis gloriatur, quasi ad convivium iturus, cura hodie mors illi praesens sit, et praesens martyrium universos praestoletur, et varius sit eventus belli; atque multa nunc et intolerabilis virtus adversariorum congregata, non procul hinc castra sua locaverit. » Ad haec dux, fide Christi plenus et spiritali responsione instructus, sciscitanti viro super his sapienter exposuit, cur in spe hodiernae mortis praesentisque praedii, ingenti gaudio dulcique melodia Christianus populus delectaretur. Dicebat enim: « Populus hic, quem vides et audis in voce exultationis adversus inimicos properare, et praedium in nomine Domini Jesu Christi, Filii Dei vivi, committere, scito quod certus est hodie de corona regni

colorum: et quia ad mellorem transibit vitam, in A qua primum feliciter incipiet vivere, si pro eius nomine et gratia in hoc praelio mori meruerit. Ideo in gaudium et jubilationem cor nostrum erigitur; quia si forte corruerimus in manu inimicorum, potestatem habet Dominus Jesus, Deus noster, animas nostras in paradiso gloriae suae collocare. Idcirco non timeamus mortem ante inimicorum impetum; quia certi sumus post temporalem mortem, de certa illius retributione. Hoc vero signum sanctae crucis quo muniamur et sanctificamur, procul debio spirituale nobis scutum est contra jacula inimicorum, et in eodem sperantes, tutius adversus pericula cuncta stare audemus. In hoc utique ligno sanctae crucis redempti sumus de manu mortis et inferni ac potestate angeli nequam. Et in sanguine Domini nostri Jesu Christi, Filii Dei vivi, ab omni inquinamento veteris erroris emundati, fiduciam habemus vite aeternae.

CAP. XLIV. — *Plebs Christianorum cruce signata in occursum pergat armatis.*

Ducis responsione audita, rogatur per perennis vite instructionem supra dictus gentilis, ut cum et ipse causa Christianissimi ducis et catholici populi contra gentem et confratres suos pugnaturus esset, eodem sanctae crucis signaculo muniatur et sanctificetur, quatenus fide et spe ejusdem sanctae crucis et crucifixi incolomis ab armis et inimicorum insidiis conservaretur. Utrum autem statim aut post bellum baptismum suscepit incertum habemus, praeter quod quidam profitentur quod, visa virtute et victoria Christianorum, baptismi gratiam perceperit. Hujus vero sanctae crucis signaculo de manu Arnolphi universo coetu Christianorum una cum gentili principe sanctificato, ad arma sumenda, loricas induendas, acies ordinandas et vexilla in hastis extollenda omnium sit labor et intentio. Nulla armentorum et vetiti gregis sit concupiscentia, sed praemissi greges et armenta ad decipiendos fideles Christi, splendore armorum, galearum clypeorumque stupescunt, et vehementi strepitu ac clamore exercitus attoniti, admirantur. Unde erectis auribus stupefacti, et immobiles diu persistentes, tandem sociantur equitibus et pedibus, et sic armatis permisti cuneis, cum euntibus ibant, et cum stantibus stabant, atque nubem pulveris multiplicantes, Sarracenis rem ignorantibus et cum sua multitudine copiosa a longe stantibus, timorem asperserunt.

CAP. XLV. — *Qualiter fuerit eorum acies ordinata.*

Christianis deinde a montanis egressis et in valle ac loco campestri consistentibus, ubi Sarracenorum, Arabum, Maurorum, publicanorum tentoria fixa erant et acies ordinatae, greges et universa armenta, quae nemo dinumerare poterat, sponte segregata et directa sunt sine rectoribus et sine magistris ad locum satis vicini pascui, ac si divino nutu praemunita et jussa ultro cuneis catholicis cederent, ne forte eis impedimentum fierent, sed ut ibidem in loco pascui persistentes a Christianis post victoriam repe-

ri possent. Nec mora, segregatis pecudibus et visis infidelium turmis, acies Gallorum, sicut constitutae erant, haec in fronte, haec a dextris et sinistris, aliae ad extremum pugnaturae, bello aptantur. Universi vero equites et pedites circa sua signa et vexilla catervatim conferuntur. Godefridus dux, et summus post Dominum dominatorum Jerusalem, cum duobus millibus equitum et tribus peditem in omni armatura loricarum, galearum, clypeorum, lancearum et sagittarum, portas Ascalonis obsedit, ne ulla vis inhabitantium ab urbe hac parte erumperet, Gallosque retro post terga improvisos impugnaret. Comes vero Reymundus a dextris versus per maria spatiosa ac densissima quae extra muros erant cum ingenti manu suorum aciem suam dirigebat ut, bello ingruente, sociis vires et opes augetet, cordaque metu flexa ab instanti sublevaret angustia. Robertus Northmannorum princeps et Robertus Flandrensis, Oliverius de Jussi, Gerhardus de Keresi, Reynardus de Tul, densata fronte acies a sinistris contra Mauros et omne genus gentiliam in campestribus moderabantur ad committendum praelium. Universi autem equites et pedites Christianorum conglobati in signis et vexillis ad resistendam illic pari animo constiterunt.

CAP. XLVI. — *Post altera discrimina pars inimica diffugit.*

Sic utrinque facie ad faciem obsistentibus, crudele bellum inhorruit. Nam Azopart, qui flexis genibus suo more bellum solent committere, praemissi, in fronte belli graviter sagittarum grandine Gallos impugnaverunt, tubis et tympanistris intonantes, ut tam horribili sonitu equos et viros perterritos a bello et locis campestribus absterrerent. Habebant etiam iidem Azopart, viri horridi et terribili, flagella ferrea et saevissima, quibus loricas et clypeos gravi ictu penetrabant, equos in frontibus percutiebant, et sonitum terribilem per universa agmina fidelium faciebant. Gens vero Arabum, et Sarracenorum ac publicanorum nunc lanceis, nunc sagittis, nunc fundibus et omni genere armorum in millibus suis accedentes, adversus Christianorum acies dimicabant, praelia multiplicantes et plurimum diei consummantes. Econtra Christianorum manus exigua adversus tot millia innumerabilia medio involvitur certamine, incessanter praelia conserens et hostes acies atterens et attenuans. Tandem bello ingravato, et gentiliam cuneis Deo opitulante, contritis, totus exercitus regis Babyloniae fugam iniit; et per agrorum planitiem versus maritima dispersus, tendebat a facie cadentis et persequentis.

CAP. XLVII. — *De nece et spoliis occisorum.*

Godefridus dux, Reymundus comes, Eastachius, Tankradus, Cuno de Monte acuto et filius ejus Lambertus, videntes quod gentiliam exercitus et eorum virtus deficiens cedebat, in impetu equorum et vehementi concursu ac clamore pedestris vulgi mediis advolant hostibus; et nimia caede inter eos saevientes, plurimum auxilii fratribus contulerunt. Arabes vero caeteraque gentes, ut perspexerunt quod deinceps bellum sufferre non possent, dispersi

et contriti, per campos et angustas semitas fugam arripiunt. Sed undique ab insequentibus victoriosisque militibus ut miserae pecudes passim perimuntur. Horum infinita pars cum victa cederet, insecutione Christianorum oppressa, spe salutis et causa effugendi, ad naves et maritima contendit. Ubi comes Reymundus casu illis occurrit, quos crudeliter cecidens et insequens, in profundum maris fugientes submergi ad tria millia crebra armorum percussione aretavit. Sarracenorum autem cohortibus sic atroci caede perterritis, et aliis ad mare fugam meditantibus, aliis ad pomaria, plurimis vero portam Ascalonis intrare quærentibus, universi victores Christianorum diffusi sunt per tentoria gentilium, alii rapientes pretiosam purpuram, alii vestes et vasa argentea plurimamque massam utriusque metalli pretiosioris, alii camelos, mulos, equos, dromedarios cum asinis fortissimis; et cuique prædæ, sicut jejuni et longa abstinentia macerati, nunc totius belli inmemores, manus suas inferebant.

CAP. XLVIII. — *Populus rapinis inhians sternitur, manus continens superior efficitur.*

At gentiles, quorum innumerabilis multitudo adhuc in littore maris et campestribus locis abundabat, videntes quomodo populus Gallie rapinis et prædis tetus inhiabat et ab insecutione cessaverat, usquequaque relictis sociis, et signo tubarum et cornicinum readunatis viribus suorum, viros prædæ intentos et belli oblitos, viriliter incurrant, gravi strage perimentes incautos, totamque victoriam Christianorum eruentam reddidissent, nisi dux Godefridus, princeps summus Jerusalem, qui versus montana extremas acies dirigebat, periculum illorum considerans, et quia avaritia essent caecati, sine mora in faciem inimicorum advolans, prædæ prohibuisset universosque cum jurgio ad defensionem sic hortatus fuisset, dicens: «O viri rebelles et incorrigibiles, quis vos fascinavit, ut ad prædæ vitæ et illicitam manus vestræ converterentur, donec inimici vestri, Deo auxiliante, in gladio corruissent! Eia, relinquitæ prædæ, et hostibus insistite, et nolite cedere nunc insurgentibus, et amaram de vobis vindictam quærentibus.» Dixit, et medias perrumpens acies strictis macronibus, in manu suorum sequentium grave hostium reddidit exterminium; et tunc universos a prædæ revocatos secum accivit in opus belli repetiti. Rursus superati gentiles terga vertunt, ab armorum creberrimis ictibus ad Ascalonis urbem fugam maturantes.

CAP. XLIX. — *Item de nece perditorum.*

Dux vero et qui cum eo erant, fugientes persequuntur tam equites quam pedites, et nullo intervallo a tergo adversariorum abfuerunt; sed in caede gravissima persequentes, usque ad portam Ascalonis eos persecuti sunt. Fortunati qui in portam recepti sunt, aut intronitti potuerunt. Nam tanta pressura fugiendi et intrandi Sarracenis in ipsis foribus urbis fuisse refertur, ut duo millia et amplius occisorum et suffocatorum sub pedibus intran-

tium hominum, equorum et mulorum in foribus et ante fores extincta perierint. Postremi vero et in fuga tardiores, videntes hinc et hinc angustias animæ suæ et difficilem portarum introitum, et in hoc horrore armorum januis clausis se ab urbe exclusos, arbores palmarum, alii ramos olivarum aut ficorum conscendere properabant, ut saltem ramorum foliorumque densitate latere vel liberari possent. Sed pedites Christiani nimium propinquæ, miseros in arboribus visos et patefactos subito sagitta transfigebant, et quasi aves volatili telo percussas, ab ipsis arborum ramis moribundos humi procumbere, plurimumque terræ cogebant operire.

CAP. L. — *Quando prælium hoc commissum sit, et de ibidem gestis.*

Sexta feria, pridie Idus Augusti mensis, commissum est hoc prælium a viginti millibus Christianorum adversus trecenta millia gentilium, Sarracenorum, Arabum, publicanorum, Maurorum de terra Æthiopiæ. Quorum triginta millia in aperta camporum planitie cecidisse nobis retulerunt, qui in eodem certamine præsentibus adfuerunt, præter duo millia suffocatorum et occisorum in porta urbis, et absque his qui, armorum pericula vitare existimantes, undis abyssi maris submersi sine numero perierunt. Nulli vero Christianorum viri nominati illuc ceciderunt, præter paucos pedestris vulgi, ut procul dubio a veridicis fratribus compertum est. Hac fuga et contritione gentilium ac Christianorum victoria, longissima hasta argento aperta per totum, quod vocant Standart, et quæ regis Babylonie exercitui signum præferrebat, et circa quam præcipua virtus densabatur, ad quam victi et dissipati revertebantur, capta est a Roberto Northmannorum principe, et in templum Domini sepulchri transmissa, et usque in hodiernum diem ob memoriam victoriæ Christianorum attitulata est. Nunc ergo hac bellorum tempestate sedata, atque Meravi, qui secundus a rege in omni decreto et consilio habetur, cum tota gente sua triumphato, Christianis lætitiæ prædæ tam in tentoriis quam armentis, camelis, bullis, asinis, ovibus, hircis, bobus, cunctisque rebus tribuitur. Quibus plurimi onusti et refocillati, tota nocte gradientes, in gaudio cordis et voce exultationis Jerusalem reversi sunt, ante sepulchrum sanctissimum Deo laudes et gratias super omnibus referentes quæ eis prospere et gloriose acciderunt.

CAP. LI. — *Comes Reymundus Ascalonem et Asur contra Christianos consilio suo obfirmat.*

Dux Godefridus, readunatis sociis equitum et peditum circiter duo millia, urbis Ascalonis portas in omni latere obsedit, ut cives et milites ex nova caede et recenti victoria stupefacti ac trementes civitatem redderent, ultra desperantes regis Babylonie auxilium, cum totius regni sui virtus congregata vehementer nunc attrita fuerit et dissipata. Verum ubi aliquid noctis processit, plurimumque consilii Ascalonitæ de urbis redditione et vitæ intercessione iniissent, comes Reymundus, invidus omnis gloriæ ducis Godefridi propter turrim David, quam amise-

rat, Sarracenorum civibus occultam in hunc modum misit legationem: « Estote viri fortissimi, et minis ducis Godefridi ne terreamini, urbem in manus ejus reddentes; quia universi principes nostri reditum in terram cognationis suæ post peractum bellum habere decreverunt; et exiguam manum pugnatorum hac nocte circa urbem cum illo remanere sciat. » Hac comitis legatione et solamine cives ac milites animati, et a redditione urbis et dandis dextris aversi, orto sole, in mœnibus ad defensionem constituerunt, sagittis, fundibulis, omnique armorum genere ducem cum suis ab obsidione urbis arcentes. Dux autem visa illorum audacia et repugnatione, et quia de omnibus suis non amplius quam septingenti equites secum remanserant, et quia instinctu et suasu ejusdem comitis universi principes abierant, in littore maris viam continuantes, movit et ipse castra ab obsidione, via regia secus maritima usque ad civitatem Assur præcedentes comprimores consecutus. Illic comes Reymundus per diei unius et noctis spatium obsidionem circa civitatem Assur egerat, arbitrans ex nova cæde et recenti victoria cives concussos urbem in manu ejus reddituros. Plurimas etiam minas et terrores civibus inferens, interdum vitam et salutem et omnem gratiam ab eo consequi, si redderent urbem, promittebat. Sed ducis Godefridi adventu comperto, conscius doli adversus eum quem per invidiam fecerat, cum omni comitatu suo ab obsidione Assur recessit, hortatus cives ne Godefridum expavescerent, et ne aliqua minarum illatione aut bellico impetu urbem illi aperirent, plurimum contestans quia nullus principum qui præcesserant, illi ad auxilium rediret.

CAP. LII. — Dux et comes Reymundus pacificantur.

Taliter cives adhortatus ad impedimentum ducis, iter maturavit, et in regione, quæ est inter Cæsaream et urbem Caiphas, juxta fluvium quemdam dulcis aquæ, Roberto Flandrensi, et æquivoco suo, Roberto Northmannorum principi, cæterisque primoribus associatus est. Godefridus dux ad Assur veniens, civitatem per diem obsedit, si forte aliquo eventu aut timore Assyriis incusso, in manu ejus traderetur. Sed Reymundi suasionem et attestationem hos sicut Ascalonitas rebelles ac resistentes inveniens, tristi animo divertit ab urbe, et admonivit socios ut Reymundum in castris impeterent, et omne nefas, quod adversus se egerat, in caput illius redderent. Qui statim loriceis induti, dum vexillis erectis in castra veniunt, et in comitem animo irato tendere disposuissent, Reymundus vero pariter ex providentia armatus ad resistendum illi occurrere decrevisset, Robertus Flandrensis et cæteri viri magnifici intervenerunt, viros graviter arguerunt, quos tandem utrinque multo conatu placatos in concordia re-duxerunt.

CAP. LIII. — Principibus repatriare cupientibus dux valedicit, et cives Assur duci confederantur.

Jam Deo et Domino nostro Jesu Christo favente, his in concordiam reductis, Robertus Flandrensis,

A Robertus princeps Northmannorum, Reymundus pariter de Provincia et universi principes reditus sui intentionem duci aperiunt, ac benevolam in omnibus quæ habebant in animo humili et mansueto habito colloquio invenerunt. Dux vero in cunctis voluntati fratrum satisfaciens, Jerusalem remeare decrevit, eo quod potestas urbis in tuitione et defensione ipsius collata sit; et diu colla sociorum amplexans, et omnes benigne deosculans, obnixè cum lacrymis precatur eos in bono commendans ut sui memores existant, et confratres Christianos admoneant, quatenus ad Domini sepulcrum venire non dubitent, ac sibi cæterisque consociis in exilio remanentibus, auxilio de die in diem adversus tot barbaras nationes concurrant. Viri vero et cives **B** Assur, audito quod dux remeabat, et cum Reymundo cæterisque in concordiam redierat, de salute urbis et pace foedus cum duce pepigerunt, obsides tributorum et civitatis constituentes illi. Ipsi pariter ab eodem duce pro stabilitate fidei et pacis Gerhardum sibi devotum militem, ortum de castello Avennis, obsidem susceperunt.

CAP. LIV. — De cæteris fidelibus repatriantibus.

Et ecce tot præliis, tot laboribus omnibus sæculis inauditis in victoria et bono fine completis, duce quoque et universis sociis mutuo commendatis, magni et pusilli, primores et subditi, in terram natalitatis suæ reditum parant a diutino exilio, et palmas victoriæ in manu sua referunt, præ nimia pietate lacrymis affluentes super fratribus in exilio relictis. Quibus, osculo dilectionis dato, valedicentes, **C** viam remensi sunt per easdem civitates et montium difficultates juxta mare Palæstinum, qua et venerant in Jerusalem: ubi illis ab omnibus prædictis civitatibus, Ptolemaide, Tyro, Sidone, Triple, Baurim et reliquis civitatibus, licentia concessa est vendendi et emendi vitæ necessaria. Ab omni denique impetu et insidiis a facie eorum omnes gentes urbesque carum quieverunt, pavidæ et tremefactæ super contritione regis Babylonis et victoria quæ ipsis fidelibus a Deo vivente collata est. Sic igitur secure et pacifice loca hæc transeuntes, pauca quidem arma habentes, sed palmas in signum victoriæ manibus portantes, in regionem civitatis Gybel frugibus et vineis opulentissimam declinaverunt: ubi procul a mœnibus urbis propter loca rivis et pascuis commoda, aperta camporum planitie, tabernacula extendentes, duobus diebus bonis uberrimis terræ illius delectati sunt.

CAP. LV. — Boemundus Laodiceam, Christianorum urbem, obsedit.

His itaque in locis dum moram facerent, nuntiatum est illis quomodo Boemundus, avaritia aggregandi et acquirendi insaturatus, Laodiceam, urbem et habitationem catholicorum Græcorum, longa obsidione occupasset; turresque duas civitatis, in littore maris sitas, magistras urbis a nautis tributa exigentis, jam captas invasisset auxilio et navali assultu Pisanorum et Genuensium; custodesque catholicos

alios trucidasset, alios visu excaecatos ab ipsarum A
 arce eiecisset. Sed Pisani et Genuenses non nimium
 super his injuriis criminandi sunt: nam ex ore
 Boemundi longe aliter quam res esset intellexerunt.
 Unde falsa illius adhortatione ducentis navibus præ-
 dictas turres vallaverunt, et malis navium procerâ
 longitudine nubes tangentibus et sportas vimineas
 in summitate affixas continentibus, custodes præsi-
 diorum graviter oppresserunt, creberrimis lapidum
 et sagittarum ictibus a superveniente arbore turres
 et viros impugnantes. Audito enim Pisanorum et
 Genuensium adventu, Boemundus, princeps subro-
 lus et frater avarus, ab Antiochia sex miliaribus
 Laodiceæ vicina illis occurrens, omne malum et
 grande nefas de civibus Laodiceæ referebat: hos
 enim noxios esse Christianorum calumniatores, ut
 sic omnium animos in odium civium et urbis obsi-
 dionem facilius hoc concitaret instinctu. Quare
 factum est ut creduli verbi illius primum turres
 obsidentes, custodes earum in deditioem egerent;
 dehinc turribus sua arte vel vi superatis, urbem
 cingerent. Qui gravi et longo assultu cives vexan-
 tes, jam trans vallum murorum pontes duos poten-
 ter locaverunt, per quos usque ad mœnia facilius
 ipsis pateret accessus, et sic urbs angustiata in
 brevi Boemundo redderetur. In proximo enim fuit
 ut civitas applicitis hujusmodi ingeniis caperetur,
 cives punirentur, et Boemundo omnia injuste tra-
 derentur. Injuste quidem, nam in obsidione Antio-
 chie eadem Laodicea navali obsidione et assultu
 Winemari de Bulonia, piratarum magistri, et quo-
 rundam Christianorum, cum præfatis turribus su-
 perata et capta est. Hi, collectione navium e diversis
 terris et regnis contracta, scilicet ab Antwerpia,
 Tyla, Frisia, Flandria, per mare Provincialibus in terra
 S. Aegidii, de potestate comitis Reymundi, associati,
 navigio in circuitu orbis terræ usque ad ipsam ur-
 bem Laodiceæ appulsi sunt. Quam occupantes et
 expugnantes, Turcos et Sarracenos, injustos domi-
 natores, in ea repertos gladio percusserunt, urbem
 vero et ejus mœnia apprehendentes, comiti Rey-
 mundo cum ipsis turribus post obsidionem Antiochie
 contulerunt. Winemarus, magister et ductor pirata-
 rum, post hæc a Turcopolis et militibus regis Græ-
 corum captus et carceri deputatus est; sed ducis
 Godefridi interventione post plurimum temporis a
 carcere et vinculis eductus est. Comes vero Rey-
 mundus post captionem Antiochie, decreto itinere
 suo in Jerusalem cum cæteris, imperatori Constan-
 tinopolis Laodiceam civitatem Turcis et gentibus
 ereptam restituit et sic fidem inviolatam illi reser-
 vavit, Juraverat enim sibi, foedusque percusserat
 cum eo una cum Godefrido et principibus cæteris,
 de cunctis urbibus, castellis et terris ad regnum
 ipsius pertinentibus, nihil quidquam de omnibus
 retinere aut mentiri. Hac de causa Boemundum prin-
 cipes, ab Jerusalem regressi et in terminis civitatis
 Gybel hospitati, comperientes Laodiceam injuste
 obsedisse, ac imperatori comitique Reymundo inju-

riam fecisse, nuntios constituunt, qui eum amica-
 biliter et pacifice ex legatione et rogatu Christiano-
 rum confratrum, ab Jerusalem in victoria Dei re-
 deuntium, compellarent, quatenus ab urbis obsidione
 recederet, nullamque ultra Christianis calumniam
 inferret.

CAP. LVI. — *Episcopus Pisanus redeuntes peregrinos
 humiliter salutat.*

Interea dum ad hoc nuntii eligerentur, episcopus
 Pisanorum, Dagobertus nomine, cognito adventu et
 reditu Christianorum peregrinorum ab Jerusalem,
 quorum per plurimum tempus fama nota fuit aut
 memoria usque ad diem hanc, assumptis aliquibus
 viris de comitatu suo egregiis, fratres adire et visi-
 tare contendit. Quibus inventis in regione prædicta,
 nullo modo a fletu præ gaudio se continere potuit;
 sed in omnium majorum atque minorum colla ruens,
 cepit cum lacrymis universos deosolari, dicens:
 « Vere et absque ulla ambiguitate fateor vos filios
 et amicos Dei viventis, qui non solum rebus vestris,
 urbibus, castellis, prædiis, uxoribus, filiis ac filiabus
 abrenuntiavistis, sed etiam animabus vestris non
 pepercistis, cum hanc Dei et Domini nostri Jesu
 Christi expeditionem, in tam longinquas et barba-
 ras nationes facere non dubitastis; totque adversa,
 ut compertum habemus, pro Redemptoris nostri
 gratia sustinuistis. Non est auditum a Christi nativi-
 tate, ut aliquis Christianorum exercitus, per tot
 regna et pericula transiens, Jerusalem, in potentia
 et virtute, expugnatis et ejectis adulterinis filiis et
 incolis, obtineret, ac loca sancta mundaret, atque in
 ea post victoriam ad tuendam magnificum Christia-
 norum principem Godefridum exaltaret, sicut de
 gloria et virtute ejus et vestra nunc accepimus.
 Propter quod gavisus desiderio videndi vos, et salu-
 tandi ac colloquendi huc venire decrevimus.

CAP. LVII. — *Mutua collocutio episcopi et peregrinorum.*

Ad hæc a fidelibus peregrinis venerabili episcopo
 sic responsum est: « Si Christianorum prosperitati
 cõgaudetis, et saluti arridetis, cur Christianis civi-
 bus, videlicet urbis Laodiceæ injuste vim intulistis,
 turres eorum cepistis, custodes trucidastis, et adhuc
 urbem obsidione vastastis? » His auditis, episcopus
 D benigne et patienti animo excusavit se, ac se suos-
 que in omnibus ignoranter deliquisse profiteretur,
 dicens: « Mundi a sanguine hoc sumus. Nam cum
 rudes ac totius guerræ ignari navigio ad has partes
 venissemus, Boemundus ab Antiochia nobis obviam
 factus est, qui cives Laodiceæ falsos Christianos esse
 asseruit; eosdem etiam semper Christianis confrat-
 ribus adversari, et traditores peregrinorum apud
 Turcos et Sarracenos fuisse illos summopere refere-
 bat. Ad hoc ulciscendum, opem et virtutem nostram
 precatus est. Nos vero verbis et assertionibus illius
 credentes, hosque cives sceleratissimos æstimantes,
 vires et opem sibi ad obsidendam urbem et ejus
 habitatores contulimus, et obsequium nos præstare
 Deo in occisione illorum arbitrati sumus. Sed nunc

veritatem ex ore vestro novimus, quomodo invidia A et avaritia, non Dei gratia, hos Boemundus persequitur; et nos misere decepit ad obsidendos et puniendos Christianos. Et ideo siue mora ad nostros redituri, rem aperiemus, et sic ab urbe eos et ab omni impugnatione colhibebimus. »

CAP. LVIII. — *Boemundus, nolens obsidionem solvere, deseritur ab omnibus.*

Hoc dicto, nuntii ab exercitu Hierosolymitarum cum Pisanorum episcopo profecti sunt. Sed Boemundum in nimia avaritiæ suæ pertinacia reperientes, legationem confratrum et comprimorum benigne sibi aperuerunt quatenus ab urbe Laodicea arma et vires suas amoveret, ne erga imperatorem Græcorum fidem promissam mentirentur, et reditus sui impedimentum gravissimum in regno illius paterentur. Boemundus vero, auditis nuntiorum verbis, petitionem et admonitionem fidelium prorsus sprexit, et nunquam se recessurum a muris et mœnibus Laodiceæ asseruit, donec urbs et cives suæ manciparentur ditioni. Nuntii autem omnia responsa et aspera verba Boemundi ejusque impatientiam ad exercitum referentes, primoribus indicant, ac iras omnium vehementer acuentes, eo animos illorum commovent, ut arma acquiri et bello aptari universi, parvi et magni, monerentur. Ad hæc episcopus, Boemundi intentione et responsione cognita, in castra et classes suorum descendens, universos qui in suo erant comitatu causam edocuit et commotionem Christiani exercitus. Sic cunctos Pisanos et Genuenses, in Domino Deo compunctos, ab obsidione urbis et auxilio Boemundi revocavit, ne ultra ad subveniendum manum in cives mittere præsumpsissent. Boemundus ergo videns se auxilio destitutum, viresque suas nimium attenuatas, et quod fideles Christi ac principes bello et vi armorum cum amovere conspirassent, vespere coclos terrasque obumbrante, ab obsidione murorum procul cum omni manu sua secessit, et confratrum voluntati, nescio amore an timore, nolens volensque, obtemperavit.

CAP. LIX. — *Armati fideles Laodiceam pervenientes, Boemundum fugisse reperiunt.*

Crastina vero die per universum mundum relata, omnis multitudo peregrinorum armis et loriceis induantur; et iter insistentes, plurimumque diei peracto, Laodiceam pervenerunt in vexillis ostreis tubarumque multitudine. Sed nullam contradictionem sibi resistentium invenientes, pacifice portas

civitatis ultro sibi a civibus patefactas introierunt in omni susceptione benigna. Boemundum enim procul abstitisse, et abhinc usque ad dimidium milliare consediisse, eis nuntiatum est. Comes ergo Reymundus cum quingentis fratribus suæ societatis munitionem urbis ingressus, suum vexillum, quod erat notissimum, in eminentioris turris erexit cacumine, custodia suorum per universas Laodiceæ turres locata. Cæteri vero fratres et comprimores per omnia ædificia domorum extra et infra hospitandi gratia divisi sunt. Circiter viginti millia Hierosolymitanorum erat numerus, quando ab Jerusalem reversi, Laodiceæ confinia intraverunt, quibus omnium rerum vitæ necessariorum copia a vendentibus concessa est. Mensis enim September et Autumnus tempus erat, quando Laodiceam pervenerunt. Ubi præcipua ubertate frumenti, uvarum, musti, olei et hordei fruentes, quindecim dierum spatium lætanter peregerunt, civibus urbis et peregrinis Pisanis ac Genuensibus omnem familiaritatis et affabilitatis mutuam gratiam exhibentibus.

CAP. LX. — *Boemundus Laodicensibus reconciliatur, et quibusdam aliis.*

Inter hæc mutæ charitatis gaudia utrinque sui recordati Christiani nominis et communiter habitæ tribulationis, passionis et pristinæ dilectionis, internuntios constituerunt, qui Boemundum de injustitia sua arguerent et de concordia interpellarent, quatenus compunctus fratribus reconciliari non abnueret, fratres quoque eum satisfacientem benigne in concordiam et charitatem reciperent. Boemundus, his auditis nuntiis, compunctus super omnibus, in unitatem et dilectionem festinanter rediit. Etenim statuto die in campestribus Laodiceæ colloquio habito, præcipue inter duos comites Reymundum et Boemundum, dehinc inter alios pax et amicitia firmata est, et omne vetus odium penitus exclusum. Sicque triduo cum illis Boemundus moram faciens, in obsequio charitatis victoriam Jerusalem sciscitatus est: post hæc Antiochiam cum suis reversus est. Robertus vero Flandrensis, Robertus pariter Northmannorum princeps, Gastus de Burdeiz, Cuno de Monte-Aculo et cæteri compares, post aliquot dies reditum navigio constituerunt ad terram nativitatis suæ. At comes Reymundus, metuens Laodiceam et Tortosam urbes, quas difficili labore subjugaverat, ex Boemundi avaritia et instabilitate amittere, cum plurima manu suorum sequacium remansit.

LIBER SEPTIMUS.

CAPUT PRIMUM. — *Cives Assur, transgressores fœderis, dux obsidet iterato.*

Postquam cives Assur, vulgariter Arsid, ex consilio inviderum, urbem et reditus, quos pepigerant

duci Godefrido singulis annis conferre, concussi timore victoriæ quam acceperat juxta Ascalonem, prorsus negaverunt, obsides illius pro pacto amicitiae datos, inique retinentes, et suis gaudentes re-

ceptis, qui in fide male servata ducis evaserant custodiam, ultra se a facie ducis forti munere tutela. Quapropter rex ira motus, cæterique nobiles et ignobiles, qui secum remanserant, nempe Willhelmus de Montpelir, Wernerus de Greiz, Geldemarus Carpent., Wickerus Alemanus, universi equites et pedites Christiani cum tribus millibus urbem cinxerunt, in circuitu ejus tabernacula sua extendentes. Collocatis ergo undique tentoriis, aptaverunt machinas et instrumenta mangenarum, spatio septem hebdomadarum summo studio ea fabricantes.

CAP. II. — Lacrymosa narratio de Gerharδο milite.

Applicitis tandem muro ingeniis, fortiter cives oppugnabant. Illi vero non segnius pro vita resistebant a turrita arce et mœnibus. Sed frustra videntes se in defensione desudare, malum navalem proceram altitudinis, qui in media urbe jacebat, funibus et catenis astrictum levaverunt in altum, in quo unum de obsidibus ducis, Gerhardum prædictum, ortum de genere Hamaicorum de præsidio Avennis, militem egregium, affixerunt in modum crucifixi, manus et pedes illius extendentes funibus, quem jamdiu pœnis consumptum a carnificibus arbitrabantur Christiani. Sed erectus et affixus in culmine mali idem Gerhardus, in hanc miserabilem vocem cum lacrymis erupit, ac ducem alloquitur: *O dux illustrissime, nunc reminiscere quomodo tuo præcepto huc obses et exsul inter barbaras nationes et viros impios transmissus sum. Ideoque peto, ut aliqua misericordia vel humanitate super me movearis, et tam gravi et sævo martyrio me perire non patiaris.* Cui dux: *Nequaquam, o Gerharde, miles acerrime, tui misereri possum, et tot homines avertere a vindicta civitatis hujus. Et ideo, si frater meus uterinus esses, ut Eustachius, hac conditione liberari non posses, ut urbs illæsa permaneat. Mori siquidem habes, et utilius est, ut solus moriaris, quam decretum et jusjurandum nostrorum violetur, et urbs hæc semper peregrinis habeatur infesta. Si enim præsentis vita moriaris, vivere habes cum Christo in cælestibus.* Hæc Gerhardus intelligens, et nulla se lacrymarum prece videns proficere, summo opere ducem exorat ut equum et arma sua sancto præsentaret sepulcro, quæ illic Deo famulantibus pro remedio animæ suæ largiatur. Ad hæc dux et universa multitudo Christianorum fortiter assiliunt urbem, in confratre Gerharδο totius pietatis et misericordiæ oblitus, urbis defensores in sagittis et fundibulis et mangenellis circumquaque impugnantes. Et jam inter plurimas sagittas incaute remissas, decem sagittis ejusdem Gerhardi corpus confixum et vulneratum est.

CAP. III. — Ubi, ducis machina procumbente, plurimi Christianorum pariter conflugarunt.

Gentiles autem cernentes quia vir strenuus, omni pietate a cordibus suorum exclusa, vulneraretur, sic duci et omni populo Christiano magnis blasphemis improperebant, dicentes: *Gens impia et crudelis, qui minime fratri et conchristiano vestro parcere curastis, sed acrius, illo viso et ejus perditione, urbem atque cives*

oppugnastis! Hoc dicto, ab intus mangenellis, balistis et sagittis viriliter resistentes, urbem in machina expugnantes ducis milites nitentur repellere. Palos enim ferreos et acutos, oleo, stuppis, pice, ignis fomite involutos, et omnino aqua inexstinguibiles creberrima jaculatione a mœnibus intorquebant machinæ trans taurina cornua, quibus vimineæ crates operatæ erant ad excutiendos injectos ignes. Sed tandem paulatim flamma suscitata, et vires undique in arida materia rapiente, tota machina combusta humi procumbens corruit cum tribus cœnaculis: in quibus viri bellatores amplius quam quinquaginta, a duce et cæteris primoribus constituti, nunc undique flammarum invasione occupati, cum ipsa machina ruinam perpessi sunt. Alii fractis cervicibus et collo, alii semiputatis cruribus eorum aut brachiis, quidam ruptis visceribus ab intolerabili massa lignorum, nec ulla ope liberandi, una cum lignis in favillam et cineres redacti sunt. In quibus Franco de Mechela villa, quæ est super Mosam fluvium, miles imperterritus, ab ardentissima trabe occupatus, eodem igne inexstinguibili incendio concremari ab omnibus visus est.

CAP. IV. — Exhortatio ducis ad milites.

Continuo sine mora Rotholdus, miles acerrimus, videns quia ars et flamma Sarracenorum invaluit, machinæque cum inhabitatoribus suis humi procubuit, a mœnibus urbis, in quæ a machina descenderat ante incendium una cum Petro Longobardo, milite præclaro, celeri pede desiliit, quod nullum eis auxilium ferebatur, et in vallo juxta muros constituerunt illæsi. Sarraceni autem videntes eos juxta muros corruisse, ferratis sudibus et immensa mole lapidum viros opprimere certabant; sed Deo protegente, et galea fortissima crebros ictus sustinente, vivi et incolumes ad societatem Christianorum reversi sunt. Dux itaque cernens sic suos audacissimos milites gravi interitu et ruina corruisse, alios extinctos et combustos, alios enervatos, et omne opus machinæ celeri strage et edaci flamma consumptum, ac plurimos Christianæ societatis animo deficere fugamque meditari, mœstus et dolens, universos desperatos revocare cœpit ad assaultum urbis, ad interitum adversariorum, ad firmandam obsidionem, dicens: *Ah! miseri et inutiles, ad quid de terra et cognatione vestra existis, nisi ut animas vestras usque ad mortem pro nomine Jesu daretis, et redemptione sanctæ Ecclesiæ et liberatione confratrum vestrorum? Ecce civitas hæc, et universæ nationes in circuitu, Jerusalem urbi inimicantur, et insidiantur salutis nostræ; quarum hæc una est, quam obseditis. Videte ne deficiatis a proposito vestro, et tam viliter effeminati, hanc urbem insuperatam relinquatis. Agite ergo pœnitentiam luxuriæ vestræ sædissimæ, quam in hac via sancta incesti exercuistis, et omnium iniquitatum vestrarum, quibus gratiam Dei offendistis; et sic Dominum cæli, apud quem non est iniquitas, venia et confessione delictorum vestrorum.*

purgati, facite vobis placabilem; quia sine illo nihil potestis facere.

CAP. V. — *Populo penitentia indicitur, sed concretata simili machina, iterum plectitur.*

Ad hanc ducis vocem et admonitionem universi fugæ intenti et timore concussi, tunc solatio roborati, obsidionem circa Assur amplius et validius quam antea firmaverunt, donec et altera machina iterato fabricata muris applicaretur, per quam civitas capta redderetur. In hac tandem repertis omnibus, crastina luce primum exorta, Arnolfus cancellarius sepulcri Dominici, clericus illustris et Deo devotus, ipsum ducem et universos magnos et parvos cepit redarguere de perfidia et duritia cordis qua in fratres suos, Gerhardum et Lambertum, malo affixos et apud Assyrios obsides derelictos, præcaverunt. Idcirco omnes de hac impietate cunctarumque foeditate delictorum ad confessionem et correctionem paterne cohortatus est. Sic itaque eo adhortante ad compunctionem cordis, et veniam culparum suarum, lacrymis profusis in unam eriguntur voluntatem ad urbis obsidionem, rursumque componentes machinam et tormenta lapidum, longa tempora circa muros expleverunt. Ad instar vero magnitudine prioris machinæ altera hæc machina facta et composita, muris civitatis in virtute loricarum ac multitudine virorum et mulierum trans vallum applicata est, et in ejus cœnaculis viri fortissimi et audaces ad pugnam civibus inferendam constituti sunt. Hæc autem machina dum sic trans vallum traheatur, ut muros civitatis plurimum sublimitate superaret, virique ex ea arcu, jaculis ac lanceis mœnia oppugnarent, cives etiam in mœnibus consistentes graviter vexarent, simili jaculatione palorum ignitorum, ut priorem machinam, Sarraeceni infixerunt, quousque flamma suscitata invalescens crates, postes, trabes intravit ac combussit. Mox ad extinguendam machinam de omni exercitu et tentoriis concurrunt viri ac mulieres, aquam singuli in singulis vasis afferentes. Sed minime profecit tanta aquarum suffusio. Nam hujus ignis genus aqua erat inexstinguibile, et flamma magna et insuperabilis, ideoque machina nequaquam potuit exstingui, donec penitus combusta ruinam magnam faciens, quamplurimos virorum ac mulierum circumstantium diversis plagis attrivit. Alii ibidem mortui, alii membrorum læsione enervati jacebant, quidam semineces quassatis visceribus purpureum sanguinem vomebant; alii flammis suffocati, a nemine liberari valentes, misere periclitabantur. Unus erat dolor pereuntium, nulla quies.

CAP. VI. — *Soluta obsidione Assur, Boemundus et Baldewinus sanctam civitatem ingrediuntur.*

Nihil his ingeniis duce proficiente, consilio suorum accepto, eo quod civitas Assur, hoc tempore gravissimæ hiemis inchoante, præ frigore et nive insuperabilis haberetur, Jerusalem Decembri mense mediato rediit; sed centum equites cum ducentis pedibus Rames vel Ramæ attitulavit, qui assidue

cives Assur impugnarent, ac bello læcesserent. Cives vero præcavescentes, ne aliquis impetus aut insidiæ illorum ex improvise nocerent, nequaquam longe a muris procedebant. Unde milites ducis sata et vineta illorum per singulos dies deprædabantur. Tandem iidem milites Christiani videntes quia nihil insidiis aut assultu proficerent, Jerusalem et ipsi reversi, per spatium duorum mensium se ab omni impetu et infestatione continuerunt. Sic securi facti viri Assur et adversitatis nihil ultra æstimantes, in negotiis suis paulatim ab urbe procedebant incaute, et vites agrosque excolebant. Boemundus secus civitatem Antiochiæ audita Christianorum victoria, et Godefridi ducis gloria et exaltatione in Jerusalem, ex verbis et relatione Roberti Flandrensis, Roberti Northmannorum principis et cæterorum redeuntium, Baldewino ejusdem ducis fratre admonito per legatos, viam Jerusalem insistere decrevit ad visitandum locum Domini sepulcri. Quibus Dagobertus Pisanus episcopus cum omni comitatu suo longo tempore (trium mensium) in regione commoratus Laodiceæ, nunc in via hac adjunctus est; datisque muneribus, cum utrisque pactus est amicitiam de die in diem in omni sermone et actione simulatæ religionis, cunctis nimium acceptus. Natali autem Domini in proximo facto, præfati principes cum ingenti honore et comitatu Christianorum Jerusalem sunt ingressi, duce Godefrido gloriose eis occurrente, et præ gaudio nimioque desiderio eos videndi, pia eis oscula faciente.

CAP. VII. — *De ambitione patriarchatus Pisani episcopi.*

Aliquot deinde diebus transactis, episcopus Pisanus, multum fautoribus Baldewino et Boemundo sibi conquisitis, duci adeo gratus et dilectus fieri cepit, quousque ad patriarchatus dignitatem proveli meruit, collatione potius pecuniæ quam dilectione novæ ecclesiæ. Idem vero Dagobertus; cum adhuc Pisanus esset episcopus, ab Urbano Romanorum summo pontifice in Hispaniam directus in legationem Christiani cultus et religionis, honorifice ab rege, Alfonso nomine, susceptus est, et ab omnibus episcopis et archiepiscopis regni illius in obedientia et charitate quin et muneribus pretiosis ac magnificis, tam in auro quam in argento et ostro ab ipso rege cunctisque primoribus ditatus et honoratus est. Innotuit etiam plurimis quomodo arietem aureum miri decoris et operis idem rex illustris per manum ejusdem Dagoberti domino apostolico charitatis causa dono miserit: quem ille cum cætera undecunque collecta pecunia inardescens avaritia, celando retinuit. Et, ut pro vero aiunt, quibus res patuit, hanc massam grandis talenti et arietis aurei, mortuo Urbano pontifice, Jerusalem detulit ac Boemundum Baldewinumque corrupens, Godefrido duci arietem et cætera munera contulit: sicque patriarchatus honore sublimatus est.

CAP. VIII. — *Principes cum duce Jordanem adierunt.*

Jam Dagoberto in cathedra Hierosolymitanorum sedis patriarcha constituto, et consecrato a Roberto

episcopo civitatis Rama, quam vulgariter nominant Rames, et Natali Domini in omni jucunditate et lætitia a viris catholicis et principibus celebrato, Boemundus, Baldewinus et ipse patriarcha a duce impetraverunt ut sic iter moderarentur, quatenus ad Jordanis flumen in vigilia Epiphaniæ Domini convenirent, ubi Dominus Jesus a Joanne baptizari dignatus est. Qui voluntati et desiderio eorum satisfaciens, in omni apparatu et virtute peditum et equitum cum eis ad ipsum flumen descendit: in quo præ gaudio loti sunt et delectati. Post hæc Baldewinus et Boemundus in omni hilaritate et mutua gratia cum duce lætati, illic in regione Jordanis, dato cum lacrymis osculo, ad invicem dissociati sunt: Godefridus cum patriarcha reversus Jerusalem, Boemundus vero et Baldewinus Antiochiam et Rohas reversi sunt.

CAP. IX. — *Ubi cives Assur gravi membrorum abscissione multantur.*

Dehinc mense Februario mediante, cives Assur, dum secure de die in diem in omnibus negotiis studerent et pacifice ad excolendas vineas et agros procederent, quidam Sarracenus ex civibus urbis Assur, ut gratiam inveniret in oculis ducis, omnia propalavit, quam securi et nullius mortis respectum habentes, ab urbe cives exirent ad omnia quæ eis erant necessaria. Dux autem, Sarraceno audito, benigne illi in omnibus aurem adhibuit, et curam ejus egit ut sic magis viro blandiretur: unde ab illo traditore dies designata est qua illos in vineis agrisque laborantes alios occidere, alios pisset comprehendere. Eadem itaque die illucescente, Godefridus dux quadraginta milites armatos juxta Rames in insidiis constituit. Qui Sarracenos ad mille egressos repentino impetu equorum aggressi sunt, et eos sævo vulnere interimentes, supra quingentos naribus amputatis et manibus aut pedibus in campo semivivos reliquerunt, ipsi vero victores cum captivis uxoribus eorum et pueris Jerusalem reversi sunt. Cognita hac strage gravissima, tota civitas Assur dolore et lamentis commota est et universi in ea habitantes: qui sine dilatione regi Babylonice tam crudelis famæ et damni nuntios miserunt.

CAP. X. — *Milites decem Christiani triginta equites gentilium fugant et necant.*

Audito quidem tam crudeli nuntio Meravis, qui post regem secundus imperat, et cujus voci omnes cives et universæ civitates de regno Babylonice obediunt, turbatus est vehementer statimque centum equites Arabes et ducentos Azopart mittere se promisit ad subveniendum civibus urbemque tuendam: non enim passus est ad aures domini regis Babylonice Ammirabilis tam gravem legationem pervenire, ne cor ejus nimium gravaretur. Intellecto hoc solamine, quod promiserat Meravis, multum gavisus sunt cives Assur, et ab illo die portis apertis, ipsi et omnia armenta secure in agros procedebant, sed non tamen longe ab urbe. Deinde octo diebus transactis

A auxilium et vires regis Babylonice illis adfuerunt, centum equites Arabes et ducenti Azopart: quorum jussione et consolatione longius quam solebant ab urbe et porta procedere præsumebant. Audito tandem in Jerusalem adventu illorum, surrexerunt clam duce decem milites Christianorum, et in termino Rametis constiterunt ad explorandam rei veritatem, utrum milites Babylonice adfuissent in auxilium urbis Assur. Qui protinus quinque armigeros direxerunt ante mœnia urbis ad lacessendos et producendos viros, quorum fama erat; ipsi vero decem in campestris Assur descenderunt. Armigeris autem discurrentibus in equis ante mœnia urbis ex decreto decem militum, triginta equites Arabum ab urbe subito exierunt armati, eosque graviter insecuti sunt, post tergum relictis insidiis. Armigeri vero quantocius equorum velocitate ad decem equites Christianorum fugam inierunt. Quibus ad subveniendum decem domini sui illico in equis et armis adfuerunt; et triginta Arabes in fugam remittentes, usque ad portas et mœnia Assur eos persecuti sunt, tres illorum in momento perimentes; quorum capita ab armigeris amputata, cum equis et spoliis eorum afferentes, Jerusalem cum gaudio reversi sunt.

CAP. XI. — *Apud Assur iterum Babylonici a ducis militibus detrunantur.*

Comperta hac victoria, et tam laudabili audacia decem equitum, dux et universi sui lætati sunt. Unde centum et quadraginta equites convocans, in insidiis versus Rames conductu Weneri de Greis, ac Roberti probi militis de Apulia, ituros constituit, ut Arabes milites aliqua arte lacessitos, et ab urbe Assur productos circumvenientes, aliquid insigne cum eis molirentur. Manserunt itaque hi milites Christiani ducis juxta Rames in insidiis duobus diebus donec cives Assur tertia die egressi fiducia suorum militum per agros cum gregibus suis, ignari totius infestationis, vagari secure cœperunt. Illis vero sic respectu periculi vagantibus, viginti milites continuo ab insidiis et societate Christianorum egressi, prædam undique contraxerunt, vi etiam abducentes; sed mox a militibus Assur excussa est. Ad hæc tota manus Christianorum consurgens ab insidiis fortiter assilierunt; milites quoque Arabum et Azopart omnesque pedites illorum idem fecerunt et utrinque grave commissum est prælium. Tandem Christiani prævalentes, plurimam partem illorum occiderunt prædamque retinentes cum plurimis equis et captis ibidem militibus in gloria et jucunditate Jerusalem reversi sunt. Residui autem Sarraceni, qui pauci vix evaserant, cum fama luctuosa Babyloniam reversi sunt, et regis iram Babyloniorumque metum adauxisse nulli dubium habeatur. Dux denique Godefridus de prospero eventu suorum non ad modicum lætatus est.

CAP. XII. — *Assur civitas facta est tributaria, et Joppe instauratur.*

Sic tandem civitas Assur lædio affecta, nec regis

sui auxilio videns se posse resistere, pacem composuit, claves portarum et turrium duci obtulit, facta ei tributaria. Cujus tributa Roberto, militi præclaro de Apulia, pro conventionem solidorum a duce concessa sunt. Post hæc dux volens adhuc amplius urgere et subjungere civitatem Ascalonem, et cæteras urbes sub regno Babylonice deprimere et debellare Joppen, quæ vulgariter Japhet dicitur, antiquo ex termino dirutam reedificari murisque muniri constituit, quatenus illic portus navium fieret, et ab hac cæteris gentilium civitatibus locus esset resistendi ac nocendi. Firmata ac munita civitate Japhet, ab omnibus regnis et insulis Christianorum mercatores vite necessaria afferentes ad ejus portum accedebant; peregrini quoque adventantes usquequaque secure illuc descendebant, corpora sua hospitio et quiete curantes.

CAP. XIII. — *Principes circumjacentium civitatum munerarios se duci sponte offerunt.*

Sarraceni autem dolentes et tristes facti sunt, eo quod ab hac civitate reedificata et instaurata universæ civitates gentilium in circuitu subjugandæ, debellandæ ac devastandæ essent, Christianorumque vires per mare adventantes de die in diem auferentur. Quid adversus hoc facerent, gentiles nihil melius senserunt in omni consilio, nisi ut legatio ab Ascalone, Cæsarea et Ptolemaide vel Accaron ad salutandum ducem maturaretur ex parte ammiral-dorum prædictarum urbium. Nec mora, legatio ad aures ducis et omnium principum suorum Jerusalem in hunc modum delata est: *Ammiraldus Ascalonis, ammiraldus Cæsareæ, similiter ammiraldus Ptolemaidis, duci Godofrido in omnibus salutem. Exoramus te, ducem gloriosissimum ac magnificum, quatenus gratia et concessu tuo cives nostri securi et pacifice ad negotia sua procedant. Et decem valentes equos mulosque tres, corpore elegantes, tibi mittemus; ac singulis mensibus quinque millia byzantium in ratione tributorum reddiduri sumus. Hoc pacto nimirum pax facta et firmata est, quin abhinc amicitia fieri cœpit de die in diem, præcipue inter ducem et ammiraldum civitatis Ascalonis, et donorum copiarum duci accrescebant in frumento, vino, hordeo et oleo plus quam dici et memorari possit. Similiter Cæsarea et Accaron, datis muneribus auri et argenti, pacem et securitatem obtinebant. Incubuit enim timor Christianissimi ducis universas terras et regiones gentium.*

CAP. XIV. — *De eodem, et quod dux pacem statuerit per terram.*

Principes dehinc Arabiæ famam ducis tam gloriosissimam intelligentes, pacem et ipsi pariter et amicitiam cum eo componebant, sub hac conditione, ut pacifice Jerusalem et Joppen sui mercatores, omnia corpori necessaria afferentes, sine interdictione cum Christianis pretio mutuarent. Quod sic actum est: et allata sunt abundanter universa tam Joppen quam Jerusalem in armentis, bobus, ovibus et equis, vestibus et annona, et omnia æquo pretio cum Chri-

stianis mutuabant; et sic letitia magna in populo facta est. Omnem vero commutationem et egressionem per mare omnibus gentilibus interdixit. Erant enim custodes et insidiæ diffusæ per mare, ne quidquam gentiles navigio suis civitatibus inferrent unde civitates, necessariis opibus abundantes et confisæ factæ, rebelles superbirent, et foedere neglecto, quod cum duce pepigerant, exaltatæ resisterent. Si qui vero ab Alexandria, Damiatâ vel Africa navigio veniebant, cum opibus suis a militibus ducis capti detruncabantur. Similiter Sarraceni Christianis nullam in mari pacem servabant; solummodo pacem et foedus utrinque statuerunt super terram. Hæc pax nimirum adeo inter ducem et ammiraldum Ascalonis esse cœpit, ut cives illius pacifice cum rebus venalibus penetrarent, et viri Christiani similiter Ascalonem sine impedimento proficiscerentur.

CAP. XV. — *Supra dictus Gerhardus incolumis remissus beneficiis honoratur.*

Cum hæc pax tantum cresceret, et amicitia magis ac magis jungerentur, quadam die idem præses et ammiraldus Ascalonis Gerhardum de præsidio Avennis, ab omni plaga curatum, honorifice vestibus indutum et equo optimo impositum, duci Christianissimo Jerusalem dono remisit: quem multis jam diebus in Assur obiisse dux et universi Christiani existimabant, nescientes quod a malo depositus, ab Assur eidem ammiraldo missus fuisset. Dux itaque, viso et incolumi recepto Gerardo, dilecto milite suo et egregio adolescente, gavisus est vehementer. Cui statim in remunerationem sui magni laboris maxima terræ beneficia centum marcarum cum castello, quod dicitur ad S. Abraham, in præsentia omnium fidelium qui aderant, largitus est. Cœpit denique ab ea die super terram magis ac magis pax hinc et hinc multiplicari, donec tædio facta est militibus Galliarum pugnacibus.

CAP. XVI. — *De pertinacia Grossi Rustici.*

Post hæc non multa mora Tankradus duci Jerusalem occurrit in adventu Natalis Domini a præsidio Tabariæ, quod dux idem vallo et insuperabili munitione in montis arduo reedificaverat, et Tankradus dono ducis ad tuendum susceperat: valde tunc conquestus et auxilium petens, eo quod terra et civitas Grossi Rustici, regno Ægypti adjacentes, sibi rebelarent et redditus reddere dedignarentur. Hoc dux audito et moleste accepto, post dies octo precibus Tankradi satisfaciens, ducentis equitibus et mille peditibus terram regionesque Grossi Rustici ingressus est, et præda innumerabili undique contracta, homines gentiles alios trucidari, alios jussit captivari, cætera vero omnia in flammam et cædes usquequaque redegit. Moram itaque in regione hac duce per dies octo strage et incendio faciente, Grossus Rusticus, princeps regionis, legationem direxit propter auxilium Turcorum, si forte viribus illorum fretus, duci occurrens, resistere posset. Hic princeps appellatus est a Gallis Grossus Rusticus præ nimia

pinguique corpulentia vilique persona in qua totus A
rusticus esse videbatur. Princeps vero Turcorum et
rex Damascenorum illius audita legatione, quin-
gentos Turcos sine mora illi misit in auxilium. Jam
Christiani milites post diutinam et nimiam stragem
de terra Rustici exierunt, duce semper cum præda
gregis et vestium cæterarumque rerum in fronte
gradiente; Tankrado vero a longe post tergum cum
centum equitibus custodiam faciente. Et ecce post
paulum Turcorum milites cum festinatione visi sunt
adesse. Quibus Tankradus non segniter occurrens,
cum illis prælium commisit. Utrique hac die bello
gravati sunt, alii occisi, alii vulnerati; Tankradus
vix elapsus est. Vespere autem facto, dux et tota
manus illius per campestria, positis armis, perno-
ctans et ignorans quomodo Tankradus cum Turcis B
commiserat bellum, totus adhuc de eventu illius erat
incertus, quousque ea nocte media incolumis ereptus
est cum suis sodalibus, quorum aliqui sagittis gra-
vati sunt. Dux vero ut intellexit quomodo Turci Tan-
kradum a Damasco persecuti fuerint et cum eo
bellum commiserint, jussit summo mane diei sequen-
tis acies fieri, et Turcis eorum persecutoribus oc-
currere. Sed nec unus in regione hæc repertus est.
Nam egregii ducis præsentiam nimium vicinam
persentientes, per totam noctem in sua reversi sunt,
ultra ab insecutione Tankradi cessantes. Post hæc
dux in Jerusalem rediit. Tankradus Tabariam cum
suis pariter regressus, sexaginta milites secum
habens, illic moram fecit, singulis diebus Damascum C
et municipia Turcorum expugnans, et prædas a
terra et regione eorum abducens. Arx autem hæc
Tabaria sita est juxta locum, quem appellant mare
Tiberiadis, duo milliaria habens in longitudine et
duo in latitudine. Hanc a duce Christianissimo sub-
jugatam cum præsidio restructo Tankradus obtinuit
in beneficio, eo quod gratiam in oculis ipsius inve-
nerit, in officio militari probus, et quia adversariis
Christianorum indeficiens ad resistendum vide-
retur.

CAP. XVII. — *Tankradi nuntios princeps Damascenus
perdidit; terram ejus dux invadens, Grossum Rusti-
cum ad fœdus coegit.*

Turci vero Tankradum de die in diem videntes
invalescere, ducisque Godefridi vires illi semper D
adesse, per aliquod tempus pacem cum eo decre-
verunt componere sub hac conditione, ut post hujus
pæcis terminum, communi consilio inito, aut sibi
vellent subesse, aut omnino fœdus cum illo refuta-
rent subire. Tankradus super his cum duce sumpto
consilio, acquievit Turcorum precibus, et plurima
munera byzantium, auri et argenti et ostri ab eis
et Grosso Rustico suscipiens, terram minime post
hæc bello commovit. Deinde transactis aliquantibus
diebus, Tankradus sex milites, viros disertos et
peritissimos, direxit ad principem Turcorum Da-
masci, quatenus urbem sibi redderet et Christiani-
tatis professionem assumeret, si tamen ejus dono
vel consensu in aliqua parte regionis illius habitare

vel vivere vellet; alioquin propter aurum vel argen-
tum vel cætera dona se illi amicitiam servare non
posse. His igitur auditis, princeps Damascenorum
vehemente ira motus est, apprehensosque viros
quinque decollari jussit; sextum autem quia Turco-
rum sectam arripuit, vitæ reservari præcepit. Isto-
rum tam egregiorum legatorum eade cruentissima
ducis ad aures perlata, vehementer una cum Tan-
krado et omni Ecclesia turbatus est. Qui continuo
accitis undique viribus equitum et peditum, in ter-
ram Damascenorum adversus interfectores fratrum
descendit, per dies quindecim terram et regiones
depopulatus, nemine sibi resistente. Videns ergo
princeps regionis, Grossus Rusticus, quia a facie
Christianorum nil sibi nil Turcis intactum remane-
bat, nolens volens fœdus cum duce et Tankrado per-
cussit; Turcos vero renuit, quorum auxilio stare
ante faciem Christianissimi ducis prorsus non
valebat.

CAP. XVIII. — *Ubi dux gloriosus cœpit ægrotare.*

Hoc fœdere cum principe prædicto confirmato sub
ratione tributorum, dux per Ptolemaidem, Cæsaream
et Caiphæ regredi disposuit; cui ammiraldus Cæsareæ
in occursum veniens benigne prædium obtulit. Sed
ille cibum contradicens, tantum de pomo cæstri gus-
tans cum omni mansuetudine et gratiarum actione,
post modicum gravi infirmitate correptus est, di-
vertensque Joppen episcopum et ducem Venetorum
in apparatu copioso et armorum multitudine repe-
rit. Cognito autem quod conchristiani essent et non
hostilis collectio, secreto hospitium, quod sibi no-
vum construxerat, cum paucis subintravit. Nam
molestia corporis accrescente premebatur. Cui qua-
tuor ex suis collateralibus assistentes, alii pedes
illius in gremio accipiebant, alii capiti ejus ad re-
clinandum pectus suam supponebant; quidam vero
super ejus dolore nimium ac dolenter flebant, eo
quod tanto principe destitui in hoc longo exsilio
pertimescebant.

CAP. XIX. — *Venetorum muneribus dux honoratur,
ac deinde vehementius ægitudine premitur.*

Audientes ergo Christiani peregrini quomodo
tantus princeps ægrotaret, gravi mœrore et luctu
concussi sunt, crebro visitandi gratia ad eum ve-
nientes: inter quos ipse dux et episcopus Venetia-
rum, et eorum primates, introducti sunt ad salutem
ipsum ducem, videndum et colloquendum. In-
tromissi ergo, in vasis aureis et argenteis, ostro et
veste pretiosa, mira et insolita dona duci obtulerunt
ac dederunt, propter dilectionem et desiderium quod
videndi cum semper habebant. Dux quidem Gode-
fridus summa cum charitate ea quæ obtulerant
suscepit, et benigne eos allocutus, navali hospitio
remisit, asserens se aliquantulum infirmitate de-
tentum; sed in crastino, si ei quidquam remissius
fuerit, in aspectu omnium se præsentare qui eum
videre et cognoscere cupiebant, et tunc libenter velle
perfrui eorum communi affabilitate. Nocte denique
eadem, dolore ac languore corporis illius invale-

sciente, a suis, propter nimietatem tumultus navalis exercitus, Jerusalem se deferri jussit; quoniam hoc tempore, sicut pollicitus fuerat, peregrinis Venetiarum nulla affabilitate potuit communicare.

CAP. XX. — Consilio ducis castelli Caiphas obsidio preparatur.

Cognita hac ducis valida ægritudine, dux et principes Venetorum Wernerum de Greis et Tankradum aggressi sunt, videlicet ut duci loquerentur quid acturi sint: seu an civitatem aliquam in littore maris obsidentes debellarent priusquam Jerusalem descendant, seu expectarent quousque, Deo donante, dux sanitatem reciperet? Ascenderat autem tunc festinanter Tankradus Tabaria in Japhet, vehementer ducis comperta infirmitate. Dehinc ducem ambo principes super his que a Venetis audierant convenerunt; et consilio cum eo facto, licet ægro-tante, et cæteris primoribus, decretum est ut castellum, Caiphas dictum, peregrini Veneti navali obsidione circumdarent; Tankradus vero vice ducis cum Wenero obsidionem in sicco locarent, videlicet ut ab utroque latere maris et terræ urbs obsessa et oppressa caperetur. Aptatis siquidem ingeniis, quibus Caiphas vinceretur in terra et in mari, fama luctuosa allata est in Joppen ducem Godefridum summum principem jam obiisse. Quapropter conturbati universi tam Veneti quam Galli, relicto omni apparatu obsidionis, festinato Jerusalem venerunt, ducemque sic occupatum infirmitate et aggravatum invenerunt ut vix verbum reddere valeret. Sed tamen quantumcunque primores consolatus, se ab hac infirmitate fatebatur convalescere. Ad hanc ducis consolationem, adorato a Venetis sepulcro Dominico et locis sanctis visitatis, Tankradus et Wernerus una cum patriarcha Dagoberto in Joppen reversi sunt, apparatus suum sine otio ad unguem iterantes. Et post dies quindecim cum omni opere machinarum et balistarum profecti, mari et terra Caiphas applicuerunt. Sed Wernerus Japhet remansit, eo quod subito infirmitate fuerit correptus, et abhinc in gestario Jerusalem advectus est.

CAP. XXI. — Obitus gloriosi ducis et Weneri militis.

Post quatuor dies, allato Wenero in Jerusalem, dux vehementius infirmitate cepit laborare. Qui confessione delictorum suorum in vera cordis compunctione et lacrymis peracta, Dominici quoque corporis et sanguinis communione percepta; sic spirituali scuto munitus et protectus, ab hac luce subtractus est. Mortuo igitur tam egregio duce et nobilissimo Christi athleta, maxima lamenta et nimius ploratus omnibus illis Christianis, Gallis, Italicis, Syris, Armeniis, Græcis et gentilibus plerisque, Arabibus, Sarracenis, Turcis fuere per dies quinque. Wernerus deinde, cognatus ducis et miles illustris, pariter obiit, et in valle Josaphat in porticu basilicæ S. Mariæ Virginis et matris Domini nostri

Jesu Christi honorifice et catholice humatus est, octava die obitus nobilissimi ducis et principis sanctæ civitatis Jerusalem.

CAP. XXII. — Obsidio castelli Caiphas.

Gloriosissimo duce infirmitate curriculo quinque hebdomadarum Jerusalem laborante, sicut decretum erat ante ejus obitum, patriarcha, Tankradus et omnis apparatus Venetorum cum duce et episcopo illorum ab Joppe profecti sunt per mare et aridam ad civitatem quæ dicitur Caiphas. Quam a mari et sicco obsederunt in machina miræ et proceræ altitudinis et in tormentis lapidum septem, quæ vocant mangenas, ad expugnandos urbis defensores ejusque habitatores. Applicitis itaque muro ingeniis cum ingenti machina, et undique gravi assultu eam viris Gallie oppugnantibus, cives, qui ex genere Judæorum inhabitabant dono et consensu regis Babiloniæ in redditione tributorum, in mœnibus urbis exsurgentes, multum in defensione urbis obsisterunt, quousque Christiani variis plagis gravati, per dies quindecim prorsus diffisi, manus suas ab omni impetu continuerunt. Nec mirum; Tankradus enim non ut solebat viriliter auxilium cum suis ferebat fidele, præ invidia quæ præcordia illius mordebat, eo quod dux Godefridus dum adhuc viveret et grabato æger cubaret, Geldemaro, cognomine Carpenel, egregio militi et nobili, urbem in beneficio concesserit, si forte caperetur.

CAP. XXIII. — Tankradi hortatu obsidio lentata paululum reparatur.

Patriarcha vero cognita illius invidia et animi amaritudine, omni instinctu et suasionem, qua poterat, ipsum Tankradum aggressus est, quem demulcere cepit et iram ejus lenire, quatenus civitas, quæ fortiter defensa a Judæis habebatur, non tam viriliter in statu suo permaneret ad confusionem Christianorum quorum non modica pars attrita erat. Hanc etiam conditionem patriarcha interserebat, ut si, Deo annuente, urbs caperetur, consilio fidelium ei, qui plus in ejus strage laboraverit, traderetur. Dicebat enim: *Vides, o frater charissime Tankrade, quomodo dux Venetorum cum tota manu sua bello victus et fatigatus abscessit, nec ultra vires adhibet; sui quoque perterriti, jam classem usque in medium maris procul a civitate reduxerunt.* Tankradus autem audiens hæc verba patriarchæ et ejus bonam exhortationem in Christi nomine, omni deposita amaritudine, respondit: « Non ultra se aliqua occasione ab urbis assultu et invasionem abstinere; licet alius donum ejusdem civitatis suscepit, cum nondum obsessa vel capta fuerit, et cum Geldemari Carpenel virtus et manus sibi equiparari non possit. » Hoc dicto, festinanter cornua sonuit, milesque hoc signo dato admonuit quatenus assultum circa urbem intermissum repeterent, et Judæorum virtutem expugnarent qui fortiter urbem defensabant.

CAP. XXIV. — Quanta pertulerint illic fortissimi milites.

Audito itaque signo Tankradi, universa manus

militum qui aderant, tam ducis quam Tankradi, ad arma contendunt, armati confluant, machinam sine mora ascendentes. Ascendit autem Winricus, pincerna ducis, miles egregius, Wickerus Alemanus, in icu gladii et Turci lectione laudabilis, et Milo de Claro monte, milites ducis. Sed de omnibus Venetis militibus neminem præter unum in machina repererunt, quem nulla mortis pericula ab ejus potuerunt abstertere custodia. Videns vero idem Venetus tiro sibi illos in auxilium concurrisse, in nimio gaudio ab imminente angustia respiravit, in hanc vocem prorumpens: *Recesserunt a me omnes viri nostratum, et solus ex omnibus remansi; sed non ultra, Deo annuente, a vobis dissociabor, quousque nostri assultus et rei eventum aut in urbis aut in nostri ruina agnoscam. Stemus igitur in nomine Domini nunc conjuncti, etsi pauci, virtus Dei magna ad omnia, qui pro ejus gratia parati sumus instare et sustinere pericula.* Nec mora, his quatuor conjunctis et conspiratis in Christi nomine ex admonitione Veneti ad omnem assultum urbis, viginti milites Tankradi in momento eis adjuncti sunt, unanimiter sic conspirati, ut ex machina hac compositam turrin urbis penetrare, aut certe ante eandem turrin in eodem loco vellent deperire. Et subito arreptis bipennibus, securibus et ferreis ligonibus, oppositam turrin fortiter cavantes infregerunt. Quibus Judæi cives, commistis Sarracenorum turmis, sine dilatione viriliter resistentes, a turri oleum, picem ferventem, ignem et stuppas opposuerunt: grande videlicet incendium, per quod Christiani milites fumo et calore in machina exstinguerentur, et urbs ejusque turris invicta cum incolis suis remaneret. Christiani tandem milites, pro Christo mori non diffidentes, imperterriti stabant, omnem angustiam sufferentes per diem et noctem, donec scuta eorum flammis concremata, fundibus conquassata, ferreis sudibus perforata, grandi læsura pervideri potuerunt.

CAP. XXV. — *Oppidum Caiphæ expugnatur.*

Dehinc die altera radiante, et Domino Jesu suorum miserante, Judæi et Sarraceni videntes Christianos insuperabiles, nec suis flammis aut armis posse reprimi a turri et ejus assultu, ipsam turrin mox relinquentes, nec eam amplius retinere valentes, fugam inierunt: post quos universa civitas pariter in fugam conversa est. Ad hæc milites Christiani cives hostiles per mediam urbem insecuti, et eos crudeliter perimentes, victoresque facti, portas civitatis aperientes, totum Christianum exercitum intromiserunt. Qui universa in ea reperta, nempe pecuniam innumerabilem tam in auro quam in argento, cum vestibus, equis et mulis, hordeo, oleo et frumento, illic deprædati sunt. Veneti autem adhuc in mari flexis anchoris consistentes, nunc Gallorum cognita victoria et urbis invasione, festinanter levatis anchoris adfuerunt, aliquos gentilium occidentes, sed nihil pecuniæ illicprehenderunt.

CAP. XXVI. — *Geldmarus expulsus, et Tankradus castellum Caiphæ obtinuit.*

Capta autem civitate Caiphæ, Geldmarus Carpenel, quia eandem, si caperetur, dono ducis susceperat, quem obisse nondum sciebat, milites et pedites suos convocat ad civitatem retinendam ac muniendam. Sed copiæ Tankradi ampliores et validiores urbis mœnia et ejus turres obtinentes, Carpenel et ejus gentem ex urbe expulerunt. Carpenel quid ageret non melius hac hora sensit, quam ut a civitate cum omnibus suis migraret, et ad castellum validissimum ac ditissimum, quod dicitur ad S. Abraham, versus montana et civitates Sodomæ ac Gomorrhæ hoc tempore declinaret. Hoc equidem castellum dux non longo assultu effugatis gentilibus subjugavit, quod ab Jerusalem sex milliaribus remotum, quondam primus patriarcha Abraham ædificasse et inhabitasse, ibidemque sepultus fuisse perhibetur. Hoc præsidium Turci et cæteri gentiles et Judæi nimia devotione honorantes venerabantur, nec minore celebritate a catholicis cultoribus observatur et colitur.

CAP. XXVII. — *Consilio majorum Boemundus ad regnandum in Jerusalem vocatur, sed in itinere capitur.*

Patriarcha autem Dagobertus et Tankradus ibidem mortem ducis audientes, in unum conspiraverunt, nihil de civitate Caiphæ Geldmaro Carpenel se daturus, sed de ea ad velle acturos; de Jerusalem quoque, regno Godefridi ducis, similiter per omnia pro velle deinceps licenter consulere ac disponere. Unde consilium inierunt in civitate Caiphæ, quatenus avunculo Tankradi Boemundo legationem Antiochiam mitterent, ut in terram Jerusalem proficisceretur cum omni apparatu suo, regnumque illic obtineret, priusquam aliquis hæres Godefridi ducis thronum ejus præoccuparet. Legatio hæc denique patriarchæ et Tankradi sine mora directa est. Verum ejusdem legationis portitor, Morellus nomine, secretarius patriarchæ, quia in dolo missus est, et contra jusjurandum quod idem patriarcha cum Tankrado duci fecerat, si forte obiret, nulli regnum Jerusalem se redditorum nisi fratribus suis, aut uni de sanguine ejus, ira Dei adversante, Laodicæ in manus Reymundi comitis irruit: et sic tota legatio litterarum irrita fuit, et perfidia ubique patefacta Boemundus siquidem eo tempore, divino judicio, in mense Augusto adunatis trecentis equitibus, versus Malatinam urbem descenderat, invitatus ad auxilium Christianorum ex litteris et legatione Gaveras, Armeniæ ducis, principis et domini ejusdem civitatis, eo quod Donimanus, princeps Turcorum, urbem hanc in manu gravi angustiatam obsedisset. Hic itaque audito adventu Boemundi et ejus copiarum, nec illum longe ab urbis obsidione abesse, quingentibus militibus ab exercitu suo assumptis, illi in planitie regionis occurrit; prælium cum eo commisit intolerabili grandine sagittarum, donec Boemundi virtus attrita, et uni-

versa societas succubuit interempta, aut fugitiva facta ac dispersa. Ex hac alii subito sunt detruncati, alii vivi capti et retenti una cum principe suo Boemundo, et in exsilium in Nixandria civitate ejusdem Turci abducti, et ferreis vinculis alligati sunt.

CAP. XXVIII. — *Donimanus, princeps Turcorum, obsessis Malatinæ Christianis contemnitur.*

Capto itaque Boemundo, ejusque propinquo Richardo, et cæteris majoribus domus suæ, Donimanus ad urbem Malatinam cum spoliis eorum et capitibus decollatorum in magna gloria regressus, ad Gaveras legationem præmisit, quatenus civitatem in manu ejus redderet, sciens quia Boemundum captivum tenuerit, et omnem equitatum illius attriverit, in quo omnis Christianorum spes et summa fiducia pendeat: alioqui non posse eum vivere a facie Turcorum. Gaveras vero jactantiam Donimani intelligens, nequaquam his minis civitatem se illi aperire fatetur, ne ullis ejus obedire mandatis, dum adhuc vitam Baldewini principis Edessæ vel Rohas incolumem sciret, nec aliquod adhuc infortunium illius narraretur. Donimanus, magnificus princeps Turcorum, hæc audiens, in superbia magna locutus, hæc viro responsa dedit: *Noli modo nimiam in eo habere spem aut fiduciam. Nam ipsum Baldewinum sicut Boemundum post paululum temporis spero me habiturum.*

CAP. XXIX. — *Baldewinus liberare volens Boemundum, nihil proficit.*

Inter hæc nuntia, Boemundus, totius vitæ et salutis dissensus, particulam capillorum capitis sui, signum captivitatis suæ et doloris, clam per Syrum cuempiam Baldewino misit, omnibus hoc Turcis ignorantibus, quatenus sine dilatione sibi subveniens, a manibus Turcorum eum eriperet, priusquam ad ignotas et barbaras nationes illorum perveniret. Baldewinus, jam tertia luce captivitatis Boemundi transacta, assumptis centum et quadraginta lorica-tis equitibus, descendit in campos Malatinæ civitatis ad excutiendum Boemundum, confratrem in Christo si, prosperante Deo, aliquo nisu in loco opportuno eum Turcis committere valeret. Sed Donimanus Baldewini adventantis audacia et plurima virtute illius militari territus, sine mora ab obsidione castra movit, et versus mare Russiæ in terram suam fugiendo cum omni equitatu suo divertit, gaudens se Boemundum, tam nominatissimum principem et caput Christianorum, arripuisse, ac metuens ne viribus aut arte Christianorum illum amitteret. Baldewinus vero fugam ejus intelligens, persecutus est spatio trium dierum: quem tamen longius persequi dubitans propter dolos falsorum Christianorum, aut insidias hostium, et quia non multos habebat milites, Malatinam reversus est. Gaveras itaque princeps civitatis, benigne eum suscipiens et in fide, in manu et tutamine illius urbem reddidit, ac universum thesaurum civitatis cum

plurima veste pretiosa illi præsentans, ut de his remuneraretur, exoravit; sed de omnibus sibi præsentatis, nihil suscipiens, retinuit. Cognita itaque Baldewinus illius benevolentia et fidei constantia, quinquaginta milites in urbe cum illo constituit manere, ad tuenda et retinenda mœnia civitatis; ipse vero cum cæteris Rohas regressus est. Post hæc Donimanus, comperto tam metuendi principis ac militis recessu, readunatis viribus, iterato urbem Malatinam obsedit diebus multis. Sed viriliter a quinquaginta prædictis tironibus, a Baldewino ibidem constitutis, urbs defensa ab hostibus, et intacta atque invicta remansit; dum tandem Donimanus bello fatigatus, et longæ obsidionis tædio affectus, Christianorum territus auxilio, urbem deseruit, et sic deinceps ab obsidione illius quievit.

CAP. XXX. — *Baldewinus per legatos convenitur ut fratris loco regnum Hierosolymitanum suscipiat.*

Interea Baldewino Rohas a Malatina regresso, crudelis legatio ad eum facta est, scilicet quia frater ejus uterinus, Godefridus princeps magnificus, in Jerusalem obierit, et omne regnum terræ illius morte tam pii dominatoris in populo Christiano jam desolatum fuerit. Hac tristi legatione audita, in nimios ploratus et lamenta cor Baldewini defluxit; sed tamen, ut vir miræ abstinence, longe aliter simulavit ex charissimi fratris occasu, quam in ejus corde cæset. Robertus episcopus Rames vel Ramae, et Robertus miles, Gunterus similiter, hujus legationis fuere nuntii, missi a Geldemaro Carpenel, Roberto filio Gerhardi, Rudolpho de Mozon, Josfrido camerario ducis, Wimrico Flandrense, Matthæo dapifero illius, Wickero Alemano, et Arnolfo, præ-lato templi Domini in hunc modum nuntia deferentes: *Milites et principes regni Jerusalem, hactenus sub Christianissimo duce servientes, salutant te in nomine Jesu Christi, Filii Dei vivi, quorum decreto et consilio huc directi sumus, ut tibi notum sit quod frater tuus Godefridus dux et princeps Jerusalem, ab hac luce subtractus est. Quapropter te unanimiter invitant ut festinato venias, et loco fratris regnum suscipias, et in throno ejus sedeas. Conspiraverunt enim se non alium recipere, nisi fratrem aut unum de sanguine, et propter investimabilem ejus bonitatem et nimiam largitatem, et propter jusjurandum quo firmaverunt se nunquam pati alienigenum regnare, aut sedere in throno Jerusalem.* Baldewinus benigne legationi et verbis eorum aurem adhibuit, promittens se post non multum temporis, rebus suis ordinatis, Jerusalem velle descendere et, Deo prosperante, regnum consilio eorum suscipere atque disponere.

CAP. XXXI. — *Baldewinus Jerusalem profecturus, æquivocum suum civitati Rohas præfecit.*

Legatis dehinc in omni amoris dulcedine commendatis, et Jerusalem repedantibus, Baldewinus, dux civitatis Rohas, in brevi omnium fidelium suorum conventum habuit, cujusque voluntatem eundi Jerusalem singulatim requirens, cujusque etiam rema-

nendi in regione Rohas. Similiter Baldewino de A Burg, viro nobili generis sui, filio comitis Hugonis de Rorstet castello, litteras direxit, quatenus ab Antiochia et conventionem solidorum sequestratus, descendat ad terram Rohas, et civitatem hanc in beneficio accipiat, loco ejus dominaretur et hostes debellaret. Omnem vero rem aperuit ei de obitu fratris sui Godefridi clarissimi principis, et qualiter a præpotentibus Jerusalem sit invitatus ad possidendum regnum, et quomodo illuc postmodum iturus sit. Remansit enim idem Baldewinus, ab Jerusalem et Ascalone cum cæteris profectus ad Boemundum, in Antiochia usque ad diem hanc in obsequio militari et solidorum conventionem. His ita dispositis, ac Baldewino de Burg statuto tempore ab Antiochia recepto, jamque in throno et majestate civitatis Rohas collocato, Baldewinus primus et magnificus frater ducis Godefridi, quadringentis equitibus egregiis contractis cum mille peditibus, regia via Antiochiam primum profectus est: cui milites universi civitatisque custodes ad salutandum occurrentes, urbem ei obtulerunt, si princeps aut dominus illius fieri voluisset. Illic quidem per tres dies in gloria et lætitia requiescens, universos cives et custodes benigne super omnibus audivit, et sapienter respondit, plurimumque eos desperatos ex amissione Boemundi consolatus, ex toto civitatem vice illius suscipere contradixit.

CAP. XXXII. — *Baldewinus, viro imminentis prælii nuntio pulsatus, cum paucis obviam pergit.*

Quarta vero die ab Antiochia procedens in omni jucunditate, Laodieam pacifice cum omni apparatu suo descendit, ubi biduo requie fruens, retardati et subsequenti populi præstolabatur adventum. Adunata siquidem universa virtute suorum, fama ad aures ipsius perlata est, quomodo copiosa gentilitas tam Turcorum quam Sarracenorum e diversis locis et terris congregata ad resistendum illi in facie ad futura esset, et quomodo illi viam ulterius procedendi prohibere decrevisset. Ex sola enim Damascenorum civitate, viginti millia Turcorum illuc in armis convenisse ferebantur; cæterorum vero gentilium numerus nequaquam investigari potuit præ illorum multitudinis inæstimabili. Quapropter pars exercitus Baldewini formidine concussa vitæque diffusa, in silentio noctis fugam iniiit, alii simulata infirmitate, minime se abhinc sequi posse asserebant. Mane autem facto, Baldewinus intelligens suum defluxisse exercitum, dolore nimio motus, nihil tamen expavescens, universos quos voti sui compotes reperit sic adhortatur, dicens: *Video, quomodo præ timore mortis, et novi rumoris, populus noster imminutus ac dilapsus est. Sed nihil congregatas nationes metuens, iter inceptum continuare non dubito; ideoque eos, qui remanserunt, in fide Christi admoneo, ut mecum ituri Jerusalem, nullo mortis absterreantur periculo; verum constanti proficiscantur animo, totam spem suam ponentes mecum in Domino Deo. Qui vero dubitant, et formidolosi sunt, de*

PATROL. CLXVI.

loco mecum pedem non moventes, quo tutum illis videtur, revertantur. Hoc dicto, et universis de via inquisitis, unanimes et vite concordēs omnes qui aderant invenit. Sed, cum ad Gybel descenderet ibique pernoctaret, de quadringentis equitibus et mille peditibus vix centum et quadraginta equites et quingenti pedites cum eo remanserunt; cæteri vero omnes præ angustia auditi adventus Turcorum ab eo dilapsi sunt et dispersi. Nihil tamen formidinis habens Baldewinus, a campis et regione Gybel pacifice processit, eo quod honorifice et cum mansuetudine a civibus sit susceptus in omni copia rerum necessariorum.

CAP. XXXIII. — *De eodem.*

Dehinc Tortosam civitatem præteriens, Tripolin pervenit: quem princeps urbis fideliter et jucunde suscepit in omni administratione ciborum, quibus indigebat exercitus. Illic innotuit ei quomodo Damascenorum rex et Geneadoil Sarracenorum princeps de regione amplissima, quam a camelis vocant Camollam, cui idem præerat Geneadoil, et de universis civitatibus quæ in littore maris Palestini erant, et a montanis diversisque locis convenissent ad resistendum sibi in angustis faucibus et asperrimis scopulis civitatis Baruth vel Baurim. Baldewinus, his nimis et tam sævo rumore imperterritus, omnia in Christi nomine se tolerare profitetur, et nunquam pro tot nationum millibus in unum collectis iter suum in Jerusalem velle differre, sed usque ad sanguinem et mortem cum illis dimicare. Hoc dicto viam per diem insistens, nocte imminente ad radicem difficilium montium hospitandi gratia pernoctavit: ubi nuntiatum est illi, omnes procul dubio illic convenisse adversarios ad prohibendum transitum, et in crastino ad committendum prælium. Quapropter aliquantum cor ejus immutatum est, et renes ejus dissoluti, eo quod pauci viri secum remansissent. Attamen crastina luce exorta, dux Baldewinus in Domino Jesu confortatus, iter inceptum pergit, quousque ad locum multitudinis adversariorum perventum est, ubi omnes vires illorum, sicut audierat, in occursum sibi paratæ erant. Has inter proficiscendum comperiens non procul abesse, media die flagrante, armis, loriceis, galeis induantur; lanceis vero strictis et vexillis erectis, obviam per angustas fauces gentilibus turmis contendunt, diu cum illis prælia conserentes in locis arctissimis. Tandem virtute Turcorum intolerabili et Sarracenorum invalescente, Christianos cum principe suo Baldewino a faucibus in arcu et jaculis abegerunt. Post hanc diutinam contentionem, quoniam nox incumbebat, utrinque manus a prælio continuerunt. Eadem nocte Baldewinus a radice montis aliquantulum remotus, paucis fixis tentoriis pernoctavit, ac parce illic epulatus, suis inibi dedit consilium ne aliqui eorum ullo modo a se dividerentur, donec omnis subsequenti peregrinorum manus conveniret; sicque crastina die solerti providentia quodque periculum tutius inirent, ac pro nomine Jesu mar-

tyrium recipientes, nihil tolerare dubitarent ad-
versi.

CAP. XXXIV. — *Ipse fugam simulans, reversus gloriosam adeptus est victoriam.*

His ita secretis, et populo Christiano juxta verbum Baldewini consentiente, in ipsa nocte per montana mille ignes Turci et Sarraceni suscitaverunt, multo, scilicet plures quam eorum indigeret exercitus, ad exterrendos Christianorum populos. Geneadoil, princeps de Camolla, post suscitatos ignes, intelligens a relatoribus exiguas vires Baldewini, convenit ducem Damascenorum, quatenus in castris fessos et somno occupatos, invaderet. Sed displicuit cæteris principibus, econtra referentibus: *Non est utile et salubre consilium nobis Turcis, ut in umbra noctis prælium conseramus, ne a Sarracenis, qui nos semper odio habuerunt, subito circumventi occidamur, et tam spolia Francorum quam nostrorum auferantur. Sed si placet, dum aurora diei orta fuerit, differamus, qua nobis providere usquequaque possimus.* Et sic consilium Geneadoil dissipatum est. Altera autem die orta, Baldewinus sollicitus ac pervigil, intelligens Turcos jam matutinos adesse, in quamdam planitiem post tergum relictam totum fidelium reduxit exercitum, ac si fugam iniisset. Quod gentiles universi videntes, et eum fugientem ac tremefactum æstimantes, graviter eos equis secuti sunt cum quingentis præmissis equitibus et quindecim milibus peditum. At Baldewinus semper miles imperterritus, cernens hostes se graviter insequi, et jam per totam planitiem plurimum exercitus descendisse, sine mora cum universis catholicis militibus in freno equis reductis, Turcos velociter incurrit, duroque certamine commisso, circiter quadringenti Turcorum illic in gladio, lancea et sagitta occisi sunt. Cætera multitudo, quæ adhuc in faucibus subsequebatur, nec auxilio suis prodesse poterat præ angustia semitarum, nunc vitæ diffusa, in fugam conversa est, Baldewinus sic victoriam, Dei gratia, adeptus, quadraginta octo ex majoribus Turcorum in eodem captivavit prælio, nihil prædæ præterquam equos probatissimos contrahens, quod in altero latere angustarum faucium omnia armenta cum spoliis et tentoriis gentilium remansissent. Finito autem hora nona tam gravi prælio, Baldewinus in prædicta planitie remansens, tentoria fixit, eo quod fons aquæ dulcis illic esset mellitique saporis calamelli quibus refocillati sunt. Non amplius quam duo milites, Walterus Tauns et Baldewinus Tauns, illic cecidisse reperti sunt, pauci vero vulnerati. Iidem in tentoriis captivi constituti, ac in custodiam missi sunt. Vespere autem facto, Baldewinus cum suis recreatus, in medio captivorum resedit ad inquisitionem de qua origine aut parentibus essent: inter quos princeps et tetrarcha Damascenorum repertus est, qui plurimum thesaurum pro vitæ redemptione perhibetur obtulisse.

A CAP. XXXV. — *Quam sagaciter Baldewinus versutiam Tankradi prævenit.*

Rex vero Damascenorum, Geneadoil, et universi principes gentilium, audita suorum contritione, plurimorumque captione et Baldewini glorificatione, tota nocte diffugium fecerunt, metuentes ne manefacto, altero in latere montis reperti, et a Christianis audaci incursum impetiti, capitali sententia punirentur, aut superati a Sarracenis regionis pro nihilo computati decollarentur. Est enim mos Sarracenorum gentis, ut quoslibet novos victores timeant et obediant eis, victos parvipendant et persequantur. Baldewinus igitur fugam universorum intelligens, orto sole cum præda equorum, cum captivis Turcis et spoliis, castra movit ad Sidonem civitatem et Gibeloth: quo pertransiens sine obstaculo et periculo, Sur, quæ est Tyrus, declinavit, ubi commode hospitio et alimonia cum suis relectus est. Post hæc Ptolemaidem, quæ est Aera vel Accaron, præteriens, nihil contradictionis aut adversitatis ab ea vel ab urbibus illis pertulit propter victoriam et famam, quam de illo audierant. Sic pacifice Caiphas perveniens, in ea diebus aliquot moratus est.

CAP. XXXVI. — *Tankrado solo adventu Baldewini perterrito, Baldewinus sanctam ingressus est civitatem.*

Nescius quippe doli totius, Tankradum ibi reperire et alloqui fervebat, ejusque consilio de rebus suis ubique agere. Sed Tankradus omnia ignorans de adventu Baldewini, Jerusalem profectus fuerat ad corrupendos principes et custodes turris David, quatenus avunculus ejus Boemundus aut ipse regnum obtineret; omnia autem instinctu, auxilio et consensu patriarchæ faciebat. Audito itaque ibidem, in urbe Caiphas, dolo et versutia Tankradi, quæ fiebat consensu Dagoberti patriarchæ, Baldewinus vir illustris et providus, Hugonem de Falckenberg, et Robertum episcopum civitatis Rames vel Rama, super his compellat, eosque ex consilio suorum Jerusalem sine dilatione direxit, ut prævenirent universum dolum, metuens ne turrim David et regnum Jerusalem aliqua perfidia seu promissione pecuniæ amitteret.

His itaque perfectis, quidam prohi milites de domo ducis Godefridi, Rudolfus, Geldemarus, Wickerus Alemannus, Rudolfus de Montpizon, in via civitatis Cæsareæ, qua Sarracenos persequiebantur, adventum Baldewini penitus ignorantes, tunc primum a præmissis fratribus rem cognoverunt, quomodo scilicet Baldewinus loco fratris sui Jerusalem obtinere advenisset, atque Caiphas adhuc hospitio moraretur. Nec mora, audito tam egregii principis adventu, et digno hærede Jerusalem, gavisii sunt universi, commistisque sociis et armis, Japhet, quæ est Joppe, contenderunt. Ubi Tankradum ab Jerusalem in ira reversum, quia urbem intrare non potuit, in obsidione reperientes, nuntiaverunt ei Baldewinum

desse, et regnum Jerusalem velle obtinere. Tankra-
his audito tam proximo adventu Baldewini, statim
ab obsidione Joppe surrexit; per aliam viam Caiphas
reversus, nolens recto itinere Baldewino a Caiphas
revertenti occurrere. Baldewinus vero a Caipha
procedens, prædictos milites de domo ducis Gode-
fridi in occursum habuit, qui omnia sibi de Tan-
krado retulerunt; et post hæc cum eo Joppen acce-
lerantes, duobus diebus continuis illic remorati sunt.
Deinde ordinatis rebus in Joppe, cum omni clientela
et præda, quam abduxit de Baruth, quæ est Baurim,
cum quadraginta quinque captivis militibus Turco-
rum Jerusalem descendit, quos in præsidio turris
David repositos caute jussit custodiri.

CAP. XXXVII. — *Perquisitis rebus defuncti fratris,
a viris fortibus tentare fortia suadetur.*

Quarta denique die postquam ascendit Jerusalem,
congregatis universis, magnis et parvis, de universo
cœtu Christianorum, requisivit de suppellectile fra-
tris sui Godefridi, de armatura ejus, de pecunia, de
beneficiis ejusque militis ac præpotentis. Qui nihil
de rebus fratris ejus se habere testati sunt, sed eas
in eleemosynas pauperum et solvendis debitis esse
dispersas; beneficia vero, prout unicuique statuta
erant de redditibus civitatum, protulerunt. Ipse au-
tem omnia responsa illorum patienter accipiens, de
rebus et armis aliquibus discussis, sed excusatis,
obtulit singulis singula reddens beneficia. Unde ab
omnibus jurejurando firmatus, in throno Jerusalem
potenter exaltatus gloriose resedit. Erat tempus
mensis Novembris circa festum B. Martini Turonici
pontificis, quando Baldewinus Jerusalem veniens,
ab omnibus parvis et magnis rex et dominus est
constitutus. Sic collocato Baldewino gloriose in
throno Jerusalem, universi principes et milites de
domo ducis Godefridi convenientes in præsentiam
ejus, hoc modo ei locuti sunt: *Frater ducis Gode-
fridi es, principis gloriosissimi ac nominatissimi, et
ideo universæ nationes gentilium in circuitu famam de
te comperientes, adventu tuo tremefactæ sunt; quia te
magnum, bellisque famosissimum intellexerunt. Qua-
propter te decet insigne facere, quo stupescant geni-
lium terræ, et admirari eis non sufficiat: sicque no-
men fratris tui, principis Jerusalem, in te reviviscet,
ac magnificabitur.*

CAP. XXXVIII. — *Urbem Ascalonem obsidens, post
aliquot dies infecto negotio obsidionem solvit.*

Consiliis suorum auditis, Baldewinus terram Jeru-
salem et civitatis in circuitu muniens custodia fide-
li, centum et quinquaginta militibus et quingentis pe-
ditibus assumptis, ab urbe Jerusalem processit nona
hora diei; et vespere facto, hospitatus est juxta fon-
tem recentis aquæ, ubi montana terminantur. Post
hæc quinta die abhinc exurgens, ad urbem Ascalo-
nem cum omni virtute suorum descendit: in qua
mille equites Arabes a Babylonia missi habitabant
ad tuenda mœnia ejus, ne novi principis virtus su-
bito invumperet improvisam. Ibi milites Baldewini in
tentoriis ante urbis mœnia fixis duobus diebus sine

A assultu consederunt. At die tertia milites Arabes
cum civibus erumpentes, crebra cum eis prælia con-
seruerunt, donec tandem utrinque non modicam con-
tritionem suorum pertulerunt. Post duos dehinc dies,
et plurimam stragem Sarracenorum, gravemque
vulnerationem Gallorum, rex Baldewinus ab urbis
obsidione prudenti consilio sic suos revocavit, di-
cens: *Hi adversarii nostri in murorum protectione
confisi, et plurima manu civium, facile, adversante
fortuna, creberrimis suorum auxiliis possunt præva-
lere; nostrates vero incauti sagittis perire; ideo utile
est consilium, ut ab hac civitate castra moveamus.*

CAP. XXXIX. — *Quam ingeniose vicerit gentem Azo-
part sub terra latentem.*

Cum hæc consilia inter se fierent, innotuit Balde-
wino, quomodo inter deserta Ascalonis et Babylo-
niæ in caveis subterraneis Azopart, gens sceleratissima
latens accubuisset ad disturbandos et perimendos
peregrinos, qui Hierosolyniam proficisci desidera-
bant. Qui mox hac gentis impietate cognita, castra
movit ab Ascalone, et cava suo exercitu obsedit:
quibus flamma immissa experiri voluit utrum præ
nimia angustia fumi et caloris prodiret a tetris et
inauditis antris. Sed de omnibus nulli egressi sunt
præter duos, qui et coram eo steterunt, si forte mise-
ricordiam et vitam invenirent. Baldewinus hos in-
tuens viros horridos et squalidos, amica affabilitate
eos compellat super omnibus quæ de eis audierat,
et vestibus pretiosis eos adornans de gente et cogna-
tione eorum requirit. Qui, secundum quod inter-
rogati fuerant, universa sibi aperientes, et miseri-
cordem eum sibi arbitantes, obnixè deprecantur ut
alter eorum cum Baldewino maneret, alter ad cava
et nota loca rediret, quatenus socios de perplexa
domo, mirabili arce, ac investigabili fossa inclusos,
produceret in conspectum principis, si forte et ipsi
gratiam in conspectu ejus invenirent. Ingressusque
foveam, vestes et munera regis ostendens et de
ejus benigna susceptione loquens, illico decem de
consociis eduxit in præsentiam regis et ejus optima-
tum. Interea is, qui cum Baldewino remanserat, dum
in foveam rediit alter, decollatus est a pueris regis:
Similiter socius, qui vana spe et promissione hone-
starum vestium decem produxerat ex cavernis
D clanculum amotus, in momento decollatus est cum
novem. Decimus vitæ reservatur, quem tota strages
sodalium latebat. Hunc Baldewinus seorsum tollens,
et honorificis ac mollibus indumentis opertum suo
sermone demulcens, protinus illexit eum, quatenus
rediens ad subterraneos sodales, eos prodire horta-
retur, asserens se illos benigne tractare, et donis
magnificis honorare; quin omnia loca regionis illius
in beneficiis concedere, et eorum consiliis universa
agere velle. His promissionibus miser seductus et
illectus, ad cava reversus cum veste pretiosa, omnia
complicibus suis retulit de principis affabilitate ac
largitate, et ampliora quam audisset, credens socios
amotos et decollatos vivere, et missos ad tuendas
ipsius Baldewini civitates.

CAP. XL. — *De eadem re.*

Azopart inæstimabili et investigabili cavatione subterrati, bonam promissionem socii audientes, minas quoque, deinde promissa magna, ad triginta processerunt. Qui coram ipso principe assistentes, benigne ex ore ejus suscepti sunt; statimque a conspectu illius abducti, quasi munera accepturi, omnes capitalem subire sententiam, præter unum, qui solus cum Baldewino ex omnibus triginta remansit. Hunc solum mirifico honore tractavit, nescium cædis complicum, quem etiam ad antra prædicta remisit, quatenus honores et munera ipsius subterratis viris referret, eosque ipse captus a suo præsidio exire hortaretur. Sic et sic illusi vanis spebus, ducenti et triginta processerunt, omnes sine dilatione jussu principis decollati, eo quod maxima mala peregrinis, Hierosolymam transeuntibus, intulissent, alios exspoliantes, alios trucidantes: tantumque scelus semper inultum remansisset, eo quod nullus de specu hoc eos antea vi, seu qualibet arte potuisset ejicere. His ducentis et triginta decollatis, ac nequitia sua in capita eorum reddita ingenio Christianissimi principis in ultionem peregrinorum; solummodo feminae et pueri eorum in caveis eorum remanserunt cum spoliis plurimorum. Qui necem eorum intelligentes, quoniam nullus ad eos ultra rediret, minime exire ausi sunt. Quapropter Baldewinus vehementer adversus eos indignatus, ligna, stipulas ac stuppas ante os ejusque specus comportari jussit et incendi, quousque calore et fumo cogentur exire. Tandem hac fumi et calor nimietate unanimiter oppressæ matres cum pueris, quibus virorum solamen defecerat, licet inviti, processerunt, ac statim militibus in prædam dati sunt et divisi: quorum cum matribus alii pretio redempti, alii vero pariter de collati sunt.

CAP. XLI. — *Cum per difficilia loca militem agit, plures frigore extinguuntur.*

Baldewinus post ista profectus ad castellum quod dicitur ad S. Abraham, juxta flumina fetentia Sodomæ et Gomorrhæ hospitio remansit, in cibo et equorum pabulo magnam illic sustinens indigentiam. Ibidem dum montana perlustrarent ad investiganda necessaria, intimatum est eis a quibusdam incolis, quomodo, si paulo procederent ad locum qui dicitur Palmarum, plurimas opes et copias ciborum reperirent, quibus cum equis suis recreari possent. Quod juvenes quidam audientes, circiter quadraginta ab exercitu clam subtrahi præcurrerunt ut pecuniam et prædas contraherent. Sed nihil præter alimenta et plurimam venationem invenerunt, quibus ventrem impleverunt; nihil vero vini aut alicujus poculi præter fontes aquarum dulcium hiberunt. Illic quidem in loco Palmarum refocillati, exsurgentes ad montana Arabiæ pervenerunt. Quibus superatis, inter duos apices montium hospitati sunt, ubi nocte necessariis cibis, quos vehiculis mulorum, camelorum, asinorum attulerant, sufficienter recreati sunt,

A nihil prorsus reperientes illic præter aquas recentes. Hæc montana, eorumque difficiles scopulos arctasque fauces, spatio quinque dierum superaverunt gravi et inæstimabili labore. Sexta vero die montanis permensis, in extremo illorum cacumine maxima pertulerunt pericula in grandine horribili, in glacie terribili, in pluvia et nive inaudita, quorum immanitate et horrore ingruente, ad triginta homines pedites præ frigore mortui sunt.

CAP. XLII. — *Civitas Susumus igne deletur.*

Post montium ac scopulorum difficilia pericula in vallem descendentes, per diem continuum in equis residentes, planitiem pertransierunt, et vespere in villa quadam opulentissima castrametati, cum principe suo Baldewino hospitio rebusque necessariis refecti sunt. Ibi quidam exploratores de Sarracenis ad promerendam gratiam tanti et tam magni principis, et vitam impetrandam, adfuerunt, qui civitatem juxta sitam, Susumus nomine, rebus nimium locupletem ipsi propalaverunt principi, et hanc facile occupari posse et expugnari. Baldewinus, his intellectis, quinta die a villa prædicta exiens, ad civitatem Susumus vespere descendit. Sed domos et omnia loca civitatis vacua reperiens, ibidem potenter hospitio quievit. Audito namque adventu illius, universi gentiles a regione et civitate hac fugerunt, eo quod sine muro hæc civitas infirma haberetur. In hac siquidem per octo dies sine impedimento et aliquo incurso inimicorum securâ quiete corpora sua curaverunt, singulis diebus gentiles in circuitu persequentes, et plurimos repertos trucidantes. Nona denique die clarescente, ex præcepto Baldewini urbs Susumus attrita est et combusta. Spolia vero civitatis in armentis et cæteris rebus ubique, diripientes, per aliam regionem quæ est in montanis divertentes, loca propalata Sarracenorum depopulati sunt, prædas ab universis locis contrahentes. Tandem post dies octo, diversis angustiis et difficultate locorum, interdum etiam fame gravati, ad præfata fetentia flumina reditum paraverunt. Et ad villam Palmarum venientes, nihil alimonie præter fructum dactylorum repererunt, quibus corpora fessa et escis jejuna recreaverunt.

CAP. XLIII. — *In natali Domini apud Bethlehem Baldewinus unctus est in regem.*

Dehinc per castellum, quod dicitur ad S. Abraham, repedantes via qua venerant Jerusalem reversi sunt tertia die ante Natalem Domini nostri Jesu Christi. Illic cum patriarcha et cunctis optimatibus suis habito consilio, Bethlehem Natalem Domini celebrare decrevit. Ubi eadem die sancta et solenni consecratus et in regem Jerusalem unctus, in gloriæ magna coronatus est. Noluit enim, nec præsumpsit in urbe Jerusalem diademate, auro vel gemmis pretiosis exaltari, adornari et in regem promoveri, ubi Dominus Jesus, Rex regum et Dominus dominantium humiliatus et obediens usque ad mortem, pro mundi redemptione spinis horridis et acutis coronatus est. Proxima autem die a Bethlehem migrans, Jerusalem

reversus, curiam ac consilium suum cum omni primatu suo in palatio regis Salomonis tribus diebus ejusdem solemnitatis tenuit, honorifice quindecim diebus illic in civitate regia moram faciendo. In his itaque diebus potenter sedit rex in throno suo, ut faceret iudicium et justitiam inter Christianos confratres, si cui illata fuisset injuria, vel si qua accrevisset discordia, volens omnia cum æquitate tractare et non ficta pace componere.

CAP. XLIV. — *Prima sessione regis, Tankradus accusatur, vocatur et adesse dedignatur.*

Geldemarus ergo videns dominum regem consedis ad justitiam, assistensque coram eo, graviter conquestus est super injuriis de civitate, quæ sibi a Tankrado inferebantur, quam dono et ex manu ducis Godefridi suscepit, ac militari obsequio promeruit, si caperetur, quamque nunc Tankradus, audita ducis morte, vi et injuste retinebat. Hac itaque Geldemari accepta querimonia, rex ex consilio suorum primum Tankrado legationem direxit, quatenus Hierosolymam ascendens, responsionem super querimoniis Geldemari et injuriis ei illatis faceret. Tankradus autem, nullam se de his responsionem coram illo habiturum, respondit eo quod nesciret eum regem civitatis et iudicem regni Jerusalem. Rex autem iterato consilio suorum illi secundo ac tertio legationem direxit, quatenus justitiam non devitaret, ne post hac aliquis incusaret regem, nec fateretur aliter quam juste et patienter regem adversus confratrem et unum de principibus Christianorum fecisse. Tandem Tankradus anxius quid ex tertia admonitione faceret, consilium cum suis iniit, qualiter inter Japhet et Assur altera ex ripa fluminis, quod has duas civitates dividit, regi responderet ac loqueretur, si ei gratum foret; quoniam Jerusalem venire metuebat. Rex autem responsum ac petitionem Tankradi intelligens, consilio majorum suorum voluntati illius acquievit; et die statuto ad eundem locum fluminis inter Japhet et Assur ad colloquium profectus est. Illic diversis inter se consiliis habitis, rursus post quindecim dies Caiphas convenire decreverunt, eo quod nihil hoc tempore potuissent delinire: et sic Tankradus cum patriarcha Caiphas, rex Jerusalem reversus est.

CAP. XLV. — *Rege cum Tankrado pacificato, Tankradus, dux electus, Antiochiam proficiscitur.*

Interea modico intervallo legatio ab Antiochia Tankrado directa est ab optimatibus Boemundi, quatenus ad eos descendens, loco Boemundi quia hæres ejus esset, regnum Antiochiæ possideret. Tankradus, super hoc inuito consilio, Antiochiam proficisci decrevit; sed tamen diem statutam præstolari disposuit quo cum rege colloquium Caiphas habiturus esset, ne, si ante diem proficisceretur, in opprobrium fugæ sibi imputaretur. Itaque die statuto ibidem Caiphas rex et Tankradus ad colloquium convenerunt, ubi ambo concordēs et amici facti sunt, omni querimonia exclusa. Et Tankradus non solum terram et civitatem Caiphas, sed etiam arcem et

turrim Tabariæ, quam dono ducis Godefridi obtinuit, in manu ipsius reddidit, eo quod essent de regno Jerusalem, aperiens ei legationem Antiochiæ. Veruntamen hæc conditio in omni concordia a Tankrado firmiter indicta est, ut si post annum et menses tres ab Antiochia rediret, in beneficio terras et civitates obtineret; si autem sibi non esset reditus intra prædicti temporis terminum, nequaquam ultra terras et civitates has a rege vellet repetere. His utrinque in magna charitate concessis, rex sub eadem conditione terras et civitates suscipiens, Hugoni de præsidio Falckenberg Tabariam in custodiam et beneficium tradidit, Caiphas Geldemaro Carpenel reddidit: sic tamen fide servata, ut Tankrado post præfatum terminum revertenti omnia in manu ejus dono regis redderentur. Post hæc decreta et pacem compositam, rex Jerusalem secessit; Tankradus vero cum omni suo equitatu et manu quingentorum peditum per aridam usque in Antiochiam descendit ut eam susciperet.

CAP. XLVI. — *Rex contra patriarcham sedem apostolicam appellat.*

Non aliqua dehinc mora, rex Jerusalem patriarcham de perfidia, qua egerat cum Tankrado adversus eum, ne dignus hæres Godefrido succederet, sed Boemundus externi sanguinis regnum possideret, coram omni Ecclesia interpellavit, eo quod de hoc scelere multum a suis optimatibus criminaretur, objiciens ei, jam ipsam fraudem esse detectam in litteris, per Morellum, qui secretarius ipsius erat, Boemundo transmissis, sed in via ablatis. Hæc contentio et discordia inter regem et patriarcham adeo de die in diem cœpit magis ac magis invalescere, ut tandem rex Baldewinus illius feritate et pertinacia indignatus, apostolicum ac Romanum pontificem Paschalem ad iudicium et justitiam appellaret, atque ad discussionem tam nefandæ traditionis, et suscitandi homicidii ac discordiæ, quam deprehensis litteris, inter Christianorum primores et novam tenebramque Ecclesiam idem patriarcha fieri modis omnibus elaboraret.

CAP. XLVII. — *Dominus apostolicus cardinalem Mauritium cognitorem Hierosolymam mittit.*

Paschalis vero pastor S. Romanæ Ecclesiæ, et in toto orbe terrarum Christianæ fidei ac religionis examinatus, Baldewini precibus et S. Hierosolymitanæ Ecclesiæ satisfaciens, consilio fidelium fratrum, Mauritium unum de duodecim cardinalibus, legatum S. Romanæ Ecclesiæ Hierosolymam proficisci destinavit, ut vice domini apostolici ipsum patriarcham, pro merito et culpa discussum aut excusatum, in cathedram episcopalem sanciret, aut victum et juste condemnatum de apostolica sententia deponeret ac feriret. Itaque jussu domini apostolici frater Mauritius Hierosolymam profectus, Baldewinum regem universamque Ecclesiam in verbo domini apostolici salutavit, benedictionem dedit, et audire in omni justitia et veritate regem et filios sanctæ Ecclesiæ Deo obediētes se asseruit, et mala omnia in bonum

apostolica auctoritate velle commutare. Baldewinus A et omnis Ecclesia fidelium gratias Deo super his retulerunt, et se in omni justitia et veritate apostolicis mandatis obedire responderunt.

CAP. XLVIII. — *Patriarcha multis et gravibus a rege capitulis impetitus, ab officio suspensus est.*

Nulla deinceps mora die statuto, et concilio fidelium episcoporum abbatumque collecto, in audientia omnium qui aderant et presentia legati S. Romanæ Ecclesiæ, patriarcham assistentem Baldewinus rex reum perjurii, traditionis regni Jerusalem, homicidii, ut a Boemundo occideretur in via, qua a Rohas Hierosolymam ascenderet, deprehensis litteris criminando et imputando astruxit, sub testimonio totius S. Hierosolymitanæ Ecclesiæ; et ideo non posse eum ultra episcopari, nisi valeat ab his expurgari. Qui minime de omnibus sibi illatis calumniis valens excusari, et præcipue de sacrilegio ligni sanctæ crucis, de qua partem minuit ac dispersit, suspensus est a divino officio, datæque sunt ei adhuc induciæ, si forte aliquam excusationem posset reperire.

CAP. XLIX. — *In cœna Domini dolens, patriarcha se eo die officio suo privari, regem donis promissis placat.*

Inter hæc diversa negotia mensis Martius suo ordine cœpit referri, jejunium quadragesimale observari, dies sollemnis Paschæ propinquare, in quo chrisma et oleum infirmorum necesse est sanctificari. Hæc igitur die recordationis et sanctificationis olei et chrisma exorta, qua Dominus Jesus cum discipulis cœnavit, cardinalis in montem Oliveti, in quo id sacramentum chrisma et olei compleri solet, ascendit alba stola et idoneis vestibus ad tam deificum opus peragendum indutus, et in nullo patriarcham adesse consentiens. Verum patriarcha Dagobertus videns se officio suo privari, quo eo die universi patriarchæ, sui antecessores in eodem monte Olivarum solito more utebantur, chrisma et oleum consecrantes, humilis et supplex cum lacrymis regem conveniens, instare cœpit, ne hæc die tam leviter ac viliter ab officio suo expelleretur, et sic in ore omnium peregrinorum haberetur. Rege autem multum resistente, et plurima illi objiciente quæ idem adversus se præsumpserat, sicut anxius ei magis ac magis precibus instabat, rememorans qualiter ab eo unctus et in regem consecratus sit. Sed nec sic rege eum audiente, talenta ei trecentorum byzantium obtulit in secreto auris suæ. Quo corruptus rex, in omnibus deinceps petitioni patriarchæ acquievit; et ideo tam grandis pecuniæ promissione rex gavisus, quia plurimum defectione angustiat, hæc modo indigebat ad remunerandum suorum militum laborem, illico surrexit, fratrem Mauritiū convenit, sic ei in hæc verba locutus:

CAP. L. — *Rex cardinalem alloquitur de restituendo patriarcha.*

Frater Maurici, hæc Ecclesia nostra rudis adhuc et tenera habetur. Quapropter volumus, nec placet prudentioribus nostris, neque in consilio nostro reperimus,

*ut Jerusalem tam subito justitia sua privetur, et patriarcha tam celebri die a suo officio destituatur; sicque discordia paschalibus diebus in confusionem peregrinorum et gloriationem gentilium inter nos oriatur. Idcirco constanter te petimus, ut nos, qui nostro sanguine hæc sanctam Ecclesiam detinui-
mus, et usque ad mortem pro eo dimicavimus, audire non recuses neque rem de patriarcha a nobis propalata hoc tempore graviter accipias, donec viderimus, quorsum tendat illius excusatio, vel quem finem accipiat. Tempus enim non effugiet, quin satis ad equitatem iudicii de omnibus redeamus. Et hæc de causa, quia placet universis fidelibus, rogamus te, quatenus concedas ei, ut hoc tempore officio suo episcopali utatur, chrisma et oleum ipse sanctificet, peregrinis de longinquis regionibus huc profectis indulgentiam et reconciliationem ipse faciat juxta ritum S. Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Post solemnitate vero Paschæ, quæ in summa charitate et concordia nunc oportet celebrari, tuo consilio decrevimus de illo agere, ita ut aut purgatus in statu suo permaneat, aut convictus episcopati dignitate privetur.*

CAP. LI. — *De amicitia inter cardinalem et patriarcham, et regis concordia et de conventionem gentilium cum rege.*

Cardinalis his et his flexus blanditiis, in omnibus voluntatis regis optatumque cessit. Et exutus officiali indumento, patriarcham permisit consecrari oleum et chrisma, ac solempne Pascha in omni divino celebrare officio. Ab illo siquidem die cardinalis et patriarcha in summa amicitia conjuncti sunt, facientes sibi cumulos ex oblationibus fidelium, ciborum vinique ac potus plenitudine nocte ac die in locis remotis perfruentes, omnia tamen hæc rege ignorante. Interea hæc concordia in eodem mense Martio inter regem et patriarcham dum fieret, et terra silvæque, amota hieme, reviviscerent, dies prolongari inciperent, serenitas aeris magis ac magis in dies claresceret, eccennuntia universarum civitatum gentilium in palatio regis adfuere, quædam in dolo, quædam in puritate, regem salutantia in donis ac tributis, pacem cum eo quærentes componere, quatenus sine respectu periculi et metus in negotia sua secure terram perambularent, et agros ac vineas sine formidine excolerent. Rex, sicut novus qui advenerat, et multis indigebat thesauris in conventionem solidorum militum suorum, omnia quæ sibi offerebantur a civitatibus gentilium, Ascalone, Cesarea, Ptolemaide, Sur, quæ est Tyrus, suscipere consensit; sed Assur ejusque munera refutavit. Cæteris usque post terminum sanctæ Pentecostes pacem et securitatem a se suisque largitus est.

CAP. LI. — *De mutuis legationibus gentilium.*

Vix termino pacis hujus mediato, prædictæ civitates regi Babyloniorum hæc nuntia detulerunt, quod nisi in brevi eis subveniret, Francosque de regno Jerusalem eiceret, se in manu regis illorum ex summa necessitate reddi debere, eo quod ultra Christianis resistere non possent. Rex vero Babylo-

niorum summa necessitate urbium suarum intellecta, universis civibus et ammiraldis hanc legationem solatiumque remisit, quod sine mora aliqua collectis armorum copiis, universis civitatibus subveniret. Hæc autem nuntia et consilia omnia Baldewinum regem latebant, et universos fideles qui in regno Jerusalem habitabant.

CAP. LIII. — *De redemptione Turcorum.*

Interea a Damasco frequens legatio Turcorum Jerusalem ad regem venit, pro redemptione captivorum suorum, quos in arctissimis faucibus Baurim superatos captivavit, et Jerusalem abductos reclusit in custodia turris David. Qui consilium inivit cum optimatibus suis, ut pro captivis pretium susceperet, eo quod in terra aliena, nova et ignota, plurima indigeret pecunia in conventionem solidorum. Sicque universis quadraginta quinque captivis, quibus amputare colla decreverat, nunc pepercit, et pecuniam inauditam supra quinquaginta millia bysantiorum auri suscipiens, omnes vivos et incolumes a manibus et catenis solutos, ac de turri David ejectos, pacifice in terram Damascenorum remisit.

CAP. LIV. — *Quomodo civitas Assur subjugatur.*

Eodem tempore mensis Martii classes Genuensium ac Pisanorum navigio appulsæ Joppen, anchoras fixerunt, et illic Pascha Domini opperientes, tandem Jerusalem venerunt ad celebrandam ipsam diem Resurrectionis Dominicæ. Qua cum omni devotione celebrata regem adierunt summopere deprecantes, ut quam vellet civitatem gentiliam occupare et expugnare eis liceret. Rex igitur desiderium illorum intelligens, Assur obsidere per mare et aridam constituit. Ipse vero et omnis virtus ejus ab Jerusalem movens, in sicco urbem et mœnia ejus cinxit; Pisani et Genuenses in littore maris navigio exitum illorum observabant. Vix tertia die obsidionis expleta, cives Assur pacem cum rege querebant componere, quateus salva vita sanisque membris, cum rebus suis ab urbe eis liceret exire; civitatem vero in manu regis reddere ac relinquere. Rex quidem consilio suorum pepercit viris, pacifice eos prodire promittens cum omnibus quæ collo deferre possent et usque in Ascalonem conductum eis sine respectu mortis largitus est. Ipse vero civitatem ingressus cum universa multitudine equitum et peditum, per dies octo illic requievit, et consilia de reliquis civitatibus cum domino patriarcha et optimatibus regni sui egit.

CAP. LV. — *Cæsarea civitas obsidetur.*

Placuit tandem cunctis ut Cæsaream mitteretur legatio regis ammiraldō et primis civitatis, ut regi redderetur urbs, alioquin obsidere eam certum haberent, ut si vi caperetur, universos in ea reptos in ore gladii occidi debere. Ammiraldus cunctique habitatores civitatis responderunt in hæc verba: *Absit a nobis, ut nos et civitatem nostram in manu regis Christianorum tradamus, cum in manu regis Babyloniorum in brevi liberandi simus, et non diu sit, ex quo litteras ejus susceperimus.* Rex autem illorum jactantiam comperiens, in ira magna una cum domino

patriarcha ab Assur egressus, relictis in ea custodibus, Cæsaream occupavit, undique circa eam suorum viribus collocatis. Erant illic inaudita pomaria in circuitu murorum, ac si silva densissima omni decore et fructuum abundantia inestimabilia: quæ rex in securi jussit extirpari, ne inter densitates frondium aliquæ insidiæ Sarracenorum exercitui, sagittis in occulto emissis, nocere valerent. His extirpatis, in circuitu murorum firmavit obsidionem per dies quindecim, machinam componens qua urbem expugnare et cives absterere valeret. Ad unguem tandem machina perducta et ab exercitu super muros erecta, in sublime porrecta est, ac fortissimi pugnatores in ea constituti ad expugnanda mœnia urbisque defensores. Deinde jussu regis omnibus indictum est ut summo mane coram patriarcha et rege convenirent e cunctis locis et tabernaculis, ejusque caperent admonitionem ad assiliendam urbem et implerent. Mane autem facto, ecce adsunt ex mandato regis universi Christianorum equites et pedites coram patriarcha et rege: qui delictorum suorum confessione facta, indulgentia accepta, et Domini corporis communionem, urbem fortiter assiliunt in mari et in terra cum Pisanis et Genuensibus. Hi Laodiceæ tota hieme otio torpentes, tempore Martii, ut supra relatam est, ad sacrum et solemne Pascha celebrandum Jerusalem ascenderant, viduati suo episcopo Pisano, cum clam ab eis subtractus, cum Boemundo ac Baldewino, post captionem Jerusalem, in eam descendit, et a Godefrido duce in cathedram patriarchatus est constitutus.

CAP. LVI. — *Tandem civitas Cæsarea superatur.*

Eodem die dominus patriarcha crucem Dominicam prætulera ad protectionem et defensionem gentis catholice, stola sancta et candida pro thorace indutus, quem usque ad muros tota manus pugnatorum sequi non dubitavit. Qui duro et gravi assultu cives disturbatos a mœnibus repulerunt, ac sic subito scalis muro applicitis, urbi mediæ vi intromissi sunt. Sarraceni vero per urbem Gallos diffusos intuentes, nec eis resistere valentes, ad aliud munimen urbis quod muro spatiosissimo ac robustissimo civitatem dividebat introrsum versus mare conglobati fugam inierunt. Illic aliquantulum in mœnibus resistentes, ad defensionem constiterunt, frustra sagittis, pennis igneis et fundibulis consumentes diem. Nona tandem hora diei facta, gravati cives crebris et nunquam intermissis assultibus, ac tam mangenellis quam sagittarum grandine fessi et victi, per vicos et diversa loca civitatis tremehundi fugerunt. Quos Galli insequentes et hos muros scalis similiter transecendentes, grave illorum exterminium fecerunt, alios trucidantes, alios captivantes, tum undique spolia ploribus auri, argenti et ostri pretiosos rapientes. Sacerdos quoque civitatis homo grandævus ibidem captus est, et Azopart quingenti decollati, illuc missi a rege Babyloniorum in conventionem solidorum. Sacerdos itaque prædictus regi præsentatus, jussu ipsius in nervo religatus est; mulieres quoque ejus

captæ, et in compedibus positæ, ad discutiendum talentum innumerabilis argenti, quod idem sacerdos propter metum Christianorum subterraverat. Hac civitate attrita et expugnata, rex a diebus Pentecostes usque in Natali S. Joannis Baptistæ in omni plenitudine necessariorum requievit in ea. In his diebus sacerdotem prædictum a civibus urbis Ptolemaidis, quæ est Aera, mille byzantiis redemptum, sine læsione membrorum dimisit.

CAP. LVII. — *Quomodo rex audita fama Babyloniorum, eorum præstolatur adventum.*

Post hæc rex Joppen in magna gloria secessit, Arpinum de Bodvordis civitate, principem magnificum, ad custodiendos muros et portas civitatis relinquens. Joppe itaque regi commoranti, legatio et fama Meravis a Babylonia innotuit, quatenus Babylonii omnes arma confluisissent, et post octo dies cum eo bellum committere decrevisset. Hæc rex audiens, universo cœtu suorum in unum convocato, ex consilio illorum exivit a Joppe, atque inter Ascalonem et Rames, tribus hebdomadibus evolutis, in planitie amplissima resedit una cum patriarcha et omni apparatu suo, ac universa domo fratris sui ducis Godefridi. Hoc vero in loco dum diu præstolarentur adventum inimicorum, nec quisquam illorum adhuc in jactantia sua descendisset, rex quemque suorum in sua remisit; ipse vero civitates in circuitu sitas, tam Caiphas quam Assar et cæteras, pacifice perlustravit.

CAP. LVIII. — *Quomodo rex patriarcham convenerit, ut vel ipse milites procuraret, vel ad procurandum eos, sibi aliquid pecuniæ impertiret.*

Nec longo post hæc intervallo rex a militibus suis in urbe Japhet pro pecunia angustiatus est, quam illis debebat pro conventionem solidorum, qui etiam fratri ejus Godefrido, principi Jerusalem multum obsequii impenderant, et nunc ejus causa et honore non minore studio militare laborabant. Quapropter Hierosolymam profectus, patriarcham compellat, quatenus sibi aliquid pecuniæ de oblatione fidelium impertiret, quam militibus dividens, voluntarios eos sibi redderet, ac secum teneret; alioqui eos in terminis Jerusalem non velle remanere et Sancta sanctorum defensare. Patriarcha regis audita petitione, induciis per noctem susceptis, in crastino reversus ducentas marcas argenti se ad usus fratrum inibi Deo famulantium, habuisse et non amplius, profitetur, et easdem benigne in ejus mandato distribuere concessit. Credit rex in verbis quæ a Patriarcha referebantur, et oblatum argentum suscepit. Sed Arnolfus, sancti sepulcri cancellarius, et cæteri complures, quibus tota massa innotuit, et oblatio Dominici sepulcri, nequaquam verum patriarcham profiteri asserbant, sed inestimabilem pecuniam clanculum suis locellis reposuisse cum. Hac Arnolphi assertionem et populi opinionem super thesauro abscondito, rex nimium iratus vehementer patriarcham urgere cœpit, ut ex oblationibus fidelium milites procuraret ac retineret in conventionem

solidorum, qui paganorum viribus resistentes, peregrinos et universam Ecclesiam ab eorum insidiis et assultibus protegerent ac defenderent.

CAP. LIX. — *Qualiter orta sit contentio inter regem et patriarcham.*

Patriarcha vero vinculo privatae dilectionis fratri Mauritio S. Romanæ Ecclesiæ legato innodatus, ita ut simul affluenter de bonis terræ epulantes, in suo conclavi oblationem sancti sepulcri pro velle dividerent, prorsus audire Baldewinum regem parvipendit, spem et fiduciam in promissis cardinalis apostolici pretio corrupti habens et in eo quod levi precatu aurique munere, regem corrumpere potuit et placare. Rege itaque patriarcham sæpius admonente ut milites quadraginta procuraret, atque dato ei argento benevolos in opus belli redderet, patriarcha vero in nullo eum super his audiret: die quadam factum est, ut idem patriarcha cum fratre Mauritio solito more in domo sua accumberet, variisque cibis splendide epularetur, vinum quoque non modice biberet, ac secure in comessionibus diem duceret. Nuntiatum est tandem regi Baldewino quod hujuscemodi luxu singulis diebus convivantes fidelium vota vorarent sine modo et numero, et hoc ipsum regem non solum auditu, sed etiam facile visu posse experiri.

CAP. LX. — *Contentio inter regem et patriarcham præsentem cardine Maurilio.*

Nec mora, dum in eodem comessionis studio ad mensam discubissent, rex cum quibusdam de optimatibus suis pulsato ostio intromissus adfuit, et hos patres dure arguens, in hæc verba aspera prorupit: Vos in comessionibus, nos in tribulationibus die ac nocte pro confratrum nostrorum salute et periculis versamur. Vos gratis vota fidelium in deliciis vestris applicatis, angustiam et penuriam nostram ignoratis. Sic vivit Dominus, amodo de omni oblatione fidelium non contingetis, nec de hac ventrem vestrum ultra tam delicate implebitis, nisi milites in conventionem solidorum susceperitis. Unde enim vobis, ut oblationes et munera fidelium tam libere et potenter a Dominico sepulcro tollatis, in cibos delicatos componatis, et minime fidelium necessitati subveniatis? Nos Jerusalem, civitatem sanctam et locum desiderati sepulcri sanguine nostro redemimus, et assidue pro sanctorum defensione pondera laborum et bellorum portamus; vos oblationis fidelium nos exsortes facietis? Absit, ut tale facinus patiar, et ultra manus vestra de his repleatur. Certe aut vos calicem, quem bibiturum sumus, et bibimus hoc tempore angustiarum, nobiscum bibetis, aut videte, ne quidquam de rebus Ecclesiæ ultra suscipiatis. Hoc dicto, patriarcha non minus in verba iracundiæ erupit, dicens: Non recte consultus fecisti, ut tam temere nos argueres et res Ecclesiæ interdiceres, cum nostræ sit justitiæ, ut qui altari serviunt, de altari vivant. An tributariam et ancillariam facere sanctam præsumis Ecclesiam? quam Dominus Jesus Dei Filius, suo sanguine liberam ex ancilla faciens custodiæ commi-

sit et reliquit. Vide ne ultra præsumas de his loqui aut agere, cum ad te minime pertineat, et Domini apostolici maledictionibus de talibus ausibus iudicio possis incurrere. Frater Maurilius ad invicem contententes solummodo auscultabat; sed de pace et concordia illos admonebat.

CAP. LXI. — Patriarcha ratione victus, milites se procurare promisit, quod tamen implere contempsit.

Verum rex non ultra patriarchæ responsionem et asperitatem ferens, et ipse dure et impatienter locutus fuisse perhibetur. Videte, ne facile hanc mihi sæpius objiciatis occasionem, ut qui altari serviunt de altari vivant, cum summa necessitas exigat ut de altari potius Christiani milites pascantur, quam Sarraceni vi de sepulcro munera fidelium asportent et dividant, et non miles noster vel sacerdos contingat. Vivit Dominus: non solum oblationes fidelium comedam, militibusque nostris dividam; sed etiam aurum de sepulcro Domini et altari evellam, quo milites et defensores Christianæ plebis regni que Jerusalem sustentari possent. Post hæc cum Domino Deo placuerit, et superbia seu mina de regno Babylonice cessaverint, et terra siluerit, cuncta restaurabimus; ecclesiam etiam ejusdem sepulcri, sicut dignum est, thesaurizare nos non pigebit, et auro ditiore, gemmis vel opere exaltare. His dictis, tandem patriarcha rege a viro litteris erudito convictus, ex consilio fratris Mauriti trīginta milites in conventionem solidorum se procurare promisit. Sed in brevi eorum tædio affectus talentum inæstimabilis pecuniæ sustulit, milites vacuos et immunes reliquit. Rex autem hypocrisis illius de diē in diem cognoscens, vehementius eum urgebat, et de militari officio sollicitabat. Ille e contrario aures surdas ad omnia faciebat; ita animo obstinatus erat.

CAP. LXII. — Patriarcha potestate et oblatione sepulcri Domini privatur. Pecunia patriarchæ regi aperitur.

Igitur patriarcha dolens et tristis secessit Japhet, ubi ex consensu regis, quia sacerdotii gradum obtinebat, pacifice autumnū et hiemis tempus adimplevit. Deinde mense Martio inchoante, anno primo regni ipsius Baldewini Antiochiam ad Tankradum navigio profectus est. Camerarii autem illius capti et retenti, minis verberumque terroribus coacti, pecuniam patriarchæ subterrata professi sunt ad viginti millia Byzantium auri; argenti autem tantum esse referebant, quod adhuc pondere et numero cunctos lateret. Fratrem vero Mauritiū, quia Romani pontificis legatus erat, in omni quo potuit honore rex secum retinuit, ac diligenter procuratum benigne in omnibus tractavit.

CAP. LXIII. — Rex pecuniam militibus dividit, crudelis legatio a Babylonia venit.

Interea dum rex ex his et aliis diversis rebus ageret, propalatumque pecuniam suis egregiis militibus divideret et cuique pro labore suo rependeret,

crudelis legatio a Babylonia descendit, scilicet quod Meravis, qui est secundus in regno, cum tota virtute et apparatu regis Babylonice properaret, bellum in brevi cum eo habiturus. Rex autem Baldewinus tam crudelia nuntia intelligens, non secure, non facile auribus immisit; sed a Jerusalem in Septembri mense in solemnī Nativitate matris ac virginis Mariæ anno primo regni descendens, urbem Joppen cum omni virtute peditum et equitum introivit, ejusque moenia plurima suorum munens fiducia, cum trecentis tantum equitibus et mille peditibus in occursum inimicorum festinavit, ut cognosceret, si vera belli legatio sibi innotuisset. Mane ergo dehinc facto, in campestribus Rames consistens, vires, copias et arma intolerabilia Babyloniorum vidit per terras et fines Ascalonis occurrere, circiter ducenta millia tam equitum quam peditum. De quibus rex et omnes qui cum eo erant non solum admirati, sed et terrore concussi sunt.

CAP. LXIV. — Tres regis acies a Babyloniis attritæ deficiunt.

Verumtamen rex persciens se non posse vitare periculum, nec effugere inimicos haud procul absistentes, quinque acies ordinavit tam ex manu militum quam peditum. In prima acie fuit Belvoldus, miles nobilissimus, qui primum prælio commisso, ac gentilibus cum universis suis peremptus est absque solo milite, qui ibidem manu detruncata, vix a periculo mortis elapsus est. Ad hæc Geldemarus Carpenel, miles ferocissimus, secundam aciem regens, dum per medios hostes erumpens, periclitantibus sociis subvenire moliretur, cum omnibus sequacibus et coadjutoribus suis sub intolerabili manu inimicorum occubuit. Solummodo Willelmus et Erkenboldus vivi evaserunt. Hugo vero de Tabaria, juvenis bellicosus, in tertia acie constitutus, per medios hostes equo veloci advolans et cum illis diu graviter pugnans, ad extremum certaminis pondere fatigatus et victus, vix e medio turbinis evasit; omnibus de comitatu suo ibidem occisis et attritis. Rex ergo tam grave exterminium suorum fieri videns, vehementer cum duabus aciebus quæ secum remanserant timore concussus est. Nec mirum. Nam idem mortis iudicium in momento subire aestimabant.

CAP. LXV. — Rex a pontificibus admonitus, coram cruce dominica prosternitur.

Ad hæc duo catholici pontifices, Gerhardus et Baldewinus, quorum alter Gerhardus crucem Dominicam præferebat ad confusionem et obsecrationem Sarracenorum, et liberationem Christianorum, regi in mansuetudine et correctione sic locuti sunt: *Timemus, domine rex, ne ob discordiam, quæ inter te et dominum patriarcham orta est, hodie nostris victoria fiat impedimentum. Ideo monemus te, ut cum illo in concordiam redeas, et sic Domino Deo pacis satisfacias, quatenus a præsentī periculo eruaris.* Quibus rex: *Recte, inquit, monuistis et hæc*

dicens ab equo desiliit, et coram Dominica cruce A
 prociens in terram, adoravit Dominum cœli,
 et hæc pontificibus responsa dedit: *Patres et
 fratres in Christo charissimi, pastores et do-
 ctiores peritissimi, iudicium mortis nobis presto est;
 inimici innumerabiles obstant in arcu, in hastis, in
 gladiis fulmineis, quos penetrare et expugnare pro
 imperio Romanorum, pro regno Franciæ et Angliæ,
 non hodie apponerem, nisi per gratiam Domini nostri
 Jesu Christi de quorum manibus sic me Dominus
 Deus eruat, ut non cum illo pacem componam, nisi
 primum coram apostolico et omni Ecclesia de perfidia
 quam egit, canonice fuerit expurgatus.*

CAP. LXVI. — *Post confessionem delictorum, epi-
 scopo Gerardo crucem Domini præferente, rex per
 medios hostes irrumpit.*

Et hoc dicto cum iurejurando, confessionem de-
 licitorum suorum coram iisdem episcopis fecit;
 deinde corporis et sanguinis Domini percepta com-
 munionem, decem milites loricos cum Gerardo
 episcopo, lignum sanctæ crucis præferente, reliquit.
 Ipse vero ascendens equum, qui lingua Sarracenicam
gazela appellatur, eo quod cæteris equis sit cursu
 potentior, præmisit quartam aciem quam ordinave-
 rat de militibus Jerusalem, viris bello assuetis ac
 robustissimis, quatenus cum hostibus in impetu
 ferirent ac dimicarent. Hæc autem quarta acies ex
 jussu regis fortiter irruens, cum committeret eum
 adversariis, præ multitudine illorum pondus belli
 non sustinens, coepit fugiendo declinare. Sed a rege
 ejus fuga et contritione percepta, magno solamine
 relevata est. In momento enim cum sua quinta acie
 adfuit, agens grave prælium cum hostibus ac repe-
 tens, cædes et strages non modicas operatus est.

CAP. LXVII. — *Mira Domini Jesu et sanctæ crucis
 ejus victoria*

Cum sic rex per medios hostium globos irrumpe-
 ret, campos occisorum cadaveribus sterneret, qui-
 dam nominatissimus ammiraldus episcopo, crucem
 ferenti, occurrit in furore vehementi, ut raptim
 caput ejus detruncaret; sed, divina ultione et per-
 cussione preventus, subitanea morte suffocatus ex-
 spiravit. Deinde alter ammiraldus, dum subito ipsum
 regem Christianorum impeteret, mox equus illius
 trans cervicem hasta regis confixus est, quæ ipsum
 etiam ammiraldum eodem ictu et impetu trans
 pectus et jecur viriliter perforavit; sicque ambo,
 equus scilicet et sessor ejus a Christiano rege occisi
 sunt. Mortuis itaque duobus ammiraldis, exercitus
 Babyloniorum magnis ductoribus, primo divina ul-
 tione, altero hastæ regis transfixione, rex et universi
 sui recuperatis viribus per medias acies Sarraceno-
 rum in multitudine densatas irruperunt in virtute
 Domini nostri Jesu Christi, et sanctæ crucis, inauditam
 illorum occisionem facientes usque ad vesperum,
 donec hinc et hinc fatigati, utrinque se a bello con-
 tinuerunt. Verum rex et reliquæ fidelium obtinentes
 camporum planitiem, in castris inimicorum perno-
 ctaverunt. Sarraceni vero desperati in montis cacu-

mine ea nocte remanserunt. Patet hic profecto quo-
 modo virtus S. crucis non solum contra invisibilem
 jacula prævalet inimicorum, sed etiam adversus
 arma visibilem; quia in prima, secunda, tertia ac
 quarta acie superbia et fortitudo gentilium vincendo
 præcessit; in quinta vero acie, in qua lignum sanctæ
 ac venerandæ crucis ante regem et ejus socios præ-
 ferrebatur, tota virtus infidelium coepit infirmari,
 humiliari et conculcari. Sed et principes eorum fe-
 rocissimi, Deo gloriam non dantes nec sanctæ cruci,
 sed in eam sibi oppositam audacter et insipienter
 irruentes, subitanea morte præoccupati perierunt.

CAP. LXVIII. — *Renovato bello, catholici regis ad
 suos hortatio.*

Igitur post hanc victoriam Christianorum, quæ in
 B mense Septembri ipso vespere Nativitatis beatæ Dei
 genitricis Mariæ accepta est, crastino sole exorto,
 quidam Gallorum adhuc viventes et incolumes cum
 rege suo rursus armari properant, suspicati adhuc
 bellum a gentilibus ingruere. Sed in omni planitie
 regionis non sunt reperti aut visi. Revertente autem
 rege cum quadraginta tantum militibus et peditibus
 ducentis, qui vix evaserant, viginti millia Sarrace-
 norum qui Japhet obsederant, et vespere hesterno
 huic prælio non intererant, sed civitatem ex præ-
 cepto Meravis nimio assultu vexaverant, in aperto
 camporum adfuerunt ex improvviso. Quibus rex, quia
 locus divertendi ab eis non erat, resistere disposuit,
 et universos magna et audaci voce sic consolatur:
 C *Ecce inimici nostri obviam nobis integris armis adve-
 niunt: nos autem nuper bello fatigati, sero a manibus
 adversariorum, solo Deo protegente, evasimus supe-
 ratis hostibus: optimates nostri et equites cuncti præter
 nos ceciderunt: quid igitur pauci adversus tot millia
 adhuc bello intacta acturi sumus? pauci sumus, et
 sero bello fatigati; locus et possibilitas ab eis diver-
 tendi non est: et ideo quid consulam, nescio, nisi,
 ut in nomine Domini Jesu, et in virtute S. crucis
 universi stemus adversus incredulos pugnantes. Potens
 enim est Deus etiam de istorum manibus nos liberare,
 sicut heri de manu plurimorum et fortiorum libera-
 vit. Si autem morti et contritioni destinati sumus, fidu-
 ciam et spem habeamus, quia, si corpus nostrum pro
 nomine Jesu et sanctis Jerusalem nunc in præsentem
 D sæculo occidi permiserimus, in futuro animas nostras
 in vitam æternam una cum fratribus nostris, hesterno
 prælio pro Christo jugulatis et attritis, conservare po-
 terimus.*

CAP. LXIX. — *De gloriosa regis victoria et reditu
 in Jerusalem.*

Hæc regis exhortatione milites omnes et pedites
 roborati in spe vitæ æternæ, inimicorum turmas
 operientes visas a longe, armis propere induuntur,
 lignumque Dominicum semper ante faciem suam
 habentes, grave prælium cum hostibus commiserunt.
 Obæcati itaque et infirmati Sarraceni, in obstaculo
 tam venerabilis ligni timore illis immisso, non diu
 perseverarunt in bello. Visa quippe Christianorum
 audacia, et suorum nimia ruina, alii versus Asca-

ionem fugientes, alii versus montana Jerusalem, victi A ac dispersi diffugium fecerunt, rege eos in gravi ex-terminio crudeliter insequente. Rex autem reversus a cede hostium, paucissimis in unum receptis sociis, cum spoliis recentibus auro et argento, equis et mulis opibusque plurimis Japhet declinavit. Ubi lorica ferrea et veste ostrea exutus est, quæ revera et procul dubio tota tabe et sanguine hostium incubriata fuisse, ibidem visa est. Noctem illam rex illic in lætitia et hilaritate ciborumque abundantia exegit. Cives vero exurgentes, et in campis Ascalonis festinantes, tentoria, aurum et argentum et multa pretiosa spolia occisorum gentilium, quæ rex sui que paucissimi deferre nequiverant, asinorum et camelorum vehiculo in civitatem Joppen attulerunt. Deinde crastina luce affulgente, rex in gloria magna B Hierosolymam ascendit, ubi de omnibus spoliis et præda inimicorum decimas hospitali Christique pauperibus erogavit.

CAP. LXX. — *De obitu Wickeri, militis Alemanni egregii.*

Wickerus autem Alemannus eodem anno paulo ante hoc prælium validis febribus correptus, in mense Augusto obiit, sepultus in civitate Joppe. Qui gladio suo, quo Turcum trans lorica et vestes super pontem Antiochiæ medium secuit, non modicam regi opem hic contulisse, nisi morte interveniente vitam suisset. Hic miles magnificus leonem magnum et horribilem, viros et armenta sæpius juxta montana devorantem, in regione Joppe die quadam equum pascentem invadere volentem, munitus clypeo aggressus est: quem facili pede et saltu facie ad faciem sibi occurrentem ejusdem gladii acutissimi ictu percussit, ac fortiter cerebro ejus in partes divisio, crudele et intrepidum animal in campestribus mortuum reliquit.

LIBER OCTAVUS.

CAPUT PRIMUM. — *Quod primo Baldewini regis anno innumera Longobardorum multitudo per Bulgariam profecta sit Hierosolymam.*

Eodem tempore, quo bellum hoc mense Septembri actum est, et eruenta victoria a rege Baldewino habita, anno regni ejus primo, gens Longobardorum incomputabilis de regno Italiae, post captionem Antiochiæ et Jerusalem, audita insigni Christianorum victoria, e diversis regionibus Italiae collecta, per regnum Hungariæ prospero itinere transeuntes, profecti sunt usque in regnum Bulgarorum, volentes conchristianis fratribus auxilio augeri et prodesse. Adfuerunt in eodem voto et comitatu viri nobilissimi, episcopus Mediolanensis, Albertus comes illustris de Blandraz, Wido frater ipsius, miles egregius, Hugo de Montbeel, Otho, filius sororis prædicti Alberti, cognomine Altaspata, Wigbertus comes civitatis Farmæ, cæterique comprimores Italiae, viri miræ nobilitatis et ductores exercitus: qui circiter triginta millia conglobati, terram et regnum Bulgarorum, ut prædiximus, in manu forti ingressi sunt.

CAP. II. — *Ubi Constantinopolitanus imperator eosdem Longobardos vendere et emere per castella Bulgarorum permittit, et eis rapinam interdixit.*

Ingressi autem, diræxerunt nuntia imperatori Constantinopolitano, quatenus ejus gratia et dono in terra Bulgarorum, quæ de ejus regno erat et potestate, necessaria vitæ pretio mutuarent, sicque pacifice terram ejus pertransirent. Accepta itaque tam egregii et catholici exercitus legatione et petitione, rex Græcorum benigne omnia quæ rogabant concessit, hac scilicet interposita conditione, ne tanta adu-

natio aliqua violentia ea loca, quæ sui juris essent, vastaret, seu facta temere seditione conturbaret. Hac igitur conditione contulit eis emendi et vendendi licentiam in ejusdem regni Bulgarorum castellis, pane, vino, carne et omni pinguedine opulentissimis, castello videlicet Panidos, Rossa, Rosto, Dedamis, et castello nomine de Natura, et Sasalabriis, Adrianopoli et Phinepopoli, ut per hæc hospitali, pacifice bonis terræ sustentarent vitam affluenter.

CAP. III. — *Longobardi regis edictum negligentes, Græcos et Bulgaros invadunt: sed mox ab imperatore convocati, Constantinopolim tendunt.*

Hanc denique in terram venientes, mandatum regis transgressi sunt, nec audierunt ductores et principes exercitus; sed omnia sine modo et sine ratione deprædati sunt, sine aliqua mutatione Bulgaris et Græcis sua auferentes, pecora et volatilia eorum diripientes, quodque nefas est de populo catholico dicere, Quadragesimali tempore et jejuniis ea devorantes. Fregerunt etiam in prædictis locis et civitatibus ipsius pii imperatoris oratoria, propter ambitionem rerum, quæ in eis erant recondita a facie tantæ multitudinis. Item, quod auditu est horrendum, mamillas cujusdam mulieris sua defendentis quidam ex parasitis impie detruncavit. Audita hac infamia crudeli et devastatione intolerabili, quæ regno Bulgarorum ab his inferebatur, et querimonia suorum, imperator ad primates et magistratus legionis direxit nuntia, quatenus in his non ultra morarentur regionibus, castellis et civitatibus; sed festinato ad se in civitatem Constantinopolim, quæ caput totius est Græciæ, regia via contenderent. Venerunt ergo ad eandem civitatem Constan-

tinopolim, et ex ipsius regis ordinatione et decreto in litore maris, quod vocant Brachium S. Georgii, ex hac parte tabernacula sua locaverunt in crepidine alvei spatio trium miliarium. Duobus autem mensibus a veris tempore illic consederunt, priusquam aliqua societas de regno Franciæ aut Alemanniæ illis jungeretur: ubi etiam plurimis injuriis, sicuti erant soliti, ipsum imperatorem ad iram et odium commoverunt.

CAP. IV. — *Imperator a Longobardis injuriatus, vendere eos et emere inibi prohibet: illi palatium ejus unanimiter obsident.*

Imperator vero plurimis injuriis sæpius concitatus, timens ne tot ac tantis copiis vis diversarum nationum augetur, et sic audaciores facti, aut avaritia aut aliqua occasione assumpta, insurgentes in civitatem Constantinopolim rebellarent, admonuit eos ne ultra in locis his aut litore remanerent, sed quantocius abhinc migrantes, in terminis Cappadociæ et Romanicæ apud portum Civitot et Rufinel hospitati moram facerent, donec adfuturæ legiones et copię cum eis simul in unum confluerent. Sed responderunt unanimiter se minime brachium maris transituros, donec ampliores vires tam Francorum quam Alemannorum obtinerent. Audita hac Longobardorum obstinata responsione, nolle eos a statione occupati maris se amovere ante adventum futura societatis, imperator illis emendi et vendendi licentiam interdixit; et statim penuria necessariorum vitæ per triduum in populo facta est. Videntes autem Longobardi regis iram, et interdictionem necessariorum vitæ, et sic famis angustiam in populo fieri, subito universi tam equites quam pedites armis induuntur, et ad portam et muros majoris palatii civitatis in lignibus, uncis ferreis, malleisque conferuntur ad locum qui dicitur ad S. Argemum. Ubi in duobus locis infringentes et intrantes, imprimis juvenem de sanguine ipsius imperatoris peremerunt, deinde leonem domitum, qui erat gratissimus in palatio imperatoris, occiderunt.

CAP. V. — *Imperatore tandem per episcopum Mediolanensium pacificato, Longobardi Constantinopolim relinquentes, Nicomediam applicuerunt civitatem.*

Episcopus vero Mediolanensium, et Albertus comes de Blandraz, et Hugo de Montbeel, et ceteri prudentiores primique exercitus, cognoscentes seditionem hanc pessimam sibi suisque plus nocere quam prodesse, in medio populi exsurgentes, hoc malum ultra fieri prohibuerunt. Tandem, nunc minis nunc blanditiis populum compecentes, quemque in sua remiserunt. Sedata itaque hac lite gravissima, episcopus et comes navigio venerunt ad ipsum imperatorem per brachium maris ejusdem, eo quod milliari et amplius a civitate et regis palatio essent hospitati. Qui confidenter ad eum ingressi, animum illius mitigare et ab ira indignationis revocare conabantur, cum juramento affirmantes se ab hoc facto innoxios, et ab insensatis et incorrigibilibus hominibus hæc mala suscitata et orta fuisse.

A E contra imperator præteritarum injuriarum illis molestiam inferebat; deinde contumelias, quas recenter nunc in ejus præsentia fecissent, scilicet in palatii sui destructione, in proximi sui mortificatione, in leonis sui occisione. Sed prædicti principes astuti, et in responsis moderati ac discreti, molestiam animi imperatoris omnibus modis lenire tentabant, primum se cum juramento excusantes, quod minime sua voluntate aut consensu hæc mala sint acta. Tandem imperator humili eorum excusatione placatus, omnia quæ sibi fuerant illata, per intercessionem tantorum principum cum omni benevolentia cordis peregrinis laxavit. Attamen, sicut consilio suorum disposuerat, iterum eos de transitu brachii maris admonebat, adeo de regni sui invasione et impedimento sollicitus, ut magnis muneribus auri, argenti, ostri datis, ac majoribus promissis, apud istos obtinere et impetrare conaretur, quatenus multitudinem hanc redderent voluntariam transeundi brachium maris. His magnis donis et promissis imperatoris corrupti, Albertus de Blandraz nimium ei credens, decem equos cum aliis rebus pretiosis suscepit; sed episcopus solerti providentia omnia hæc sibi oblata refutat, timens ne si exercitus transiret, a Græcis molestatus Turcorum armis occidendus traderetur. Videns autem imperator constantiam episcopi, omnibus modis redit cum eo in concordiam, et ejus petitioni acquiescens, iterato concessit peregrinis vendendi et emendi licentiam, firmato utrinque foedere pacis conservandæ. Descenderat autem eodem tempore comes Reymundus a Laodicea in civitatem Constantinopolim, qui multum peregrinis in reconciliatione imperatoris profuit, primus et collateralis illi in omni consilio et decreto factus præ omnibus, qui Hierosolymam ascenderunt. Tandem Pascha Domini celebrato, post aliquot dies Longobardi brachium maris transeuntes, ad civitatem Nicomediam pervenerunt.

CAP. VI. — *Conradus, imperator Henrici stabularius, cum nonnullis occidentalis Franciæ principibus Nicodemiæ Longobardis associatur.*

Conradus similiter, stabularius Henrici tertii Romanorum imperatoris, cum duobus millibus Teutonicorum Constantinopolim perveniens, imperatori Alexio notificatus, gratiam in oculis ejus invenit, præ cunctis dilectus et magnificis donis honoratus. Qui et ipse brachio maris trajecto, Longobardorum principibus sociatur. Dehinc Stephanus Blesensium comes, pœnitentia ductus, Hierosolymam reditum parat, Stephanus quoque dux Burgundiæ, Milo etiam de Braio, Wido pariter rufus capite, Hugo et Bardolfus de Breis, Engelradus episcopus de Monte lauduni, Viscones de Firmamento, Reinoldus episcopus de Suessones, Baldewinus de Grandpreit, miles pulcherrimus, Dudo de Claromonte, Walbertus castellarius Lauduni. Hi omnes de regno occidentalis Franciæ cum omnibus copiis suis ibidem in civitate et regione Nicomedicæ Longobardis associati sunt; et e diversis terris et regionibus profecti, in eandem

civitatem convenisse, et in ejus finibus moras fecisse referuntur.

CAP. VII. — *Quod in diebus Pentecostes innumerabilis Christianorum ab urbe Nicomedia exercitus egressus, versus regionem Flaganæ iter suum direxit.*

Dehinc appropinquante die sanctæ Pentecostes, de diversis mundi partibus in unum congregati circiter ducenta sexaginta millia, cum filiis et uxoribus plurimorum, cum clericis et monachis et plurima manu inertis vulgi, conductum imperatoris Constantinopolitani quæsiverunt. Qui precibus eorum satisfaciens, comitem S. Ægidii, qui erat ei privatus, cum quingentis Turcopolorum equitibus illis constituit, quatenus ejus conductu et ordinatione iter suum continuantes, provide agerent universa. His ita dispositis, et comite Reymundo consiliario et ductore exercitus facto, Stephanus Blesensis viam, qua dux Godefridus et Boemundus ac primus incesit exercitus, per terram Nicomediæ et Romanicæ proficisci disposuit; quia sic tutum et prosperam iter illi videbatur et plurimis de societate. Sed Longobardi de multitudine sua confidentes, per montana et regionem Flaganæ, se ituros in magno dissidio firmaverunt, dicentes se etiam regnum Corrozan vi intrare ac Boemundum de captivitate Turcorum aut extorquere et liberare, aut in virtute sua civitatem Baldach, quæ est caput regni Corrozan, obsidere et destruere, sicque potenter confratrem suum a manibus eripere. Stephanus autem Blesensis et Reymundus cæterique comprimores intelligentes Longobardorum contentionem sævissimam et nimiam jactantiam liberationis Boemundi, non valentes eos ab errore suo avertere, via, quam petebant, profecti sunt, præcedente ipso comite Reymundo cum Turcopolis, et magno imperatoris apparatu.

CAP. VIII. — *Ubi populus in itinere suo illicite luxuriatur, præsidium Ancras funditus diruens, sata et segetes vicinas Turcorum succidens.*

Tribus dehinc septimanis evolutis, et adhuc in itinere suo prospere et abundanter peregrinis epulantibus, et plurimis de populo illicite luxuriantibus, et multum incesta commistione agentibus, in ipsa vigilia S. Joannis Baptistæ, præcursoris Domini, ventum est ad montes ascensu difficiles et valles profundissimas, deinde ad castellum, quod dicitur Ancras. Ubi Turcos repertos assilientes, et in assultu usque in medium mane perdurantes, munitionem funditus diruerunt, ducentis ibidem Turcis detruncatis. Sex tamen ex his capitales latitantes, in silentio noctis periculum mortis evaserunt. Hoc itaque castellum militibus imperatoris restituentes, eo quod de regno ejus fuerit, et injusta invasione Turcorum amiserit, profecti sunt ad præsidium Gargara, segetes et omnia sata regionis depopulantes, eo quod præsidio nocere nequiverant propter ejus munitionem, situ et natura locorum validam et insuperabilem. Hoc præsidio illæso et non superato ab universa legione relicto, Turci vehementer lætati sunt, quoniam munitio sua frustra a

A Christianis turmis vallata, nunc illæsa et invicta remansit. Ab ea igitur die et deinceps exercitum persecuti, minus sequi valentes præ lassitudine incursabant, et crebra cæde sagittarum mortificabant.

CAP. IX. — *Reymundus comes, donis Turcorum corruptus, exercitum duxit per viam solitudinis: et Christiani per vires agunt custodiam in exercitu.*

Pervenerunt deinde Christianorum populi ad plurimas civitates et castella, quorum nomina latent. De quibus Turci dona et multa cibaria mittentes, comitem Reymundum præcedentem et milites imperatoris avertabant. Sic corrupti, per deserta et invia et solitudines locaque arida totum deducebant exercitum, ubi assidue Turcorum insidiæ occurrentes eis, universos de exercitu negligentia aut lassitudine retardatos trucidabant. Perceptis igitur insidiis, et gravissima insecutione et populi contritione, principes exercitus decreverunt retro et ante suæ gentis custodiam fieri, ac Francigenas milites circiter septingentos semper in fronte præire et præcavere; Longobardos similiter ad septingentos, a tergo lassos et subsequentes fratres tueri et exspectare. Turci vero comperta Longobardorum custodia post tergum sui exercitus, supra quingentos in arcu et equis conglobati, subito clamore intonantes, eos a tergo incurrerunt, sagittarum grandine velociter vexantes et vulnerantes. Tandem terrore mortis attoniti Longobardi, celeritate equorum in fugam conversi sunt, miseros pedites et itinere fessos deserentes: quos Turci gravi occisione circiter mille in hac prima custodia peremerunt. Crastina autem die exorta, et crudeli fama attritæ gentis perlata in castra, conturbati sunt omnes primores exercitus, multum Longobardis impropertantes quod mollitie et pigritia eorum contritus et imminutus fuerit exercitus; unde alios decreverunt custodes statuere fessi et a longe subsequentis populi; sed nemo se obtulit ad custodiam præter ducem Burgundiæ. Qui cum quingentis loricatis equitibus sic tuebatur exercitum, ut nec unus in custodia suæ diei de populo periret.

CAP. X. — *Turci cum Reymundo prælio decertant, et turmæ Christianorum propter hostes in unum conglobatæ mistim per solitudinem gradiuntur.*

D Sequenti vero die post Stephani custodiam, comes Reymundus suæ diei egit custodiam, quem Turci, ad septingentos in unum collati, nona diei hora in locis arctissimis fortiter incurrentes, cum eo grave prælium in sagittis commiserunt. Sed comes viriliter resistens, non amplius quam tres suorum amisit, præter aliquos gravi sagittarum infixione ibidem vulneratos. Comes ergo Reymundus videns quia bellum difficile sibi suisque ingrebat, et Turcorum copiæ accrescentes sibi vix inferebant, septem equites veloci cursu remisit ad exercitum, qui jam spatio septem miliarium præcesserat, quatenus sibi aliqua manus mitteretur, quæ sibi suisque nimium et diu angustiatis ab hostium impugnatione subveniret. Audita hac comi-

tis legatione, decem millia equitum in momento sequestrati, loriceis induti, galeis operati, clypeis pectori obductis, eadem die viam remensi sunt ad ferendam comiti auxilium, existimantes omnes Turcorum copias convenisse. Turci ad hæc septingenti, visa comitis constantia, et reversæ multitudinis audaci succursu, fugam velociter arripuerunt, in montanis se abscondentes. Ab illa denique die commistis copiis, Reymundus et universi ductores et capitanei decem millium cum omni manu equitum, et comitatu fatigatorum peditum, ad multitudinem exercitus redeuntes convenerunt: qui deinceps dividi, aut ullatenus aliquibus in locis spatari, nulla fiducia præsumperunt, propter assiduos Turcorum assultus et nimias illorum copias.

CAP. XI. — *Qualiter exercitus in solitudine quindecim diebus vagando, sitis et inediae miserias pertulerit gravissimas.*

Dehinc per quindecim continuos dies viam suam continuantes, amplius in solitudines et loca inhabitabilia et horrores, per montana asperrima incedebant: ubi nihil reperientes, non hominem, non pecudem, gravi fame coeperunt coarctari, quin aurum nulli prodesse poterat nec argentum; quia nullius generis esca reperiebatur, quæ pretio posset mutuari. Si qui vero de Provincialibus præcærebant, quingenti inquam seu ducenti vel trecenti ad investigandos cibos, circumventi a Turcis, in momento occidebantur, quos subsequens exercitus quotidie detruncatos reperisse perhibetur. Hæc enim Provincialium gens amplius prædæ et rapinis inhabitat præ omnibus, et ideo ampliori casu præ cæteris periclitabatur. Tantum divitibus et magnificis viris, qui vehiculis a portu Civitot et a Nicomedia civitate farinam, panes, carnes siccas vel bacones attulerant, sustentatio vitæ erat; cæteros gravis inopia frondes, cortices arborum ac radices herbarum corrodere, et sic ventrem implere cogebat.

CAP. XII. — *De mille peditibus Christianorum, qui in valle hordeum colligentes, circumventi sunt et combusti igne Turcorum.*

Hæc aretati inopia, mille pedites de exercitu in confinio civitatis, Constannes nomine, explorato novello hordeo, sed nondum maturo, eadem tamen onusti annona, in quamdam vallem descendentes de arbustis et myricis ignem suscitaverunt, ipsa grana immaturi hordei flammis exusta et torrida de culmis exentere ad implendos ventres statuantes. Similiter pomula cujusdam miri et inauditi generis, fructum amarum quorundam frutetorum, ibidem in desertis reperta et collecta, ad mitigandam famem coquere didicerunt; sed propalati a crudelibus Turcis martyrio coronati sunt. Nam, cum ad eos præ difficultate locorum, vallium et montium nullus hostium pateret accessus, nec ulla esset facultas aut ars in sagittis nocendi, copioso igne ex ramis frutetorum et arida materia herbarum suscitato, vallem circumquaque impleverunt, ex quo mille homines perusti sunt. Tam atroci fama combustionis et perditionis catholicæ

legionis in castris divulgata, exterriti sunt universi principes Christianorum. Unde ab illo die sex diebus continuis semper in unum conglobati, sic iter suum moderati sunt, ut pedites inter equites ad omne periculum et defersionem pariter adesse viderentur.

CAP. XIII. — *Turci in viginti millibus cum ducibus suis, Donimano et Solymano, cum Christianis dimicantes, ad septingentos corruerunt.*

Igitur sex dies completi sunt, et ecce Turci Donimanus, Solymanus, Carageth, Brodoan de Alippa, et a montanis Flaganæ, et omni regno Antiochiæ, cum viginti millibus, viris sagittariis in arcu corneo et osseo obviam Christianorum turmis adfuerunt. Qui omnem rem et angustias illorum explorantes, sexta eos feria bello aggredi statuerunt. Superavit enim eadem die exercitus fidelium Christi angustias et laboriosas fauces Flaganæ, et in planitie campetri applicantes, ejusdem diei, scilicet ferie sextæ, hora nona ad quiescendum castra posuerunt. Et ecce Turci appropinquantes, et more suo altis vocibus inclamantes, totum coronaverunt exercitum et utrinque grave prælium commiserunt. Interdum Turci in castra repentino impetu advolantes, et Christianos milites læcessentes, sagittis eos confixerunt: interdum Galli et Longobardi, licet fessi et itinere gravati, exsurgentes et adversus tot creberrimos assultus indignantes, frequenter eos remittebant, quousque septingenti Turcorum corruerunt; Christianorum vero nulli percussi sunt: nam in unum conglobatos nequaquam irrumperere et dispergere ea die Turci potuerunt. Turci autem videntes, se nihil hæc die in cæde Christianorum proficere, sed plurimos suorum cecidisse, tristes ac dolentes in castra sua, vespere terras operiente, regressi sunt. Similiter et Christianus exercitus hæc nocte statutis vigiliis et custodia in circuitu castrorum, omni bellorum turbine sedato quievit.

CAP. XIV. — *Ubi Christiani quoddam præsidium Turcorum comminuerunt, sed insidiis eorum excepti, ad septingentos perierunt.*

Sequenti vero die Sabbati tria millia exercitus Christianorum, et principes eorum Conradus et Bruno filius sororis ejus, cæterique viri fortissimi e castris et planitie exeuntes, et in regionem civitatis Mareesh applicantes, jam sui itineris miliaribus duobus peractis, præsidium quoddam Turcorum assilierunt: quod frustra a Turcis defensum sine aliqua mora comminuentes, omnia vitæ necessaria quæ in eo erant diripuerunt, et Turcos inibi repositos in ore gladii percusserunt. Hoc prospero successu Christiani gaudentes, et spolia Turcorum grandia et multa ad tentoria secum deferentes, per quasdam montium fauces asperrimas et scopulosas descendunt. Ubi insidiis Turcorum circumventi et sagittis læcessiti ac confixi, parum repugnantes præ lassitudine et onere prædarum angustiaque locorum, ad septingentos perierunt, spolia omnia et prædas Turcorum, licet inviti, illic relinquentes. Hi vero, qui ab eorum manu evaserunt, singulatim et sparsim sicut victi et attriti, vespere ad castra relati sunt tristes

et dolentes. Et ea die ultra, ab omni assultu exercitus lugens de casu suorum, in tentoriis requievit. Similiter Dominica die tam Turci quam Christiani ab omni infestatione et belli turbine cessaverunt.

CAP. XV. — *Episcopus Mediolanensium omnem exercitum ad confessionem delictorum suorum cohortatur, et universa multitudo ad bellandos hostes in quinque acies cum ducibus suis ordinatur.*

Secunda autem feria jam primo sole radiante, episcopus Mediolanensium in medio exercitus exurgens, divino tactus spiritu, hac die bellum adfuturum prædixit, et sermonem ad populum Dei viventis faciens, omnes ad confessionem delictorum venire admonuit, quos in nomine Jesu apostolica potestate a peccatorum nexibus absolvit, universos post datam indulgentiam brachio B. Ambrosii Mediolanensis episcopi sanctificans et benedicens; quin et lancea Dominica, quam Reymundus secum attulerat, est aucta ad sanctificandum et benedicendum populum. Post hanc benedictionem, et suæ puritatis confessionem, Stephanus dux Burgundiae, miles clarissimus, ex suo populo sibi aciem constituit; Reymundus Turcopolos et Provinciales in sua acie retinuit. Conradus vero, stabularius imperatoris Henrici III Alemanos, Saxones, Bojarios, Lotharingos et universos Teutonicos in aciem sibi ascivit. Episcopus Lauduni, Engelradus, Milo, Wido, Hugo, Bardolfus de Breis, Walbertus de civitate Lauduni, omnes hi ex manu Francigenarum aciem ordinaverunt. Episcopus vero Mediolanensis, Albertus de Blandraz, Wido frater illius, Otho de Altaspata, Hugo de Montbecl, Wigbertus de Parma et universi Longobardi equites et pedites densissimam sibi aciem composuerunt. His vero aciebus sic ordinatis, Longobardi in fronte constituti sunt, eo quod illorum copiae intolerabiles haberentur, ut adversus Turcorum acies, quæ illis vicinæ erant, fixæ et impenetrabiles facie ad faciem obstantes, eas oppugnarent. Deinde singulæ acies Christianorum usquequaque a dextris et sinistris positæ, singulis gentilium aciebus obstabant, sæpius eos in fugam remittentes, et sæpius adversus eos bellum iterantes. Sed Turci callidi et prælio docti, post aliquantulum fugæ subito frena rejicientes ac sagittarum grandine remordentes, gravi vulnere tam homines quam equos perimebant.

CAP. XVI. — *Longobardi, in prima fronte pugnantes, deficient, post quos reliquæ acies cum ducibus fugientes, diffugiunt.*

Longobardi igitur, qui in prima fronte constituti erant, graviter et diu cum Turcis commiserunt prælium. Sed Albertus ductor eorum, post nimiam et longam relictionem pondus belli sustinere non valens, et præcipue equorum defectione, qui fame attenuati nihil poterant, cum signo belli quod dextra ferebat, fugam inivit: et sic tota illa Longobardorum adunatio cum ducibus et principibus suis in fugam usque in tentoria remissa est. Conradus vero, miles imperterritus, videns bellum ingravescere, et Longobardos deficere ac fugam inire, repente advolans, cum sua acie irrupit, Turcos expugnans et dissipans a

prima hora diei usque post meridiem. Tum tandem vicus præ nimia jaculorum assiduitate, fugam arripuit cum manu diu fame macerata et viribus exhausta, et ipse in tentoria reversus est. Stephanus item cum Burgundionibus volens subvenire attritis et fugitivis fratribus, cum sua acie irruens vehementer hostes expugnabat. Sed ad ultimum post longam contentionem cum omnibus suis terga vertit, innumerabili multitudo suorum ibidem occisa et a Turcorum armis extincta, et simili fuga ad tentoria repedavit. Stephanus vero Blesensis respiciens omnia tam Longobardis quam Gallis verti in malum, cum omnibus Francigenis qui in sua erant acie, ad subveniendum fratribus et Turcos reprimentos advolat, ac bellum committere usque ad vesperum non abstinuit. Tandem Turcorum manu intolerabili sagittis et arcu osseo invalescente, comes Blesensis victus et attritus, simili fuga qua et socii in castra relatus est, multis nobilibus viris de comitatu ejus, victis et extinctis. Ceciderunt in ejus acie viri illustrissimi, Baldewinus de Grantpreit, Dudo de Claromonte, Wigbertus de Monte Lauduni, custos et defensor ejusdem civitatis, Dei amicus, miles ferocissimus, corpore altus, et plurimi potentes ac primi exercitus, quorum nomina omnia scire et investigare nequimus. Comes vero Reymundus cum militibus imperatoris Turcopolis et suis Provincialibus cuneis socios relevare in eodem certamine festinans, multos Turcorum repente prostravit. Sed dehinc nimium casu adversante, multis suorum prostratis ac sagittis imminutis, bellum Turcorum nimis invaluit, donec tota manus Turcopolorum exterrita, et fuga dilapsa ad loca tabernaculorum divertit, comitem in mediis periculis deserens, cujus Provinciales milites fere omnes detruncati sunt.

CAP. XVII. — *Reymundus comes prælio victus, versus montana fugiens cum decem militibus, silicem quamdam præcelsum occupat: de qua per socios liberatus, media nocte cum suis omnibus fugam inivit.*

Videns ergo comes fugam Turcopolorum et casum irrecuperabilem suorum, non ultra in mortis periculo sibi imminente remanens, sed vix ab armis effugiens, versus montana et per angusta loca declinans, in summitate ejusdam præcelsi silicis ascensu difficili astitit cum decem tantum sociis de quo, quantum poterat, Turcis insequentibus et eum obsidentibus, resistere cum suis conabatur. Regressis itaque omnibus ad tentoria, qui Turcorum arma effugerant, Stephanus, comes Blesensis de omnibus primoribus requisivit qui a bello redissent aut armis occubuissent: cui statim innotuit Reymundum in summitate silicis fecisse diffugium, et nisi sibi subveniretur, nunquam eum manus Turcorum posse evadere. Ad hæc Stephanus comes, ducentis sociis in lorica et galea readunatis, Reymundum ab invasione Turcorum liberare festinans, Turcis fugatis, qui eum insecuti fuerant, et ad triginta viris repente attritis, comitem salvum de silice recepit, et inco-

lumem ad tentoria reduxit. Victis et attritis Christianorum fortissimis aciebus, et usque ad tentoria de crudeli praelio effugatis, Turci victores cum spoliis Gallorum et Longobardorum pariter in sua castra sunt regressi, vix duobus miliaribus a mansione Christianorum, satis tamen luctuosam et eruentam victoriam hac die obtinentes. Ceciderunt enim societatis eorum tria millia virorum pugnatorum in eodem praelio quo Christiani milites delictorum suorum pondere impediti, divino iudicio traditi sunt incredulis viris et impiis ad puniendum. Eadem vero nocte qua comes Reymundus a cacumine silicis et Turcorum obsidione, subveniente Stephano Blesensi ac Conrado stabulario, liberatus et reductus est in castra ad confratres, coeperunt focos et victus necessarios universi parare, qui a caede et bello in tabernacula confugerant; ligna quoque et sarmenta ad coquendos cibos componere, quibus fessa et jejunia corpora recrearent. Et ecce, primo noctis facto silentio, idem comes Reymundus, nescio qua formidine correptus et vitae dissisus, cum omnibus suis et cunctis Turcopolis imperatoris, equos frenis ac sellis stravit, fugamque iniit, ac tota nocte illa fugiendo, iter per montana et invia loca accelerans, ad castellum imperatoris, Pulverat nomine, venisse perhibetur.

CAP. XVIII. — *Post fugam Reymundi universi duces exercitus, cum reliqua multitudine tentoriis et uxoribus suis in via delictis, celerem fugam arripunt.*

Igitur hac illius fuga cognita, et in populo divulgata, universos tantus metus invasit, ut nec unus de principibus remaneret, sed omnes vitae diffidentes diffugium maturarent, magni et parvi, nobiles et ignobiles, usque ad Synoplum imperatoris praesidium, ignorantes quod et Turcorum corda non minus formido fugiendi sollicitabat. Tentoria autem et omnem apparatus suum Christiani cum omnibus vehiculis, cum uxoribus teneris et charissimis, cum omni suppellectile, qua tot nobiles et tam magnus indigebat exercitus, reliquerunt. Nec mora, per exploratores fama tam subitae fugae ad aures Turcorum pervenit, qui non longe post contritionem Christianorum, et acceptam victoriam, sua etiam in castra recesserant, ut et ipsi ea nocte cibis et somno sua refoverent membra, in caede catholicorum militum fessa et gravata.

CAP. XIX. — *Quomodo Turci fugientium tentoria diripuerint, et uxores eorum quasdam jugularint, quasdam captivarint.*

Turci quidem haec audientes et continuo exsurgentes, omnibus suis in tubis et buccinis expergefactis et convocatis, sicut sunt viri semper vigiles in caede inimicorum, primo diluulo adfuerunt in tentoriis Christianorum. Ubi mulieres nobilissimas et matronas egregias, tam Gallorum quam Longobardorum crudeliter aggressi, impie raptas et vinculatas tenuerunt, in barbaras nationes et ignotam linguam, supra mille transmittentes, ac si pecora mata depradati essent, et perpetuo exsilio in ter-

ram Corrozan quasi in carcere et conclavi eas constituentes; caeteras aliquantulum provectae aetatis gladio interemerunt. Terra autem et regnum Corrozan sic montanis et aquarum paludibus clausum est, ut quicumque captivi illuc semel intraverint, non ultra hinc magis quam pecus a cavea exire valeant, nisi licentia et permissione Turcorum. Ah quantus dolor! quantae illic videri poterant miseriae! ubi tam tenerrimae et nobilissimae matronae ab impiis et horridis hominibus in praedam raptae et abductae sunt: quorum capita ante et retro, a dextris et sinistris, in modum colli rasa sunt; et quorum rari capilli, ab his quatuor collis dependentes, intonsa coma perhorrescunt, cum barba etiam intonsa et proluxa, et qui solum tetrus et immundis spiritibus similes esse in suo habitu referuntur. Vere non modicus dolor illic erat, non parvus timor delicatas matronas invaserat, non parvi feminei ululatus auditi sunt in castris, ubi dulces earum mariti alii occisi, alii fugitivi, ultima necessitate compulsi, miseris ac desolatas inter manus percussorum reliquerunt. Aliae illicita et foeda commistione vicissim vexatae, et post plurimam vexationem decollatae sunt; aliae hilari vultu et decora facie oculis eorum placentes, in barbaras nationes, ut diximus, transmissae sunt.

CAP. XX. — *Quod post depradationem mulierum Turci fugientes Christianos insecuti, diversa eos caede laceraverint, plurima eorum spolia in itinere relicta colligentes.*

Repertis itaque et captis tot honestis mulieribus in tentoriis fugientium Christianorum, Turci celeritate equorum insecuti sunt tam equites quam pedites, tam clericos quam monachos et totum femininum sexum, qui fuga evaserant de castris: quos non aliter gladio metebant, quam messor, qui falce maturas segetes metere solet. Nulli aetati aut ordini parebant; solos juvenes imberbes, viros militaris officii, captivabant, quos etiam in exsilio cum matronis honorificis Corrozan abduci destinabant. Pecuniam quidem inauditam a fugitivis et lassis medio itinere relictam sustulerunt; ad haec molles vestes, pelliceos varios, grisios, harmelinos, mardrinos, ostra innumerabilia auro texta, miri decoris, operis et coloris, equos quoque et mulos, plus quam numero vel littera alicujus referri possit: quae omnia tandem illis taedio fuerunt asportare.

CAP. XXI. — *Quod Christiani exercitus centum et sexaginta millia siti ac fame, fuga et sanguine a Turcis in bello occisa sunt.*

Terra autem et montana, ut aiunt pro vero, qui haec oculis viderunt, et vix illic iudicium mortis evaserunt, byzantiis, auro incommutabili, argento inestimabili et denariorum dispersione sic operta erant in contritione et fuga tam magni exercitus, ut amplius tribus miliaribus super aurum, gemmas, vasa argentea et aurea, ostra mirifica et pretiosa, vestesque subtiles ac sericas, incedere fugientes et persequentes viderentur. Sanguine vero occisorum tota via defluabat. Nec mirum; quoniam supra centum

et sexaginta millia illic in gladio et sagitta ferocium A Turcorum ceciderunt: facile ab hostibus superati ac detruncati præ fame diuturna, qua nimium afflicti et viribus exhausti, nulla virtute resistere potuerunt. Tanta enim illis fames in desertis Flaganiæ incubuit, ut corium bovis viginti solidis emeretur; paniculus, qui palmo concludi poterat, tribus solidis Lucensis monetæ venderetur; cadaver equi, muli, asini, sex marcis appretiaretur. In hac fuga sævissima duo prohi equites de populo Stephani Blesensis, dum viam maturarent a facie Turcorum insequentium, quidam cervus ex adverso de montanis clamore et tumultu Turcorum et Christianorum attonitus eis occurrit, impedimentum illis viæ factus: trans quem ambo casu corruentes, in momento ab hostibus decollati sunt.

CAP. XXII. — *Qualiter residuus Christianorum populus vagus et profugus cum ducibus suis Constantinopolim repedaverit.*

Igitur exercitus sic attritus et profugus equo vel mulo evadere festinans, ad civitatem Synoplum, quam milites imperatoris tuebantur, sparsim fugiendo pervenit; et sic semper fugiens, usque ad regiam urbem Constantinopolim partim reversus est. Stephanus autem dux Burgundiæ, Stephanus Blesensis, Conradus stabularius imperatoris Romanorum, episcopus Mediolanensis, episcopus Lauduni, episcopus de Suessones, Wido Rufus, Hugo, Bardolfus et cæteri comprimores, et universi qui gravissima Turcorum arma poterant effugere, Constantinopolim, per montana et invia fugientes regressi sunt. Comes vero Reymundus per abrupta montium et ima convallium Synoplum cum Turcopolis imperatoris Græciæ, omnibus sociis et principibus prætermisissis, ingrediens pernoctavit, et die crastina navem ascendens, per mare Constantinopolim advectus est.

CAP. XXIII. — *De quadringentis Christianis qui Turcos insequentes evaserunt, et de aliis mille militibus qui, in regressione Turcorum, gladiis eorum jugulati ceciderunt.*

Interea tantillum exercitus, quod remanserat, dispersæ videlicet Christianorum reliquiæ, dum vestigia comitis Reymundi et cæterorum eadem via tenerent, et ad quadringentos a diversa fuga in unum colligerentur, Solymanus, Donimanus, Balas de Sororgia nondum cæde satiati, a tertia feria usque in quartam eos persequuntur, eodem tramite quo tendebant post principes fugitivos ad Synoplum, ut eos detruncarent et captivarent. Sed nimium prolongatos ultra persequi non audentes propter vires et civitatem imperatoris, reversi sunt. Revertentes vero de dispersis et retardatis, qui eis obviam fuere, eadem die mille amputatis collis sparsim peremerunt. Ubi impiis tyrannis vir nobilis Eraldus obviam factus, sagitta illorum occubuit; ortus de civitate Cadelim. Engelradus pariter de eadem patria, Dudo miles egregius, Arnoldus, filius villici, Walterus de Castelens, et plurimi potentis-

simi milites, quibus equorum cursus minime prodesset poterat, eisdem carnificibus obviam facti, sagittis occisi sunt.

CAP. XXIV. — *Quomodo duces ac comites exercitus dispersi, ad se Constantinopolim fugientes, imperator benigne suscepit: et quod Reymundo infestus, postea eidem amicus exstiterit, et quod ibi Mediolanensis episcopus obierit.*

Comes vero de S. Ægidio et cæteri comprimores Constantinopolim ingressi, a domino imperatore benigne suscepti sunt. Sed adversus Reymundum cœpit aliquantulum indignari, eo quod a cæteris sociis, Stephano et Conrado, fugiendo subtractus sit et alienatus. Qui, occasione assumpta, respondit hæc ideo se fecisse, quoniam timuisset, ne in eum B insurgerent, eo quod primus fugam cum Turcopolis a castris inierit; et quia eum in dolo, et ex consilio imperatoris, fugisse existimassent. Dehinc in brevi imperatoris indignatione cessante, misertus est universorum, et cunctis opibus spoliatos et vacuos magnificis donis in auro, argento, armis, equis, mulis et vestibis relevavit; et toto autumnii et hiemis tempore universos secum habitare et refocillare concessit in omni affluentia et largitate rerum necessariarum. His itaque moram illic facientibus, episcopus Mediolanensis vita discessit, cui episcopi et universi fideles catholicas exsequias exhibuerunt.

CAP. XXV. — *Qualiter eodem tempore nobilissimus princeps Wilhelmus, de regno occidentalis Franciæ egressus, quindecim millibus peditum adjunctis, per aridam Bulaariam descenderit.*

Eodem quoque tempore, et anno primo regni Baldewini regis, comes et princeps potentissimus de civitate Ninive, quod vulgo dicitur Navers, Wilhelmus nomine de terra et regno occidentalis Franciæ egrediens, et iter per Italiam faciens, ad portum, qui vocantur Brandiz, navigio alto mari invecus est cum quindecim millibus equitum et peditum virorum pugnatorum, absque sexu femineo innumerabili, et ad civitatem nomine Vallona secessit. Ubi in arido restitutus, ad civitatem Saloniam, sitam in regione Macedoniæ et terra Bulgarorum, descendit, pacifice hospitio susceptus ab incolis in omni justitia et benignitate; furto, rapina, præda et injusta contentione sub iudicio mortis interdicta, ne imperatoris Constantinopolitani terram aliqua injuria exercitus, sicut paulo ante Longobardi, suscitarent.

CAP. XXVI. — *Quod idem comes cum omni apparatu suo Constantinopolim veniens, susceptus ab imperatore donariis multis sit honoratus.*

Deinde post plurimum itineris et diversa hospitia idem egregius comes cum omni manu et apparatu suo Constantinopolim profectus, ab imperatore benigne et honorifice susceptus, in littore maris S. Georgii tentoria sua ponere ad hospitandum extra muros civitatis jussus est. Post tres deinde dies ex præcepto imperatoris comes et totus exercitus bra-

chium maris trajecit, et ad columnam marmoream, quæ in summitate arietem obtinet deauratum, non longe a brachio maris tentoriis fixis, per quatuordecim dies, qui sunt circa natalem B. Joannis Baptistæ, illic moram fecit; et per singulos dies imperatori navigio præsentatus, non paucis muneribus ab eo honoratus et commendatus redibat; peregrinis vero et humili populo ejusdem generis monetam quam vocant Tartaron, ad sustentationem vitæ sæpius idem imperator mittebat.

CAP. XXVII. — *Quomodo comes et exercitus ejus Constantinopolim relinquentes, ad Stanconam, civitatem Turcorum, pervenerint.*

Denique post B. Joannis nativitatem Civitot profecti sunt. Ubi non diu moram facientes, relicto itinere, quod ducis Godefridi et Boemundi prior incessit exercitus, saltus densissimos itinere duorum dierum perambulantes, Ancras pervenerunt, ad eandem videlicet, quam comes Reymundus et manus Longobardorum recenter expugnaverant, Turcis in ea repertis decollatis, volentes exercitui Longobardorum, modico intervallo præmisso, admistis armis et copiis sociari. Per diem autem unum illic in prædictæ civitatis loco moram facientes, et nequaquam Longobardorum societatem assequi valentes: qui per Flaganiam iter continuabant; a sinistris illos relinquentes, a dextris viam arripiunt, quæ ducit ad civitatem Stanconam, in ea aliquandiu moram habituri, et de eventu Longobardorum audituri aliquid.

CAP. XXVIII. — *Ubi Turci eis occurrentes, bello eos vexabant, comitem unum Longobardorum sagitta perimentes.*

Ad hæc, cum nondum civitati appropinquassent, Solymanus et Donimanus cum copiis et armis Turcorum, a recenti cæde Longobardorum vix diebus octo peractis, reversi, et comitis de Navers subsecutione comperta, festinato per notas semitas collium et vallium accelerantes illic occurrerunt; ac sagittis crudeliter assilientes, per triduum exercitum, ante et retro positis insidiis, bello gravissimo et acerbis plagis fatigabant. Sed nondum in his locis obtinere victoriam, licet plurimæ copię peregrinorum incaute et lento gressu præ lassitudine subsequentes, creberrimo assultu ceciderunt; et quidam Henricus, genere Longobardus, comes sua in terra magnificus, inter socios sagitta transfixus obierit,

CAP. XXIX. — *Christiani Turcis resistentes, et Stanconam frustra oppugnantes, Reclæ urbem applicuerunt, ubi siti estuantes ad trecentos perierunt.*

Nam Christiani milites viriliter adhuc resistentes Turcis, plurimos perimebant, alios in fugam sæpius remittebant; et facile quidem remittere poterant, cum nondum illis aquæ penuria fuisset, nec equorum virtus defecisset. Sic tandem Christiani milites in itinere a plurima Turcorum infestatione defensi, Stanconam pervenerunt. Ubi Turcorum custodiam et vires in præsidio reperientes, mœnia fortiter assiliunt, et dum hostes ab intus pro anima eis

resistant, utrinque plurimi occisi sunt. Nihil autem in hac præsidii oppugnatione proficientes, castra hinc amoventes, ad civitatem Reclæ applicuerunt. Ubi triduo siti adeo intolerabili oppressus elanguit exercitus, ut supra trecentos extincti morte gravissima illic periclitarentur; cæteri vero viventes viribus exhausti, et necessariorum defectione infirmati, parum ad resistendum valerent. Hac sitis intolerantia anxii, quidam ex sociis super cacumen præcelsæ rupis gradientes constiterunt, si forte alicubi aquam specularentur. Sed tantum ab hac civitatem vacuum habitatoribus et dirutam prospexerunt, aquam in ea esse existimantes; quæ minime reperta est: nam cisternæ et putei ipsius a Turcis recenter subversi erant et obruti.

CAP. XXX. — *Turci cum Christianis decertantes, victum fugientemque Willhelmum insecuti sunt; et de fuga Roberti et alterius Willhelmi.*

Turci autem post paululum temporis comperientes exercitum jam sitis gravi passione defectum, et parum posse resistere, extempio eos insecuti, sagittis aggressi sunt per diem integram prælium grave hinc et hinc committentes; et utrinque in gladio, arcu et lancea corruentes, totam latissimam vallem sanguine suo repleverunt, ac densis corporibus occisorum, virorum ac mulierum, terra regionis hujus occupata est. Tandem hoc ingruente sævissimo bello, et Christianorum virtute siti debilitata, et ideo minus valente et resistente, Turcorum ferocitas exaltata cœpit invalescere, et Christianos victos atrociter in fugam cogere. Comitem quidem jam victum, ac de bello fugientem, usque ad civitatem Germanicoplam insecuti sunt. Robertus vero, frater ejusdem comitis, et Willhelmus de civitate Nonanta, qui signifer erat exercitus, et primus terga vertit, una cum omnibus equitibus a Turcorum armis elapsus, ad prædictam civitatem Germanicoplam fugam facientes pervenerunt, miseros pedites inter manus ferocium hostium relinquentes.

CAP. XXXI. — *Quomodo post fugam ducis Turci residuos Christianos occiderint, uxores eorum captivantes.*

Turci autem fugam gentis Christianæ et suorum principum videntes, crudeli cæde furescunt in populo et toto Christianorum comitatu, quorum solummodo septingenti per abrupta montium et silvarum densitatem fugientes, vitæ reservati sunt. Post hæc Turcorum victoriam et Christianorum stragem luctuosam, uxores militum Christi ad mille captivæ, et ab horridis hostibus abductæ sunt in terram ignotam et alienam. Equi vero et muli, argentum et aurum, vestes ejusque generis pretiosissimæ direptæ et asportatæ, terram et regnum Corrozan divitiis nimis et spoliis auxerunt et impleverunt. Acta sunt crudelissima hæc bella, et sævissimæ strages Christianorum in mense Augusto, quando calore solis et siti intolerantia æstas gravior fieri solet.

CAP. XXXII. — *Qualiter Willhelmus comes a Turcopolis deceptus, cum magno discrimine Antiochiam pervenerit.*

Comes igitur de Navers, qui vix periculum mortis evaserat, adhuc aliquid de opibus et stipendiis suis, a manibus Turcorum fugiendo, retinuerat, et vix ad civitatem Germanicoplam declinaverat. Is duodecim Turcopolos milites imperatoris Græciæ, inibi ad tuenda mœnia constitutos, multa prece et plurimâ mercede collata, ductores viæ acquisivit ejus, quæ ducit ad castellum S. Andreæ ex hac parte civitatis Antiochiæ; videlicet ut sic per Antiochiam transiens, iter suum continuaret Jerusalem. Verum Turcopoli, viri perfidi, minime illi fidem servaverunt; sed avaritia exæcati, comitem et socios ejus rebus exspoliaverunt, nudos et pedites eos relinquentes in loco deserto et invio, et acceptis spoliis Germanicoplam per notas semitas repedantes. Comes vero tristis et dolens, et præcipue Christiani exercitus contritione anxius, viam, sicut devoverat, sub paupere et vili legmine, patienter omnia adversa accipiens, perfecit, et in diversis angustiis tandem Antiochiam pervenit.

CAP. XXXIII. — *Tankradus, novus princeps Antiochiæ, Willhelmu profugum remunerat.*

Tankradus autem post captivitatem Boemundi princeps Antiochiæ factus, eundem comitem, virum nobilissimum, sic ab impiis Turcis attritum et rebus destitutum ingemiscens, optimis et honorificis renovavit vestibus, et magnificis cum in equis et mulis ditavit muneribus, per aliquot dies secum retinens, dum membra, siti, jejunio, vigiliis, lassitudine viarum, squalida et exhausta, bonis terræ in vino, oleo et carniis dulcedine abundanter refoveret; et post hæc alleviata molestia et amaritudine animæ et corporis, viam in Jerusalem, sicut devoverat, expectatis ibidem et relictis aliquibus de dispersis sodalibus tempore veris insisteret.

CAP. XXXIV. — *Quomodo Willhelmus, princeps Pictavii, et Welfo dux Bawariorum, et Ida comitissa, cum militia Bulgarum intraverint.*

Modico dehinc intervallo, dierum scilicet octo, post hanc recentem stragem, Willhelmus comes et princeps Pictaviensium, de sanguine Henrici III imperatoris Romani pacifice transito regno Hungarorum, cum duce Bawariorum Welfone, et cum comitissa nobili, nomine Ida, de marchia Oisterrieh, in ingenti manu equitum et peditum et feminei sexus supra centum et sexaginta millia, in apparatu copioso terram Bulgarorum est ingressus. Ubi, sicut facile fit ab indomito et incorrigibili populo, discordia exorta, et duce Bulgarorum, Guzh nomine, variis injuriis molestato, ad urbem Adrianopolim, inexpugnatus in virtute suorum, descendit. Sed cispontis, qui ducit in civitatem, a duce præoccupatus et interdictus est.

CAP. XXXV. — *Quod in prælio pontis Rudolfus obierit, et quod dux Bulgarorum se dediderit.*

Quapropter hinc Pincenariis, et cæteris militibus Gomanitis de regno imperatoris, graviter pontem

A in arcu et sagitta prohibentibus, Christianis vero pontem transire non minus contendentibus; adeo crudele utrinque commissum est prælium, ut Rudolfus, vir magnæ nobilitatis, de Scegonges ortus, cognatus ipsius Willhelmi principis, illic sagitta percussus, interiret; Hartwigus de Sancto Medardo captus teneretur, et plurimi, quos singulatim longum esset narrare. Illic siquidem in eodem prælio, dum hinc et hinc varia et ingenti contritione diversus fieret eventus, contigit ipsum ducem Bulgarorum in manus Willhelmi et suorum incidere et teneri captivum: donec ipsa die hinc et hinc habitis consiliis, in concordiam universi redierunt; captivis quoque restitutis, Pincenarii et Comanitæ sedati sunt.

CAP. XXXVI. — *Bulgarorum duce placato, Willhelmus Constantinopolim rediens, ab imperatore donis sublimatus est.*

Post hæc concordia, placato duce et suis, in tantum processit, ut non solum dux Christianis peregrinis per pontem pacifice transitum concederet, licentiam emendi necessaria non negaret; sed etiam conductum omnibus usque ad Constantinopolim attribueret sine dolo et aliquo impedimento. In hac civitate idem princeps Willhelmus, Welfo dux, et Ida comitissa quinque hebdomadarum curriculo comamoras, domino Alexio imperatori innotuerunt cum omni voto, quod devoverant in Jerusalem; et idcirco fidei sacramento sibi astricti, plurima necessariarum rerum dona, et licentiam emendi necessaria, suscipere meruerunt.

CAP. XXXVII. — *Exercitu Willhelmi Stanconam urbem veniente, Turci fontes et cisternas obstruunt.*

Post hæc messis tempore imminente, brachia maris S. Georgii ex jussione et suasionem imperatoris navigio superantes, in terram civitatis Nicomediæ descenderunt et iter suum continuantes per amœna loca, quibus hæc abundat regio, tentoria locaverunt duobus ibi diebus moram facientes. Inde vero profecti Stanconam secesserunt, ubi ex longo itinere necessariis vitæ consumptis, gravi inedia, tum siti intolerabili affecti, tam homines quam jumenta infirmati sunt. Nec mirum. Nam universas segetes, a facie hujus multitudinis, Turci, via anticipata, combusserant; puteos, cisternas, fontes obstruxerant, ut sic ultima necessitate famis et sitis attenuati, D facili bello superarentur.

CAP. XXXVIII. — *Willhelmus et Welfo cum ducibus Turcorum ante urbem Reclæ præliantur et Christiani fugam incunt.*

Videntes itaque Willhelmus et Welfo, et sui consodales has Turcorum nequitas et dolos, urbes, quæ de eorum erant potestate, scilicet Phinimum et Salamiam, assilientes plurimo conatu stragis diruerunt; sed et omnia loca circumquaque illis subdita vastare minime pepercerunt. Abhinc civitatem Reclæ, ubi fluvius torrens, diu et longo desiderio optatus, cunctis sufficeret, descenderunt. Sed Selymanus, Donimanus, Carati, Agunich, principes Turcorum, cum infinitis copiis et armis in occursum ex improvise peregrinis his incautis adfuerunt al-

tero ex litore, homines, equos et omnia jumenta adaquari in arcu et sagittarum grandine prohibentes, dum a longe fatigati et sic exhausti Christiani ultra vim sufferre non potuerunt. Unde unanimiter post plurimam et diutinam sævissimamque contentionem, quæ ex litore utroque palustri et profundo fiebat, universi Christiani fugam arripientes, strage inaudita ab impiis persecutoribus attriti sunt. Quidam autem æstimantes tam crudele martyrium evadere, divisi a multitudine quoddam in pratam concedentes, feno latere et abscondi quærebant; sed nequaquam vitæ reservati, ad trecentos ibidem sagittis confixi interierunt.

CAP. XXXIX. — *De fuga Arvernensis episcopi et ducis Welfonis, et de interitu Idæ comitissæ.*

Episcopus vero de Arvernensis et universi comitatus illius, videntes Christi exercitum sic fuga dilapsam et ab impiis carnificibus attritum, ad radices montis ubi fluvius Relei oritur, et ipsi fugam inierunt, equos et omnia relinquentes, et tamen pauci evadentes. Similiter etiam dux Welfo lorica et omnibus exutus, et per montana fugiens, vix ab hostili manu ereptus est. Plurima autem millia Alemannorum, Francorum, Wasconum, qui procul erant a montanis, illic exstincta fuisse referuntur. Comitissa vero Ida utrum capta et abducta, aut pedibus tot millium equorum membratim discerpta fuerit, usque in hodiernum diem ignoratur; nisi quod, aiunt, eam inter tot millia matronarum in terram Corrozan æterno exilio deportatam.

CAP. XL. — *Quomodo Willhelmu per montana fugientem Tankradus, princeps Antiochiæ, receperit.*

Comes autem cum solo armigero per montana et ignotas vias arma inimicorum fugiens, ad urbem nomine Longinach, juxta Tursolt, quam Bernardus cognomine Extraneus regebat, tandem pervenit, benigne ab eo susceptus, omnibus sibi vitæ necessariis administratis. Paucis deinde transactis diebus, audiens Tankradus, Antiochiæ princeps, tam egregium principem illic spoliis et omnibus rebus amissis, pauperem vitam ducere et nimis humiliatum, misertus est conchristiani fratris et principis: et ideo accepto consilio, militibus ab Antiochia in occursum ejus missis, honorifice eum suscepit, et pretiosis vestibus per aliquot dies secum commorantem et bonis terræ convivantem renovavit.

CAP. XLI. — *Quomodo principes bello dispersi, collecto exercitu Antiochiæ convenerint.*

Post contritionem Longobardorum et Willhelmi principis de Navers, Willhelmi quoque comitis Pictaviensis, Welfonis ducis Bawariorum, quicumque dispersi fuerant, aut Constantinopoli seu alibi hiemaverant, e cunctis locis singillatim quique principes Christiani, relictis suis reliquiis, Antiochiam mense Martio inchoante convenerunt: Alberus scilicet de Blandraz, Conradus stabularius, Stephanus Blesensis; item Stephanus dux Burgundiæ, Reymundus comes, Willhelmus Pictaviensis comes, Welfo dux Bawariorum; episcopi Engelradus de Lauduno,

A Manasses de Barcinona, aliique episcopi Italiæ, navigio ad portum Simeonis eremitæ pariter convenientes, Antiochiæ aliquanto tempore remorati sunt.

CAP. XLII. — *Reymundus precibus principum a Tankrado vinculis absolvitur, et expugnatae urbi Tortosæ præficitur.*

B Bernardus autem Extraneus, eo tempore comitem Reymundum apud eundem portum captivum tenuit, eo quod imputabatur ei necis traditio Longobardorum et cæterorum qui in eadem fuerant expeditione: quem Tankradus Antiochiæ sibi traditum reposuit in custodia. Principes igitur Christianorum, qui convenerant, post dies paucos recordati confratris et principis Christiani, cumque sic indiscussum a Tankrado in vinculis teneri, obnixè precati sunt ut in nomine Christi tam magnificentem principem solveret ac suis restitueret. Tankradus vero satisfaciens precibus confratrum peregrinorum, hac apposita conditione, a carcere eductum restituit, ne quidquam terræ hac ex parte civitatis Aeræ invaderet, et id sacramento obligatus observaret. Post hæc recepto eodem principe Reymundo, unanimiter salutato Tankrado, ab Antiochia regressi sunt usque ad civitatem Tortosam. Quam obsidentes et expugnantes subdiderunt: in qua ipse Reymundus ex communi consilio ad tuenda ipsius mœnia remansit, eo quod vir cautus et doctus ad resistendum hostibus videretur. Cæteri viam Jerusalem continuare decreverunt.

C CAP. XLIII. — *Welfo dux Hierosolymis adorato sepulcro Domini, in Cyprum reversus obiit.*

Welfo autem dux obsidionem hanc devitans, Jerusalem ad adorandum descendit una cum Reinoldo duce Burgundiæ, fratre Stephani, vice ipsius Burgundiam regentis, qui ante expeditionem Longobardorum Jerusalem tendens, Antiochiæ usque nunc hiemaverat. Sed infirmitate correptus, in via mortuus est idem Reinoldus et sepultus. Welfo igitur Jerusalem perveniens, adorato Jesu Domino et ejus sepulcro, post aliquot dies navigio usque ad insulam Cyprum reversus est, ubi et ipse infirmitate detentus, mortuus et sepultus est.

D CAP. XLIV. — *Quomodo principes, devicta urbe Tortosa, cum Baldewino rege Palmas Joppe celebraverint.*

Cæteri autem principes præfati, post captionem civitatis Tortosæ, recto itinere usque ad civitatem Baurim cum decem millibus profecti sunt, ubi regem Baldewinum, ex præmissa legatione admonitum, in occursum sibi in ingenti manu repererunt; quia transire regiones et civitates gentilium absque tam nominati et potentis novi regis conductu dubitabant. Deinde habita per noctis spatium cum eo requie, crastino admistis copiis profecti sunt; et per quindecim dies ante sanctum Pascha Joppen venientes, per dies octo, et ipsa solemnè die Palmarum illic morati sunt. Postea autem die Palmarum a Joppe egressi, Hierosolymam ascenderunt. In qua septem

dies commorantes, et Sabbato sancti Paschæ ignem A de cœlo operientes, sanctam civitatem in orationibus et elemosynis perlustraverunt. Conradus quoque stabularius, et Engelradus episcopus Lauduni, paululum retardati, subsecuti sunt confratres usque Japhet: qui et ipsi in Pascha Domini cæteris adjuncti sunt.

CAP. XLV. — *Principes, Pascha Hierosolymis celebrato, inter imperatorem et regem pacem componunt.*

Convenientes igitur de omnibus locis in Jerusalem hac secunda hebdomada paschali, et gloriose ac jucunde sanctam solemnitatem cum rege peragentes, mala et pericula peregrinorum rememorantes, consilium regi Baldewino dederunt, quatenus in humilitate ampliore, qua posset, et precibus mansuetis imperatorem Constantinopolitanum compellaret super miseris Christianorum: videlicet ut a perditione et traditione Christianorum cessaret, et Ecclesiæ Hierosolymitanæ subveniret, Turcos et Sarracenos non audiret; sed pleniter ac fideliter omnem mutationem necessariorum a præsiidiis et locis regni sui fieri usque in Jerusalem non negaret.

CAP. XLVI. — *Fama volat in populo, imperatoris consilio Longobardos fuisse occisos.*

Fuit enim fama in populo catholico, quod ipsius imperatoris occultis et perfidis consiliis, a comite Reymundo et militibus Turcopolis, deductus sit exercitus Longobardorum per deserta et invia et solitudines Flaganicæ, ut illic a Turcis facile præ fame et siti exhaustus superatus occideretur. Verum ut a veridicis et nobilibus viris relatum est, nequaquam hoc nefando scelere culpandus erat. Nam sæpius exercitum præmonuit, et edocuit solitudines et de-

fectiones et Turcorum insidias in inviis Flaganicæ, et ideo eos non secure et tutos per hanc viam posse incedere.

CAP. XLVII. — *Baldewinus imperatori munera mittit se de perfidia excusanti.*

Acquievit benigne rex Baldewinus consiliis universorum; ac leones duos domitos et sibi gratissimos, imperatori pro munere misit per Gerhardum archiepiscopum, et episcopum de Barcinona, ad confirmandum foedus et amicitiam. Imperator universam petitionem regis cum muneribus sibi præsentatis in bona accepit, et de omni suspicione necis Longobardorum, quam adversus eum Christiani habebant, jusjurandum in Dei nomine faciens, se excusavit: promittens se deinceps omnibus misericordiam fieri, regem Baldewinum se velle honorare et amare. In eadem legatione ab imperatore decretum est, ut episcopus de Barcinona eum apud Romanum pontificem Paschalem de traditione sibi imposita excusaret.

CAP. XLVIII. — *Imperator regi Baldewino dona dirigens, Romæ de perfidia sua apud papam incusatur.*

Engelradus autem miles quidam in Jerusalem repedans, muneribus magnis ab imperatore honoratus, bono nuntia reportavit, et amicitiam et fidem regi Baldewino imperatorem velle observare, et peregrinos non ultra offendere. Sed episcopus aliquantulum renisus est imperatori, propter infidelitatem erga Gallos, quam ab eo extorsit. Quapropter in amaritudine animi Romam tendens, ipsum imperatorem criminatus est in Ecclesia Beneventana: et ideo assumptis litteris ipsius apostolici, querimonia gravis apud omnes principes Gallicæ super ipso imperatore facta est.

LIBER NONUS.

CAPUT PRIMUM. — *Quod quidam de Christianis principibus ad propria repedaverint, quibusdam cum rege in Jerusalem remanentibus.*

Postea conventu Christianorum de die in diem comminuto, aliis redeuntibus navigio, aliis per diversas regiones in reditu suo dispersis, Conradus, stabularius imperatoris Romanorum, Albertus de Blandraz, Stephanus Blesensis, Stephanus princeps Burgundiæ, Otho cognomine Altaspata, Arpinus de Buduordis, Hugo de Falckenberg, Hugo de Lezenais, Baldewinus de Hestrut, Gutmanus de Brussela, Rudolfus de castello Alos, quod est in Flandria, Hugo de Botuns, Gerbodo de castello Wintine, Rotgerus de Roscit, et cæteri quamplurimi nobiles et egregii viri, qui ad sanctum Pascha celebrandum tunc de universis locis convenerant, et in omni devotione ac charitatis plenitudine feliciter sanctum tempus cebraverant, in civitate Jerusalem cum rege remanserunt.

CAP. II. — *De incenso a Babyloniis templo S. Georgii, et de fuga Roberti, episcopi urbis Rames.*

Appropinquante dehinc festo sanctæ Pentecostes, et collectione Christianorum nimium attenuata, aliis navigio, aliis per siccum regressis, exercitus regis Babyloniæ innumerabilis, et nunquam antea copiosior factus, ab Ascalone alii navigio, alii per aridam in equis et copioso apparatu armorum descendentes, templum S. Georgii, distans milliari a civitate Rames, combusserunt cum universis, quos in eo repererunt fugientes a facie eorum cum armentis et gregibus; quin etiam sata regionis depopulati sunt, novum laborem peregrinorum, et spem totius anni. At Robertus, civitatis episcopus, vir christianissimus, videns tam copiosum exercitum tam repentinis flammis et prædis regioni incumbere, et post captam urbem Rames in civitatem Jerusalem velle descendere ad expugnanda ejus moenia et obsidendum regem cum populo Christiano, subito equum

ascendens, et ab hostium incursu elapsus præcucurrit Jerusalem ut nuntiaret regi quantus exercitus descendisset a Babylonia, et quomodo omnia sata et vicina loca civitatis Rames jam flamma et præda consumpsisset.

CAP. III. — *Rex Baldwinus contra Babylonios militiam congregat.*

Rex itaque et universa domus ducis Godefridi fratris ipsius et cæteri nobiles, qui adhuc cum illo remanserant, audientes supervenisse tot millia adversariorum ad delendos catholicos populos, sine mora ad arma festinant; et jam ad septingentos adunati et loricati, cum rege versus hostiles impetus in tubis et cornibus et vexillis ostræis regia via ferebantur. Vix a montanis Jerusalem rex et sui egressi sunt, et ecce in valle et amplissima planitie Rames inimica agmina Sarracenorum, Arabumque et Azopart appropinquabant cum infinitis millibus equitum et peditum, volentes in virtute hac Jerusalem recuperare, regem et fideles Christi expugnare.

CAP. IV. — *Rex Baldwinus contra Babylonios congregatur, quibusdam ex suis optimatibus in bello occumbentibus.*

Rex igitur et omnis comitatus illius videntes tam propinquas acies inimicorum astitisse, omni timore mortis deposito, et animæ suæ parcere non curantes, atrociter et unanimiter per medios hostes ad eorum millia irruunt, acies penetrantes in virtute militari, et nimiam cædem suis armis multiplicantes. Dum vero hi solum septingenti, pauca quidem manus, sed milites egregii et fortissimi, sic cædendo et hostium muros diruendo, penetrare conarentur, gens intolerabilis Azopart, quæ in mediis millibus gentilium constituta erat, cum fustibus, in modum malleorum ferro et plumbo compositis, occurrerunt regi et suis, et non solum milites, sed etiam equos illorum in fronte et cæteris membris fortiter ferientes, gravi ictu eos a prælio absterrebant. Alii vero sagittis et fundibulis viros egregios coronantes, incessanter affligebant, tanquam grando indeficiens quæ de cælo cadit, quousque vim ultra sufferre non valentes rex et universi in fugam conversi sunt. Rudolfus de Alos, Gerbodo de Wintino, Gerhardus de Avennis, Gosfridus brevis in statura, Stabulo camerarius ducis Godefridi, comes Host de castello Rura, Hugo de Hamachi de terra Pictaviensi, Hugo Botuns, Gerhardus Barsou et cæteri omnes mediis in hostibus interiierunt. Ex his quinquaginta versus Rames fugam arripientes, portæ urbis inmissi sunt. Lithardus vero Cameracensis, Rotgerus de Roscit, Philippus de Bulon, Baldwinus de Hestrut, Walterus de Berga, Hugo de Burg, Addo de Keresi versus Japhet fugam inierunt, ubi decem millia illis occurrerunt, qui regi ad auxilium festinabant. Sed ab his audito regis infortunio, et suo interitu, ad eandem civitatem fuga reversi sunt.

CAP. V. — *De obsidione urbis Rames, et de fuga vel salvatione regis Baldwinus*

His itaque civitati cum fugitivis militibus inmis-

sis, et portis clausis, Sarraceni qui eos insequerantur ad societatem reversi sunt, et urbem Rames, undique positis castris, obsederunt. Rex autem vitæ diffusus, propter urbis infirmitatem, per quamdam muri fracturam cum solo Hugone de Brulis in Gezela residens, cum armigero suo versus montana Jerusalem diffugium fecit, et tota die ac nocte errans, frustra iter peregit, donec maxima pars Sarracenorum erranti, et Jerusalem tendenti, occurrit: à quibus illi fuga per montana interdicta, graviter insecutione illorum oppressus est, nescius quo vagari coeperit. Rex itaque intelligens, se per montana evadere non posse, jam crastino mane orto, et via aliquantulum recognita, versus Assur civitatem Christianorum secessit, licet sagittis insequentium trans loriceam paulisper sauciatus: qui per diem et noctem in montanis et deviis multum laboravit, donec tandem in campi planitie sine requie et cibo vel equi pabulo assistens, regionis et viarum cœpit reminisci. Mane autem sic facto, Assur intravit. Ubi Rorgius, qui civitatem Caiphias in beneficio acceperat et obtinebat, in lætitia magna illum suscepit: existimabat enim cum cæteris corruisse. Sic rex ab obsidione Rames et manu Sarracenorum elapsus, venit Assur. Cæteri vero, id est, Conradus, Arpinus, Stephanus Blesensis, Stephanus de Burgundia et alii milites egregii, turrim quamdam civitatis ejusdem causa protectionis ingressi sunt.

CAP. VI. — *Ubi Sarraceni, expugnata turri urbis Rames, quosdam Christianorum principum interficiunt, Conradum stabularium captivantes.*

Altera autem die Sarraceni, nec non Azopart, ruptis muris civitatis in virtute magna, ipsam turrim infringere et expugnare fortiter coeperunt ferreis uncis et lignibus, donec tandem turri cavata, ignem et fumum in ea suscitaverunt, ut sic calore et fumo aretati et suffocati milites, aut perirent aut prodirent. Sed milites egregii, eligentes potius honesta defensione consumi, quam misera morte suffocari et exstingui, tertia die invocato nomine Jesu, confisi ejus gratia egressi sunt, et plurimum cum Sarracenis facie ad faciem dimicantes, plurimo sanguine et strage illorum animas suas uli sunt. Conradus vero audacia et viribus incomparabilis, gladio præcipuas Sarracenorum strages exercuit, quoad omnes admirati qui aderant et exterriti, procul ab eo absistentes, continuerunt manus suas, rogantes eum ut cessaret a cæde horribili, et eorum dextras susciperet pro vivendi gratia, et sic in regis Babyloniæ deditiōem redderetur donec placata regis ira tam famosus et mirabilis miles in oculis ejus gratiam inveniret, et post vincula præmia mereretur. Quod et actum est. Arpinus pariter captus et vitæ reservatus est, eo quod miles imperatoris Græcorum fuisse a veridicis testibus illic innotuisset. Cæteri vero omnes cum Stephano et altero Stephano, summis principibus, ibidem decollati sunt.

CAP. VII. — *Quomodo cives Jerusalem propter fugam A Baldewini regis conterriti, consolationem receperunt.*

Interea rex Baldewinus hoc triduo Assur resedit ut audiret eventum rerum. Sed fama hæc crudelis Jerusalem transvolans, omnes eam inhabitantes vehementer perterruit, et in luctum ac ploratum tota civitas conversa est. Coeperunt enim adeo omnium corda metu fluxa desicere, ut noctu et in tenebris a civitate recedere pararent, nisi Gutmanus quidam ortus de Brussela, qui vix evaserat, plurimum eis consolationis attulisset et sæpius admonuisset ne facile a civitate recederent, donec intelligerent si rex Baldewinus adhuc superesset. Tandem post paululum, fama allata est regem adhuc esse incolumem: quod audientes universi lætati sunt et confortati. Et ideo abhinc diebus singulis per mœnia diffusi, urbem defensabant ab assultibus Sarracenorum, qui huc in superbia victoriæ suæ per turmas ad lacessendos cives Christianos assidue conveniebant.

CAP. VIII. — *Ubi, Conrado stabulario carcerato, Babylonii Japhet civitatem et Baldewini regis uxorem obsidione terruerunt.*

His itaque decollatis, sed Conrado et Arpino in dextris eorum susceptis et in urbem Ascalonem in carcerem transmissis, Meravis et cuncti potentes Babylonie in virtute magna, et manu robusta, ad civitatem Japhet profecti sunt ac plurimo assultu, instrumento et tormentis lapidum ac bellicæ apparatu et impetu viros in ea repertos vexaverunt. Caput vero Gerbodonis et ejus crura pretioso ostro calceata et induta amputantes, defensoribus urbis ostenderunt, asserentes regis esse Baldewini, eo quod similis ejus esset: et ideo eos ab urbe exire, et in potestatem regis Babylonie sanis membris et vita incolumi venire plurimum ardebant. Christiani vero arbitantes verum, et regis caput et crura procul ostentari, nimia desperatione correpti sunt cum omnibus rebus suis egredi, sibi invicem consulentes, et sic navigio liberari. Erat his diebus regina et uxor Baldewini in ipsa civitate Japhet, quæ etiam terroribus attonita et dolore mortis dilectissimi regis, pariter fugam cum cæteris meditabatur inire.

CAP. IX. — *Baldewinus rex navigio applicans Japhet, cum gaudio suscipitur a civibus.*

Verum dehinc septem diebus evolutis, rex ab Assur exiens, navem, quæ dicitur buza, ascendit, et cum eo Godericus pirata de regno Angliæ, ac vexillo hastæ præfixo et elato in aere ad radios solis usque Japhet cum paucis navigavit: ut hoc ejus signo cives Christiani recognito, fiduciam vitæ regis haberent, et non facile hostium minis pavefacti, turpiter diffugium facerent, aut urbem reddere cogerentur: sciebat enim eos multum de vita et salute ejus desperare. Sarraceni autem viso ejus signo et recognito, ea pars, quæ navigio urbem cingebat, illi in galeis viginti et carinis tredecim,

quas vulgo appellant Cazh, occurrerunt volentes buzam regis coronare. Sed Dei auxilio, undis maris illis ex adverso tumescentibus ac reluctantibus, buza autem regis facili et agili cursu inter procellas labente ac volitante, in portu Joppe, delusis hostibus, subito adfuit, sex ex Sarracenis in arcu suo e navicula percussis ac vulneratis. Intrans itaque civitatem, dum incolumis omnium pateret oculis, revixit spiritus cunctorum gementium, et de ejus morte hæctenus dolentium, eo quod caput et rex Christianorum et princeps Jerusalem adhuc vivus et incolumis receptus sit.

CAP. X. — *Sarraceni Baldewinum regem regressum paululum declinantes, ad obsidionem Japhet denuo revertuntur.*

Jam dies media flagrabat, et rex mox equum ascendens, portas civitatis cum sex tantum illustrissimis militibus egressus est ut lacesseret tantum Sarracenos circumsidentes, et pateret omnium aspectui quomodo adhuc vivus et sospes haberetur. Cognito autem rege vivo et salvo, universa multitudo gentilium, ablatis tentoriis a Joppe, in campos Ascalonis descenderunt, illic per tres septimanas commorantes donec intelligerent si aliqua virtus regi Baldewino ad subveniendum auferetur. Legatio enim regis ad universos confratres per castella et civitates ac regiones propter auxilium directa est. Sed minime hoc tempore auxilium ferentibus Tankrado, Reymundo, Baldewino de Burg, eo quod nimium remoti essent, Sarraceni ab Ascalone venientes, obsidionem circa Japhet iteraverunt, donec quindecim dies evoluti sunt.

CAP. XI. — *De classe Christianorum.*

Interea dum hæc obsidio ageretur, ducentæ naves Christianorum navigio Joppen appulsæ sunt, ut adorarent in Jerusalem. Horum Bernhardus Witrazh de terra Galatiæ, Hardinus de Angliæ, Otho de Roges, Hadewerek, unus de præpotentibus Westfalorum, primi et ductores fuisse referuntur. Sarraceni quidem, qui ex adverso urbem in superiore parte navigio obsederant, videntes tot Christianorum acies adesse, constituerunt cum eis navali impetu configere. Sed Christianorum naves velis et remis ac prosperiore vento clementia Dei prævalentes, valide repressis gentilium viribus, in arido constiterunt, et additis civibus cum ipso rege sibi in adiutorium, urbem ingressi sunt; amplior vero pars in aperta camporum planitie ex adverso pariter fixis tentoriis hospitio resedit. Erat autem tertia feria Julii mensis, quando hæc Christianorum copiæ, Deo protegente, huc navigio angustiatis et obsessis ad opem collatæ sunt. Sarracenorum autem turmæ, videntes quia Christianorum virtus audacter facie ad faciem vicino sibi hospitio proxime jungebatur, media nocte orbi incumbente, amotis tentoriis, amplius milliari subtractæ consederunt, dum luce exorta consilium inirent utrum Ascalonem redirent, aut cives Japhet crebris assultibus vexarent.

CAP. XII. — *Qualiter Baldewinus rex cum Sarracenis dimicans, tria millia ex eis prostravit.*

Ab ipso vero die tertiæ feriæ dum sic in superbia et elatione suæ multitudinis immobiles Sarraceni persisterent, et multis armorum terroribus Christianum populum vexarent, sexta feria appropinquante, rex Baldewinus in tubis et cornibus a Japhet egrediens, in manu robusta equitum et peditum virtutem illorum crudeli bello est aggressus, magnis hinc et hinc clamoribus intonantes. Christiani quoque qui navigio appulsi sunt horribili pariter clamore cum rege Baldewino et gravi strepitu vociferantes, Babylonios vehementi pugna sunt aggressi, sævissimis ac mortiferis plagis eos affligentes, donec bello fatigati et ultra vim non sustinentes fugam versus Ascalonem inierunt. Alii vero ab insecutoribus eripi existimantes et mari se credentes, intolerabili procellarum fluctuatione absorpti sunt. Et sic civitas Joppe cum habitatoribus suis liberata est. Ceciderunt hac die tria millia Sarracenorum; Christianorum vero pauci periisse inventi sunt.

CAP. XIII. — *Quomodo Baldewinus cum triumpho Jerusalem redierit, et post primam suorum interfectionem auxilia Christianorum principum per legatos impetraverit.*

Rex ergo Baldewinus triumphum de inimicis gloriose adeptus, noctem hanc in Joppe in letitia magna exegit cum universis peregrinis qui convenerant, habentibus spolia multa. Altera vero die clarescente, Jerusalem cum omnibus peregrinis profectus est, pacifice et potenter omnia disponens, et peregrinis ad adorandum Christum et vota sua reddenda in Jerusalem templum Domini sepulcri aperiri jubens. Ante hæc omnia, cum nondum auxilium novi et peregrini exercitus adfuisset, Baldewinus rex anxius et nimium desperatus ob interitum suorum, legationem Antiochiam Tankrado et Baldewino de Burg in civitatem Rohas misit, quatenus festinanter sibi auxilio adessent, aut totam regionem Syriæ et regnum in Jerusalem in brevi amitteret, Sarracenorum audaciam et contumacem victoriam annuntians, et quantum casum suorum egregiorum militum nuper ab hostibus passus sit. Qui statim collecto exercitu, Tankradus quidem in circuitu Antiochiæ, Baldewinus Rohas ad septingentos equites et pedites mille, die statuto, unanimiter ad ipsam Antiochiam convenerunt, Willhelmo Pictaviensi principe in eodem comitatu assumpto, qui nuper post Pascha Domini a Jerusalem adorato sepulcro Dominico ad Tankradum redierat: et nunc per convallem, Damasci et Camollam descendentes, sed Tabariam prætermittentes ad Cæsaream Cornelii pervenerunt, illic positos tentoriis pernoctantes. Mane itaque facto, ad flumen Assur castrametati sunt, non amplius quam solo milliari ab Japhet hospitari constituentes. Descenderant autem tempore autumnii in mense Septembri, quando omnium frugum plentudo redundare solet.

CAP. XIV. — *Quod Baldewinus rex advenientibus principibus necessaria subministrans, eis pro Dagoberto patriarcha intercedentibus annuerit.*

Baldewinus itaque rex in civitate Japhet tunc moram faciens, ac tam fortium virorum adventum intelligens, nuntios egregios illis in occursum constituit, qui omnia vitæ necessaria illis procurarent in pane, carne, vino, oleo et hordeo ad refocillandos milites et eorum equos longo itinere fatigatos. Erat autem Dagobertus in eorundem egregiorum virorum comitatu, reprobatus ab eodem rege: qui patriarchatus dignitatem recuperare arbitrans, cum Tankrado Japhet descendere disposuit. Unde Tankradus et Baldewinus de Burg, Willhelmus quoque comes Pictavii, pariterque Willhelmus Carpentarius, consilio inito qualiter patriarcha restitueretur, regi legationem direxerunt, videlicet ut patriarcham in suam sedem relocaret, alioqui nequaquam eos in ultionem suorum Ascalonem posse descendere. Rex horum audita legatione, invitus eorum precibus acquievit, nimium indignatus adversus patriarcham propter subterrata pecuniam. Attamen consilio suorum victus, concessit magnificis illius intercessoribus: ut primum Ascalonem descendant adversus arma et milites regis Babylonie; dehinc se omnia de patriarcha æquo iudicio et consilio ipsorum acturum. Decrevit etiam hæc omnia fieri examine Roberti parisiensis cardinalis, episcopi et legati; qui Mauritio aliquo tempore mortuo, a Paschali, Romano pontifice missus, venerat ad discussionem et correctionem rerum illicitarum sanctæ et orientalis Ecclesiæ in his orientalibus plagis.

CAP. XV. — *Qualiter Baldewinus rex cum principibus ab eo susceptis Ascalonem obsidens, Ammiraldum Babyloniorum bello exstinxerit.*

Tankradus autem et Baldewinus de Burg, Willhelmus itemque Willhelmus, hac regis audita promissione, sub obtentu fidei in armis et virtute suorum cum rege Ascalonem profecti sunt, per dies octo ejus moenia obsidentes, vineas et sata et universam spem anni illius devastantes, et crebro assultu muros impugnantes. Dum tandem creberrimis assultibus illic sævirent, turres et moenia oppugnarent, quidam Ammiraldus Babylonie regis nobilissimus, Merdepas nomine, qui ad tuendos cives remanserat, subito in virtute magna ab urbe erupit, et viros Christianorum ferro et sagittarum grandine in manu suorum laccessivit; sed Dei gratia et virtute repente a Christianis occisus et attritus est. Merdepa tam nominatissimo Ammiraldo regis Babylonie sic extincto, et universis gentilibus civibus Ascalonis repressis, et ultra repugnare diffidentibus, portas vero in faciem Christianorum claudentibus, rex assultus et labores suorum incassum fieri intuens, ex consilio majorum ab urbe quæ ab humanis videtur viribus insuperabilis recessit, et Joppen una cum Tankrado et Baldewino de Burg, Willhelmo et altero Willhelmo divertit,

ubi in omni gloria et lætitia simul epulati sunt. **A**

CAP. XVI. — *De investitura Dagoberti patriarchæ, et de concilio super ipso Hierosolymis habito.*

Dehinc consilio ibidem habito cum episcopis, abbatibus et universis ordinatis clero, et ex iudicio omnium Patrum qui aderant, omni honore et dignitate, qua erat privatus patriarcha a rege, reinvestitus ac Jerusalem reductus, honorifice in cæthedram episcopalem relocatus est. Reducto itaque sic patriarcha Dagoberto Jerusalem ac in sede suæ majestatis relocato, proxima die in templo Domini sepulcri concilium statutum est, ubi idonei testes et accusatores in præsentia et audientia domini cardinalis ac totius Ecclesiæ convenerunt, Baldewimus Cæsareæ urbis episcopus, et episcopus de Bethlehem, **B** Robertus episcopus de Rama, Arnolfus cancellarius et archidiaconus Domini sepulcri et clerici multi. Ibi alii hunc ex Simonia; alii ex homicidio Christianorum Græcorum in insula Cephali ejus instinctu a Genuensibus perpetrato; alii ex traditione regis Baldewini; quidam vero ex oblatione et pecunia fidelium subterrata constanter et obnixè criminati sunt. Adfuerunt pariter in eodem concilio Engelhardus episcopus Lauduni, similiter et episcopus Placentiæ, episcopus de Tarsa, episcopus de Mamistras aliique episcopi et archiepiscopi ad decem et octo computati; abbas etiam de sancta Maria Latina, abbas de valle Josaphat, abbas de monte Thabor; et alii de terra Galliæ circiter sex illic sedisse referuntur.

CAP. XVII. — *De depositione patriarchæ præfati, et de ordinatione Evermeri, in locum ejus subrogati.*

Ibidem vero in medio tantorum probabilium virorum conventu, cardinale prædicto residente et æquo iudicio rem examinante, patriarcha, victus et confusus ab idoneis testibus de perfidia et cæteris, obmutuit. Qui in satisfactione Deo et cardinali rebellis et inobediens existens, et in pertinacia suæ pravæ excusationis permanens, sub iudicio omnium fidelium depositus ac anathemate percussus est. Tankradus vero et cæteri principes, videntes rem ex puro iudicio veritatis finem accepisse, non ultra renisi sunt; sed rege salutato, in terram Antiochiæ et Edessæ, patriarcha abjecto, utque aiunt, precibus tantorum procerum absoluto, secum abducto reversi sunt. Rex quidem in lætitia et gloria magna remansit Jerusalem. Nec mora, consilio ejusdem Roberti cardinalis, cleri quoque ac totius populi electione, Evermerus quidam, vir et clericus boni testimonii, præclarus ac hilaris distributor eleemosynarum, vice et loco Dagoberti patriarcha constitutus successit, omni studio religionis ac bonæ conversationis, in amore fraternitatis et charitate, illic in templo Domini sepulcri Deo serviens, et regi Baldewino contra Sarracenos et incredulos fidelis adjutor existens.

CAP. XVIII. — *Qualiter principibus cum centum et quadraginta millibus Christianorum in sua de Jerusalem renavigantibus, trecentæ ex ipsis naves partim ab hostibus, partim fluctibus interierunt.*

Regresso itaque Tankrado cum cæteris principibus supra centum et quadraginta millia virorum peregrinorum, qui Jerusalem hoc anno adorare convenerant, tædio diutinæ moræ affecti, navigio nunc velis et remis aptato, rege vero salutato, alto mari inveci sunt ut ad terram nativitatis suæ redirent, æquore ab omni fervore et turbine ventorum sedato. Sed illis vix duobus diebus in tranquillo navigantibus, circa æquinoctium hiemale serenitas cœpit turbari, venti horribiles suscitari, naves usquequaque gravi turbine inquietari, et sævis procellis dejici et quassari, dum tandem nautæ et homines peregrini fessi, et tumidis fluctibus oppressi, alii attritis velis et remis in profundum ferebantur; alii validis ventorum flatibus dispersi, ac per ignotum jactati mare et vagi facti, Accaron pervenerunt; alii apud Sagittam, alii Ascalonem, civitates gentilium consistentes, aut capti, aut trucidati, aut undis suffocati sunt. Fuerunt autem naves Christianorum, qui perierunt, trecentæ, quarum decima pars vix salvata fuisse perhibetur. Audito tantæ multitudinis casu in Jerusalem, rex et universi viri et femine civitatis in nimiam lamentationem et complorationem versi sunt, eo quod tam amara morte tot millia confratrum suorum non solum undis, sed et armis gentilium extincti sunt.

CAP. XIX. — *Qualiter tertio regni sui anno Baldewinus rex urbem Accaron obsederit, sed minime devicerit.*

Post hæc anno tertio regni sui rex Baldewinus vehementer indignatus adversus civitatem Accaron, eo quod sæpius insidiæ et assultus ab ea peregrinis accrevissent, jam hiemis gravi frigore deterso et veris temperie aspirante, post octavas Paschæ anni illius præcedentis, quo in campestribus Rames prælia commisit, et omnibus suis attritis, cum paucis reliquis suorum militum vix Sarracenorum vires evasit, exercitum congregans ad quinque millia virorum, ad præfatæ civitatis applicuit mœnia. Quam, undique posita obsidione, curriculo quinque hebdomadarum sic manganarum jactu et machinarum sublimitate oppugnavit, ut ultra vim et difficiles militum lapidumque creberrimos ictus cives sufferre non valentes, jam in manu regis, impetrata vita, urbem reddere cogentur. Jam enim tres ab urbe exierant Sarraceni, quod cæteros prorsus latuit, ut sibi regem placarent et parcere animæ suæ impetrarent, omnem casum et defectionem fortium virorum et civium illi referentes, et universos interius adeo metu concussos ut si semel adhuc valide urbem impugnarent, procul dubio portis apertis, in manu regis traderetur. Vix hi tres sermonem et consilium cum rege expleverant, et ecce vespere facto, de Sur quæ est Tyrus, et a Tripla quæ est Tripolis, civitatibus de regno Babylonis, duodecim galciæ descendunt cum multis armatis militibus, et cum

quam ingente nave quingentos viros pugnatores A continente, qui eadem tota nocte civitatem introeuntes per mœnia et urbem diffusi sunt. Nec mora, minime diem exspectantes, sed rapidum ignem sulphure, oleo, pice, stuppis suscitantes, machinæ regis subito injecerunt, ut viros sagittas assidue desuper intorquentes et urbem valide impugnantes ab ea absterrent.

CAP. XX. — *Quod Reinoldo, sagittario regis, in bello pereunte, ipse rex ab obsidione urbis Accaron recesserit.*

Verum illorum adventu cognito, et igne jam circa machinam sæpius advolante, Reynoldus quidam miles regis, arte sagittandi peritissimus et magister sagittariorum, socios ad defensionem admonet; ipse vero arcu Baleari arrepto, supra centum et B quinquaginta Sarracenos mortifero vulnere extinctos percussit. Mane autem facto, bellum utrinque coepit vehementius ingruere et invalescere, ac sæpius a portis erumpentes Sarracenorū milites lanceis peregrinos Christi, alios gravi vulnere percusserunt, alios momentanea morte exstinxerunt. Eadem denique die Reynoldus plurimum belli et cædis dum a machina adversus hostes exerceret, incautus et intrepidus nimium in aperto assistens, subito mangenelke impetu lapis emissus illi in verticem venit; et sic mortuus jussu regis sublatus, in monte Thabor a religiosis monachis sepultus est. Videns autem rex, quia virtus Sarracenorū prævalebat præ intolerabili multitudine, quæ noviter a prædictis civitatibus huic urbi ad auxilium navigio confluxerat, et quia manu suorum non solum bello gravata, sed et longa obsidione ad resistendum deficiebat, ex consilio magnatum suorum ignem machinæ jussit immitti, nimium turbatus et dolens inde recedens, eo quod prosperum successum hoc tempore nequiverit habere.

CAP. XXI. — *Baldewinus rex venationi aliquantulum vacans cum decem sociis Sarracenos sexaginta aggreditur.*

Eodem vero anno, quo rex Acrām invictam deseruit, et a Joppe Jerusalem ascendit, ut illic aliquantulum bellis intermissis quiesceret, quadam die circa tempus Julii mensis cum decem tantum militibus in venationem profectus, dum saltus civitati Cæsareæ contiguos a montanis intraret et hujus recreationis studio vacaret, Sarraceni circiter sexaginta ab Ascalone et Aera descenderunt ad insidias Christianorum, ut tam in plano quam in montanis deprehensos detrunca-ent ac rebus exspoliarent. Tunc quidam fortē Christianæ professionis illis obviam facti sunt, quos nimia audacia freti gentiles præfati, persequi, occidere et rebus exspoliare decreverunt, ut sic in gloria et victoria cum spoliis fidelium ad suas civitates repedarent. Hac itaque crudeli intentione Sarracenis Christianorum vestigia insequentibus, universa vero regione fama eorum commota ac tremefacta, eo quod vires illorum ampliores quam fuissent aestimarentur, Baldewino regi, omnium horum ignaro, et solummodo

venationi intento, nuntiatum est, quomodo Sarraceni regionem ingressi fuissent ad insidiandum et trucidandum populum Dei vivi, et ideo citius eum oportere in hac necessitate subvenire. Qui illico hoc audito, decem socios, qui secum erant, nobiliter admonet ut sine intermissione hostes insequantur, et nunquam eos impune a regione exire patiantur; sed fortiter cum eis dimicantes, prædam excutiant et rapinas confratrum suorum. Mox venatoriæ artis oblitus, Otho Altaspata, Albertus de Blandraz et cæteri, qui cum rege venationi intererant, licet lorica, scuto, lancea inermes, sed tantum gladio accincti et pharetra procul omni timore mortis ablato, equos calcaribus urgent, et recto vestigio Sarracenos persequentes, forte jam visos, sagittis et gladiis eductis, subito incurrerunt, et atrociter hinc et hinc prælium commiserunt.

CAP. XXII. — *Baldewinus rex a quodam Sarraceno latenter inter fruteta vulneratur, et Jerusalem reportatus, curatur.*

Baldewinus vero rex præ cunctis acris per medios hostes irruens, et eadem gladio multiplicans, ex improvise juxta fruteta humilis silvæ in rapido cursu volantis equi astitit: ubi a quodam satellite Sarracenorū, qui inter ramos et opaca folia delituit, furtiva lancea trans femur et renes perforatus est. Nec mora, a tam crudeli vulnere tam potentis regis rivi sanguinis graviter eruperunt, vultusque illius pallescere; animus et virtus deficere, manus a gladii percussione cessare coeperunt, donec tandem C in terra ab equo corruens, ac si mortuus et extinctus expirasse crederetur. Quod sui commilitones ut viderunt, statim dolore inæstimabili commoti, amplius et validius coeperunt hostes cadere et persequi, quousque alii occisi, alii in fugam versi, per montana et invia dispersi et elapsi sunt. Dehinc regem circumstantes ac plurimum flentes, gestatorumque eum imponentes, Jerusalem in nimia lamentatione virorum ac mulierum detulerunt medicos peritissimos illi acquirentes, quorum arte et peritia ab hac mortifera plaga rex et fortis athleta posset convalescere.

CAP. XXIII. — *Qualiter a Babyloniis obsessa urbs Japhet, et quod Christiani navigio appulsi contra Sarracenos præliati sunt.*

D Audita hæc regis Baldewini vulneratione et aggravatione, rex Babyloniæ et Meravis, congregato ab omni regno exercitu, navali expeditione Japhet descenderunt, quam fixis anchoris versus maritimam obsederunt. Ascalonitæ vero ex præcepto regis per aridam ad auxilium venientes, et pariter hinc et hinc, et ab intus et de foris prælia committentes, diversis assultibus eam expugnare moliti sunt. Interea dum hæc obsidio fieret, et diuturnis præliis ad invicem civēs Joppæ et hostes Ascalonitæ contenderent, duæ naves, quarum altera minor, quam vocant Galeidam, et altera major, quam vocant Dromonem, ex improvise cum Christianorum cœtu advectæ sunt ut adorerent in Jerusalem. Ex his major navis, quem supra quingentos viros absque matronis continebat,

ignorante exercitu gentiliū, clam in obscura nocte A repentino remigio advecta, illis custodibus vigiliarum noctis, in portu et littore urbis Japhet resedit. Sed quassata ex impetu nimio et celeri fuga, et onere rerum et hominum, in partes dissiliens et hiscens, sabulo infixā est. Videntes autem hanc Sarraceni invio cursu et nimium maturata fuga attritam, ac in limo littoris arenosi infixam, velociter navigio advenerunt ut viros naufragantes percuterent, et res illorum et omnia quæ vitæ erant necessaria diriperent, ac inter se dividerent. Verum Christiani, qui in ipso urbis Japhet littore consistentes, ad eventum rei perspicendum, et ut subvenirent naufragantibus concurrerant, viso conchristianorum periculo, nimia impugnatione resistentes, importunam multitudinem abegerunt, donec Dei B auxilio repulsis gentilibus in liberatione fratrum suorum prævaluerunt.

CAP. XXIV. — *De altera nave Christianorum, quæ naufragium faciens, penitus ab hostibus consumpta sit.*

Alterā autem minor navis non recto gubernaculo sulcans, sed ignaro magistro invecta errans, cæca nocte repentino et facili cursu super naves hostium irruit. Quo agnito, magister navis cum septem sociis suis clam exigua navicula evasit, et navem inter hostes destitutam reliquit. Erant enim in eadem navi homines centum et quinquaginta præter feminum sexum; equites vero septem cum equis suis et plurima armatura. Gentiles vero sentientes hanc Christianorum pippim inter se stulto errore C allapsam, eam undique coronantes, tota nocte ejus inhabitatores pravi impugnatione vexaverunt, et illi econtra fortiter restiterunt, donec orto mane, non ultra tot millium jacula et vim sufferre valentes, et a defensione cessantes, universi cum septem equitibus et cunctis mulieribus capti et decollati sunt, præter solum armigerum, qui temerario ausu inter undosas procellas vix nando evasit. Omnia autem spolia occisorum seu submersorum diripientes, inter se partiti sunt gaudentes et exultantes hanc fortunam victoriæ suæ sic ex improvise suis manibus incidisse.

CAP. XXV. — *Quomodo Sarraceni, adveniente Baldewino, obsidionem urbis Japhet dimiserint, et utriusque agris suos excoluerint.*

At Baldewinus rex intellecta hæc longa obsidione circa urbem Japhet, et suorum confratrum consumptione, jam paulisper sanitate recuperata, ad Japhet descendere disposuit, ut audito ejus adventu minus Christianos cives Sarraceni terrerent et in urbis obsidione manerent. Sarraceni autem tam potentis regis adventum et vitam incolumem operientes, et illi copias adfuturas æstimantes, nequaquam illic ultra remanere præsumperunt; sed assumpta occasione Octobris mensis et temporis hiemalis, quo maris procellæ amplius intumescunt, reditum suum sine intermissione paraverunt. Rex vero et Christiani urbis Joppe velocibus buziis et remis eos insequi constituerunt, si forte aliqui

secure et tarde navigantes possent comprehendi. Sed minime opportunitas hoc tempore, aut ulla vindicta sanguinis confratrum Christianorum concessa est. Ipse quidem rex et universi fideles Christi qui Joppe habitabant gavisī sunt super universis quæ sibi gloriose acciderant, et exaltati sunt secure dormientes et abhinc agros et vineas excolentes. Ascalonitæ vero rege convalescente, minus ultra ausi sunt viros Japhet bello læcessere, sed et ipsi pace gaudentes, et quia manus regis bello vacabat, pariter et ipsi in satis ac vineis hoc anno non parce elaborantes, quieverunt.

CAP. XXVI. — *Quod civitas Gibelot, a Pisanis expugnata, Reymundo comiti subjugata sit*

Proximo dehinc anno, mensis Martii tempore aspirante, anno scilicet quarto regni ipsius Baldewini, rursus Pisani et Genuenses, qui causa adorandi in Jerusalem convenerant, a Laodicea ubi hiemaverant, amoventes, Gibelot navali apparatu applicuerunt. Ubi comes Reymundus illis a Tortosa civitate occurrit, auxilium et vires illorum ad expugnandam ipsam Gibelot quærens ut, Sarracenis civibus exterminatis, urbs Christianorum haberetur. Qui facile precibus ejus acquiescentes, urbem multitudine copiosa navium obsederunt, fortiter eam oppugnantes. Comes vero in arido eam obsidens, creberrimis assultibus et machinarum ingeniis debellavit, quo usque captâ et vieta cum civibus suis in manu ipsius Reymundi tradita et subjugata est.

CAP. XXVII. — *Pisani regis precibus evocati, cum eo urbem Accaron obsidione vexant.*

Nec diu post urbis illius captionem ipsis Genuensibus et Pisanis legatio regis Baldewini adfuit, quâ nimium ex parte ipsius salutatī sunt. Deinde per magna regis precatio ad universos facta est, quatenus causa Dei et sanctorum Jerusalem, civitatem Ptolemaidem, quam nunc vocant Acram, exercitu navali in mari obsidentes oppugnarent; ipso autem auxilio Dei et copiis fidelium Christi in sicco obsidionem locaret. Audita hæc regis precatio et admonitione, gavisī universi continuo navigio et manu robusta Acram vel Accaron applicuerunt. Rex autem in arido in circuitu murorum castrametatus D est. Illic vero aliquot diebus tormenta lapidum et machinas fabricantes, deinde urbem et cives sine modo viriliter et non parce assilientes, usquequaque oppugnabant, donec Sarracenorum et vires et manus ad resistendum fessæ nihil ultra ausi sunt.

CAP. XXVIII. — *Ammiraldus urbis Accaron consulens civibus suis, Baldewino regi urbem tradere decrevit; rex et patriarcha de obsessis et dextris petentibus, consultant.*

Videns ergo Ammiraldus urbis, quia sui a defensione defecerant, et quoniam nulla spe auxilii freti non ulterius adversus virtutem regis stare audebant, pacem et belli dilationem fieri rogavit, ut sic consilium ageret quatenus urbs in regis potestate, civibus salvatis, traderetur. Pax denique ex petitione Am-

miraldi, utrinque datis dextris, firmata est ac populus ab omni impugnatione quievit. Tunc Ammiraldus universo coetu Sarracenorum in unum convocato, consilium anxie tenuit, et in hunc modum coram omnibus locutus est: *Diu hanc civitatem etiam usque ad sanguinem defendimus. Sed nunc nullum nobis auxilium a rege nostro Babylonice, vel ab illius civitatibus, ut solitum erat fieri, speramus, propter navalis obsidionis infestationem. Quapropter si omnibus nostris nunc foret gratum, in hac ultima necessitate regi Baldewino urbem reddi et aperiri oportet, priusquam armis illius pereamus, et pereuntes nec vitam nec urbem ad extremum teneamus. Unde si utile consilium meum videtur, nec sanius modo reperiri valet, antequam urbs illi aperiatur, si fœdus inter nos et ipsum firmetur, ut incolumes cum uxoribus et filiis nostris et universis rebus exeamus, ubique viam pacifice, et sine impedimento, insidiisque suorum habentes.* Concesserunt universi hoc Ammiraldi consilium: quod et regis auribus sine mora innotuit, scilicet ut sub pura fide datis dextris pacificus exitus civibus daretur, et sic non ultra regi resistentes, portas urbis aperirent. Rex igitur et patriarcha Evermerus consilium cum suis super hoc inierunt quoniam, si petitioni illorum contradicentes, fidem et pactum negarent; cives vero urbem nisi cum salute exire metuerent, non sine interitu et periculo Christianorum eam posse expugnari. Unde et petitioni illorum sic annuerunt ut, urbe reddita et patefacta, cum universis rebus pacifice migrantes, nihil periculi dubitarent. Verum Pisani et Genuenses avaritia rerum gentilium inflammati, nequaquam sic fieri responderunt ut divitiæ urbis et ejus inæstimabiles thesauri pacifice efferrentur. Tandem ab hac contradictione a rege et domino patriarcha correcti et placati, assensum in universis præbuerunt quæ illis ad salutem Christianorum potiora videbantur. Et sic jurejurando a rege Sarracenis promissa pace et firmata, urbs et portæ ejus in ipsa sancta et celebri die Dominicæ Ascensionis patefactæ sunt.

CAP. XXIX. — *Qualiter Pisani Sarracenos urbe egredientes injuste occiderint.*

Rex autem et exercitus ejus intronissus est; principes vero civitatis et cæteri inhabitatores pacifice cum uxoribus et filiis, cum pecoribus et omni substantia egressi sunt. Sed Pisani et Genuenses, videntes eos cum omni suppellectile egredi, et gazam illorum inauditam efferri, avaritia vehementer excæcati, fidemque et pactum quod cum rege pepigerant obliti, subito per mediam urbem irruentes cives occiderunt, aurum, argentum, ostra diversi generis et plurima pretiosa rapientes. Populus autem Galilææ qui ab arido cum rege urbem intraverat videns Pisanos per urbem discurrere, cives occidere, thesauros inauditos diripere, pariter et ipsi avaritiæ flammis æstuentes et jurisjurandi obliti, circiter quatuor millia civium in ore gladii percusserunt, gazam, vestes, pecora, et omnes divitias illorum incomputabiles diripientes. Hac injusta seditione ad extre-

num sedata, rex vehementer indignatus est de illata sibi injuria a Pisanis et Genuensibus propter jusjurandum. Et ideo ne in dolo et consensu ipsius fidem et pactum prævaricari crederentur, admonitis sociis ac domesticis suis, hoc scelus graviter ulcisci voluit, nisi domino patriarcha interveniens et ejus pedibus frequenter advolutus, prudenti consilio regem placatum reddidisset, et utrinque pacem concordiam reparasset.

CAP. XXX. — *De quingentis Arabibus qui, Joppen bello aggressi, Othonem jugulaverunt.*

Eodem vero anno post captionem Ptolemaidis, quæ et Accaron dicitur, vulgariter vero Acra, in mense Septembri jam mediato, ipso die Exaltationis S. crucis, milites Arabes circiter quingenti in equis et armis ab Ascalone exsurgentes, Joppen descendunt; ac jam sole flagrante medio axe cœli, ante urbis januam assistentes, milites catholicos bello lacessere conati sunt. Et ecce Otho, nomine Alaspata, filius sororis Alberti de Blandraz, miles tiro imperterritus, tantum cum viginti qui aderant ad custodiendam urbem, galea et lancea indutus, quingentis occurrit militibus. Quos plurimo equestri luctamine provocantes, et temerario ausu copias illorum impetentes, novissime medio agmine nimie gentis permisti, nequaquam ab his extorqueri aut redire potuerunt, quousque Otho inimicorum armis extinctus cum quinque fratribus ibidem fuisse perhibetur. Continuo Sarraceni ac Arabes ab equis descendentes, capitaque occisorum amputantes, secum Ascalonem in signum victoriæ detulerunt ut, his visis, cives ad quidpiam audendum animarentur.

CAP. XXXI. — *De sexaginta Arabibus, urbem Cæsaream deprædantibus, quos Baldewinus rex superavit.*

Abhinc diebus septem vix evolutis, sexaginta Arabes, viri militares, nomen pariter gloriæ et victoriæ aliquo insigni facto sibi acquirere volentes, moverunt iter versus civitatem Cæsaream in die natali apostoli et evangelistæ Matthæi, si forte illis occurrerent aliqui incauti ex Christianis. Sed nemine illis obviam facto, prædam boum oviumque Christianorum ante urbis mœnia in pascuis repertam abduxerunt, ut vel hac occasione Christiani ab urbe egressi, et eos insequentes, ex hostili industria punirentur. Hanc itaque prædam illis abducentibus, Christiani cives urbis Cæsareæ ira commoti, ab urbe ferme ducenti sunt progressi cum solo equite, qui diu etiam febre correptus, vehementer elanguit, et adhuc parum sanitatis recuperaverat, ac milites Arabes in arcu et sagitta et lancea sunt persecuti, ut prædam excuterent et reducerent. Econtra Arabes fortiter repugnantes, ac prædam abducentes, pedites Christianos sæpius in fugam remittebant, quin etiam equitem adhuc languidum proximo cursu eos urgentem peremerunt, ipsius capite amputato, et secum deportato in sacculis armigerorum suorum, in quibus equorum pabula ferre consueverant. Nec mora, regi Baldewino Japhet vel Joppe commoranti, divulgatum est quomodo Ascalonitæ milites sexaginta Cæsaream deprædandi

causa divertissent. Qui solum quadraginta equites secum habens, divisit eos per triginta ac direxit per montana ut universas semitas praevenirent, per quas sperabat eos reversuros. Ipse quidem, decem assumptis, recto tramite quo ab Joppe itur Caesaream est profectus, si forte sibi obvenirent praefati sexaginta milites, ut eis malum quod fecerant Caesareae digna vice possent rependere. Igitur dum aliquantulum itineris rex et sui peregissent, in armis et lorica armigeri et servi Arabum, praemissi cum praeda et capite Christiani militis, rege nescio ac regis nescii, obviam facti sunt, sexaginta vero milites eadem via loricati et armati a longe subsequebantur. Rex autem suique armigeros apprehendentes ac consulentes unde illis iter sit, sarcinasque eorum aperientes, in sacco unius illorum caput Christiani militis invenerunt. Quo viso et cognito, Ascalonitarum crudelitas propalata est: et rex statim apprehensos armigeros coegit minis et terroribus suppliciorum ut omnem rem gestam aperirent; quod si nollent, capitali sententia universos ibidem comminatus est punire. Qui illico professi sunt dominos suos subsequi eodem itinere quo et ipsi venerant, ac per montana Japhet reditum suum constituisse. Rex, hoc audito, protinus obducto pectori clypeo et hasta arrepta, cum decem sociis via cepta ac nimium festinata, in hostes tetendit, metuentes ne forte aliqua fama ab hac via declinarent. Nec multo abhinc spatio sexaginta Arabes appropinquantes, super regem et suos incaute irruperunt, regem nequaquam aut aliquas insidias illic in via suspicantes. His vero inter manus regis tam incaute oblatis, rex fortiter tundens latera equi suique non minus tundentes, viros subito clamore ac impetu aggressi, per medios irruperunt, alios lancea perforantes, alios ab equis deficientes, et non parce in caede illorum gladio stervientes. Tandem omni virtute rege invalescente, et Arabes ut stipulas penetrante ac dispergente, hostes ultra pondus certaminis sustinere non valentes terga verterunt. De quibus decem capti et retenti sunt absque his qui armis interierunt. Equi etiam illorum non minus quadraginta capti sunt, tum arma et spolia eorum cum quibus rex Joppen in gloria magna et ultione sui decollati militis reversus est. Japhet vero et omnes civitates fidelium quae haec audierunt ab eadem die letatae et confortatae sunt. Exaltatum est itaque nomen regis in universis finibus Ascalonitarum et omnium gentilium, non parum timentium et admirantium quod rex cum decem sociis sexaginta Arabes tam felici congressu alios attriverit, alios captivos duxit.

CAP. XXXII. — *Quod Reymundus contra Tripolin novum praesidium castruxerit, in quo moriens sepultus sit.*

Eodem quoque tempore et anno comes Reymundus, adunata manu Christianae gentis a diversis locis et regnis, civitatem Tripolin, quam vulgo Triplam vocant, obsedit multis diebus et annis, eam machinis et armis expugnare molitus. Sed longo

A tempore dum circa hanc et ejus moenia incassum laboraret, nec famis angustia eos compellere valeret in ejus redditionem, eo quod a Babylonia, Ascalone, Sagitta et Sur auxilium illis frequenter adesset, et navigio rerum abundantia superesset, comes Reymundus, consilio cum suis habito, novum praesidium fieri decrevit, a quo semper urbi adversaretur, et ad quod sui assidue protectionis causa ab hostili impetu repedarent. Appellatum est idem praesidium mons peregrinorum, eo quod peregrinis et Christianis militibus illic munimen contra gentilium vires semper haberetur. Verum biennio evoluto post captionem Ptolemaidis, et aedificationem hujus praesidii novi, quod dicitur mons peregrinorum, comes post Purificationem sanctae Dei genitricis Mariae obiit mense Februario, in eodem novo praesidio quod exstruxerat, catholice sepultus.

CAP. XXXIII. — *Ubi Alexius imperator pro redemptione Boemundi copiosam promisit pecuniam.*

Interea dum praefata longa negotia circa Agram, quae et Ptolemais, in civium redemptione et urbis deditione agerentur, Alexius imperator Constantinopolis, cui semper Boemundus suspectus erat ne eum a regno expelleret, pecuniam ducentorum et sexaginta millium byzantium creberrimis legationibus epistolarum obtulit Donimano magnifico principi Turcorum, quatenus Boemundum principem Siciliae, quem adhuc tenebat in vinculis, suae manciparet ditioni, volens eum aut aeterno exilio aut perpetua damnatione perire, ne ultra regno ejus aliqua machinatione nocere posset.

CAP. XXXIV. — *Solymanus propter pecuniam ab imperatore promissam Donimanum bello fatigat.*

Hujus itaque tam grandis pecuniae massam Solymanus, ante hos annos princeps Nicaeae civitatis, intelligens pro redemptione Boemundi imperatorem polliceri, cauta et privata epistolarum legatione compellat comprimorem suum Donimanum ut cum tantae pecuniae participem faceret, eo quod amici et socii in bellis et plurimis praedis semper fuissent; sed universum hujus thesauri talentum Donimanus inhians indivisum retinere, callida occasione sibi assumpta id fieri prorsus interdixit. Hoc Solymanus graviter accipiens, amicitiam et foedus quod cum eo percusserat abruptens, coepit ei assiduis infestationibus adversari, ac depopulari quae illius erant; quin assumptis copiis jam tertio bello lacescitum, plurimisque insidiis vexatum superavit, ac in fugam misit. Sic calumniatus et humiliatus Donimanus ex industria Solymani, coepit multis lamentationibus ac crebris suspiriis hoc infortunium suum rememorari in audientia universorum amicorum suorum, quatenus eorum adjutorio aliquam vindictam de illatis sibi injuriis consequeretur.

CAP. XXXV. — *Ubi Boemundus de omnibus his consilium dedit.*

Has itaque Donimani principis urbis Nixandriae, querimonias Boemundus paulatim callida aure auscultans, dum adhuc teneretur in vinculis, coepit

clanculum a custodibus et proenratoribus requirere quidnam esset quod Donimanus tam magnificus princeps triste ferret ac tota domus ejus plus solito turbata nunc esset. Tandem die quadam dum res Donimano innotuit, quomodo Boemundus de injuriis et calumniis ejus requisivisset, et quomodo nimium super his ingemisset, ad ipsum locum carceris in quo catenis ferreis astrictus servabatur descendit: quas pertulerit insidias et adversitates a Solymano sibi recensens pro pecunia in ejus redemptione ab imperatore sibi oblata, sed Solymano ejus divisione negata; sciens eundem Boemundum virum astutum et magni consilii adinventorem ut, eo audito, forte Solymano dignam vicem injuriarum rependere addiceret. Cui Boemundus prudentiori, quo potuit, consilio de universis, quæ ab eo intellexerat, sic respondit: *Ex his omnibus quæ tibi adversantur sat sanum consilium capere potes, quo Solymano facile in caput reddes cuncta quæ tibi tuisque intulit, si non tam leviter cum imperatore Alexio fœdus pepigisses pro hac ingenti pecunia et mei venditione.* Ad hæc Donimanus nimis æstuans curis in ultione suæ injuriæ, Boemundum constantius rogat ut, quod sanius sentiret consilium, edoceret. Qui protinus respondit: *Quoniam si imperatoris volueris refutare pecuniam, et tam grandis talenti dimidium a me suscipere, me pristinae libertati restituere, a manicis his absolvere in omni, qua placuerit, conditione, in Deo meo jurans, tibi inseparabilis dilectionis et fidelitatis vinculo astringar, imo universi principes Christianorum. Amici vero mei et cognati tam qui sunt Antiochiæ quam qui Rohas, et qui habitant Jerusalem, et universis locis, sub ejusdem tibi vinculo fidei sociabuntur, semper de honore tuo et salute consulentes et agentes. Si autem pecuniæ, quæ tibi causa meæ perditionis offertur, magis intenderis, quam meæ et confratrum fidei, amicitia et servituti, certus sis, quoniam pecunia de die in diem minuetur ac dividetur, odia, inimicitias, noxia consilia cognatorum et confratrum meorum nunquam dum unus in partibus his vivet et prevalebit, scias tibi et terræ tuæ posse deesse. Si vero ad me et ad servitatem meorum et amicitiam animadverteris, pecuniam imperatoris recusaveris, et quantum devovi, licet minus talenti, à me receperis, certus sis amicitia cunctorum confratrum meorum; et militare obsequium eorum in omnibus negotiis tuis procul dubio crede semper tibi in omni fide et subjectione paratum: nam sic fœderati utrinque et amici sub jurejurando facti, non solum ipsum Solymanum qui sic adversum te extollitur et inflatur, et te calumniari meditatur, in virtute tua et nostra facile expugnabimus, terram vero, quam possidet, eo expugnato et expulso, subjugabimus; sed etiam imperatoris regnum et terras, quantocius decreveris, nostræ ditioni subjiciemus.*

CAP. XXXVI. — Donimanus, accepto consilio amicorum, Boemundum sub pecunia pristinae restituit libertati.

Donimanus his Boemundi verbis et promissis

acceptis, non parvam mente in diversa fluctuans, angustiari cœpit quid primum eligeret, quid refutaret. Unde et hæc responsa illi dedit: *Placent satis universa, quæ de ore tuo audivi, si dicta factis inviolabilis fidei compleveris. Sed dextram tibi dare non absque meorum consiliis decet: et ideo in brevi consilium cum illis faciens, eisque tuam intentionem et suggestionem aperiens, gut cito faciam, quod hortaris; aut meorum consiliis acquiescam, utiliora tamen non relinquens.* Dehinc post aliquot dies consilio habito, placuerunt universa quæ Donimanus a Boemundo audierat et suis retulerat, et ideo illius petitionem et consilium non ultra debere refutari, sed fieri omnibus bonum et utile visum est; hæc tamen rata et firma conditione, ut quique sua lege et professione utentes, amicitiam et fœdus integre servarent. Quod sic actum est: ac dimidium percussæ, quod imperator sponderat, Boemundo remissum est; et solummodo centum millia byzantium persolvi et recipi concessa sunt. Hoc itaque firmato et concesso, Donimanus imperatori legationem direxit ad contradicendum auri talentum, quod obtulerat. Boemundus igitur nimium gavisus eo quod jam per biennium vincula et carceres passus, nunc autem quod gratiam in oculis Donimani, Deo miserante, invenisset, et plurimam suæ redemptionis clementiam, ad universos cognatos et amicos suos tam Antiochiam quam Rohas et in Siciliam pro congreganda pecunia misit, et ut congregatam designata die afferrent in regionem urbis Malatinæ, ubi reducendus et restituendus erat, concordia quoque et fœdus cum Donimano firmandum. Mox universi de redemptione ejus audientes, gaudio et exultatione repleti sunt, ejusque mandatum studiose adimplentes, pecuniam undecunque contractam et compositam ad locum prænominatum determinata die deferentes convenerunt. Ubi Donimanum et Boemundum, sicut decretum erat, reperientes, in numero et pondere pecuniam ipsi Donimano suisque reddentes, utrinque pariter amicitia et fœdere percusso, ad invicem reconciliati et amici facti sunt. Hæc itaque pecunia a privatis et cubiculariis Donimani suscepta et reposita, Boemundus datis dextris in vinculo summæ dilectionis commendatus, liber ab omni deditioe cum suis Antiochiam remittitur. In qua non modico gaudio ab universis conchristianorum civibus susceptus, honorificatus et inductus est.

CAP. XXXVII. — Solymanus propter redemptionem Boemundi inimicas Donimano litteras mittit.

Hæc Solymanus intelligens, moleste nimium accepit eo quod pecuniæ particeps esse nequiverit. Unde adversus Donimanum loquens, Soldanum, regem Corrozan et Baldach, quæ est civitas et caput regni Turcorum, cum universis principibus gentilium commovit ut ei adversarentur, et ultra auxilio et gratia regis privaretur, quod Boemundum hominem belligerum et tam astutum in omnibus negotiis rei militaris, et qui semper Turcis regno-

que Turcorum et Græcorum malum et insidias mo-
 liretur, ignorante rege absolvisset. Nec diu, dum
 hæc sinistrae legationes ex accusatione Solymani ad
 regem Turcorum factæ essent, ex his vero regis ira
 et indignatio eunctorum procerum Turcorum in
 aures Donimani insonuissent, et variis minis eum
 suosque perterruissent, et plurimum sollicitassent,
 quadam die Solymanus in hunc modum epistolam
 scripsit: *Donimane, frater et fili de gente Turcorum,
 nunc usque vir illustris et acceptus regi et omni
 regno Turcorum fuisti in bellis et victoriis, quas ges-
 sisti. Sed ecce nomen tuum vehementer imminutum
 est; et nunc apud regem Corrozan, et universam
 gentem tuam, plurimum viluisti, exosus omnibus
 factus, eo quod Boemundum tam leviter redimi
 permisisti, et consilium nostrum in hac conventione
 et redemptione vile et pro nihilo habuisti. Verum si
 ad flagitium commutare volueris regisque iram et
 majorum Corrozan placare, eundem Boemundum,
 quem præ omnibus Christianis magis suspectum ha-
 bebis, in locum, quem signavero, quasi ad auxilium
 invitabis, et tunc positus insidiis nostris subito cir-
 cumventus rapietur. Alioqui scias te nunquam regis
 gratiam recuperare, et effugere manus et indignationem
 Turcorum. Cui Donimanus nequaquam acquie-
 vit, ne fides sua et omnium Turcorum apud Chri-
 stianos et cæteros gentiles vilescere videretur.*

CAP. XXXVIII. — *Ubi, Boemundo Antiochiam reverso,
 Turci Rohas urbem obsidere conantur.*

Post hæc eodem anno, quo Ptolemaide vel Aera ca-
 pta, in mense Maio, Boemundus Antiochiam ab exilio
 et vinculis reversus est, Geigrenich, magnificus prin-
 ceptur, cognatus Corbahān, frater Socho-
 mani, qui regno Jerusalem, quod injuste invasit, nunc
 per virtutem regis Babylonie amisso, in primo adventu
 Christiani exercitus Damascum aufugit, ut illic a
 Turcis protegeretur, unus de præpotentibus regni
 Corrozan, collecto exercitu sexaginta millium Tur-
 corum profectus est in superbia et virtute magna
 ad obsidendos muros et moenia civitatis Rohas,
 quæ et Edessa nuncupatur.

CAP. XXXIX. — *Baldewinus comes, Boemundus et
 Tankradus peccata sua confitentes, exercitum con-
 gregant, et contra Turcos acies ordinant.*

Hujus igitur infinitæ multitudinis adventu et su-
 bito rumore Baldewinus de Burg attonitus, princeps
 ejusdem civitatis a rege Baldewino constitutus, uni-
 versos, qui secum erant in conventionem solidorum,
 ad defendenda moenia convocavit ac disponit; quin ab
 urbe egrediens Boemundum et Tankradum ad opem
 et vires augendas, missa legatione, invitavit; rogans
 eos ac deprecans in nomine Domini, ne Turcorum
 superbiam Christianis confratribus dominari pate-
 rentur. Hujus vero legatione accepta, et protinus
 collectione facta de omnibus locis et castellis Antio-
 chie, circiter tria millia equitum, septem vero pedi-
 tum applicuerunt ad locum præsignatum, in campos
 scilicet civitatis Aran vel Caran, ubi Baldewinus ad-
 ventum eorum cum omni populo, quem contraxerat,

A præstolabatur. Illic a quodam Arabe innotuit comiti
 Baldewino, Boemundo, Tankrado, quomodo illa ad-
 unatio Turcorum festinanter appropinquaret ad obsi-
 dendos muros et expugnandas munitiones civitatis
 Rohas. Audientes itaque hæc nuntia tot superve-
 nientium adversariorum, moverunt castra et omnem
 apparatus suum ad flumen Cobar, quod a partibus
 regni Babylonie usque ad has partes alveo diri-
 gitur; ubi tentoriis locatis, in crepidine alvei per-
 noctasse perhibentur. Dehinc primo diluculo castra
 amoventes, in planitie civitatis Racha constiterunt,
 ubi de omnibus culpis et commissis apud patriarcham
 Antiochie, et Benedictum episcopum civitatis Rohas
 confessionem facientes, discordiam omnem in charita-
 tem revocantes, et acies viginti componentes, a dextris
 et sinistris constituerunt ad resistendum inimicis, et
 subveniendum sociis Christianis, et quo sic levius
 belli onus sustinerent. Vix acies ordinatæ erant, et
 ecce Sochomanus in dextrum latus cum triginta mil-
 libus fortium pugnatorum ac sagittariorum bellum
 committere audaci impetu, et tubarum horrissono stre-
 pitu appropinquabat. Boemundus vero, Tankradus et
 omnis militia Antiochie non segnius illi in faciem
 armis, lorica et galea ac scutorum testudine ad ob-
 sistendum in tubis et cornibus fortiter exclamantes
 properabant. A sinistris vero Baldewinus de Burg,
 Gozelinus de Cortona, quæ et Turbaysel quod dono
 ipsius Baldewini in beneficio tenebat, loricati oc-
 currerunt in lanceis et gladiis et equis rapidissimis,
 hinc et hinc fortiter tubis et cornibus intonantes, et
 prælia committentes. Boemundus vero et Tankradus,
 qui in dextro latere cum hostibus luctabantur, Deo
 miserante, cœperunt prevalere, hostes invadere et
 sternere, donec virtus eorum imminuta est, et ipsi
 fugam inierunt. Ceciderunt Turcorum quingenti
 milites in eodem prælio, quod in dextro Boemundus
 agebat; Christiani ferme ducenti interempti sunt.
 Baldewinus vero de Burg, Gozelinus de Cortona et
 cæteri egregii milites plus milliari a Boemundo cum
 sua acie remoti, audientes Boemundum et Tankra-
 dum jam bellum committere et prevalere, velocitate
 equorum densatas et obsistentes acies rapido im-
 petu irrupere et atterere conati sunt, inter aciem
 Boemundi et Tankradi sociari, et misceri ad auxi-
 lium, ferventes; sed subito decem millia Turcorum
 ab insidiis surgentes, arcu et sagittis ferociter eis
 in faciem occurrerunt, graviter eos assilientes, et
 sagittis figentes, donec tota manus in fugam versa
 est. Ex his alii captivati et occisi sunt, et plures ex-
 silio æterno abducti.

CAP. XL. — *De decollatione octodecim clericorum et
 de captivitate Baldewini comitis, principis Rohas.*

In hoc tam crudeli diffugio clerici octodecim,
 monachi vero tres, qui ad corroborandos milites
 Christi spiritualibus armis convenerant, decollati
 sunt; Benedictus vero episcopus captus et abductus
 est; quin ipse Baldewinus, princeps Rohas, nimium
 avidus cædis et incaute accelerans, nec victrices
 aquilas Boemundi opportune præstolatus, victus,

captus et abductus est. Ad hæc Tankradus a presenti eade Turcorum gloriose descendens, sed sinistro nuntio consternatus, sine mora cum suis advocans, Turcos in Baldewini suorumque strage factos victores insequitur ut captivos excuteret; sed maturata via elapsi sunt. Solus episcopus cum tribus tantum militibus liberatus et reductus est. Nocte denique instante, et die jam recedente, Boemundus et Tankradus in castra sua relati sunt cum universo eomitatu suo ad refocillandos artus, nimio bellorum pondere hoc die fatigatos.

CAP. XLI. — *Boemundus et Tankradus, captivo Baldewino, fugiunt, et Tankradus in locum Baldewini præficitur.*

Dehinc primo galli cantu absentia Baldewini compta, momentaneo metu correpti, ad civitatem Rohas omnes celeri fuga contenderunt, quatenus ad defendendos muros et mœnia prævenirent, ne Turcis in victoria sua præcurrentibus civitas traderetur. Cives autem Rohas, qui et ipsi Christiani, casum et interitum suorum audientes, et tam magnifici principis abductionem, in lamenta et complorationem sunt versi; sed ad protegendum universos milites Christianos plurimum consolati sunt. Erat enim dies illa Dominica populo Christianorum celeberrima. Altera autem die exorta, Armenii cives ejusdem urbis, inuito consilio cum universis, qui convenerant ad lamentandum tam illustrem principem, Tankradum loco ejus restituerunt, dum viderent, si Baldewinus redimi aut liberari posset. Boemundus dehinc sic Tankrado ad obtinendam urbem et ejus principatum, loco Baldewini constituto, Antiochiam cum suis reversus est.

CAP. XLII. — *Turci Rohas urbem obsidione cingunt, quibus Tankradus pro viribus resistit.*

Post hæc, octo diebus evolutis, et Tankrado præsidium Rohas et ejus mœnia vigili custodia procurante, Geigremich et sui, successu victoriæ suæ et Baldewini captione gloriantes, et adhuc altiora sperantes conari, Tankradum vero et ejus dominium nunc ab urbe Rohas, et omnem Gallorum potentiam facile posse exterminari, nimium adversus eundem Tankradum indignati, longe majores prioribus contraxerunt copias ab universis locis et regno Turcorum, cum quibus in manu forti in campum Rohas ad obsidendas portas et ejus mœnia descenderunt, spatiosè tentoria sua locantes. Tot itaque millibus et tentoriis, tot diversis hostium armaturis visis, Tankradus non modica angustia cœpit astuare, eo quod tenuis sibi virtus esset militum Gallorum ad occurrendum et resistendum tot Turcorum adunatis et innumeris legionibus. Quapropter accepto consilio, urbem fideli custodia munivit, ac cives confortans, sine diutina mora se cum his adversariorum turmis conflare et viriliter agere promisit. Qui ejus verba consolatoria intelligentes, et eum virum esse grandis fiduciæ et audaciæ, per muros et mœnia diffusi universi urbis cives et milites, hostes excipiebant ac procul repellebant; seras quoque et portas omni solertia munire non differebant.

CAP. XLIII. — *Tankradus litteras Boemundo mittit pro redemptione Rohas, ad quem ille cum trecentis properat.*

Sed dum hinc et hinc diu prælia consererent, Tankradus, vir astutus in omni opere militari, clanculum legationem Antiochiam direxit in hunc modum: *Domino et avunculo suo, Boemundo, magnifico Principi Antiochiæ a Deo constituto, Tankradus prospere agere et vivere. Ex quo a nobis recessisti, et me tutorem ac defensorem civitatis Rohas, loco fidelis fratris nostri Baldewini, præfecisti, Geigremich et Sochomanus readunatis viribus et copiis suis repentina obsidione civitatem Rohas et ejus muros occupaverunt, ut expugnatis turribus et mœnibus, cives trucidantes urbem exspolient, et me, sicut Baldewinum, captum tenentes, in barbaras nationes abducant. Quapropter charitatem tuam, quam semper erga fideles Christi habuisti, considerantes, tribulationes et pericula nostra tibi nota facere decrevimus; quatenus mala et angustias nostras intelligens, citius accitis sociis et amicis ab Antiochia et cæteris locis, festinato ad subveniendum nobis obsessis et oppressis viam insistas; Turcorum minas et jactantiam minuas, et in nomine Christi a presenti obsidione repellas. Considerare enim te oportet, quod in hac terra peregrinationis pauci sumus et ideo nullius consilii causa est, ut facile ullo tædio laborum aut bellorum adversus hostes deficiamus, qui omni cura et studio invigilant ut nos expugnent et deleant: sed opportune et importune alter alterius onera semper portantes, unum sustineamus, in uno proficiamus, adversa et prospera tolerando. Si autem nos pigritia ceperit, aut aliquid indignationis tardaverit vel negligentes ad confratrum auxilium effecerit, nihil utilius super hoc prospicio, quam ut a terra exeamus, et hostibus sine intermissione insurgentibus cedamus. Nam aliquando patet, cum pauci sumus, si divisi et tædio affecti defecerimus, vivere et stare ante virtutem inimicorum nequeamus. His auditis, Boemundus, trecentis raptim equitibus collectis, et quingentis pedibus, profectus est ad liberationem nepotis sui, et catholicorum inhabitatorum civitatis Rohas. Sed difficultate locorum et montium, vel itinere dierum septem plurimum tardasse his videbatur, qui quotidianis Turcorum assultibus et oppugnationibus laborabant.*

CAP. XLIV. — *Tankradus, nondum veniente Boemundo, ante solis ortum castra Turcorum cum omnibus suis in fugam vertit.*

Unde Tankradus et cæteri confratres civesque, dum de die in diem multis suspiriis eum exspectarent, sed Boemundo tempore optato non veniente, prorsus desperarent, devoverunt unanimiter potius mori, quam Corrozan in exilium deportari, et diversis pœnis impie ab impiis cruciari. Et ecce, convocati in unum cives et milites, constituerunt prælium; et ab urbe primo diluculo in armis et turmis procedere, ad castra cum silentio properare, donec appropiantes fortiter in tubis et cornibus tumultuarentur, hostes adhuc sopore depressos et

secure somniantes, subito improvisos invaderent; ac sic minime ad arma contendere valentes, celerissima strage detruerent. Quod juxta hoc constitutum adimplentes, mox prima luce orta, egressi ab urbe in omni armatura et virtute, qua poterant, repentino fragore et clamore vehementi aggressi sunt castra adversariorum: quos adhuc hesternino vino sepultos et incautos usquequaque in ore gladii percusserunt, donec corporibus extinctis et sanguinis rivis praesentes campi inundarent. Ut autem plerumque dici processit, manus et virtus Tankradi amplius coepit praevallere, immanior metus hostes invadere, donec praeter nimiam stragem exterriti, usque ad tentoria principum exercitus in fugam cogerentur. Geigremich tandem et Sochomanus videntes omnia castra suorum attrita et in fugam conversa, vix in equis cum his omnibus, qui juxta se castra locaverant, residentes, relictis cunctis tentoriis suis cum caeteris rebus, spoliis et stipendiis, fugam acceleraverunt, semper eos Tankrado multa occasione insequente.

CAP. XLV. — *Ubi Boemundo Turcis fugientibus obviam facto, nobilissima matrona a sociis Tankradi capta est.*

His itaque dispersis et profugis factis, Tankrado semper eos a tergo caedente, Dei nutu et clementia Boemundus ipsa eadem die fugientibus cum omni eomitatu suo obviam factus est, sciens quidem, quomodo adhuc in nocte potenter campos occupaverant; sed quomodo Tankradus, cum eis tam matulino praelio conflisset, penitus ignorabat. Nunc autem velut homo cautus et gnarus bellicae artis, ut Turcorum superbiam et virtutem intellexit defluisse, et nihil praeter fugam meditari, Christianorum vero victrices aquilas cum magna vociferatione insequi plurimum gavisus est; et pariter admistis viribus et copiis suis eosdem fugientes insecutus, per totam diem in caede et captione illorum indeficienter laborasse perhibetur. In hoc diffugio et gravi contritione Turcorum, Geigremich et Sochomanus vix cum paucis evaserunt. Sed matrona quaedam nobilissima de regno Corrozan, quae non modico apparatu opem et vires contulerat, ibidem a Tankrado et sociis ejus capta et retenta est. Dehinc victoria hac Dei et Domini Jesu Christi clementia sic habita, Boemundus et Tankradus et universi Christiani milites spolia multa Turcorum pacifice sumpserunt, cum quibus civitatem Rohas in ketitia et gloria magna ingressi sunt.

CAP. XLVI. — *Qualiter Turcorum principes et rex Baldwinus pro matrona interpellaverint Boemundum et Tankradum et quid responderint illi.*

Transactis aliquot post haec diebus, legatio Geigremich et praepotentium regni Corrozan Boemundum et Tankradum in civitate Rohas de redemptione matronae interpellavit, quatenus Baldwinum de Burg, quem tenebant in carcere, pro ejus restitutione remitterent, aut quindecim millia byzantium in ejus redditione ab eis mitterentur. Haec legatione

A Geigremich et tam nobilissimae matronae captione usque in Jerusalem divulgata, regis Baldwinus simplex legatio cum multa prece adfuit, ad exorandum Boemundum et Tankradum ut Baldwinus confrater et princeps Rohas per captam matronam restitutam restitueretur, et nullam ante hoc pecuniam bonum esse, nec debere eos concupiscere. Qui regis petitioni benigne super his in hunc modum responderunt: *Domino suo Baldwinus, regi Christianissimo Jerusalem, Boemundus et Tankradus obsequium sine intermissione. Libenter per omnia tuis parere mandatis de redemptione Baldwinus, amici et consocii nostri, decrevimus, et haec sollicitudo nostra semper fuit et est. Sed hoc tempore de hac re dissimulare, et silentio suppressere necesse est, si forte aliquid pecuniae cum ipso fratre Baldwinus pro hac matrona resituenda extorquere possimus, qua nimium anxie indigemus ad remunerandos milites, assiduis laboribus nobiscum insudantes. Sic blanda et bona satis haec illorum fuere responsa; sed nequaquam in eis fides fuit aut veritas, aut aliqua voluntas virum redimendi, propter ambitionem civitatis et ejus tributorum; quae diversis negotiis et rerum commutatione, quae tantum infra moenia aguntur, ad quadraginta millia byzantium singulis annis computantur, absque his redditibus, quos plurima castella et regiones ad eandem civitatem pertinentes largiuntur. Sic regi amica responsione et promissione satisfaciens, Boemundus quidem Antiochiam rediit, Tankradus vero ad tuendam et muniendam civitatem Rohas remansit.*

CAP. XLVII. — *Quomodo Boemundo contra regem Graecorum in Italiam profecto, Tankradus Turcos bello devicerit.*

Anno dehinc sequenti post captionem Baldwinus de Burg, anno vero Baldwinus regis quinto, Boemundo non solum in Italiam sed et Galliam profecto ad exquirendas vires, et commovendos principes adversus regem Graecorum Alexium, Tankrado autem Antiochiae vice avunculi sui relicto ad tuendam civitatem, ejusdemque Tankradi custodia in Rohas disposita, Brodoan, princeps magnificus civitatis Alapiae et frater Turcorum, occasione assumpta, ab amicitia et foedere Tankradi in dolo recedens, loca et civitates ad urbem Antiochiam appendentes graviter depraedatus est; quin episcopo civitatis Albariae effugato, et plurimis ecclesiis Dei annihilatis, non tamen praeda ac strage hac saturari potuit; sed ad ultimum decem millia equitum et viginti peditum de terra sua producus ad assiliendam urbem Antiochiam et expugnandum Tankradum in superbia et jactantia magna profectus est. Tankradus autem virtutem et exercitum ejus intolerabilem et copiosum accrevisse intelligens, quantumcumque cum suis perterritus est. Sed tamen sine dilatione Turbaysel, Rohas, et Maresch nuntios dirigens, universos scilicet catholicos viros qui erant in circuitu ad auxilium vocavit, quorum conventum Antiochiae fieri decrevit. Ut autem convenerunt ad mille equitum, et novem millia peditum, sermo episcopi factus est

ad universos, ne in multitudine adversariorum dubitent; sed in nomine et virtute Dei confidenter hostibus resistent, de victoria certi, Deo auxiliante. Triduo dehinc jejuniis indicto et peracto ex pontificis admonitione, Tankradus usque ad pontem Farfar cum decem millibus equitum et peditum descendit, ubi hospitio per noctem remorati sunt. Crastina autem die radiante, Tankradus et sui, factis aciebus et erectis vexillis, Artesiam in loriceis, scutis et lanceis profecti sunt, ubi Brodoan cum inestimabili equitatu et apparatu occupaverat regionem universam. Illic itaque comperto Christianorum et principis illorum Tankradi adventu, acies et cuneos fieri disposuit, ac tertia diei hora insistente, utrinque praelium commissum est. Perdurante autem bello et nimia occisione in gladio usque in horam nonam, auxilio Domini Jesu, Christianorum acies invictissimae perstiterunt; gentiles vero attritae et dispersae in fugam pariter versae sunt. Tankradus vero et sui eas insequentes, alios occiderunt, alios captivos et victos cum spoliis armorum et equorum tenuerunt. Altera autem die Tankradus spoliis et armis inimicorum acceptis et divisis, in gloria magna et laetitia victoriae Antiochiam reversus est. Universi vero fideles Christi et cives Antiochiae una cum domino patriarcha et episcopo civitatis ejusdem gavisi sunt gaudio magno, Deo et Domino Jesu Christo gratias agentes, cujus pietate et protectione ab hostium multitudine salvatus tam catholicus princeps triumphavit.

CAP. XLVIII. — De preparatione belli inter Baldwinum regem et ammiraldum Babyloniorum.

Anno dehinc secundo postquam Acra civitas capta est, virtus et apparatus magnus regis Babyloniae mense Augusto tam in mari quam in arido profectus est ut urbem Japhet vel Joppe obsideret, et abhinc navali exercitu expugnaret; a campestribus vero civitatis Ascalonis castrametati sunt ut hinc et hinc a terra et mari subito regionem invaderent, et sic ex improvise regem Baldwinum suosque facilius debellarent. Rex Baldwinus interdum Japhet moram faciebat: qui statim viso navali exercitu, dolos et machinamenta Babyloniorum intellexit; nempe hac de causa a parte maris eos urbem praecipasse, ut ipso rege cum suis contra hos ad defensionem versus aquam laborante et intento, caeterae copiae gentilium a campestribus Ascalonis irruentes, urbem Japhet subito expugnarent. Sed rex fraudem illorum cognoscens, ac virtutem illorum in campis Ascalonis curriculo trium hebdomadarum accubuisse, adventum vero et pugnam adversus Japhet dissimulare, ac minime diffamare, nec ipse socios invitare ac arma congregare obdormivit, quatenus per totum id temporis spatium paratus et munitus haberetur; et illis quocumque die descendentes, et ipse cum suis copiis ad resistendum occurrere valeret. Hugo de Tabaria, Rorgius de Caiphas, Gunfridus de turri David, Hugo de S. Abraham, Eustathius Granarius, Gutmanus de Brussella castello Brabantiae, Lithar-

adus de Cameraco civitate Galliae, Pisellus de Tuorna, Baldwinus de Hastrut, castellis Flandriae, hi omnes a rege invitati ad auxilium, undique contractis copiis equitum et peditum Christianorum, convenerunt. Adfuit in eodem regis comitatu quidam Turcorum adolescens strenuus, Mahumet nomine, in armis et numero centum sagittariorum Turcorum, qui vitrici sui avaritia et industria a paterna sede et a terra Damascenorum expulsus, nunc cum rege foedus percussit, quatenus in omni militari auxilio fidelis et promptus illi haberetur. Videntes autem legiones Sarracenorum quomodo regi doli et insidiae intuiscent, et nunc se praevidens manum Christianorum undecumque ad opem contraxisset, moverunt castra a campis Ascalonis, et usque ad locum, qui dicitur Abilin, in superbia multitudinis suae profecti sunt.

CAP. XLIX. — Quod advocato patriarcha Jerusalem, rex Baldwinus in Domino confortatus de Babylonis triumphaverit.

Quorum adventum rex ut persensit, et procul dubio jam eos appropriasse, direxit legationem domino patriarchae in Jerusalem, ut sine mora convocata manu fidelium, ad augendas vires et opem contra inimicos properaret. Illic denique regis audito nuntio, pedites centum et quinquaginta colligens, arma aptavit, iter versus Rames insistens, sicut ex mandato regis illi constitutum erat. Post haec rex et universi fideles ad id belli negotium adunati, et examinatione Dominici corporis et sanguinis muniti, ad sex millia in sexta feria urbem Japhet egressi sunt, Lithardo Cameracensi, quia prudens et fidelis erat, cum viris trecentis contra virtutem navalem in ipsa civitate relicto. Rex itaque cum omni comitatu suorum et signis ad Rames descendens, Sabbato illic moram fecit, praestolatus dominum Evermerum patriarcham cum omni manu Jerusalem. Patriarcha vero jam suscepto et caeteris fidelibus Jerusalem, orto mane Dominicae diei, rex quinque ex equitibus et peditibus ordinavit, ad committenda praelia cum hostibus; ipse vero rex in extrema acie inter equites ad corroborandos et exhortandos suos imperterritus mansit. Pauci quidem equites, numero scilicet centum et sexaginta circumsteterunt illum. Nec mirum si pauci, propter assiduam equorum in terra hac defectionem. His ita a rege ordinatis, et signo S. crucis cunctis Christianis a domino patriarcha sanctificatis, signa et vexilla tolluntur; tubae et cornua incessanter perstrepunt, rex et sui ad castra adversariorum contendere parant; quatenus anticipantes bellum, non ultra infidelium turmas impune descendere paterentur. Gentiles quoque jam regem tam proximum adesse et ejus copias comperientes, pariter et ipsi a castris in armis, signis et equis, et intolerabili stridore tubarum processerunt, in multitudine gravi quadraginta millium occurrentes, nec minus et ipsi bellum committere festinantes. Nec mirum, dum sic uterque exercitus in campo appareret, tubae hinc et hinc fortiter insonuerunt;

et agmina fœdum ac infidelium atrociter commiserunt a primo mane Dominicæ diei, quæ est extrema mensis Augusti usque ad horam nonam. Tunc Dei gratia et misericordia Sarraceni infirmati, fugam arripientes a facie Christianorum cædentium se et persequentium, Ascalonem repedare et intrare contenderunt.

CAP. L. — *De septem millibus gentilium cæsis, et de Willhelmo comite.*

In hoc quidem prælio ceciderunt septem millia gentilium; cecidit et ammiraldus Ascalonis: ammiraldus vero Acræ et ammiraldus Assur qui vita a rege impetrata et civitatibus deditis, Ascalonem ante hunc annum confugerant, cum omnibus exuviis suis capti sunt. Rex autem, hac Dei et Domini Jesu Christi opitulatione victoria accepta, cum universis spoliis inimicorum in gloria magna Joppen ingressus est. De cujus comitatu tantummodo centum perierunt cum milite egregio Reinardo Verdunense, quem rex et universa Ecclesia planxerunt planctu magno, catholicas illi exsequias exhibentes. Erat vero navalis exercitus in latere urbis: qui victoriam suorum adfuturam sperantes et peregrinorum fugam atque contritionem, urbem subito irrumperere devoverant. Sed viso capite decollati ammiraldi et primi Ascalonis, et fuga et strage Ascalonitarum et Babyloniorum comperta, tristes et desperati a statione urbis Japhet velocibus remis amoverunt, Triplamque in spe refugii navigantes ac inibi pernoctantes, facto mane, Ascalonem et Babyloniam navigio reversi sunt. Comes autem de Sartengis, Willhelmus nomine qui, mortuo Reymundo comite et avunculo suo, terram et civitates de Camolla hæreditario sanguine possidens, successit; et nunc post avunculi obitum plurimo assultu eandem urbem Triplam vel Tripolin debellabat de novo præsidio, quod dicitur Mons peregrinorum, quod et ipse Reymundus multo robore firmaverat: nihil huic navali exercitui, Triplæ hospitato, adversari aut contradicere potuit, propter aquarum fiduciam quam habebant, et urbis intolerabilem multitudinem quæ illis in littore ad auxilium semper affluebat. Plurimo tamen conatu et infestatione reditum illorum idem comes impedire moliebatur nunc fundibulariis, nunc sagittariis, sed hi aquis nimis

CAP. LI. — *Quomodo rex Baldwinus, devictis Babylonis, sata Ascalonia succenderit, bestiis silvarum clamore exercitus perterritis.*

Igitur post bellum et victoriam quam rex ad Abilin, quæ est inter Ascalonem et Rames, adeptus est, siluit terra regis, et metus magna corda Ascalonitarum et Babyloniorum concussit; quoniam toties a rege in manu paucorum victi ceciderunt ac fugerunt, et nulla eis spes ultra resistendi et vivendi in conspectu ejus fuit. In hoc itaque mœrore et desperatione dum sederent, et jam curriculo octo mensium quiescerent, vineas excolerent, regemque

A Interdum cessare ab armis gauderent, et ipsum mutua pace et donis placare ierverent, sed omnia frustra tentarent, nisi urbem Ascalonem in manu ejus redderent: verni menses processerunt quando sata, fruges, vineæ et omnis spes anni in florem et fructus parturiunt, et messem adfuturam in proximo promittunt. His ita in commodum et plenitudinem omnibus apparentibus, atque in campis omnibus Ascalonis jam ad messem properantibus, rex a Jerusalem et omnibus locis sibi auxiliantibus milites atque arma copiosa contraxit, ac tempore Rogationum, quo illis in regionibus omnia sata festinant ad messem, occupavit terram Ascalonitarum, vineas, ficus et cujusque generis arbores succidens in manu robusta; quin et sata, quæ equorum, camelorum cæterorumque armentorum pabulo non suffecere, flamma combussit, ut vel hoc saltem incommutabili damno gens dura et indomabilis ad subdenda colla molliretur. Sic universa regione non solum populari manu, sed et incendio vastata, rex reditum Jerusalem cum parte exercitus aptavit; viamque per montana universi insistentes, qui erant in comitatu, immenso stridore tubarum et cornuum intonantes, universa loca montium et vallium non parvo terrore concusserunt, per quæ in virtute sua transituri erant. Hoc inæstimabili fragore tanti exercitus plurimæ feræ ab antris suis et a desertis montium stupefactæ et exterritæ insolito errore viarum hæc et illæ vagabantur. Nec mirum: cum nec avium volatus tumultum populi vociferantis sufferret, sed altis vocibus attonitæ ac lapsæ ab aere in medium vulgus a volatu deficiebant. Itaque, dum sic ab antris diversæ feræ pavidæ errarent et hanc vociferationem inauditam mirarentur, contigit infelici casu quamdam timidam damulam de montanis exire, et cæco errore inter populum fugam maturare: quam mox anteriores exercitus ut viderunt, graviter eam circumquaque equorum velocitate oppresserunt, hi ut præventam caperent, hi ut participes venationis haberentur

CAP. LII. — *De Arnolfo, nobilissimo juvene, in montibus interempto, cujus caput Ascalonitæ cum litteris regi Baldwinio remiserunt.*

Inter hos dum feram hanc ad montana festinantem armiger nobilissimi juvenis Arnolphi, probi equitis ac principis de castello Aldenardis, acriter urgeret et feram assequi ferveret, cingula equi illius in eadem cursu contentione rupta sunt, et sic ab equo corruens prostratus humi ab insecutione quievit. Equus vero illius circum vociferantium strepitu attonitus, ad montana rapido cursu et immoderato tetendit, nullius approximationem aut comprehensionem patiens, donec inter fauces montium evadens, non ultra comparuit. Ad hæc contenderunt complures ad querendum caballum fugitivum, contendit et Arnolfus. Sed diu quæsito et minime reposito, tædioque per montium difficultates affecti, repedaverunt universi. Solus Arnolfus, quem cura caballi sollicitabat, et qui armigeri administratione et offi-

cio carere non potuit, longius prosecutus est ad quaerendum equum, ut inventum forte reduceret. Sed gravi fortuna adversante, equus quidem reperi- tus est; sed juvenis gloriosus non ultra ad suos rediit. Adfuerunt enim illic latentes Arabum insidiae, qui ab Ascalone descenderant in montium latebrosa cacumina videre et intelligere de combustione et populatione regionis, et aliquibus adversari sibi incaute de exercitu occurrentibus in ultione praedarum et flammaram quas passi sunt. Hi nobilissimum juvenem per montium juga ac declivia solum ac inermem vagari considerantes, subitis clamoribus et armis sunt aggressi. Quem frustra diu, gladio educto, resistere ac se defensare conantem, tandem longa et assidua impugnatione vexatum ac defatigatum trans jecur et praecordia lanceis et sagittis confixum, et in multo sanguine ab equo cadentem, peremerunt; et caput ejus in signum victoriae Ascalonem intulerunt. Caballus denique illius per fauces et abrupta montium discurrens, nequaquam comprehendi a gentilibus potuit, donec montana egressus ad exercitum regis repedavit, domini ac sessoris sui sanguine foedatus, patenter mortis illius omnibus indicio factus. Hunc enim ut rex et universi de coetu Christianorum viderunt sanguine madentem, Arnol- sum procul dubio armis Ascalonitarum incaute cecidisse retulerunt. Nec mora, per montana diffusi ad persequendos et investigandos hostes, solum

Arnolsum mortuum ac sine capite jacentem repererunt, Arabes nequaquam persentire potuerunt. Qui corpus exanime suscipientes, Jerusalem detulerunt, catholicas illi exsequias exhibentes in valle Josaphat apud ecclesiam Latinam S. Mariae, matris Domini Jesu, ubi et honorifice sepultus est. Flevit super eum rex fletu magno in die exsequiarum; flevit et universi principes exercitus; flevit et amarissimis lacrymis super eum nobilis uxor comitis Baldewini Hamaicorum, eo quod socius et conviator de terra longinqua Galliae descendisset ad adorandum in Jerusalem. Non sit mirum, si tot magnorum fletum et planctum hic adolescens meruerit, qui omnibus affabilis et notus habebatur, et qui nunquam ab aliqua militari actione sinistra laude declinavit. Tertia ab hinc die orta, postquam tam illustris miles sepulture traditus est, Ascalonitae per internuntios requisitum caput illius Jerusalem remiserunt, cum litteris in uno cruce illius dependentibus, et verba in hunc modum continentibus: *Ascalonitae regi Baldewino caput extincti, militis et viri nobilissimi, non alia amoris causa remittunt, nisi ut dolor ejus et illud intuentium renovetur et augetur; et ut recognoscant quomodo tanti viri perditio omni eorum damno et combustioni nequaquam possit comparari et appetiari, et in tanti militis decollatione non ultra Ascalonitas damna sua velle recordari aut dolere.*

LIBER DECIMUS.

CAPUT PRIMUM. — *Quater anno septimo regni Baldewini regis gens multa Hierosolymam navigans conductum ejusdem regis petierunt.*

Eodem quoque tempore in anno septimo regni Baldewini, regis catholici Jerusalem, plurima multitudo navalis exercitus catholicae gentis Anglorum circiter septem millia navibus, quas Buzas appellant, cum caetera manu de regno Danorum, Flandriae et Antverpiae advecta, ad portum civitatis Japhet anchoras fixerunt, moram ibi facere constituentes, donec regis licentia et conductu accepto in Jerusalem eos secure licuisset adorare. Ex his illustriores et facundiores regem adeuntes in hunc modum locuti sunt: *Vivat rex in Christo, et prosperetur regnum ipsius de die in diem. De terra longinqua regni Anglorum, Flandriae ac Danorum viri ac milites Christianae professionis, per aquam nimiam immensi maris huc adnavigavimus Dei opitulatione, causa adorandi in Jerusalem et videndi sepulcrum Domini. Et ideo clementiam tuam super hoc precaturi convenimus, quatenus tua gratia et conductu Jerusalem pacifice possimus ascendere, adorare et reverti.*

CAP. II. — *Rex cum magno gaudio peregrinos suscipiens, cum suis consulit, qualiter eorum auxilio contra Sarracenos utatur.*

Rex clementer universum precatum eorum au-

diens, concessit eis conductum virorum fortium armatorum, qui eos secure ab omni impetu et insidiis gentilium per notas semitas perduxerunt usque in Jerusalem et universa loca sancta. Perducti vero peregrini et novi advenae Christi, illic in templo Dominici sepulcri vota sua Domino reddentes, cum gaudio magno sine aliquo obstaculo Joppen reversi sunt. Ubi regem reperientes, auxilio sibi adesse in omnibus devoverunt ad quaecunque animus illius verteretur. Qui benigne viros commendans et hospitari praecipiens, nequaquam de hoc tam subito se posse respondere profitetur, donec, convocatis optimatibus suis, a domino patriarcha, consilium inierit, quid utilius et opportunius insistere valerent, et non frustra tam voluntarium vexaret exercitum. Et ideo post paucos dies domino patriarcha, Hugone de Tabaria, Gunfrido custode ac praeposito turris David, accitis, et caeteris majoribus militiae suae, conventum in civitate Ramces habere disposuit, ut consuleret cum eis quid utilius agere debuisset.

CAP. III. — *Rex suorum usus consilio, ad obsidendam Sidonem Anglos in Japhet jubet expectare.*

Quibus statuto die collatis, et diversa referentibus ac sentientibus, tandem visum est universis sanius esse consilium, quatenus urbs Sagitta, quae est

Sidon, obsideretur, si forte Dei auxilio et viribus A novi exercitus terra et mari superari posset. Dehinc universi qui aderant, et hanc obsideri posebant, eo quod esset una ex his civitatibus gentilium quæ assidue rebellabant, a rege commendati et admoniti sunt ut quisque in sua rediret, et se ad hanc expeditionem rebus necessariis et armis providerent. Recesserunt singuli in sua, recessit et Hugo de Tabaria, vir bellator præcipuus adversus hostiles impetus, qui bellis et insidiis non die, non nocte, in terra gentilium fatigari potuit, quandiu vita incolumis fuit. Dehinc quoque statim imperavit legatio regis universæ multitudini Anglorum, ne tentoria vel classes amoverent a civitate Japhet, sed regis mandatum illic sine tædio expectarent. Aperuit quoque eadem legatio universis quomodo rex et omnis primatus ipsius decreverint urbem Sagittam terra marique obsidere et expugnare, et illic eorum opem et viros necessarias haberi: et hac de causa regem et patriarcham ad civitatem Acram descendere, machinas et manganas ædificare ad expugnanda mœnia et ejus habitatores; eos vero interim Japhet debere habitare, dum regis jussio innotescat. Sic fieri juxta regis mandatum universi concesserunt, et ejus legationem in portu Japhet præstolari, et per omnia obedire usque ad sanguinem responderunt.

CAP. IV. — *Ubi rege machinas præparante, Sidonii regi copiosam pecuniam, ne obsiderentur, promiserunt.*

Rex Acram cum patriarcha et omni domo sua descendit, machinas et plurima tormentorum genera per dies quadraginta fabricans et componens, ordinansque omnia ad unguem fieri quæ ad assultum urbis videbantur aptiora. Hoc regis studium et intentio ut sonuit in auribus habitatorum urbis Sagittæ, et intolerabiles copias armatorum Japhet ad auxilium regis confluisse, vehementer exterriti sunt, metuentes sic in ore gladii regis consumi et subjugari, quemadmodum aliæ civitates Cæsarea, Assur, Acra, Caiphas, Tabaria attritæ sunt et subjugatæ. Et ideo inuito consilio, pecuniam plurimam byzantium regi per secretarios intercessores sponderunt, sed et in singulis annis grande talentum dare, si modo non civitatem obsidens et expugnans parceret vitæ eorum. Hæc igitur negotia de die in diem inter regem et cives agebantur; et regem de redemptione civitatis et salute sua sollicitabant, ampliora nunc et nunc dona offerentes. Rex vero, sicut homo anxius et sollicitus de conventionem solidorum quos debebat militibus, totus pecuniæ intendebat, Verumtamen quia fideles Christi metuebat ne sibi objicerent, minime hanc adhuc contingere audebat.

CAP. V. — *Quod Hugone comite regionem Suet deprædante, Sarraceni prædum sociis ejus excusserunt: et qualiter Hugo eadem cæde sagittatus, animam exhalaverit; et de obitu fratris ejus.*

Interea Hugo de Tabaria, accitis copiis ducen-

torum equitum, peditum vero quadringentorum, secessit in terram Grossi Rustici, nomine Suet, ditissimam auro et argento, armentis secundissimam, conterminam regioni Damascenorum, ubi inauditas opes et armenta deprædatus est, quæ sibi ad obsidionem Sagittæ sufficerent, de quibus etiam regi et sociis largiter impertiret. Præda autem hæc usquequaque contracta et abducta usque ad civitatem Belinas, quam dicunt Cæsaream Philippi, Turci qui Damasci habitabant pariterque Sarraceni, incolæ regionis, hoc comperto, undique per turmas affluentes, Hugonis comitatum insecuti sunt ad excutiendam prædam, et usque ad montana, per quæ Hugonis pedites prædam ducebant, profecti sunt. Illic gravis tumultus utrinque exortus est: hi ut prædam retinerent, obsistebant; hi ut excuterent, conabantur totis viribus, donec tandem Turcis et Sarracenis prævalentibus, præda excussa et reducta est. Quod subito Hugo et sui equites intelligentes, qui in latere montium erant, sine mora inter angustas et scopulos fauces laxis frenis revolant, plurimum cum hostibus committentes et suis peditibus subvenientes; sed casu infelici male pugnatum est. Nam Hugo lorica exutus, mox mediis periculis illatus, et solito more gentiles impugnans et multans, sagitta a tergo trans pectus et jecur illius infixæ, inter manus suorum vitam exhalavit. Ad hæc gentilium turmis cum præda excussa regressis ac divisis per obscuras ac difficiles semitas asperorum collium, milites Hugonis corpus extinctum gestario impositum in civitatem Nazareth, quæ est juxta Thabor, attulerunt, ubi in multo fletu et planctu tam egregius princeps et fortis athleta honorifice et catholice sepultus est. Frater vero ejusdem Hugonis, Gerhardus nomine, gravi infirmitate tunc laborabat. Qui fratris audito interitu, præ dolore validius molestia corporis illi adaucta, et ipse post dies octo morte occubuit, et juxta fratris speluncam more fidelium appositus est.

CAP. VI. — *Quomodo rex pecuniam a Sidoniis perceperit, et Anglicum exercitum ad propria remisit.*

Post tam nominatorum principum lacrymosas exsequias, rex occasione assumpta mortis horum virorum et primorum sui exercitus, pecuniam pro dilatione obsidionis Sagittæ urbis oblatam, clam omnibus suscipere consensit, dissimulans tamen pacem cum Sarracenis facere, sed opus quod cepit velle perficere. Unde missa legatione Japhet, Anglicos milites admonuit ut navigio Acram descenderent, atque secum de obsidione et assultu urbis Sagittæ agerent et tractarent. Qui ad regis jussionem exurgentes, velis purpureis et colore diversi generis insignitis, protinus in altis malis Buzarum expansis, ac vexillis suis ostreis et sericis erectis, venerunt, et in littore urbis anchoras jactantes hospitati sunt. Rex vero crastina die, secretariis et consociis suis accitis, Anglorum Danorumque primoribus dolorem suum aperuit de Hugonis interitu

et fratris illius occasu, et quantam in illis bellicarum rerum fiduciam habuerit: et ideo nunc eis defectis ac mortuis, necessario oportere obsidionem urbis Sagittæ differre, et hoc tempore exercitum convocatum relaxare. Hac regis sententia in populo jam divulgata, dilapsus est exercitus; et Angli, Dani, Flandrenses velis et remis iterato navigio, salutato rege in terram nativitatis suæ reversi sunt.

CAP. VII. — *Rex pecunia Sidoniorum sublevatus, Tabariam rediit, et Gervasium loco Hugonis restituit.*

Rex vero a Sagitta quindecim millia byzantium pro salute urbis accipiens, cum omni equitatu domus suæ Tabariam divertit, ut in ea custodiam fortium virorum disponeret, qui terram, quam Hugo dono regis obtinuit magnisque et assiduis præliis acquisitam subiecit, simili virtute tuerentur, hostes arcerent, et transire eos montana nullo modo sustinerent. Quapropter Gervasium virum illustrem et nobilissimum, de regno occidentalis Franciæ ortum, belli gnarum et assuetum, loco Hugonis restituit, ac præficit Tabariæ et universæ regioni, sciens eum fidelem et bello acerrimum contra omnes gentilium, Sarracenorum, Turcorum, Damascenorum incursus.

CAP. VIII. — *Rege Tabariæ commorante, Ascalonitæ quingentos Christianos juxta flumen Rames peremerunt.*

Interea dum rex in his negotiis illic moram ageret, viri Ascalonitæ ejus absentiam comperientes et novi exercitus recessum, Hugonis ac fratris ejus interitum, legationem Sur, quæ est Tyrus, et Sagittam, quæ est Sidon, Baruth quoque, quæ est Baurim, cum festinatione dirigunt, ut in armis et copiis in unum die statuto conferantur; et sic Rames, quæ est Rama, et Japhet in impetu assilientes, viros Christianorum incautos aggrediuntur, alios interimentes, alios captivos abducentes. Qui usquequaque juxta legationem Ascalonitarum convenientes, ad septem millia equitum annumerati, in fortitudine vehementi in planitie camporum Assur et Rames, subito clamoribus irruerunt, ubi peregrinos incautos et tantæ multitudinis nescios juxta flumen, quod Assur et Rames interfluit, reperientes mense Octobri feria quarta, ipso natali B. Dionysii martyris, lanceis et sagittis fortiter incurrerunt, quorum non pauciores quam quingenti detruncati et decollati sunt.

CAP. IX. — *Ubi Ascalonitis Rames expugnantibus Rotgerus cum militibus obiavit in pugnam.*

Hac in potentia et virtute armorum suorum tot peregrinis attritis, nimium gloriantes Ascalonitæ et cæteri gentiles regis Babylonis, mox adfuerunt in campestribus Rames ut expugnarent urbem, ejus habitatores bello lacesserent, si forte aliqui prodirent ex ea, prout solitum semper eorum audacia habebat resistere. Erant hæc die Christiani cives et milites improvisi et immunes; equites vero non

amplius octo in urbis defensione et tuitione reperti sunt. Qui cum defensore suo quodam, Baldewino nomine, perterriti, omnes vires et apparatus regis Babylonis adesse arbitantes, sine mora in equis celerrimis octo equites urbem egressi sunt, ac Japhet introeuntes, nuntiaverunt Rotgero de castello Ressel, qui urbi Japhet præerat, et cæteris conchristianis quomodo Ascalonitæ et tota virtus Babylonis campestris urbis Rames occupassent, et procul dubio sine intermissione ad urbis Japhet moenia properare. Hoc audito, quotquot erant equites in urbe Japhet et pedites, ex subita admonitione Rotgeri a porta urbis accincti armis processerunt obviam, appropinquantes hosti, ut moenia et urbis introitum inimicis omni armorum genere et virtute prohiberent.

CAP. X. — *De insidiis Ascalonitarum, et de virtute Rotgeri et militum ejus in prælio.*

Verum Ascalonitæ et Arabes ex industria in latibulis montium qui ex adverso sunt copias suas abscondentes, præmiserunt viros in equis, lancea et sagittis peritissimos, ut cursu rapidissimo usque ad urbis januam advolantes viros urbis longius protraherent, donec in insidias incidentes undique eos circumvenirent, et a latibus erumpentes nescios et incautos alios trucidarent, alios captivarent. At Rotgerus sique commilitones in armis parati obviam exeuntes, cum Arabibus configere non abstinuerunt, ac plurimum diei equestri contentione et discursu consumentes, gravi vulnere vexati et multo labore exhausti sunt. Tandem Christianis ex prospero successu longius insequentibus, Arabibus vero ex industria interdum cedentibus, hostiles copie a montanis progressæ usquequaque nimis et innumerabiles apparere et appropinquare cœperunt. Sed Christiani licet hoc bellum a Babylonia transmissum aestimaverunt, nequaquam formidine concuti potuerunt, fortiter resistentes, et in Domino Jesu spem vitæ ponentes, pro cuius nomine et amore omnem cognationem carnis et sanguinis reliquerunt.

CAP. XI. — *De Gerharo equite, cujus instinctu fuga pervenit ad urbem Japhet Christianus exercitus.*

Ad hæc Gerhardus quidam eques de domo regis Baldewini, qui partem reddituum civitatis Japhet pro militari obsequio obtinebat, mediis Christianorum turmis equo velocissimo adfuit, virtutem et copias innumerabiles inimicorum et adeo intolerabiles asserens, ut nunquam præsens Christianorum manus has sufferre possit: et ideo consultius esse equites et pedites in urbis tutamina redire et moenia defensare. Hujus itaque verba diffidentis alii viri vehementer indignabantur, et formidolosos factos ad vocem Gerhardi arguebant, stare et repugnare adhortantes; alii vero consiliis Gerhardi acquiescere, nunc absente rege, acclamabant, nimio terrore concussi. Hoc enim dissidio in momento sic cæcus Christianorum disturbati ac diffusi, communem inierunt

fugam contra Japhet, quemadmodum apes a facie A turbinis avolare et dispergi solent.

CAP. XII. — *Sarraceni Rotgerum fugientem insecuti, quadraginta Christianos ante urbem necaverunt.*

Sarraceni autem et Arabes videntes viros formidine defecisse, fugamque arripuisse, non parce equos urgentes fugitivos insequuntur. Quos atrociter lanceis et sagittis infigunt, præter eos, qui in porta civitatis evaserunt. Rotgerus vero et Gerhardus cæterique Christianorum milites, equorum velocitate elapsi, in impetu fugæ tardos ac miseros pedites conculcabant; nec erat fas ulli aut spatium freni retinendi a facie insequentis eos et persecuti. Sola spes vivendi porta urbis erat, eam intrare contentibus. Sic tandem his gravi insecutione urgentibus, his vero in grandi pressura portam obtinentibus, quidam Christianorum lento cursu tardiores exclusi, ante januam et urbis muros armis impiorum gentiliū occubuerunt et ad quadraginta ibidem decollati sunt.

CAP. XIII. — *Quomodo Sarraceni castellum Arnolphi obsidione diruerunt, præpositum ipsius arcis captivantes.*

Hanc itaque victoriam Ascalonitæ adepti, nulla mora urbis mœnibus vim inferre conati sunt; sed capita decollatorum auferentes, gavisī prospero eventu belli, in terminos Rames reversi sunt in tubis et buccinis, et in superbia magna castellum Arnolphi obsidentes quod versus Jerusalem in montanis ad regionem tuendam, jussu catholici regis muris et mœnibus ædificatum prominebat. Illic biduo obsidionem facientes, et minas mangenarum et machinarum, adco viros inhabitantes exterruerunt, ut Gonfridus, custos ac præpositus arcis et turris Jerusalem, qui et huic Arnolphi præsidio nunc præerat, vix vita impetrata, dextras Sarracenorum quæreret, se in deditionem redderet, ac præsidii januam hostibus aperiret: qui ingressi, muros præsidii statim diruerunt, inventos in ore gladii percusserunt, solum Gonfridum reservantes captum Ascalonem deduxerunt.

CAP. XIV. — *Ubi Sarraceni victoria potiti, cum octo Galeidis navibus unam navem Dromonem Christianorum in portu Japhet invaserunt.*

Dehinc ab hac quarta feria post natalem S. Dionysii martyris sexta feria inchoante, Ascalonitæ triumpho suo letati et exaltati, octo Galeidas aptantes in eis viros sagittarios ac robustissimos, constituerunt, qui usque Japhet applicarent, æstimantes Christianorum vires vel naves sibi occursare, quibus adversari captione aut submersione valerent. Et ecce in impetu magno et tubarum sonitu, orto mane, Joppe applicantes, navem immanissimam, quam appellant dromonem, diversis rebus et vitæ necessariis onustam, in portu urbis a longe speculantur: quam undique aggressi, nimia impugnatione exspoliaverunt; duos solummodo viros tum ad custodiendam eam relictos sagittis confixerunt. Cives vero Christiani urbis Japhet, considerantes Sarracenos

prævalere, et custodes dromonis mortificasse, eamque rebus exspoliasse, subvenire in lancea, arcu et fundibulis properaverunt, quousque navis illa pergrandis excussa et retenta est. Eam vero naviculam, quæ dromoni ad levandum semper adhærebat, Sarraceni in virtute sua abruperunt, quam etiam multis divitiis oneratam abduxerunt.

CAP. XV. — *Quod rex istorum malorum fama excitatus, cum sex millibus de Tabaria contra Ascalonitas profectus est.*

Igitur tam grandi casu et infortunio bis et ter Christianis fratribus et eorum civitatibus disturbatis, subito fama per omnia volitans auribus regis Baldewini in regione et civitate Tabariæ graviter insonuit, quæ vehementer eum de omnibus quæ acciderant commovit, eo quod dimissis sociis et copiis, urbibus et locis Sarracenorum pepercisset, et quoniam sic eum in fraude prædictæ pecuniæ circumvenire præsumpsissent. Unde sine mora Japhet reversus, quingentis equitibus in lorica et galea contractis, peditibus vero ad sex millia, Ascalonem in ultione suorum proficisci voluit, et usque ad locum Palmarum, quia est terminus castello Beroart, quod duobus milliaribus distat a civitate Ascalone, profectus est.

CAP. XVI. — *Quod rex suorum consiliis sine bello Jerusalem redierit, et Rorgius de Caiphâ obierit.*

Illic in loco eodem consilio cum suis habito, considerabat quia in hoc tempore nihil contra Ascalonem assultus ei proficerent, vel in satis, vel in vineis sive in arboribus depopulandis, eo quod radicitus regione ante hos dies sæpius vastata igne et præda, nihil intactum extra urbem reliquisset. Cives vero et milites Arabes nequaquam a mœnibus urbis ullos suorum procedere permiserunt. De quibus rex in vindicta suorum acceptam iram animi sui mitigavit; et ideo Jerusalem cum domino patriarcha, ultione suorum dilata, reversus est. Eodem anno Rorgius, qui dono regis Caiphâ præerat, infirmitate valida occupatus, longo tempore languit, donec tandem molestia corporis adaucta finem vitæ fecit, et in stillicidio porticus ecclesiæ Domini sepulcri honorifice et catholice sepultus est.

CAP. XVII. — *De quodam principe urbis Femia occiso per socium suum Botherum, quem cives sui persequuntur.*

Eodem anni tempore, quo rex Baldewinus Sagittam obsidere distulit, Anglicosque milites remisit, et Hugo de Tabaria in arcu et sagitta Turci occidit, quidam princeps civitatis, nomine Femia, qui longe lateque immensa potestate terræ in circuitu præerat, eo quod Christianis et peregrinis satellitibus largus et propitius habebatur, a quodam Sarraceno, Bothero nomine, qui secum in militari obsequio et conventionione solidorum morabatur, plurimum invidiæ et indignationis pertulit; donec tandem die quadam visa opportunitate suæ malitiæ in falsa fide ab eodem Bothero cœnandi gratia invitatus, fraude et absconditis in domo insidiis circumventus, ab illius com-

plicibus interemptus est. Eo autem sic in dolo perempto, cives civitatis tam crudelis facinoris ignari, nimia ira adversus Botherum exarserunt, sæpe animati in ultionem sui principis, et illorum contritionem, qui in eum manum mittere ausi sunt.

CAP. XVIII. — *Bothero auxilium Brodoan implorante, Tankradus a civibus invitatus non tamen intronissus est.*

Botherus igitur in una turrium civitatis firmissima hospitatus, cives habens suspectos, eo præcipue quod Christiani essent, Brodoan principi civitatis Alapie occulte nuntios direxit, ut subito congregatis copiis descendens, civitatem Femiam occuparet et expugnaret, atque dextris invicem datis, civitatem et regionem obtinerent. Hæc Christiani et Armenii cives intelligentes, exterriti sunt vehementer, eo quod rursus dominio gentilis tyranni Brodoan subderentur. Et sub manu traditoris Botheri constituti, Tankrado nuntios dirigunt, eo quod vir Christianus et bellator præcipuus fuerit, quatenus assumptis viribus et sociis, ad eos transiens, primatum civitatis et regionis apprehenderet ac deinceps obtineret. Qui illico septingentis collectis equitibus, mille vero peditibus ad ipsam civitatem profectus, minime intronissus est. Universos enim cives et primos urbis Botherus, traditor sceleratus, blandis promissis et magnis muneribus corruerat; ac minis et terroribus animos et corda cunctorum infregerat.

CAP. XIX. — *Tankradus ad tempus recedens, post Pascha urbem Femiam obsidione vallavit.*

Tankradus quidem videns sibi cives aversos, ante urbis moenia tentoria locavit; ac trium hebdomadarum spatio illic consummato, in universis assultibus suis nequaquam proficere potuit. Sic omnes traditor avertit. Jejunium quadragesimale jam mediatum processerat. Igitur Tankradus videns quia nihil hoc tempore proficeret, amotis castris Laodiceam et Antiochiam reversus est. Non longe ante hoc Laodiceam obsederat, ac superatam sibi que subjectam de manu regis Græcorum et suorum custodia in suam redegit potestatem. Post hæc celebratis octo diebus sancti Paschæ ritu et honore Christianorum, Tankradus readunatis sociis et viribus, Femiam descendit, undique machinas et machinas applicans, ut sic forte superata civitas in manu sua, et non in manu Brodoan, redderetur, et cives cum traditore punirentur.

CAP. XX. — *Quomodo Tankrado Femiam expugnante, duo filii principis occisi auxilium illi dederunt contra Botherum.*

Interea dum frustra assultibus et machinis circa hanc laboraret et minime cives absterret, diesque plurimi jam præterirent, duo filii principis civitatis in fraude occisi, qui, patris morte audita, vix de manu Botheri in umbra noctis elapsi, Damascum effugerant apud cognatos suos illic moram facientes propter metum Brodoan et Botheri; nunc audientes quia denuo Tankradus Femiam obsederat, et Brodoan nihil adversus eum poterat, nuntios Tankrado miserunt quomodo sibi in auxilium et ultionem san-

A guinis patris sui venirent, si utile et acceptum sibi suisque videretur. Tankradus autem, nuntiis eorum auditis et benigne remissis, libenti animo eos sibi in auxilium adfuturos annuit, foedus cum eis percutiens de omnibus quæ circa urbem et adversus cives et Botherum acturus esset. Hi vero, juxta quod devoverant, centum milites Arabes et Turcos sumentes, Femiam usque in castra Tankradi venerunt, cui in hac modum locuti sunt: *Terra et civitas hæc sedes et patris et antecessorum nostrorum fuit; sed invidia et avaritia Botheri ab hac ejecti, sumus facti exsules: et ideo nunc apud te refugium et auxilium quærimus, fidem quærimus et inimus. Si hæc moenia apprehenderimus, non invidemus; nihil spei in ejus recuperatione quærimus; sed cum benevolentia tibi concedimus; nobis post hæc, quæ tibi in animo videntur, pro militari obsequio facies et rependes. Sic dextris datis, super his omnibus Tankradum benevolum et sibi satisfacientem repererunt.*

CAP. XXI. — *Ubi a Christianis urbe vallata, Botherus cum civibus suis se tradidit manibus Tankradi.*

Nec mora, assultus assidui et jactus lapidum sine intermissione a foris fiunt; sed frustra omnia videntur fieri, donec tandem vallo tota circumfoditur civitas, ne cui deintus aliquo patente exitu, cives fame sic aretati, et traditor, qui in ea habitabat, in manum et traditionem Tankradi redderentur. Quod et actum est. Cives enim et idem traditor fame intolerabili oppressi, et vim Tankradi ultra sufferre non valentes, sibi parci rogaverunt, dextrasque sibi dari civitatis portas promittentes aperire. Dehinc Tankradus a suis consilio accepto, eo quod longæ obsidionis tædio fatigati essent, et jam usque ad Augustum mensem consedissent, petitioni Botheri et civium acquievit, videlicet ut Bothero dextram daret, civibus parceret, urbem pacifice intraret, redditamque obtineret. Et ita factum est, tradita civitate.

CAP. XXII. — *Ubi filii principis occisi Tankradum rogant ut Botherus occidatur.*

Filii autem principis occisi hæc indignantes, Tankradum obnixè precatum convenerunt, dicentes: *Tam nefarium hominem, et tam nequam traditorem, non debere recipi aut vitam reservari, sed omnino de terra deleri. Quibus Tankradus in omni mansuetudine sic respondit: Fidem, quam promisimus isti, quem satis perversum scio ac perjurum, non est Christiani moris violare, sed nostrum est, omni populo fidem et veritatem servare: ideoque huic concedimus vitam cum salute membrorum; complices vero illius, quibus non indulimus, in manu vestra sive ad mortem, sive ad vitam habeantur in ultione sanguinis patris, cum ab hac obsidione primum pedem avertimus, et noster exercitus in sua reditum paraverit. Vobis autem in omnibus commodis vestris manus mea non deficiet.*

CAP. XXIII. *Quomodo Tankraao victore Antiochiam reverso, filii principis occisi persecuti sint amicos Botheri.*

Post hæc verba Tankradus, civitate sibi tradita, et tutela suorum in ea constituta, Antiochiam cum Bothero et cæteris obsidibus remeavit in fide data et suscepta; filios vero in dolo occisi principis in regione civitatis plurimis præfecit locis. Hi autem filii in regione hac post discessum Tankradi commorantes, complices Botheri interemerunt, reos patris sui interitus, aliosque conscios et reos ejusdem necis crebris insidiis comprehensos, aut membris debilitaverunt, aut laqueo jugulatos suffocaverunt.

CAP. XXIV. — *Qualiter Baldwinus rex exercitum Turcorum contra se ventientium cum quindecim armatis exploraverit.*

Dehinc post mortem Hugonis rex Baldwinus a Tabaria et terra Suet eodem anno, celebrato ibidem Natali Domini, Ptolemaidem reversus est anno regni sui octavo ut quiesceret a labore itineris. Ibi statim illius innotavit auribus quomodo princeps et rex civitatis Damasci, de genere Turcorum, arma et apparatus contraxisset ad obsidendam Tabariam et Gervasium loco Hugonis restitutum expugnare decrevisset, et regis virtutem non ultra timere. Hoc audito, rex subito paucis assumptis copiis, circiter quadraginta milites, ad resistendum Turcis properavit; et maritima relinquens, quindecim sociis adolescentulis in armis et equo peritissimis et cæteris electis, ad montana tendens, totum exercitum et vires Turcorum explorare audacter præcessit. Erat autem virtus Turcorum ad tria millia virorum pugnatorum. Jam quidem omnibus exploratis copiis et visis tentoriis, caute per devia et notas semitas ad societatem suorum reversus est.

CAP. XXV. — *De quinque Turcis a rege Baldewino honorificatis, quorum instinctu tria millia Turcorum in fugam versa sunt.*

Vix arma sunt deposita, vix equi frenis et sellis spoliati, et ecce quinque Turci adsunt in castris regis facto vespere. Qui legati cæterorum, de diversis negotiis et pace componenda loquentes plurimum et agentes, tandem benigne suscepti; munèribus quoque pretiosæ vestis, vasorum argenteorum byzantiumque onerati, et amicis verbis a rege commendati, post plurimum sermonis ad castra redierunt. Hac igitur gratia et honore hi quinque a rege honestati, ex tunc et deinceps parti illius nimium favere cœperunt; virtutem quoque et apparatus illius septies magnificare, et inter cœtum Turcorum extollere quam vidissent, volentes illi reddere dignam vicem omnium bonorum et donorum quæ eis rex largitus est. Turci itaque et eorum ductores hæc a suis intelligentes, et multum eis de omnibus quæ referebant credentes, magna formidine concussi fugam inierunt, undique cœlum et terram nocte experiente.

CAP. XXVI. — *Rex, Turcis fuga dispersis, convocato exercitu, Hierosolymam tendit, et in cavite jejuniæ morem cineris implevit.*

Hoc a delatoribus rex comperto insecutus est eam prima diei aurora exurgente, donec per regionem et muros Damascenorum fugiendo elapsi sunt. His vero in sua tutamina elapsis et clausis, rex reditum suum fieri abhinc constituit, donec per dies aliquot Bethlehem veniret, ubi in die Epiphaniæ solemniter coronatus est. Ibi diebus octo moram faciens in diversis negotiis rei militaris, Japhet, deinde Naplis, quam dicunt Samariam, quam idem rex Baldwinus sine apparatu bellico subjecit, profectus est ad disponendas has civitates, ne aliqua versutia et dolus his adversari posset. Exinde post dies novem, de universis locis per circuitum sociis convocatis, rediit Jerusalem mense Februario, ubi capite jejuniæ inchoante, in monte Sion Christiano more cinere asperso capiti de manu Baldewini, episcopi Cæsareæ Cornelii, ritum quadragesimalem peregit.

CAP. XXVII. — *Quomodo rex contra tria millia Turcorum properans, conductum habuerit sacerdotis Christianorum Syrorum.*

Sic itaque initiato tempore quadragesimali, proxima die, quingentis militibus assumptis ex consilio cujusdam Syri, nomine Theodori, cui innotuit quomodo Turci a Damasco descendissent ad tria millia in antiqua valle Moysi, ad quoddam præsidium firmandum, ne cui de gente regis illic negotiandi causa via pateret: iter movit ad destruendum præsidium, quod Turci rogatu et consensu Arabum illic collocaverant, ad interdicendum transitum universis Christianis. Dehinc octo diebus per fetentia flumina Sodomæ et Gomorrhæ, et deserta loca, et per montium difficultates gradiens, cum universis sociis suis gravi defectione oppressus, ad habitationem quorundam Syrorum Christianorum pervenit. Ubi hospitio demoratus, ac satis refocillatus et ipse et universi ipsius sequaces fuere. Intelligens itaque quoniam Christiani essent, sacerdotem illorum accersivit sciscitaturus ab eo de novo præsidio et Turcorum intentione, ac de omnibus ab eo consilium requisivit. Qui dilaculo exurgens cum rege, in fide et veritate triduo iter fecit, ductor viæ et regionis illi factus, donec tandem rex conductu ipsius in loco tuto non longe a præsidio et Turcis hospitio requievit.

CAP. XXVIII. — *Quomodo sacerdos Syrorum in castra veniens Turcorum, suasionibus suis omnes fugere compulerit.*

Altera vero die illucescente, idem sacerdos et conviator surgens castra Turcorum intravit, aliterque omnia eis referens quam essent, in hunc modum locutus est: *Rex Baldwinus, cum ingenti manu a Jerusalem descendens, tantillum mansionis, quod nobis erat, devastavit; nos dispersi sumus, de quibus solus ego ad vos perveniens, via aufugi, ut nuntiarem vobis, ne ejus arma et copias expectetis: non enim amplius ejus comitatus et apparatus a vobis habetur, quam milliaris unius intervallo.* Hoc denique audito nuntio, metus tantus universorum

corda ex Dei voluntate inyasit, ut sine mora tentoria sua ibidem relinquentes, universam fugam maturarent. Vix tenebræ sunt remotæ, vix mane illuxit, et ecce rex Baldwinus in sonitu tubarum et armorum strepitu vallem descendit; sed Turcorum neminem reperit, neminem occidit, neminem cepit: nam tota nocte illa non lente fugam inierunt.

CAP. XXIX. — *De Arabibus in cavernis montium absconditis, quos rex igne et fumo exire coegit.*

Arabes autem, quorum consilio Turci a Damasco illuc convenerant, vitæ diffidentes, in cavernis montium et cæcis latebris, subito ut mures absconditi a facie regis, disparuerunt cum armentis et supellectile, quæ in auxilium ædificandi præsidii illuc congesterant. Rex vero cum exercitu suo vallem descendens, cavationes totius regionis perlustrans, ora cavernarum fixis tentoriis obsedit. Sed nec sic viros cogere valens ut prodirent, tandem igne et fumo suscitato ante ora cavernarum, universos exire arctavit: quorum mox alii armis extincti, alii capti et ad sexaginta abducti sunt, omnibus spoliis eorum de antro sublatis, cum asinis plurimis, bobus, ovibus et hircis.

CAP. XXX. — *Rex adeptus victoriam, præda onustus Jerusalem revertitur, et loca regni sui visitans consolatur.*

Rex igitur his prospere gestis, cum omni manu sua et præda, quam acceperat, regressus est usque ad torrentem Jordanis, Syros confratres et conchristianos e cunctis locis regionis congregans, et ad sexaginta secum abducens propter metum Arabum: ubi præda inter regem et milites divisa est. Deinde transacto biduo, rex cum præda sua, quæ sibi in tertiam partem divisionis contigerat, Jerusalem ascendit, cui in jucunditate et lætitia universi Christianorum peregrini et cives occurrerunt. Post hæc quatuor diebus evolutis, a Jerusalem Japhet descendens, ibidem aliquam moram fecit. Sed et Aeram veniens, plurimum illic de negotio regni sui tractans, Pascha propinquante, in ipsa Cœna Domini Jerusalem repedavit, ubi in hac sacra solemnitate Dominicæ Resurrectionis gloriose et catholice coronatus est. Post dies vero octo, iterato itinere, per castella et civitates Ptolemaidem descendit; quin et Tabariam profectus est ut suos adversus Turcorum insidias et minas militari solatio corroboraret.

CAP. XXXI. — *Quomodo Ascalonitis Joppen obsidentibus, cives urbis a tege consolati, contra eos portis egressi prævaluerunt.*

Et ecce Ascalonitæ gaudentes ejus absentia, ad tria millia exierunt in planitiem camporum civitatis Rames. Sed nihil in facto suo proficientes illic, in ira magna venientes, Joppen obsederunt. Hæc fama tam crudelis in auribus regis jam de Tabaria Ptolemaidem reversi, ut innotuit, sexaginta viros armis et bello strenuos, navigio Japhet ad subveniendum civibus direxit, et ut eis nuntiarent, quomodo sine mora rex adunata manu eos subsequeretur. Audientes autem cives quoniam auxilium regis prævenisset

et rex in brevi subsequeretur, aperientes portas egressi sunt ad resistendum inimicis; ac utrinque committentes, Sarracenorum octodecim ceciderunt; Christianorum vero tredecim occisi sunt. Reliqui vero Sarracenorum æstimantes regis præsentiam, et ideo cives audacius nunc resistere, Domino Jesu suos prosperante, fugam inierunt. Quos Christiani fortiter insequentes, solummodo sexaginta equos eorum in sagitta et lancea percusserunt; nullum tamen ex his apprehenderunt. Nec mora, rex, sicut promiserat, Japhet venit in magno apparatu armorum; sed victoria, Deo opitulante, a suis civibus anticipata, optata requie illic cum suis usus est.

CAP. XXXII. — *Ubi Ascalonitas, contra Christianos præsidium ædificare volentes, rex in fugam coegit.*

Quatuor deinde diebus transactis, rex Jerusalem rediit ut diserneret regnum, et sic aliqua quiete frueretur. Cum subito ad aures illi pervenit quomodo rursus Ascalonitæ, Turcis in conventionem solidorum a Damasco accitis, præsidium firmare decreverunt ad expugnandum castellum, quod dicitur ad S. Abraham, et destruendum quod tunc quidam Walterus, cognomine Mahumet, post mortem Rorgii dono regis susceptum, tuebatur. Hoc rex sinistris nuntiis comperiens, septuaginta probis militibus electis et assumptis, illuc festinus via secessit, et apud S. Abraham nocte hospitio quievit. Mane vero cujusdam sextæ feriæ exorto, laxatis equis et frenis, in impetu magno et cornuum stridore vociferantiumque tumultu Ascalonitarum castra invadit: quos inscios ac tam repentino turbine stupefactos protinus in fugam coegit.

CAP. XXXIII. — *Christianis prædæ intentis, et ab hostibus pene præventis, rex ad sui auxilio hostibus plurimum spoliatis.*

At sui Christiani, avaritia rerum hostilium excecati, et in tentoriis inimicorum nimium studentes ad congreganda spolia et asportanda, belli et armorum oblitii sunt. Ascalonitæ et Turci hæc considerantes, quomodo magis prædæ quam fugitivis hostibus intenderunt, usquequaque readunati prælium cum eis committentes, quinque de egregiis regis militibus peremerunt, inter quos Hugo de Cassel et Albertus, Apostolius cognomine, armis extincti sunt; verum rex, Deo auxiliante, vix recuperatis viribus suorum invalescens, victoriam tandem adeptus est. Nam triginta ex inimicis in gladio ejus ceciderunt, et sexaginta abducti, alii diffugio elapsi sunt. Rex vero et sui camelos triginta tres, equos sexaginta octo, cum præda et tentoriis multis Jerusalem abduxerunt in lætitia et exultatione super hac victoria jucundati.

CAP. XXXIV. — *Ascalonitæ ante Jerusalem assultus facientes, ad quinque corruerunt.*

Interea Ascalonitæ suæ contentio minime oblitii, Jerusalem in armis et copiis confluerunt, per diem illic in equorum discursibus cum pueris confligentes. Sed quinque illorum, post plurimum contentio-

nis suæ, cum equis et spoliis illic capti fuisse referuntur. Christiani vero pedites, qui illic ad resistendum processerant, septem decollati fuisse perhibentur. Nam terrores et minæ gentilium multum repressæ sunt.

CAP. XXXV. — *Quod rex Baldwinus negotiatores Babylonie juxta Jordanem invaserit et exposiaverit.*

Post hæc diebus aliquot transactis, nuntiatum est regi quomodo negotiatores Babylonii adfuturi essent trans flumen Jordanem in umbra et silentio noctis, ac descenduri ad Sur, Bairim et Sagittam ad mittendas merces Damascum, et multum prædæ posse eum ex his capere, et gentis suæ inopiam sublevare. Qui omnibus ex ordine auditis, sexaginta milites assumens et de nocte consurgens, ad oram fluminis descendit. Sed mercatorum copias videns esse nimias, facie ad faciem cum eis configere distulit; sed ab eis clam nunc declinans, nec mora, extremos fortiter inclamans et incurrens, undecim gladio stravit, quadraginta captivos tenuit, camelos undecim Zucra, quatuor onustos et cæteris pigmentis rebusque pretiosis, decem et septem vero oleum et mel portantes Jerusalem captos abduxerunt. Quorum abundantia tota regio peregrinorum relevata et confortata est.

CAP. XXXVI. — *Ubi Baldewino comite per Cozelinum de captivitate redempto, Tankradus inimicus ejus factus est.*

Post hæc in anno octavo regni regis Baldewini, Cozelinus de Turbaysel, miles fidelissimus, Baldewinum de Burg, cujus dono pro militari obsequio terram et regionem obtinebat, de manu Geigremich, Turci potentissimi, centum millia byzantium dans redemit: quæ ab omnibus principibus et viris Christianis, parvis et magnis, et universis locis et civitatibus fidelium plurima prece impetrata collegit. Sic itaque Baldewino redempto, et in civitatem Rohas cum omni honore relato, Tankrado autem ab eadem civitate quam susceperat in custodiam exeunte, semper inimicitiae et invidia inter ambos principes adeo exereverunt, ut congregata manu alter alteri præda et insidiis nocere et adversari non abstineret.

CAP. XXXVII. — *Baldewinus a Tankrado victus obsidetur, sed Gozelini industria, et Geigremich, principis Turcorum, instantia liberatur.*

Tandem quadam die, hic ab Antiochia, hic a Rohas, in apparatu et armis cum copiis egressi, graviter bellum commiserunt. Sed ex Baldewini societate plurimi cæsi et exsuperati sunt, ac plures capti; ipse vero Baldwinus vix a campo effugiens, in civitate Tuluppe a Tankrado et suis obsessus est. Gozelinus vero, qui a campo et hostibus vix evaserat, sciens Baldwinum a Tankrado obsessum, profectus est ad Geigremich, multum instans et obsecrans ut subveniret sibi mutua gratia confederato, et a Tankradi obsidione tam nominatissimum et cognatum regis Jerusalem liberaret. Qui statim quadraginta millibus Turcorum accitis, ad Tuluppani se ventu-

rum in Baldewini liberationem statuta die, per omnem regionem notum fieri decrevit, qua undique ad eum copiae suæ illic convenirent. Tankradus hanc Turci constantiam in liberatione Baldewini intelligens, castra amovit ab obsidione; et Baldwinus in civitate Rohas, præteritorum immemor malorum, in lætitia et exultatione ingressus est.

CAP. XXXVIII. — *Qualiter Henricus, Romanorum imperator, Conradum stabularium suum per regem Græcorum receperit.*

Eodem quoque tempore Conradus stabularius Henrici tertii Romanorum imperatoris, vir præclarus in omni actione militari, ex legatione et petitione ipsius imperatoris facta ad regem Græcorum, regis vero facta ad regem Babylonie, a carcere et vinculis eductus est, et ob causam dilectionis et mutuae retributionis, Alexio, regi magno Græcorum, restitutus. Rex Alexius, Conrado vivo et incolumi recepto, plurimum gavisus est: quem magnificis donis honoratum, Henrico imperatori Romanorum super omne aurum et argentum, super ostra et lapides pretiosos acceptum remisit, nihil dulcius et pretiosius videlicet in auro et argento, in ostro et lapidibus pretiosis arbitrans illi posse sufficere.

CAP. XXXIX. — *Quod Boemundus de Italia cum exercitu reversus, Dyrrhachium, Græcorum urbem, obsederit.*

Post hæc in anno secundo restitutionis Conradi, Boemundus a diversis regnis Gallie et Italiae, collecto exercitu Christianorum navigio Valonam descendens, hanc subito occupavit, universaque loca, quæ in circuitu erant de regno Græcorum, superata subjugavit. His subjugatis, Dyrrhachium, civitatem magnam, rebus et omni virtute civium ac militum potentissimam divertit; et in circuitu murorum tabernacula extendens in multitudine gravi obsedit. Erant enim illi duodecim millia equitum pugnatorum, et sexaginta millia peditum virorum bellatorum.

CAP. XL. — *Qualiter Conrado in Italia commorante, Boemundus, mœnia Dyrrhachii urbis impugnaverit.*

Conradus ab imperatore Græcorum remissus, tunc in Italia moram fecit propter graves discordias, quæ inter dominum imperatorem Henricum filiumque ejus Henricum V regem invidia et iniquorum consilio exortæ erant, ne in aliquo eorum favore intendens, alterutrum graviter molestaret. Obsidione itaque tempore veris undique locata, Boemundus machinas et tormenta lapidum fieri instituit quibus urbs oppugnaretur. Sic diebus multis mœnia et turres crebro ictu lapidum minuebat, civesque et omnes inhabitantes vehementi assultu vexabat. Cives vero contra ollas igneas aqua inextinguibiles fomite refertas machinis intorquebant, ac diversa genera incendiolorum in omne opus machinarum illius jactantes, sagittis et fundibulis in omni virtute resistebant: nam res illis pro anima erat.

CAP. XLI. — *Quomodo regi Græcorum advenienti Boemundus in bello occurrerit, Dyrrhachium amplius impugnans.*

Tandem cum plurimo assultu et arte bellica urbem civesque vexaret, et jam omne tempus æstatis in rebus bellicis consumpsisset, rex Græcorum adunato innumerabili exercitu, in campos urbis Bothiliæ descendit ut urbi Dyrrhachio subveniret, et Boemundum ab obsidione et universum comitatum illius effugaret. Locatis itaque imperatoris tentoriis in præfatis locis et campis, qui itinere diei unius distant a regione Dyrrhachii, milites imperatoris, non solum advencæ Galli, qui conventionem solidorum imperatori militabant, sed et Turcopoli, Comanitæ et Pincenarii, ad decem millia conglobati, armati et loricati in lancea et sagitta, Boemundum et suos in castris aggredi statuerunt. Sed Boemundus, a delatoribus re comperta, supervenientibus in aperta camporum planitie occurrit; et prælia in impetu committens, mille in gladio et lancea et sagitta peremit, cæteros in fugam usque ad tentoria imperatoris remisit. Post hæc Boemundus gravius assultum ad urbis Dyrrhachii ruinam iteravit, machinas et tormenta applicans ut custodes territi ex nova victoria quam adeptus erat portas sibi aperirent. Sed urbis defensores minime adhuc minis et assultibus his mallefcere aut absterreri poterant; sed omni conamine et bellica arte vim inferentibus resistebant.

CAP. XLII. — *De trecentis militibus Boemundi occisis a Turcopolis.*

Dehinc die quadam cum Boemundi copiis victualia et equorum pabula defecissent, milites trecenti, pedites septingenti ad contrahendas prædas in regione Græcorum directi sunt. Quibus infinita multitudo Turcopolorum, Comanitarum et Pincenariorum, militum imperatoris in occursum adfuit; et bello graviter commisso, milites Boemundi ad trecentos illic occisi sunt, plures vero abdueti.

CAP. XLIII. — *Ubi principes Italiæ, donis Græcorum corrupti, Boemundum ab obsidione avertunt.*

Cum hæc contentiones, insidiæ, quotidianæ incursiones, gravissimæ cædes jam fere per annum hinc et hinc fierent, et Boemundi exercitus diutinæ obsidionis tædio gravaretur, plurimi subtraherentur, navalisque collectio attenuata præ panis et cæterarum rerum inopia in Italiam navigasset; imperatoris vero navalis virtus in omni ciborum et armorum abundantia immitteretur, Wido, filius sororis Boemundi, Willhelmus Claret et cæteri primores exercitus, pecunia et blanditiis imperatoris corrupti, Boemundo diversas et graves opiniones opponentes, nunc ex ciborum inopia, nunc ex populi et navalis exercitus dispersione, nunc ex imperatoris urbi immissa opulentia, eum ab obsidione avertere conati sunt et amicitia imperatori confœderari.

CAP. XLIV. — *De reconciliacione Boemundi cum rege Græcorum, data per ipsum licentia Jerusalem tendentibus.*

Ad ultimum vero videns Boemundus suos defluxisse, plurimos ad auxilium imperatoris migrasse, et minus ac minus in assultu urbis eos laborare, consilio suorum credidit; et sic imperatori in magnitudine et pondere ineffabilis auri, argenti et ostei pretiosi reconciliatus est. Reconciliatus vero, donis et thesauris infinitis susceptis, navem ascendens in Apuliam regressus est, omnibus deceptis et minime remuneratis qui secum longos labores et belli pondera circa Dyrrhachium pertulerunt. Hi vero, agnita Boemundi fraudulentia et ejus recessione, imperatoris exorarunt clementiam, ut pacifice per regnum ejus usque in Jerusalem viam eos continuare permetteret. Imperator vero post hanc compositam pacem Constantinopolim reversus, omnibus per regnum suum transeundi viam sine ullo impedimento concessit, sicut Boemundo et cunctis primoribus Galliæ et Italiæ, illic tunc temporis præsentibus, jurejurando promisit et affirmavit quando confœderati sunt.

CAP. XLV. — *Baldewinus rex, contractis copiis, Sidonem obsedit.*

Eodem quoque anno, autumnali tempore instante, Baldewinus rex, contractis undique copiis a mari et terra ex diversis nationibus regni Italiæ, videlicet Pisanorum, Genuensium, Venetorum, Malfetanorum omniumque eorum qui more prædonum expugnare et exspoliare solent navigantes, civitatem Sagittam obsedit tam mari quam terra in mense Augusto, manganellis et machinis muro a terra in circuitu applicitis; malis vero navium turrilis belloque paratis, versus aquas in manu forti erectis, expugnans eam diebus multis, et in virtute multa suorum sæpius eam fortiter assiliens.

CAP. XLVI. — *De nobilissima matrona gentiliū, quam Baldewinus rex per milites suos cepit cum quatuor millibus camelorum.*

Hæc facta et ordinata obsidione, post aliquot dies regi per delatores innotuit qualiter matrona quedam nobilis et locuples nimis de regno Arabiæ cum innumerabili grege camelorum, boum, ovium, hircorum trans Jordanem secus montana propter pingua pascua accubuisset, et cum ea viros circiter quingentos, divites in armentis et pecore, illic cum omni clientela sua in tuto consedisset. Qui illico Willhelmum, filium Roberti Northmannorum principis, clam ascitum Jerusalem remisit, ut militibus, quos in civitate tuenda reliquerat, assumptis, cum pedibus trans Jordanem festinaret, atque Arabes Saracenos incautos et in tuto gregem pascentes invaderet, et viros ac feminas cum universo grege captivaret. Ille vero juxta edictum regis Jerusalem accellerans, ducentos equites simul quingentos pedites assumpsit, cum quibus vada Jordanis præteriens, subito irruit cum omni manu sua in custodes camelorum. Sed resistentes plurimum, et se suumque

gregem defendentes in arcu et sagitta Sarracenos A repererunt. Tandem Willhelmus et sui prævalentes, solum duobus viris egregiis ex suis peremptis, plurimos ex gentilibus exstinxerunt, plures captivantes cum puellis et pueris teneris et matrona nobilissima prænominata. Camelos vero ad quatuor millia cum cæteris armentis, prædam scilicet inæstimabilem, Jerusalem adduxerunt, quorum mutatione plurimum aurum acceptum, jussu regis militibus divisum est.

CAP. XLVII. — *De duabus turribus Sidonis, quarum altera divino nutu subversa est.*

Interea rex turrim quamdam civitatis Sagittæ ampliori assultu et crebro ictu lapidum dum irrumperere conaretur et fere perforasset, consilio Arnolphi clerici et cancellarii animus regis repressus est, ne hanc ulterius lapidum jactu toties quassatam attereret: dicebat enim tam egregium opus minime duobus millibus byzantium posse reædificari, et hanc sine ruina et lapidum jactu post paucos dies in manu regis traditam reservari. Erat et alia turris, in qua apostatæ et prævaricatores fidei ex Provincia de comitatu Reymundi ad defensionem positi resistebant, qui ligno Dominico, quod rex a Jerusalem detulerat ad protegendum populum Dei, deridentes illudebant, et sibi contrario crucem facientes et in culmine ejusdem turris figentes, sputo et urina ipsi insipientes et maligni inhonorare præsumebant. Quod pius rex et omnis populus deplorantes, Deum cœli flebili voce invocant, ut, fontem misericordiæ suæ aperiens, apostaticis viris et stultis Sarracenis demonstrare velit quod non recte agentes divinæ majestati blasphemiam irrogare præsumpsissent. Mox eorum precibus exauditis, absque hominum labore sic turris illa concussa et diruta est, jam vespere mundo imminente, ut lapis super lapidem non remaneret, et increduli homines ruina illius suffocati obruerentur. Rex et sui hanc potentiam Dei videntes, per hanc turrim intrare civitatem disponebant. Sed quia nox incumbabat, vespere consilio inter se habito, dilatum est dum dies illascesceret.

CAP. XLVIII. — *Quod Christiani navale certamen inierunt contra Babylonios, in auxilium Sidoniis missos.*

Verum nocte eadem a regno Babylonice viri et arma copiosa in multitudine quinquaginta navium et B triremium octo, quos dicunt Cattos, adfuerunt civibus Sagittæ in tubis et cornibus Ptolemaidum applicantes; sed per diem a turbine venti sibi contrarii aliquantulum impeditum est eorum iter. Quod præpositus civitatis Accaron intelligens, regi noctu festinata legatione fecit innotescere quominus provisus hostilis turba nocere posset. Mano vero orto, a Tripoli civitate pariter multitudo navium in manu forti et intolerabili armatura Babylonios vires addidit, quatenus portum vi obtinentes stationem fidelium naviam et regis obsidionem amoverent. Christiani vero videntes a longe in manu forti et intolerabili gentes applicare, a portu egressi sunt ut re-

sisterent, ac plurimo navalis belli impetu cum eis confligentes, diu alternis incursibus immorati sunt. Sed vim tantorum non valentes sufferre Christiani, vix ad aridam et nequaquam ad portum fugam inierunt, tribus suorum navibus superatis et captis, ac universis in ea repertis cæsis et decollatis. Sarraceni vero in manu robusta portum obtinuerunt.

CAP. XLIX. — *Rex cum Babylonios dimicans, victoriam obtinuit, plurimis sociorum occisis.*

Dehinc proxima die Sarraceni milites loricati et armati portas urbis egressi cum suis copiis, usque ad tentoria regis in virtute sua astiterunt, regem expugnare et effugare arbitantes. Verum rex præsciis populi in se irruentis, occurrit cum quingentis solum equitibus, quatuor vero millibus peditum, bellumque crudelè committens circiter mille quingentos occidit ex eis in ore gladii; cæteram vero multitudinem, quadraginta scilicet millia, fugientem ad præsidia civitatis insecutus est. Ex regis autem exercitu ipsa die quingenti cecidisse referuntur. Cecidit et Giselbertus de castello quod dicitur Caium, vir illustris et valde militaris, post plurimum hæc die certaminis sui laborem: quem rex et sui planxerunt plurimum, more fidelium eum sepelientes. Vespere jam facto, et Sarracenis in præsidium fugatis, rege vero adhuc incolumi campum in victoria obtinente, fidelis legatio sibi innotuit ut nequaquam lucem futuræ diei operiretur, propter Turcos, quos mercede triginta millium byzantium a Damasco sibi Sidonii aseiverant. Erat autem numerus eorum C ferme ad quindecim millia.

CAP. L. — *Rex propter Turcos tentoria sua incendens et ab obsidione recedens, venationi paulisper indulgit.*

Rex ergo credulus fideli legationi, cessit salubri consilio, ac cunctos vulnere gravatos Ptolemaidem præmittens, immisso igne propriis navibus cunctisque machinis ac tentoriis, vespere imminente, dum in cinerem et favillam redigerentur ipso in campo diem præstolatus est. Die vero agnita, rex castra movit ab obsidione, et Accaron tendens, in montanis hæc die moram fecit, ac arte venatoria recreatus, solito more et cursu canum apros vexans, circiter quinque cepit, curas et casum suorum interim oblivioni dans.

CAP. LI. — *Populus Christianus de reditu regis lætitia perfunditur.*

Interea in urbe Accaron gravis luctus et desolatio erat inter viros et mulieres, eo quod de vita et salute regis universa eos latebant adhuc, et multos suorum cecidisse, ac omnem apparatus navium castrorumque in flammam redactum audierant. Post hæc aliqua mora habita, rex a venatione et montanis egressus, Ptolemaidem intravit. Quem omnis populus Christianorum quasi redivivum in voce exsultationis suscipiens, præ nimio gaudio lacrymatus, caput et manus illius plurimum deosculatus est.

CAP. LII. — *Requisitio Turcorum a Sidonis de promissione pecuniarum taxatarum.*

Et ecce, rege ab obsidione regresso, et Acræ in

gloria et lætitia suscepto, urei a Damasco cum nimio apparatu equitum ante portas et mœnia Sagittæ adfuerunt; sed foribus clausis, minime intromissi sunt. Tunc quidam, Dochinus nomine, præses Damasci ac princeps militiæ Turcorum, triginta millia bysantiorum a primis et incolis civitatis requisivit, eo quod in auxilium eorum accersiti fuissent, et Baldewinus rex, audito eorum adventu, obsidionem distulisset. Verum cives et primi civitatis nequaquam assequi se tantam posse pecuniam asserentes, omnem prorsus pactionem illis negaverunt, dicentes timore vitæ tot millia bysantiorum illis se promississe ut magis ad auxilium eorum animarentur, dum tanta illis pecunia offerretur. Hæc Turci et eorum principes audientes, vehementer in ira exarserunt, urbemque per dies decem oppugnare non cessantes, nunc vim, nunc minas inferebant, regem Baldewinum ad internecionem eorum se revocare affirmantes. Tandem Sidonii Turcorum assultibus gravati, minis eorum desperati, novem millia bysantiorum obtulerunt. Quæ sæpius Turci refutantes ad extremum tædio victi, regisque vires et impetum metuentes, hoc tantillo recepto, Damascum regressi sunt.

CAP. LIII. — *De quatuor millibus Turcorum, quos Gervasius, princeps Tabariæ, cum octoginta loricatoris insecutus est.*

Ante hanc obsidionem civitatis Sagittæ, tempore Rogationum instante, scilicet ante dies Pentecostes, iidem Turci in equitatu quatuor millium loricatorum a Damasco egressi, et in regionem Tabariæ profecti, hinc et hinc insidiis positis, trecentos viros in equis velocissimis præmiserunt, qui solito impetu et assultu viros a munitione abstraherent usquedum ad locum insidiarum perveniretur. Gervasius, vir nominatissimus et nobilissimus de regno Franciæ, qui tunc dono regis præerat civitati et præsidio Tabariæ, Turcos advolasse comperiens, sine mora suis commilitonibus circiter octoginta ascitis in equis, armis, lorica, peditibus vero ducentis nimium pugna audentibus, insecutus est Turcos præmissos cursu velociore quam solebat, nec pedites subsequentes ullius consilio præstolatus est.

CAP. LIV. — *Gervasius, suis in bello cæsis, vivus capitur, rege Baldewino multum mœrente.*

Turci quidem simulata fuga ad locum insidiarum repedantes, Gervasium in medium inimicorum per scopulosa et devia loca montium perduxerunt, plurimum equis et peditibus illius cursu immoderato aggravatis. Ad hæc Turci ab insidiis erumpentes, Gervasium et suos ex omni parte coronantes, gravi cursu oppresserunt, arcum et sagittam in eos incessanter intorquentes, quos nequidquam in fugam missos ad montana redire passi sunt. Gervasius tanta multitudine exterritus, cum exigua manu per quamdam planitiem limosæ terræ fugam iniit. Sed quia fessi et flatu exhausti, præ longa insecutione et aquatilis terræ mollitie, cursu defecerunt, dum Turci undique viros circumdantes in illos nimium

sagitta et gadio prævaluerunt, Gervasius et sui fugæ et vitæ diffisi et Turcos jam circa latus suum advolantes conspicientes, frena equorum fortiter in hostes rejiciunt; et licet perpauca, tamen sanguine plurimo se in dextra sua uli sunt, plurimos Turcorum sternentes, et ibidem honesta morte inter hostes feroces procumbentes. Ex omnibus his nullus evasit, præter duos armigeros, qui rei eventum Tabariæ retulerunt; sed alii occisi, alii capti sunt. Gervasius quoque captus et abductus est in Damascum, catenis astrictus, et solerti custodia mancipatus. Tam crudelem famam universi qui audierunt, de tam egregio milite et interitu suorum vehementi dolore cum fleu et ejulatu magno plauerunt diebus multis: quin et Baldewinus rex, licet feritate leonis et æpri ad omnia adversa semper inflexus, nunc consternatus est animo, læto tamen vultu omnino dolore dissimulato.

CAP. LV. — *Legatio Turcorum ad regem Baldewinum pro Gervasio, et pro civitatibus Caipha et Ptolemaide.*

Deinde post dies aliquot nuntii Turcorum regi Baldewino Accarone in hunc modum locuti sunt: *Gervasium captum adhuc vivum tenemus, quem si sanum et incolumem vis recipere, tres civitates, Ptolemaidem, Caiphas et Tabariam in manu nostra restituas; alioqui, nequaquam eum periculum mortis scias posse evadere. His rex auditis, habito cum suis consilio, sic in hæc verba respondit: Si aurum et argentum vel aliqua pretiosa pro salute et redemptione Gervasii quæreretis, supra centum millia bysantiorum a nobis assequi procul dubio possetis. Sed civitates quod requiritis, si fratrem meum uterinum totamque parentelam, et cunctos primores Christianæ plebis in vinculis vestris teneretis, nunquam has pro aliqua salute vitæ illorum redderemus, nedum pro solo homine: quem si occideritis, nequaquam virtus nostra propter hoc erit imminuta; sed quandoque ut vicem mortis illius vobis rependamus, non est impossibile apud Deum et Dominum nostrum.*

CAP. LVI. — *Damasceni, non impetratis a rege civitatibus, Gervasium in medio urbis illudentes interficiunt.*

His itaque a rege responsis, et Turcis non ultra habentibus spem de prænominatis civitatibus, Gervasius productus est in medio civitatis Damasci, qui post plurimam illusionem sagittis Turcorum confusus, spiritum vitæ exhalavit. Mortuo sic Gervasio, milite egregio, Sohoas, unus ex præpotentibus Turcorum, caput illius jussit amputari; cutem vero capitis cum crinibus ejus albis et floridis, multoque tempore intonsis, abstrahi et siccare, eo quod miri essent decoris, ut in signum et memoriam victoriæ, ad suscitandum dolorem Christianorum, semper in hasta sublimi tollerentur.

CAP. LVII. — *Qualiter Evermerus a Romana synodo litteras apostolici pro restitutione sua detulerit regi Baldewino.*

Eodem anno, quo rex Baldewinus a Sagitta obsidionem distulit, dominus Evermerus, patriarcha Je-

rusalem, a Romana synodo rediit, quam causa excusandi se de omni querela et culpa sibi a rege et Arnolfo cancellario illata adiit; et eundem iniqua adversus se loquentem in medio Romanæ Ecclesiæ, et in domini apostolici audientia, obstructo ore fecit obmutescere; et ex sententia S. Romanæ Ecclesiæ cum litteris et signo ipsius domini apostolici Paschalis ad regem remissus est, quatenus honorifice et sine offensione sedem patriarchatus ultra retineret. Sed rege nequaquam legationem aut litteras cum signo Romani pontificis de illius restitutione audiente, patriarcha in civitate Accaron remansit, dum videret si regis animus erga se adhuc, Deo adjuvante, mitigari posset.

CAP. LVIII. — *Rege suam sententiam confirmante, Evermerus deponitur, Gobelino sedem illius obtinente.*

Tandem rege ex Arnolphi instinctu amplius patriarchæ adversante, nec eum in sedem patriarchatus redire consentiente, actum est multorum consilio quatenus Evermerus sine conciliis et iudicio patriarchatus sui dignitatem ultro absque ulla spe relinqueret, nec sancta ac novella Ecclesia Jerusalem in hoc odio et contentione tot diebus pastoris vigilantia careret. Jam sic Evermero ultro et absque spe ulla honore patriarchatus privato, tam regis quam Arnolphi cancellarii et totius Ecclesiæ electione clericus quidam, Gobelinus nomine, subrogatur, et Evermerum Cæsareæ Cornelii, quæ nuper pastore viduata erat, archiepiscopum fieri ab omnibus acclamatum

est. Quod quamvis injustum sit, ut hæc fiat altercatio, nisi ex canonum decreto et sententia alter eorum fuerit condemnatus; tamen quia rudis et tenera adhuc Hierosolymitana erat Ecclesia, id fieri concessit apostolicus. Et sic regis dono, et omnium fidelium assensu, uterque honore sublimatus est.

CAP. LIX. — *De patriarchæ peculatu*

Cum hæc negotia inter regem et patriarcham agentur, isto negante pecuniam, illo autem pecuniara aut milites requirente, quidam Christianus, legatus Rotgeri fratris Boemundi, profectus de Apulia, coram rege astitit, qui talentum auri mille byzantiorum ante paucos dies patriarchæ se attulisse contestatus est in audientia totius Ecclesiæ, ut illud pro peccatis suis, et pro requie animæ ipsius suorumque, et æqua et fidei portione inita divideret, unum videlicet in oblatione Dominici sepulcri ad usus fratrum, Deo inibi famulantium; alterum in sustentatione hospitalis languidorum cæterorumque invalidorum; tertium regi ad confortandos et remunerandos milites rebus et armis destitutos. Hæc patriarcha, avaritia excæcatus, omnia soli sibi restituit, et nihil de talento his vel illis, sicut injunctum vel dispositum cum eo fuerat, distribuit. De hac ingenti fraude et infidelitate coram rege convictus a testibus idoneis, non ultra se valens excusare, conticuit. Quapropter statim sine dilatione privatus est potestate et oblatione Dominici sepulcri; camerarii vero ac privati et censili illius capti et in custodiam missi sunt

LIBER UNDECIMUS.

CAPUT PRIMUM. — *Quod Willhelmus, comes ac Sartangis, rege Damascenorum devicto, præsidium Archas obsederit.*

Eodem tempore, quo rex Baldewinus ab obsidione Sagittæ rediit, Willhelmus comes de Sartangis, commisso prælio cum rege Damascenorum, Hertoldino nomine, et eodem eum copiis suis attrito in campo castelli Montis peregrinorum, in victoria et gloria cum mille loricatis equitibus et in spoliis multis regressus præsidium Archas, quod dux Godefridus prima expeditione multis ingeniis aut viribus superare non potuit, nunc post plurimam vastationem segetum ac frugum, quam singulis annis circa regionem intulit, consilio ejusdem Sarraceni in virtute magna obsedit, eo quod penuria alimenti habitatoribus loci nimia inesset.

CAP. II. — *Quod idem præsidium fame superatum Willhelmus obtinuerit.*

Qui tribus septimanis plurimam impugnationem machinis et balistis custodibus præsidii inferens, nullum introitum aut exitum alicui concedebat, donec præsidium, quod natura munitum et humanis viribus insuperabile erat, fame arctaretur et in ejus deditionem redderetur. Quod ita actum est. Nam

tribus septimanis transactis, tanta universi habitatores inedia sunt oppressi, ut versus montana, ubi obsidio fieri non potuit, muris perforatis, præsidium armentis vacuum, armis plenum, sed pecunia et pretiosis quibusque jam asportatis, reliquerint. Quod quidam de exercitu Willhelmi percipiens, eo quod nulla fieret a mœnibus præsidii defensio, trans Barbicanas et muros ad explorandam rem clam ascendens, neminem vidit aut persensit, idque sine mora domino et principi retulit Willhelmo et universis sociis. Qui statim fractis seris et portis immisi, turres et mœnia obtinuerunt et munerunt, ac præsidium ultra retinentes, totam regionem usque Damascum expugnantes de die in diem invaserunt.

CAP. III. — *Qualiter Bertrannus cum Pisamis Amiroth, urbem Græcorum, occupaverit.*

Eodem anno tempore quadragesimali, Martio mense inchoante, Bertrannus, filius comitis Reynmundi, undique sua in terra contractis copiis virorum bellatorum et equitum loricorum, cum quadraginta galeidis, quatuor millia continentibus, in singulis galeidis centum viris pugnatoribus consti-

tutis, absque nautis, navigio a loco et urbe S. Ægidii egressus, Pisas urbem Italiae applicuit. Ubi Genuensibus, qui in eodem voto Jerusalem eundi conspiraverant, assumptis, et mutua fide firmatis sibi, octoginta vero galeidis eorum sibi associatis, ad Amiroth, civitatem imperatoris Græcorum, navigio pervenit, ubi escas et vitæ necessaria vi undique conferebant.

CAP. IV. — *Quomodo Bertrannus a rege Græcorum evocatus, homo illius factus, et ab eo remuneratus sit.*

Nec mora imperatoris auribus innotuit, quomodo Bertrannus, filius comitis Reymundi, terram Græcorum in virtute magna occupasset, et eam graviter depopulari non timuisset. Qui illico illi misit nuntios, ut ad se ingrederetur, in fide a suis susceptus primoribus, et habito secum pacis colloquio, quantum vellet pecuniæ dono imperatoris reciperet; et loco patris sui sibi in amicitia et fidelitate restitueretur, terram vero suam cum suis pertransiret. Qui statim regis imperio acquievit, et de mari per Brachium S. Georgii descendens cum quibusdam de comitatu electis, imperatori in palatio suo locutus, sacramento ei conjunctus et subjectus factus est. Deinde donis plurimis auri, argenti, ostri ab imperatore susceptis, navigium iterans, usque ad portum S. Simeonis vela direxit, quem Tankradus nunc sub sua potestate retinebat.

CAP. V. — *Tankradus a Bertranno invitatus, ad colloquium illius festinavit.*

Qui continuo nuntii Tankrado missis ex consilio suorum, ut virum salutarerent, et adventum suum apparatusque suorum consodalium illi indicarent, jussit, obnixè precantes, quatenus secum habere colloquium non refutaret. Tankradus in virtute magna hunc intelligens advenisse, accitis usquequaque viris suis, ab urbe Antiochia illic occurrit, ad eundem portum; et oscula ad invicem dantes, noctem illam in lætitia magna pariter deduxerunt. Mane autem facto, requisivit Tankradus, qua de causa advenisset.

CAP. VI. — *Postulatio Bertranni pro restitutione parisi Antiochiæ, et responsio Tankradi.*

Bertrannus post plurima verba benigne inter se habita, Tankradum in omni admonitione humilitatis precatus est, ut hanc partem Antiochiæ, quam pater suus in introitu civitatis prior invaserat, sibi restituere non refutaret. Tankradus ejus petitionem non abnuit, hac tamen conditione apposita, ut ad Mamistram civitatem obsidendam et recuperandam ejus opem et vires haberet, quam nuper traditione Armeniorum imperatori redditam amiserat; alioqui sibi nihil super his velle respondere. Bertrannus vero precibus Tankradi nequaquam in obsidione hujus civitatis acquievit, propter fidelitatem, quam imperatori se promississe non negabat. Verum si ei in animo sederet, Gybel se obsidere et apprehendere promittebat, eo quod civitas esset Sarracenorum. Tankradus vero rursus de Mamistra admonuit, de

A Gybel prorsus tacuit. Sed Bertrannus pro sacramento facto, nihil se adversus imperatorem, aut ejus civitatem, acturum respondit.

CAP. VII. — *Tankradus Bertranno indignatus, monet eum quantocius ab Antiochia discedere.*

Ad hæc Tankradus graviter indignatus sprexit eum, admonens ut cum suo comitatu terram, quæ de sua erat potestate, cito pertransiret, ne grande malum sibi suisque congregata manu inferret. Et illico præceptum est in omni hac regione, ne aliquis esset, qui Bertranno aut suis vitæ necessaria vendere præsumeret, si membrorum salutem diligeret. Hoc audito Bertrannus et sui, navigium a portu iterantes, usque ad civitatem Tortosam applicant, quam comes Reymundus denuo expugnatam ceperat, et nunc Willhelmus de Sartangis suam retinebat. Hæc sibi nequaquam contradieta patuit; sed in ea hospitatus et sui, bonis terræ epulati sunt.

CAP. VIII. — *Quomodo Bertrannus pro terra patris sui Willhelmi interpellaverit, et quomodo Tankradus Willhelmi adjuverit.*

Die autem facta, cognato suo Willhelmo legatos dirigit, ut terram de Camolla, quam pater suus in primordio viæ hujus invaserat, sibi non negaret, si ejus obsequium et amicitiam retinere curaret: qui respondit, non facile se hoc verbum posse adimplere, cum Reymundo mortuo terra sibi in hæreditate constituta sit, et eam multis diebus per magna pericula et labores ab hostibus defendisset. Tandem Willhelmus de hac legatione sollicitus, consilio cum suis inito, Tankrado nuntios dirigit, quatenus ei subveniret adversus Bertrannum, cognatum suum; et illius copias, et terram ex ejus manu susciperet, illique ultra et miles suus serviret. Hoc audiens Tankradus, annuit omne auxilium comiti Willhelmo, diem constituens, quatenus ad Tortosam illi occurreret; et sic adjunctis armis suis et viribus, Bertrannum et ejus adunationem de terra et civitate effugaret.

CAP. IX. — *Legatio Bertranni ad Baldwinum regem contra præfatos principes, et quod Tripolin obsederit.*

Bertrannus horum decreto et confederatione compta, a Tortosa discessit, et festinato tertia die navigio civitatem Tripolin in virtute magna terra marique obsedit. Obsidione itaque locata, Baldwinio regi Jerusalem nuntios misit, quomodo Tripolin obsederit; et quia Willhelmus de Sartangis et Tankradus sibi negatis urbibus patris sui vim inferre parati et confederati fuerint; et ideo multum super his injuriis ejus auxilio indigere, seipsum in ejus obsequio asserens velle manere.

CAP. X. — *Quod rex Baldwinus Willhelmi et Tankradi apud Tripolin occurrere mandavit.*

Cujus legatos rex benigne audiens, opem promisit, ac statim Paganum de Cayphas accitum, et Eustachium, cognomine Granarium, Tankrado et Willhelmo legatos in hæc verba direxit: *Bertrannum confratrem et conchristianum, filium comitis Reymundi, a nobis auxilium scitote quasisse super injuriis, quas*

sibi nunc insertis de terra et urbibus patris sui, quod sic nequaquam fiat. *Placēt enim universæ Ecclesiæ Jerusalem, ut ad nos Tripolin descendentes, injuste ablatas civitates restituatis, tam Bertranno quam Baldewino de Burg et Gozelino de Turbaysel, et sic invicem concilio et conventu habito, in concordiam redeamus. Alioqui terram, quam nuper intravimus, adversus inimicos hos in circuitu, Turcos et Sarracenos, nequaquam poterimus retinere.*

CAP. XI. — *Ibi rex Tripolin adveniens, Bertrannum suscepit in hominem.*

Interea rex cum quingentis equitibus totidemque peditibus Tripolin descendit, Sur, Sagittam, Baurim, pacifice pertransiens, propter pacem quam post obsidionem Sagittæ ad excolendas fruges et vineas firmam et inviolabilem multo auro ab ipso rege impetraverunt. Bertrannus viso rege et ejus apparatu, gavisus est, et homo ejus ibidem jurejurando factus. Jam tres septimanæ hujus obsidionis et expugnationis ante regis adventum transierunt, cum nec machinis aut aliquibus manganarum quassationibus aut terroribus urbs adeo concuti aut superari potuit, ut portæ Bertranno aperirentur, nisi regis præsentia adfuisset.

CAP. XII. — *Qualiter apud Tripolin rex quatuor principes pacificaverit.*

Tankradus regis voluntate et nuntiis auditis, Wilhelmum ab ira et omni assultu compescuit, donec regi ore ad os loquerentur, et ad eum Tripolin proficiscerentur. Qui statim adunatis septuaginta viris, equitibus egregiis, Tripolin diverterunt; quos post paululum Baldewinus de Robas et Gozelinus de Turbaysel, juxta mandatum regis, in equitatu magno subsequenti sunt. His omnibus illic collocatis, et cunctis injuriis utrinque coram rege et fidelibus suis recitatis, Baldewinus de Burg et Tankradus reconciliati sunt, Baldewino, quæ injuste obtinuerat, a Tankrado benigne remissis. Bertrannus etiam et Willhelmus concordantes facti sunt, ea tamen conditione, ut Willhelmus Archas, et cætera quæ acquisierat, obtineret; Bertranno vero acquisita patris sui nemo impediret. Rex autem Tankrado Caiphas civitatem templumque Domini, Tabariam simul et Nazareth cum omnibus redditibus, accepta ab eo fidelitate, reddidit, quatenus deinceps in ejus obsequio et dilectione stabilis permaneret.

CAP. XIII. — *Quod Tripolitæ post reconciliationem principum se manibus regis dederunt.*

Tantum principum comperta concordia, Sarraceni, non ultra vim ferre valentes, pacemque quærentes, urbem præterquam regi nemini dare conspiciant, eo quod vita et salute membrorum impetrata, ejus fidei se præcipue credebant, ne a Pisanis et Genuensibus fœdere violato, armis impeterentur, sicut Ptolemaidenses, et non pacifice ab urbe exirent. Rex itaque urbem suscepta, dextram illis dedit, ut ab urbe incolumes exirent, non amplius, nisi quod humero valerent, efferentes. Et ecce, aperta civitas et ejus portæ; quas Pisani et Genuenses et omnis

exercitus intrantes, moenia et turres munientes usquequaque diffusi sunt.

CAP. XIV. — *De quingentis Babylonis subterraneo specu absconditis, et a muliere detectis.*

Quingenti milites in armis et lorica a rege Babylonis missi, qui urbem cum civibus defensarent, audito facto fœdere de urbis traditione in manu Christianorum, subterraneo habitaculo, quod miro opere murali ædificatum erat, absconditi sunt a facie introeuntium et urbem perlustrantium: devoverant enim se ac conspiraverant, in ipso primæ noctis silentio nullo somno sopiri, quousque progressi de latibulo subterraneo, universos somno deditos, et secure quiescentes, in impetu et vociferatione ex improviso armis detruncarent. Sed mulier quædam, quæ a Christianis in prima apprehensione civitatis capta graviter torquebatur pro danda pecunia, tandem nimium auxiliata, et in articulo mortis posita, in hunc modum tortoribus suis locuta est: *Si vitæ meæ parcere velletis, et a pœnis, quibus me vexatis, manus continentes, me liberam a catenis exire permetteretis, salutem vestram et confratrum vestrorum procul dubio consularem; et tale quid vobis propalarem, unde vita vestra incolumis persisteret, quæ post modicum vobis securis in dolo et mira arte exstinguetur. Quod si de his quidquam sefellero, difficiliore cruciatus quos didicistis in me inserte, et vitam meam non ultra super terram una hora esse patiamini. Illi autem milites, mulieris verba et constantiam admirati, consilio clam inter se habito, in fide illi firmata sibi parcere sponderunt, si juxta verba ejus veritatem de his experirentur. Ad hæc mulierem et omnes dolos, sicut erant, universis aperuit, dicens: *Decreverunt cives callido et occulto consilio ante urbis hujus captionem, et salutis suæ pactionem, ut milites quingenti loricati a fœdere Christianorum excepti, quoddam subterraneum habitaculum intrantes, cum armis occultarentur infra urbis hujus habitationem, qui tenebris incumbentibus, et vobis secure dormientibus, pariter cum impetu et tumultu prodirent; et vos improvisos, ac hujus rei nescios, armis mortificarent.* Hoc machinamento in exitum Christianorum a muliere quibusdam militibus catholicis, a militibus vero regi Baldewino et cæteris primoribus detecto, sine dilatione rex et universi in armis conglobati, ad eos, cæcati et subterranei habitaculi undique concurrentes, locum in circuitu obsederunt, et viros ab intus parum resistentes ad extremum vi et plurima impugnatione victos et eductos, in ore gladii percusserunt, nulli eorum parentes. Mulier vero juxta promissionem fidei, quæ ei facta est a fidelibus, a carcere et vinculis deinceps libera fuit, ac universa sua sibi sine contradictione tam in ædificiis quam cæteris rebus restituta sunt.*

CAP. XV. — *Ubi Willhelmus comes ab armigero suo occiditur, et urbs Baurim a rege obsidetur.*

Dehinc post paululum temporis Willhelmus de Sartangis, pro villi injuria et contentione, qua armigerosum suum molestavit, occulta infestatione ab eo

trans eor sagitta confixus exspiravit, et sic Bertran-
nus præsidium Archas et universa quæ de illius
erant potestate, solus obtinuit subjugata. Capta ita-
que et subjugata civitate Tripla, rex Baldwinus
consilio Bertranni, filii comitis Reymundi, quem
præfecerat eidem civitati, in anno sequenti convo-
catis universis viris Christiani nominis, in mense
Decembri mediis algoribus civitatem Baurim, quam
vocant Baruth, obsedit; quæ in angusta fauce mon-
tium sita, et vix commeabili, a montanis viam ex-
hibet juxta litus abyssi maris descendantibus. Na-
vigio Bertranni et Pisanorum a Tripla versus mare
applicato in urbis obsidionem; ad planitiem camporum
cum ingenti manu Gallorum, equo et pede ad
omnem assultum paratorum, regis et suorum tento-
ria locata sunt. Obsedit denique eam diebus multis,
ac tormentis lapidum turres et muros singulis diebus
non parce assiliens et quatiens, nulla intermissione
cives ac defensores respirare sustinebat: sed et
vineas et sata succidens et vastans, urbem non mo-
dice perterrebat.

CAP. XVI. — *Legatio Baldewini comitis ad regem
Baldewinum, quod Edessa urbs consilio Tankradi
fuerit obsessa.*

Post hæc cum dies aliquot obsidionis evolveren-
tur, et veris tempora jam aspirarent, legati Baldewini
de Burg a civitate Rohas venientes adfuerunt, nun-
tiantes regi quod ex instinctu et suggestione Tan-
kradi principes Turcorum, Arangaldus scilicet,
Armigazi, et Samarga de regno Corrozan, in multi-
tudine gravi civitatem Edessam obsedissent; et re-
gionem undique graviter depopulati sint, Baldwinum
assiduis oppugnationibus lacescentes, civitatem quo-
que plurimis assultibus aggravantes. Asserebant
etiam iidem nuntii, ultima necessitate famis ac
defensionis Baldwinum et universos cives compul-
sos: et ideo in brevi eos regis ope indigere adver-
sus tot millia Turcorum, ne urbs capta et subjugata
cum rebus et civibus periclitetur, et non Baldwinus
suique, capitali sententiæ subdantur. Rex, ut hæc
audivit, legatos sub judicio mortis hunc ingratum
rumorem tacere jussit: quem et ipse dissimulans
miro silentio suppressit, ne hominum corda, audita
hæc Turcorum superbia et audacia, pavescere minus
ad urbis ruinam laborarent. Siluit igitur rex, silue-
runt et nuntii. Nec modo alio intendit, nisi ut ma-
chinæ, jactus lapidum assultusque circa urbis mœ-
nia fierent, quousque Sarracenorum interiore virtute
edomita, urbs reddita aperiretur, cives gladio puni-
rentur, aut victi caperentur.

CAP. XVII. — *Rege Baldewino Baurim fortiter oppu-
gnante, cives ultro se dediderunt.*

Tandem portis cum seris suis et muris graviter
quassatis, ammiraldus civitatis in insulam Cyprum
nomine, quæ est de regno Græcorum, navigio noctu
aufugit cum multis desperatis, eo quod in urbis præ-
sidio non aliquam fiduciam vivendi aut manendi
haberent; quoniam dierum curriculis nulla a rege
Babyloniæ auxilia mitterentur. Cives autem videntes

A quomodo ammiraldus et omnes capitanei aufuge-
rent et urbs a facie Christiani regis retinere non
posset, et quod terra marique tam longo tempore
undique bellum intolerabile ingrueret, ultra vim
ferre non valentes; dextras sibi dari et vitæ suæ
parcere rogabant ut sic, portis apertis, urbem salvi
egrederentur. Quod et actum est. Nam, datis dextris,
et civibus cum pace egressis, capta et patefacta est
civitas, sexta feria, quæ est ante Sabbatum sanctæ
Pentecostes. Sed eorum, qui adhuc in urbe inventi,
fœdere facto non exeuntes stulte pertranserant; a
Bertranno et Pisanis circiter unum et viginti millia
occisi sunt. Parum quidem pretiosarum vestium,
aut alicujus ornatus repererunt. Nam cives despe-
rati, quod pretiosius erat illis in medio civitatis
B comportantes igni conflaverunt; aurum vero, argen-
tum, vasa pretiosa clanculum ac paulatim per cæcos
aditus in Cyprum insulam noctu translata sunt.

CAP. XVIII. — *Rex, capta urbe Baurim, Jerusalem
proficiscitur, et pro liberatione Rohas principis hor-
tatur.*

Capta autem civitate, rex, custodibus in ea ordi-
natis, Jerusalem reversus est. Ubi celebrato festo
Pentecostes, obsidionem Edessæ vel Rohas et calum-
nias Baldewini de Burg, sicut a legatis didicerat,
tunc primum Bertranno et universis de domo sua et
de domo Jerusalem aperuit, in hunc modum per
verba omnes adhortatur: *Gratia Dei et Domini no-
stri Jesu Christi voluntas nostra ac victoria adimpleta
est de Baruth, licet longo tempore eam expugnaveri-
mus. Sed nunc ut Rohas civitati et Baldewino, in ea
obsesso, subveniamus, omnium vestrum quero bene-
volentiam: nec sit, qui avertat, cum confratres sint,
in omni necessitate nobis subvenire parati. Est enim
inviolabilis charitas ut subveniamus, et animas pro
fratribus et amicis ponere non dubitemus.*

CAP. XIX. — *Ubi exhortante rege Bertrannus cum
reliquis ad urbem Rohas profectus est.*

Ad hæc verba regis universi qui aderant de regno
Jerusalem sunt voluntarii ad expeditionem Rohas
agendam, et conferendam opem obsessis conchri-
stianis, ut cum Turcis bellum inirent, et animas
pro fratribus darent, iterant apparatus, renovant;
et adhuc recentium laborum circa Baruth immemo-
res, viam Rohas in initio mensis Junii insistunt in
D galeis et loriceis, in euneis septingentorum equitum
electorum, in manu trecentorum peditum, arcu et
lancea apprime valentium. Profectus est igitur rex,
profectus Bertrannus cum copiis suis a civitate Je-
rusalem, vigili et solerti providentia militum munita,
munitis et cæteris civitatibus, quæ suæ erant pote-
statis. Descenderunt itaque in campos et regionem
Armeniae ad civitatem Rohas diebus mensis unius
in itinere peractis. Quibus regis audito adventu, a
diversis locis et præsiidiis per centenos, sexagenos
et quinquagenos plurimi tam Galli quam Armenii
Christiani concurrentes, auxilio juncti sunt. Vix ad
flumen Euphratem perventum est, et multiplicatus
est ejus exercitus ad quindecim millia virorum pu-
gnatorum.

CAP. XX. — *Quomodo rege adveniente, Turci Rohas dimiserunt, et quomodo Baldwinus comes Tankradum incusaverit.*

Ut autem intravit terminos et confinia civitatis in hac manu forti, in splendore signorum et galearum ex serenissimis radiis æstivi solis, in grandi sonitu tubarum et tumultuosa populi adventione, Turci comperta per exploratores illius approximatione, avulsis tentoriis ab obsidione recesserunt, et in terram civitatis Caran, quæ sex milliaribus distabat a Rohas, relocatis castris consederunt, donec scirent et intelligerent, si regis viribus et copiis possent occurrere et resistere. His vero diei unius spatio a statione obsidionis Rohas remotis, Baldwinus de Burg lætatus fama adventus regis, cum quadringentis equitibus viris bellicosis et decem millibus Armeniacæ gentis, obviam illi ab urbe festinans, Turcos versus Caran divertisse notificavit; sed in castris eos adhuc præstolari, et audire de ejus proposito, cum quadringentis equitum millibus nimium confidentes. Hos Tankradi consilio et instinctu ad obsidionem Rohas convenisse referebat, et in omnibus Tankradum sibi contrarium et infestum esse.

CAP. XXI. — *Legatio regis Baldewini ad Tankradum et collatio.*

Hac Baldewini super injuriis Tankradi audita querimonia, rex consilio suorum Tankrado legationem Antiochiæ misit, ut ad eum et primosexercitus Christianorum descenderet; et si quæ ei injuste essent illata a Baldewino, omnia aut æquo judicio aut concordia consilio majorum in presentia Christianorum se velle definire. Qui multum renisus est venire; tandem consilio suorum cum mille quingentis militibus loriceis descendit, ut de omnibus his quibus a Baldewino de Burg accusaretur audiret ac responderet; et si quæ haberet adversus eum, in audientia omnium demonstraret. Ergo veniens regem salutavit, et a rege susceptus est benigne. Dehinc rex, præsentem cœtu fidelium, rationem cum eo habuit quare adversus fratres et conchristianos Turcos eduxerit, cum potius Christianis subvenire debuerit. Qui se minime excusans, hac de causa se illis non subvenisse respondit, quod Baldwinus, præses civitatis Rohas, nullum sibi respectum fecerit, cum ante hos dies ipsa civitas Rohas et multæ aliæ civitates de regno fuerint Antiochiæ, et illi subditæ annuos redditus dominatori Antiochiæ dederint.

CAP. XXII. — *Allocutio regis ad Tankradum de reconciliationis gratia cum principibus.*

Ad hæc rex Baldwinus Tankradum cum omni mansuetudine de hac querimonia compescuit, dicens: *Frater mi Tankrade, non justam rem exigis, nec adversus Baldwinum justam habens molestiam de aliquo loqui debes tributo, quod Antiochiæ hactenus reddebant civitates, cum nihil inter nos de jure gentium simus habituri in omnibus, quæ Deus nostra subjiciet ditioni. Nosti, et universis notum est Christianis qualiter cum a terra et cognatione exivimus, pro nomine Jesu exsilia quærentes, patrimonia*

deserentes, decreverimus ut quicquid in terra hæc peregrinationis nostræ quisque de regno et terris gentilium expugnatis apprehenderet, pacifice et libere obtineret; nullus ad injuriam in eum manum mitteret, nisi ut subveniret, et animam pro fratribus singuli ponerent. Et ideo scias, quia non justam adversus Baldwinum habes querelam, cum gentilium decreta et nostra non conveniant; et stabili consilio de hoc in unum consenserimus, si res Christianorum adeo sublime procederent ut regem constitueremus, cum cœu caput, rectorem ac defensorem ad nostra retinentia ac propaganda subjecti sequeremur. Unde ex timore Dei et justo judicio omnium, qui nunc adsunt Christianorum, oportet te in concordiam redire et ab omni molestia, quam habes adversus Baldwinum animam revocare. Alioqui si gentilibus vis sociari, et nostris moliri insidias, nequaquam frater Christianorum poteris remanere. Nos quoque confratri Christiano juxta decretum nostrum coadjutores et defensores ad omnia parati sumus. Tankradus regem se juste arguentem ex judicio omnium intelligens, nec se justam adversus hujus dicta habere excusationem; in concordiam et amicitiam rediit; ac pœnitentia ductus, quod cum gentilibus quidquam adversus confratrem machinatus fuerit, promisit se ultra purum ac fidelem, sicut a principio viæ devoverat, coadjutorem confratrum velle persistere indeficientem.

CAP. XXIII. — *Ubi rex principibus pacificatis, Turcos effugavit, Christianos omnes in circuitu reconcilians.*

Hac pace composita, mistis copiis et armis, rex et Tankradus Turcos inter Caran insecuti sunt ut pugnarent cum eis. Sed audita eorum reconciliatione, fugam inierunt per devia et montana diffusi, plurimis tamen de comitatu suo attritis, armentis et cihariis non parum retentis et abductis. Baldwinus rex ab insecutione et contritione inimicorum regressus, in terra Edessæ paucis diebus moram fecit, reparans et componens undique odia et dissidia inter Christianos reperta.

CAP. XXIV. — *Rex et Tankradus flumen Euphratem enavigant, quinque millibus Christianorum ex altera parte ab hostibus occisis.*

Vix rex et Tankradus sub festinatione scilicet, diei et noctis horis continuis ad flumen Euphratem pervenerant, et ecce Turci, collectis undique viribus et copiis, velociter eos insecuti sunt ut eos in terga cæderent, et sagittis in impetu et solita vociferatione expugnarent. Verum rex, comperto adventu et audacia eorum, flumen navigio tantum duarum navium transire properavit cum omni manu quam eduxerat. Sed infelici casu rege et Tankrado cum plurima manu exercitus sui transmissi, utraque navis, nimis cumulata armis et militibus, mediis flactibus cœpit periclitari et submergi: et sic cætera manus, quæ altero in stagno ad quinque millia remanserat, nequaquam ultra aut remis aut aliquo auxilio transvehi potuit. Nec mora, Turci in ipso

fervore mediæ diei adfuerunt in multitudine gravi, A qui miserum vulgus inventum, nec transitum fluminis evadere valens, fortiter incurrentes, crudeliter in arcu et sagitta peremerunt, vidente rege et Tankrado et universis hæc partē fluminis consistentibus. Rex tristes et dolens nimium factus est eo quod naves periissent, et nequaquam suis in aspectu ejus cadentibus subvenire potuisset.

CAP. XXV. — *Quod rex Baldwinus comitem, de bello fugientem, sanum in Rohas reduxit.*

Turcis post tam cruentam cædem in terram Edessæ revertentibus, Baldwinus de Burg, qui regem cum trecentis equitibus sequebatur, illis obviam factus, nequaquam divertere valens, bellum cum eis committere præsumpsit. Sed Turci in multitudinis suæ virtute prævalentes, universos sagittis confixerunt. Solus Baldwinus ad montana fugiendo contendens, vix a manibus eorum elapsus est. Altera die crudelis fama tam gravis eventus in auribus regis ac Tankradi innotuit. Qui statim navigio aptato, flumen cum suis trajecerunt, ut in Turcis dignam pœnam rependerent loco aliquo repertis. Sed minime repertis aut visis, Baldwinus de Burg desolatum et mœstum ac flebilem de strage suorum repertum, in manu robusta Gallorum Rohas vivum et incolumem perduxerunt.

CAP. XXVI. — *De Magno, rege Norvegiæ, qui venit adorare Jerusalem.*

Interea frater regis de Norvegia, Magnus nomine, in plurimo apparatu, in multa armatura, in manu robusta, in buzis quadraginta, in decem millibus virorum pugnatorum, per biennium in circuitu spatiosi maris a regno suo enavigans, in portu Ascalonis civitatis anchoram integris horis diei ac noctis fixit, ut videret, si aliqui viri a civitate terra vel mari sibi occurrerent, cum quibus ex industria aut eventu aliquod certamen iniret. Sed Ascalonitis silentio compressis, et minime prodire audentibus, postera die Japhet applicuit, desiderio adorandi in Jerusalem.

CAP. XXVII. — *De Babyloniis contra Baurim navigantibus, et de navibus Christianorum cum eis decertantium.*

Dehinc post dies aliquot incomparabilis navalis exercitus a regno Babyloniæ in galæidis, in biremibus et triremibus dictis vulgariter catis, turratis et bello compositis, advectus est in civitatem Baruth vel Baurim, ad recuperandam urbem, si aliqua daretur opportunitas. Et spatio diei illic consistentes, custodes Christianorum lacescentes, nullo eis ingenio nocere aut prævalere potuerunt. Nulla siquidem virtute aut industria hic prævalentem, sed spatioso ambitu urbem obsidentes, naves a longe e fastigio mali speulati sunt: quarum tres a Flandria et Antuerpia venerunt, quibus præerant Willhelmus, Starcolphus et Bernhardus, causa adorandi in Jerusalem adnavigantes; quarta de regno Græcorum diversas merces et cibaria portans, causâ negotiationis huc viam maris pariter profecta est. His visis

et Christianitatis signo recognito, undique certabant remis, buzis et galæidis, ut eas coronantes captivarent, ac plurimo conatu remorum ad eas festinantes, gravi eas insecutione cœgerunt ad fugam. Sed, Dei gratia opitulante, velociore velo et remis viam maturantes, una ad civitatem Caiphas evasit, civibus Christianis auxilium a terra in arcu et sagitta illi ferentibus: aliæ duæ inter Caiphas et Acram pondere suæ molis quassatæ, aquarum profundo deficiente, civibus Christianis pariter illis ad auxilium festinantibus elapsæ sunt: quarta de regno Græcorum, nimium tardata, capta et retenta est, ac rebus omnibus exspoliata.

CAP. XXVIII. — *Qualiter Ascalonitæ Jerusalem debellantes, a Christianis superati sunt.*

Eodem quoque tempore ejusdem mensis Augusti, quo hæc fiebant, Ascalonitæ gavisii absentia et diutina expeditione regis Baldwinus, æstimantes modicas vires militum Jerusalem remansisse, quingentis equitibus ascitis, decreverunt civitatem obsidere et expugnare et viros qui erant in arce turris David bello lacescere. Verum fideles Christo, cognito decreto et adventu illorum, Rames, Assir, Joppen, Caiphas, Cæsaream undique miserunt ad universos regi Baldwinus obediens, ut sine mora die ac nocte Jerusalem festinarent, urbem et ejus arcem ab hostili assultu defensarent. Qui mox ex omni parte festinantes, civitatem intraverunt noctis in silentio, et portas vigili custodia tam clericorum quam mulierum, turresque fidei militum diligentia munientes; cæteri armis et sagittis conglobati milites trecenti, equo et pede per montana descenderunt, quo Ascalonitarum via ad futura erat. Et ecce Ascalonitæ adsunt in equitatu magno et apparatu, obviam facti Christianis in campo. Ubi prælio diu commisso armis et sagittis, ad extremum Ascalonitæ terga verterunt. Quos Christiani insequentes, ducentos peremerunt, equos et spolia multa cum captivis multis Jerusalem abducentes in lætitia et victoria inopinata.

CAP. XXIX. — *Ubi navalis exercitus Babyloniæ Ptolemaidem impugnat, rege civibus succurrente.*

Navalis vero exercitus, qui a Babylonia eruperat, et Christianis per mare insidias parabat, a Baurim Ptolemaidem divertit. Et plurima vi in malorum altitudine præeminentes, adeo urbis defensores aggravantes bello vexaverunt, ut totum portum fere per dies octo in navium multitudine et fortitudine invadentes obtinuerint. Interea dum in hac urbe Ptolemaide magna fieret desolatio, et vix catena portus hostibus obsisteret ne urbem apprehendissent, rex Baldwinus, et Bertrannus ab Antiochia et Rohas cum omni manu adhuc indivisa reditum parabant. Qui, audita Babyloniæ adunatione et oppugnatione adversus Accaron, velociori via accelerabant, ut suis subvenirent, et ab hostili impugnatione liberarent.

CAP. XXX. — *Ubi rex Baldwinus regem Magnum Hierosolymam gloriose perduxit.*

Verum rex parte sui exercitus in auxilium Ptolemaidensibus civibus Christianis relicta, ex consilio prudentium virorum primum Joppen ad regem de Norwegia divertit, ut ex ore illius audiens sciret quid primum instare et adimplere posset. Mox omni amoris vinculo foederatis rex nomine Magnus, Baldwinum regem obnixè precatur ut viam secum ad adorandum in Jerusalem insistat ex Domini Jesu auctoritate, qui jubet fideles suos primum quærere regnum Dei, et postea omnia profutura quærentibus invenire; deinde agere quæcunque eligeret, aut civitatem suo navali exercitu obsidere. Baldwinus rex votis regis Magni et suorum primatum cum omni benevolentia satisfecit; et Jerusalem, sicut deo verat, se cum eis iturum non negavit. Ascendentibus itaque utrisque regibus in sancta civitate, universus clerus in albis et in omni cultu divinæ religionis, in hymnis et canticis cum universis civibus et populis occurrerunt, et reges cum omni comitatu suo usque ad Dominicum sepulcrum in voce exsultationis abduxerunt. Rex siquidem Baldwinus regem Magnum manu honorificè ac familiari amore ducebat, juxta Apostoli vocem, qui ut *honore invicem præveniamus* (Rom. xii, 10) nos adhortatur. Ducebat quidem eum, ac docebat omnia læta sancta, et ea quæ nota habebat, ac multo obsequio et regali apparatu per dies aliquot eundem procurabat. Deinde ut magis ac magis amore et fide firmarentur, ad flumen Jordanis in manu forti cum eo descendit: ubi catholico ritu in nomine Domini Jesu peracto, Jerusalem ipsum regem Magnum in gloria et jucunditate sanum, et ab omni turbine tutum reduxit.

CAP. XXXI. — *Qualiter hi duo reges Sidonem obsederint, Babylonis in sua reversis.*

Post hæc Jerusalem reversi, convocata ecclesia, decreverunt communi consilio Sagittam vel Sidonem, quæ multa peregrinis damna et calumnias inferens regi sapius resisterat, obsidere terra marique et nunquam ab ea recedere donec urbs capta in manu Christianorum traderetur. Nec multa mora, rex Baldwinus et Bertrannus, acceptis copiis, in apparatu copioso castrametati sunt in obsidionem urbis Sagittæ, machinas et tormenta lapidum instituentes quibus urbs per singulos dies oppugnaretur. Movit pariter ab Joppe rex Magnus navales copias, et applicuit ad urbem Sagittam, ut eam a mari obsidens et expugnans nullum introitum aut exitum hac in parte pateretur. Horum tam fortium virorum et magnorum regum apparatus et vires terra marique adesse intelligens navalis exercitus Babylonis, a portu Ptolemaidis et ejus impugnatione secessit ad portum Sur, quæ est Tyrus, illic moram faciens, ne rex Magnus repertos in obsidione Ptolemaidis navali certamine disturbaret. Sed tamen aliqui ex Babylonis huzis velocissimis freti, hac et illac mediis aquis plurimo inferuntur conamine, si forte aliquo eventu catholicos viros superare et abducere

valerent. At Babylonis minime successit: unde Baldwinus regis audaciam et industriam metuentes, remensis aquis Babyloniam reversi sunt.

CAP. XXXII. — *Rex Baldwinus et sui Sidonios coronantes machinas plures apposuerunt.*

Baldwinus rex et Bertrannus, accitis copiis, obsidionem a terra statuerunt; rex de Norwegia cum omni manu sua anchoras figens, versus mare sedem in circuitu urbis firmavit. Sic locata obsidione, toto conamine in assultu et crebris ruinis muros et turres urbis angustiantes, civibus econtra in armis et tormento lapidum ab intus fortiter resistentibus, machinam multis diebus compositam applicantes, viros in arcu Baleari in ea posuerunt, qui altitudine soliorum machinæ eminentes, desuper muros per urbem et turres et ejus mœnia specularentur: et sic per vicos et plateas gradientes plaga intolerabili arctarunt.

CAP. XXXIII. — *Sidonii obscura cavatione machinam regis moliantur incendere, et ab ipso callide præveniuntur.*

Cives autem videntes machinam altitudine urbem superare et civibus nocere, noctis in obscuro cavationem sub murorum fundamento plurimo conatu, et mira industria fecerunt: ut facta cavatione trans muros usque, ad stationem machinæ, ligna arida, et ignis fomitem comportarent et his subito in favillam redactis, cum humo machina rueret, et viros in ea positos in momento suffocaret. Sed rex hanc artem præcavens iniquam ex quorundam relatione, machinam a loco cavationis amovit: et sic labor Sidoniorum frustra consumptus est.

CAP. XXXIV. — *Sidonii post longam obsidionem regi Baldwinino se dedentes, ad quinque millia urbem egressi sunt.*

Tandem curriculo sex hebdomadarum Sidonii videntes se nihil adversus machinam prævalere, et tormentis lapidum assidue urbem et ejus portas conenti, quin et navali assultu non minus gravari; navalem vero exercitum Babylonis abesse, dextras sibi dari poscunt, et urbem cum turribus et clavibus in regis manibus reddi, sub hac tamen conditione ut ammiraldus præses civitatis, et quibus esset animo, cum rebus suis, quantum valerent collo et humeris deferre, pacifice egrederentur. Rex vero longa obsidione et assultu defatigatus, consilio cum rege Norwegiæ, cum Bertranno comite et cæteris viris sensatis habito, petitioni Sidoniorum cessit: et sic, urbe in potestate suorum reddita ac patefacta, Sidonii cum ammiraldo suo circiter quinque millia cum rebus suis in pace egressi sunt, usque ad Ascalonem proficiscentes: cæteri qui remanserant, sub jugo regis et in ejus servitute redacti sunt.

CAP. XXXV. — *Quomodo ammiraldus Ascalonis occulte Jerusalem venerit, et Ascalonem tradiderit.*

Rex Baldwinus post hæc in manu et custodia suorum civitate constituta, Jerusalem ascendit in gloria et victoria ipso natali S. Thomæ apostoli; ibique Natali Domini gloriose et catholice celebrato, exaltatum est in victoria nomen ejus per universas

urbes gentiliū; et timor omnes invasit qui audierunt prospere illi omnia evenisse; et quieverunt ab omni impetu et assultu diebus plurimis. Dehinc solemniter a rege Baldewino et ab omni Ecclesia Pascha Domini celebrato, ammiraldus, id est princeps Ascalonis, nescio spiritu timoris tactus an amoris divini, dominum regem per secretarios cepit appellare, et cum eo agere de urbis traditione, donec Jerusalem idem ammiraldus, fide data et accepta, ad regem intravit, omnia ei elocutus, sicut in corde et animo devoverat de urbis traditione, et ipsius regis et suorum intromissione, de fidelitatis devotione erga regem et suos habenda. Tandem, cognita et inventa ipsius pura devotione et animi intentione, fide utrinque confederatis, decretum est primum ex consilio regis et suorum principum regem Jerusalem remanere; trecentos vero ex suis viros militares et belligeros cum ammiraldo Ascalonem descendere, urbem intrare, et ejus turres obtinere, et universos cives regi subjugare. Descendentes itaque sicut decretum erat, portas intraverunt auxilio et consensu ammiraldi, moenia apprehendentes, cives regis ditioni subjicientes.

CAP. XXXVI. — *Legatio Baldewini comitis ad regem Baldewinum de adventu Turcorum, et fama filii Babylonii regis, Ascalonem descendens.*

Nec mora, cum praedicti milites urbem obtinissent, et regis potestati ex manu ammiraldi omnia contulissent, rex vero in Jerusalem in potentia et gloria magna resideret, legati Baldewini de Burg ad regem introeuntes, in haec verba locuti sunt: *Turci a regno Corrozan, egressi in virtute magna ducentorum millium robustorum equitum, praesidium Turbaysel obsederunt, terram praeda et omni exterminio Christianorum depopulantes.* Qui assumptis viribus equitum et peditum, usque ad locum, qui dicitur Solome, descendit. Ubi, cum diebus aliquot moram ageret propter copias Turcorum, qui a Damasco convenerant ad obsistendum sibi, crudelis fama innotuit quomodo filius regis Babyloniae Ascalonem descendisset, ut in ea repertos milites Christianos expugnaret et urbem suae potestati relocaret.

CAP. XXXVII. — *Rege Baldewino Ascalonem descendente, regis Babylonii filius a civibus intromissus, Christianos ibi repertos occidit.*

Quibus rex auditis, iter distulit et Ascalonem rediit, si forte suis subvenire posset. Verum cives qui urbem inhabitabant, virtutem Babyloniae adesse intuentes, et regis Baldewini absentiam, quadam die convenientes, ammiraldum in ore gladii percusserunt, et filium regis Babyloniae, apertis portis, urbi immiserunt. Qui intromissus, priusquam rex Baldewinus fines Ascalonis attingeret, milites catholicos, qui per moenia diffusi erant, exterritos et subito expugnatos, universos in ore gladii occidit; civitatem vero, seris et omni custodia Sarracenorum minuit. Rex igitur Baldewinus, accelerata via, ut interitum suorum comperit, et urbem ex perfidia civium amissam, Ammiraldum quoque in fraude peremptum, Jerusalem repedavit; quia nulla tunc

erat opportunitas urbem assiliendi, et suos decollatos ulciscendi.

CAP. XXXVIII. — *Qualiter ducenta milia Turcorum Turbaysel obsidentes, et Antiochiam tendentes, Gozelinus comes insecutus sit.*

Interea Malducus, Arongaldus, Armigazi et Samarga, qui, collecto exercitu ducentorum millium equitum, Turbaysel obsederant, duobus mensibus montes ipsius praesidii in virtute nimia suffoderunt, ut sic putei oborientes et cisternae aqua deficerent, et Gozelinum loci defensorem et cum eo inhabitantes captivarent. Sed post nimium laborem Turci videntes quomodo nihil proficiebant in demolitione et cavatione montium, abhinc Antiochiam profecti sunt cum centum millibus; centum vero millia propter nimietatem et diuturnam moram, in qua necessaria vitae minuebantur, in terram Corrozan redire decreverunt. Gozelinus reditum et divisionem illorum intelligens, insecutus est remeantes cum centum et quinquaginta equitibus et centum peditibus; ac in impetu subsequentes ac retardatos, et vehiculis cibariorum impeditos incurrens, mille detruncatis, praedam magnam cum spoliis in praesidium abduxit.

CAP. XXXIX. — *De centum millibus Turcorum, qui filium Brodoan, principis Alapiae, obsidem nequiter jugulaverunt.*

Caetera vero multitudo centum millium Turcorum Alapiam pervenientes, Brodoan principem civitatis precati sunt, ut uxores filiosque teneros ac filias ad tuendum susciperet, donec eventum victoriae suae viderent. Sed his refutatis, quia pax inter eum et Tankradum erat, hoc tantum promisit eis quod nulli parti hinc vel hinc auxilio haberetur, et hac de causa filium suum obsidem eis fecit. Turci vero filium illius tenentes, post paululum pactum fidei praevicantes, filium illius se decollare constanter attestati sunt, nisi eis foret auxilio et filios ac filias cum uxoribus et sarcinis suis intra moenia reservaret, propter dubium belli eventum. Quod cum ille negaret propter foedus quod pepigerat cum Tankrado, filium ejus in oculis patris et omnium suorum aspectu, capitali sententia interimere non abhorruerunt. Decollato itaque tam impie et dolose filio Brodoan, Caesaream Philippi profecti sunt, quae sita est juxta montana Gybel, ab Antiochia diei unius itinere: ubi fixis tentoriis super fluvium Farfar, hospitati sunt.

CAP. XL. — *Congregatio Baldewini regis et Christianorum principum facta Antiochiae contra Turcos.*

Gozelinus audiens Turcos a Turbaysel, quae est Bersabee, Antiochiam divertisse, cum centum equitibus et quinquaginta peditibus ad auxilium Tankradi Antiochiam sine aliqua dilatione acceleravit. Acceleravit et Baldewinus de Burg cum ducentis equitibus et centum peditibus; Paganus etiam de Sororgia cum quinquaginta equitibus et triginta peditibus; praeterea Hugo de Cantalar, scilicet de praedio Hunnine, cum suis sociis auxilio adjunctus est. Venit et Richardus, praefectus civitatis Maresch,

cum sexaginta equitibus et centum peditibus ; item A Wido de Gresalt, Willhelmus de Albin, Wido cognomine Capreolus, princeps civitatum Tarsi et Marmistræ. Venit et episcopus Tarsensis, episcopus simul de Albaria ; Willhelmus pariter filius comitis Northmannorum, dominium habens civitatis Tortosæ, quam Tankradus Bertranno abstulerat, cum suis sequacibus sociatus est. Engelgerus, præfectus civitatis Femisæ, cum ducentis equitibus venit. Venit et Bonaplus, civitatem tenens Sarmit ; venit et Gudo cognomine Fraxinus, tenens civitatem Harich ; Robertus simul de Sidon, Rotgerus de Montmarin, tenens præsidium Hap ; Piractus Talaminiæ tenens. Venerunt et Pancras et Corrovasilius de civitate Crasson ; Ursinus quoque de montanis Antiochiæ, Antevellus etiam et Leo frater ejus. Venit et Marti- B nus comes Laodicæ, quam Tankradus, ejectis et expugnatis militibus imperatoris Græcorum, suo juri mancipaverat. Venit et Robertus de Veteri ponte, qui miles egregius et indefessus, sæpius terras gentilium militari manu deprædatus est. Hi omnes milites Tankradi, de regno Antiochiæ universi congregati sunt in civitate regia. Illic pariter rex Baldwinus festinato itinere post contritionem suorum in civitate Ascalone ab Jerusalem descendit ; et cum eo Bertrannus, Eustachius Granarius, Walterus de S. Abraham, dominus quoque patriarcha Gobelinus, et cætera multitudo fidelium, qui ad quatuor millia in loco eodem in manu forti con- C quentes, pernoctaverunt usque ad mane. Mane autem facto, usque ad castellum de Giril profecti sunt.

CAP. XLI. — *Quod sedecim millia Christianorum contra Turcos acies direxerint, multa fame periclitati.*

Tertio vero die postquam ex omnibus locis et castellis in unum convenerant, ordinatis aciebus, Cæsaream viam instituerunt, ubi Turcorum copis, sicut arena quæ est in littore maris, congregatæ sunt. Erat autem exercitus Christianorum ad viginti sex millia equitum et peditum, virorum bellatorum. Videntes Turci quia Christianorum virtus appropinquasset, alteram in ripam fluminis Farfar transierunt, et tentoria illic in spatioso loco reposuerunt. Quo in loco sedecim diebus utrinque moram D fecerunt. Sed Christiani minime cum Turcis stabili bello committere poterant, propter illorum miram hac et illac per agros discursionem et circumvagationem, quam in Christianos equorum velocitate moliebantur. Et cogebant iidem Turci universas urbes et munitiones in circuitu magnis minis et terroribus, ne quid venale Christianis afferretur. Quapropter sex diebus tanta penuria panis, et præcipue equorum pabuli sunt aretati, ut amplius mille fame et pestilentia periclitari viderentur.

CAP. XLII. — *Quod sæpius utrinque ordinatis aciebus Turci fugam inierint.*

Quinta decima vero die rursus Christiani agmina ordinaverunt ; ordinaverunt et Turci. Ordinatis itaque

utrinque tres acies Christianorum nimium avidæ cædis hostium, supra modum viam acceleraverunt adversus hostiles cuneos. Sed nimis a societate prolongatæ, immoderato grandine sagittarum vexatæ, in fuga ad exercitum sunt reversæ, plurimis vulneratis, pariter plurimis cum equis et mulis et omnibus spoliis retentis. Videntes autem Baldwinus et Tankradus suos bello defecisse, et usque ad exercitum in fugam remissos, prolato signo sanctæ crucis, contra inimicos in spe salutis et victoriæ laxis frenis Turcos impetu adeunt. Sed Turci solito more equorum cursu per centum et centum, per mille et mille, nequaquam bellum secum committere passi sunt. Quadam vero luce exorta, Turci consilio inito, in terram Corrozan reversi sunt, eo quod nihil Antiochiæ nocere potuerunt, et Christianorum virtus illis obviam facta sit, nec bello nec sagittis absterreri potuerit. Acta sunt hæc in festo S. Michaelis archangeli tempore autumnii, quando universæ fruges meti et colligi solent.

CAP. XLIII. — *Ubi Tankradus post discessum Turcorum præsidium Gerez multis diebus obsedit.*

Hoc eodem anno Tankradus post discessum regis et cæterorum magnorum qui sibi in auxilium confluxerant, vires suas retinens, in mense Octobri præsidium Gerez, quod dicitur Sarepta Sidoniorum, eo quod subjectum regi Sidonis quondam fuisset, in manu potente obsedit. Sed Turcorum armis et custodia munitum reperit ; turrium quoque et murorum aedificiis firmissimum undique repertum est. Distabat enim hoc præsidium vix expugnabile sex milliaribus a civitate Alapia, quam Brodoan suis armis tuebatur. Tankradus videns præsidium firmissimum et defensione Turcorum tutissimum, per dies plurimos machinas et tormenta lapidum fieri constituit, quibus undique in duodecim partes suos circa præsidium constituens, nocte ac die turres et muros comminuens oppugnabat. Circumfodit etiam idem Tankradus suos vallo tutissimo, quod et vigili custodia munivit, ne subito hostes callide ad eum, vel suos in obsidione divisos irrumpentes, bellum cum eis committerent, et sic facile expugnarent.

CAP. XLIV. — *Ubi Tankradus urbe Gerez tandem multis artibus devicta, regionem illius totam obtinuit.*

Sic Tankradus ingeniis suis muro et turribus applicitis, et in tutamine valli suis constitutis diebus multis, ruinam præsidio intulit, dum quodam die Dominico post Natalem Domini, magistra arx crebro ictu lapidum quassata corruit ; et ab alto cadens turres duas, quæ illi erant collaterales, casu suo et pondere intolerabili comminuit ; et sic Tankrado suisque sequacibus aditum patefecit. Tankradus nunc amplius et validius quam solebat hostes in præsidio urgebat, et scutorum testudine ad eos introrsus venire facie ad faciem contendebat ; sed adhuc præ magnitudine lapidum, qui aditus occupabant, ingredi confidenter nequibat, et propter

infesta jacula quæ a Turcis emissa obsistebant. Turci defensores præsidii, videntes ruinam suarum turrium, et quomodo Tankradus eos longo tempore obsedisset et adhuc obsidere decrevisset, donec præsidium caperetur, dextras sibi dari poscunt; et ostro cæterisque pretiosis in auro et argento ab eo sumptis, a præsidio exeuntes in ejus potestatem reddunt. Et sic Tankradus hujus præsidii et totius regionis possessor et dominator factus est.

CAP. XLV. — *Qualiter Tankradus aliud præsidium, nomine Vetule, obsederit, ammiraldo quodam sibi confederato.*

Eodem anno tempore Quadragesimali Sarepta capta, muris et turribus reedificata et custodibus munita, castellum, quod dicitur Vetule, situm in montanis in regione Gybel, Tankradus collectis viribus obsedit spatio trium mensium; sed in uno latere inobessum reliquit propter difficultatem locorum et copias Sarracenorum, qui hac parte abundantius morabantur. Obsidione igitur locata, prædas circumquaque contrahebant, gentiles captivabant et plurima damna inferebant. Tandem quidam ammiraldus, videns regiones graviter ab exercitu Tankradi vastari, pepigit foedus cum eo ne sua deprædandi causa ingrederetur; et ideo inobessum locum præsidii obsideret, eo quod notas haberet semitas, quæ investigabiles a Gallis nulla possent arte deprehendi. Quod et actum est. Nam Tankradus cum illo foedere inito, decem equites, centum pedites illi in auxilium constituit, quatenus ejus conductu et notitia locum inobessum præoccuparet, nullum illic exitum aut introitum fieri patientes.

CAP. XLVI. — *Ammiraldus idem cum Tankrado Vetule obsidione cingens, civibus urbe erumpentibus, vix fuga elapsus est.*

Ammiraldus militibus Tankradi secum assumptis, quingentis vero suorum ascitis, difficilia obsedit loca, ubi hospitia et mansiones ædificantes, ut in

eis moram diebus aliquot obsidionis facerent, plurimum opere et labore gravati sunt. Fessis itaque et exhaustis via difficili et opere et somno gravi immersis, in prima noctis vigilia Turci ac Sarraceni cum multis millibus in castris eorum ex improvise adfuerunt, pariterque universi defensores e præsidio erumpentes, signo et vociferatione audita, et usque mane dimicantes centum pedites detruncaverunt. Ammiraldus vero graviter vulneratus, vix evasit cum decem militibus, sed quingenti milites in falsa fide præsidium cum Sarracenis intrantes, a duce et ammiraldo suo sequestrati sunt.

CAP. XLVII. — *Quod Tankradus obsidione longa urbem Vetule et omnem illius regionem obtinuit.*

Tankradus semper imperterritus obsidionem magis firmans, manganas duodecim ad urbis mœnia applicuit, donec barbicanas et turres, spatio unius mensis quassatas, usque ad interiora præsidii perforavit. Videntes autem defensores quia jactus lapidum nequaquam sustinere possent, in cujusdam noctis silentio ignem quibusdam ligneis ædificiis immittentes, diffugio elapsi sunt. Tankradus videns præsidium igne conflagrare jam vespere facto, viros vero aufugisse comperiens, cum sociis audacter ingressus est, et turres suo satellitio muniens, regionem cepit expugnare et subjugare.

CAP. XLVIII. — *De obitu Boemundi ducis.*

Hoc in anno Boemundus avunculus Tankradi, ægritudine correptus, vita discessit apud Bare civitatem, ad ecclesiam B. Nicolai catholice sepultus, tempore quo Henricus V rex, imperator IV, Romæ plurimos sibi resistentes hostili impetu in ore gladii crudeliter edomuit; regnumque et imperium ex hæreditario jure antecessorum potenter et glorioso retinuit.

LIBER DUODECIMUS.

CAPUT PRIMUM. — *Qualiter rex Baldwinus super obsidione Tyri consilium inierit.*

In anno secundo postquam Sidon capta est, et Tankradus Sareptam percussit et obtinuit, rex Baldwinus convocata omni Ecclesia Jerusalem ab universis locis quæ sub manu ejus erant, iniit consilium quatenus obsideret Sur, quæ adhuc rebellabat et conchristianis fratribus terra marique calumnias inferebat, et a tributis et pacto recesserat in omnibus quæ regi promiserat mentita. Universis vero admonitis, ac voluntariis ad hanc obsidionem inventis, dies statuta est qua convenirent, et ex decreto regis positis tentoriis mœnia vallarent et coangustarent.

D CAP. II. — *Quod Tyrii contra regem cum principe Damascenorum foedus inierunt et pepigerunt.*

Talis autem fama ut in auribus Tyrionum insonuit, vehementer perterriti inierunt foedus cum quodam Dochino principe Damascenorum, ut tutelam et solatium ab eo consequerentur, et thesauros civitatis, et quæ habebant pretiosiora in custodia et conclavi Damasci ejus consensu et licentia deportarent. Rogaverunt etiam ut eis viros sagittarios et defensores urbis in auxilium mitteret in conventionem solidorum, viginti millium byzantium sibi suisque dare promittentes.

CAP. III. — *De Reinfrido milite Christiano, cujus A*
conductu nobiles Tyrionum a rege catenati sunt.

Hoc itaque pacto utrinque sub fide data accepto et firmato, Tyrionum cives quemdam Reinfridum nomine, virum Christianum et illustrem militem regis, mille byzantium præmio promisso et dato conveniunt, quatenus ejus conductu in Damascum sarcinas thesaurorum suorum pacifice transferrent, et sine impedimento cum camelis et vehiculis repederent. Reinfridus vero vir levis et non multum pensans, si fidem erga gentiles et incredulos violaret, universa regi detulit, ac diem qua transituri erant in Damascum cum universis copiis et rebus pretiosis propalavit, asserens regem hæc omnia posse capere ac retinere sine contradictione. Hoc rex audiens, sine mora peditibus ac militibus ducentis accitis, B

CAP. IV. — *Quomodo princeps Damascenorum Tyrionum subvenerit, et qualiter eosdem rex obsederit.*

Thesauri miri et muniti illic capti sunt, quos rex liberali manu militibus longa nunc indigentia opprobris benigne largitus est. His ita captis, his occisis, paucis vero elapsis, Dochinus, apud quem sperabant refugium, valde molestatus, sine mora quingentos milites in sagitta et arcu peritos ad urbem Tyrionum direxit ut prævenirent regis obsidionem, et regi suisque ab urbe resistentes, in conventionem solidorum civibus subvenirent. Rex itaque Baldwinus in virtute et apparatu decem millium a Jerusalem descendens in vigilia S. Andreæ apostoli, civitatis mœnia in arido positis castris occupavit; a mari vero in ipso urbis latere et portu navalis obsidio non magnæ virtutis et armaturæ fuit. Promiserat enim rex Græcorum, illic per aquas copias adfuturas; sed hieme incumbente, minime collatæ sunt.

CAP. V. — *Quod rege urbem vallante, Tyrionum portis egressi, sed mox mirabiliter a rege repressi, quosdam secum intrantes occiderunt.*

Rex autem, postquam obsidionem firmavit et munimine valli se suumque exercitum circumfodit, ne impetus adversariorum ex improvise irrueret, aggressus vi urbem, turres et mœnia omni genere bellico oppugnavit, de die in diem crebris assultibus iteratis. Turci vero, qui in grandine sagittarum confundunt et resistunt, econtra per mœnia et turres diffusi, strages et gravia vulnera Christianorum non parce multiplicabant, et ad portas et vectes ferreos concurrentium multitudinem, lapidum incessabili jactu, sulphuris quoque ac picis ferventis

effusione suffocabant. Quodam denique die post plurimos assultus et diutinos labores, dum paulisper a foris respiraret exercitus manusque contineret a belli opere, deintus vero Tyrionum et eorum Turci milites silentium tenerent, sed tamen consilium iniissent quatenus in momento a portis in impetu castra regis irrumperent; mox armis resumptis, lorica et galea induti, subito quasdam portas aperientes, in multitudine gravi in apertam camporum planitiem, quam rex et exercitus nunc belli immemor habitabat, usque ad loca tentorium concurrere ausi sunt, plurimos sagittis transfigentes, et clamore magno et horrissona totum exercitum commoventes. Et ecce sine mora universi milites Christianorum attoniti, e cunctis castris in armis et lanceis loricati in faciem illis advolant, et hinc et illinc plurima fortitudine contendentes; sed tandem Christiani prævalentes, Tyrionum in fugam versos in portam coegerunt, sicut utrique, hi fuga veloci, hi celeri insecutione permisti, potenter urbem ingressi sunt. Turci Tyrionumque Gallos jam secum urbem intrasse contuentes, reversi sunt in faciem se a tergo prementium; et fortiter obsistentes ac mœnia ascendentes, exercitum adhuc intrare contendentem omni armatura jaculorum reprimebant, quousque in virtute sua prævalentes portas clausurunt et circiter ducentos intra muros retinuerunt. Illic Wilhelmus de Wanges, miles gloriosus et nobilis, itemque Wilhelmus miræ audaciæ et militaris famæ cum egregiis sociis equitibus et peditibus capti, sententia capitali perierunt; cæteri complures vinculis catenarum astricti sunt.

CAP. VI. — *Tyrionum duas machinas Christianorum pice et sulphure mirabiliter combusserunt.*

Deinde post dies aliquot videns rex assultu et lapidum tormento se civibus et muris prorsus non nocere, duas fieri constituit machinas muros plurima altitudine supereminentes, ac componi ordine duorum coenaculorum: quarum una ex sumptu et labore Eustachii Granarii, præclari militis et primi de domo et consilio regis, ad unguem constructa et erecta est. In hac ergo idem Eustachius cum electis manens tironibus, Tyrionum mane, meridie, vespere per urbem gradientes omni genere jaculorum alios interimebant, alios vulnerabant, per turres, mœnia et omnia urbis loca speculantes. Non minus ab altera machina milites regis inibi constituti, Turcos Tyrionumque impugnabant, et sic eos ab ostio progressos arcu Baleari ferientes perimebant. Tyrionum quoque econtra lapides aptabant ad quassandas machinas et eas inhabitantes; sed machinæ coriis taurinis, camelinis, equinis, cratibus vimineis vestitæ, jactus lapidum palosque ferreos et ignitos illæsæ et immobiles sustinebant. Tyrionum, cernentes quia hoc modo machinis nocere nequibant, alia arte machinas atterere conati sunt. Arborem proceræ altitudinis funibus erigentes, circum quemdam amplum et spaciosum in modum coronæ ex grandi ligno componentes, summitati arboris catenis ferreis affixe-

runt; ac eundem lignum circum in circuitu pice, sulphure, cera, adipe, permistis stuppis impingentes, ignique aqua inextinguibili succedentes, usque ad locum murorum; quo machina Eustachii sita erat, funibus pertraxerunt. Qui subito nimium flammivomus ab arbore in machinam laxatur, quam undique flammæ intolerabiles cingentes, grandi et insuperabili incendio combusserunt, cum plurima parte virorum, qui ignem excutere et extinguere conati nequaquam evadere potuerunt. Eodem modo et arte regis machina combusta et in nihilum reducta est. Sic machinis his pariter combustis, tamen rex in obsidione mansit imperterritus, volens urbem aut fame aut aliqua arte adhuc edomare.

CAP. VII. — *Legatio Tyrionum ad principem Damascenorum, et reversio regis in Jerusalem post adventum eorum.*

Ad hæc denique regis constantiam et animum immobilem Tyrii cognoscentes, direxerunt clam legationem Damascum, quatenus Dochinus magnus princeps eis subveniret, magnam illi spondentes pecuniam et jurantes se semper in ejus auxilio et obsequio permanere. Qui illico viginti millibus equitum ascitis, per montana descendit usque ad confinia Tyri, ut in crastino regem suosque in castris incurreret, et sic urbem de manu regis et ejus obsidione liberaret. Eodem vero die, quo idem Dochinus, vel Duodechinus, confinia Tyri per montana intravit, armigeri septingenti cum sexaginta probis equitibus de exercitu regis, ad quærenda pabula equorum egressi, irruerunt casu et ignoranter super arma et vires Turcorum: qui universi in sagitta et gladio ab hostibus perempti ac detruncati, perierunt, præter paucos, qui vix evadentes, retulerunt quæ gesta sunt. Hoc denique comperto, quod tot millia jam juxta convenissent et armigeros militesque regis peremissent, rex ex consilio optimatum suorum, qui diutina obsidione vexati erant, et rebus et cibariis exhausti, tentoria susulit, ac die Dominica, quæ est ante Dominicam Palmarum, Ptolemaidem et cæteras civitates pertransiens, ipsa sancta et celebri die Palmarum per portam, juæ respicit ad montem Olivarum, per quam et Dominus Jesus asello insidens intravit, ipse cum suis et una cum quibusdam magnificis legatis Græcorum, qui ad eum supervenerant, dum adhuc in obsidione esset, intromissus est. Egit denique illam sanctam hebdomadam sancta loca perlustrans, in oratione et elemosynarum largitione et delictorum confessione. Diem vero sancti Paschæ in omni honore et gloria propter legatos regis Græcorum jussu domini patriarchæ coronatus solemniter ac regaliter celebravit.

CAP. VIII. — *Qualiter rex Baldwinus Idumæos mercatores spoliaverit, et quod Tankradus princeps Antiochiæ obierit.*

Celebratis itaque illie per dies octo sancti Paschæ solemnibus, assumptis ducentis equitibus, centum vero peditibus, ad vallem Moysi profectus est in partes Arabiæ, ut prædaram aliquid abinde contra-

heret, quibus inopes milites et rebus vacuos ditaret et deficientes animaret. Legati vero regis Græcorum benigne commendati, donisque magnificis ampliati, Constantinopolim remissi sunt. Vix vero partes Arabiæ intraverat, et ecce Idumæi, quos moderni vocant Bidumos, viri mercatores cum immensis copiis diversarum mercium in mulis et camelis, inter manus regis et suorum adfuerunt, qui nullatenus effugere valentes, omnibus rebus divitiarum suarum tam in auro quam in argento, gemmis pretiosis, ostro diversi generis et operis, pariterque pigmentis expoliati sunt, pluresque capti, Jerusalem abducti in custodiam mancipati sunt, præda vero et spoliarum inter milites divisa sunt. Eodem anno Tankradus, qui Antiochiæ præerat, vehementi infirmitate correptus, in Adventu Domini Jesu Christi morte occubuit, et in basilica B. Petri apostoli catholice sepultus, planctum magnum reliquit, omnibus prope positis mortem ejus audientibus.

CAP. IX. — *De adventu Turcorum contra Jerusalem, et quod rex e contrario militiam adunavit.*

Post mortem tam famosi et bellicosi viri Turcorumque undique fortissimi expugnatoris, mense Martio novo vere aspirante, præfatus Malducus, qui et ipse unus de præpotentibus regni Corrozan erat, ascitis fortissimis copiis Turcorum circiter triginta millia, disposuit transire usque ad Damascum, ut assumpto Dochino, qui et ipse Turcus et princeps injuste erat Damascenorum, expugnaret civitates quas rex obtinebat; deinde Jerusalem, si ejus voluntati prospere succederet, ad debellandos et expugnandos Christianos perveniret. Divulgata autem tam famosi principis adunatione per regionem civitatis Edessæ, nuntii Armenii regi Baldewino diriguntur, qui omnem rem et apparatus illius declarant, quatenus prævisis et suis convocatis, hostibus tutius et facilius ad resistendum occurreret. Rex autem, auditis nuntiorum verbis, illico aptata legatione Antiochiam ad Rotgerum, illustrissimum juvenem et militem, filium sororis Tankradi, qui et loco ejus restitutus principatum obtinebat Antiochiæ, direxit, ut sine intermissione ad auxilium ejus venire operam daret in paratu armorum et copiis, sicut decretum fuerat a principio Christianos christianis fratribus subvenire. Rotgertus sine mora, accepta regis legatione, septingentis equitibus, quingentis vero peditibus assumptis, ad ipsum regem venire disposuit; sed aliquantulum propter colligenda arma retardatus est. Turci vero viam Damascum accelerantes, ad mare Galiliæ castrametati sunt, et præsidium Tabariæ obsidentes, hac parte fluminis Jordanis plurimum temporis egerunt, montem Thabor occupantes, et undique Christianorum habitationem delere studentes. Jam enim in calumniis et prædis et aggravatione Christianorum curriculo trium mensium potenter obsederant, omnia vastantes, nulli parcentes, nocte ac die insidiis invigilantes, milites Tabariæ crebris assultibus et bello lacescentes.

CAP. X. — *De mille quingentis peregrinis Christianorum, propter quos rex attrivit in puana ducentos Turcorum.*

His diebus mille quingenti peregrini, qui Paschali solemnitate Jerusalem moram fecerant, reditum parantes, sed per regionem Sur transire metuentes, regem supplici prece convenerunt, quatenus conductum ejus trans Sur habere mererentur, ne ab inceptoribus urbis impugnantur, parum resistere valentes, sicut fessi et plurima inopia gravati. Rex, videns illorum redeundi constantiam, trecentis ascitis militibus, viam cum eis usque ad montana Sur tenuit. Sed in latibulo montium paulisper remoratus, peregrinos præmisit ut sic experiri posset si qua virtus civium Sur ad insecutionem Christianorum peregrinorum appareret. His vero præmissis, milites civitatis Sur ad quingentos egressi, peregrinos procul ab urbe transeuntes, ad trucidandum et captivandum insecuti sunt multa vociferatione et tubarum strepitu ad perterrendos illos intonantes. Verum rex, audita hac vociferatione, a latibulo et insidiis velociter exurgens, militibus in tergo adfuit, plurimam cædem exercuit, quousque Sarraceni victi et attriti fugam arripientes, Sur viam remensi non prius portas introierunt quam ducenti ex eis capti et attriti sunt. Peregrini hac sola die via continuata, altera autem die audita Turcorum præsentia cum tot millibus, inito consilio, Ptolemaidem reversi sunt, illic cum rege moram facientes.

CAP. XI. — *Rex cum Turcis congregiendi, fuga dilabatur, quibusdam suorum in bello cadentibus.*

Rex igitur intelligens Turcorum audaciam nimium aggravasse, longe lateque prædam contraxisse, ab assultu raro quievisse, vehementer indignatus convocat universos qui erant in circuitu Jerusalem et omnium civitatum quas possidebat, et ad septingentos congregans equites, peditum quatuor millia, peregrino exercitui jurat et contestatur non ultra Rotgerum et remotos conchristianos principes præstolari, nec longius pati Turcorum arrogantiam et calumnias. Et statim a Ptolemaide tam novis peregrinis quam cæteris ascitis, trans Jordanem castra figi statuit, ipso natali apostolorum Petri et Pauli, eo videlicet in loco, quo hactenus Turcorum per prata amœna et voluptuosa ponebantur tentoria. Turci vero astuti hoc perlatores comperto, tentoriis sublatis, in montem Thabor secesserunt, ac si regem metuentes et fugam maturantes, cum eo bellum committere non audent. Sed vix ponebantur tentoria, et ecce Malducus Dodechinusque cum universo comitatu suorum eruperunt a montanis Thabor, ut arena maris fortiter irruentes arcu et sagitta in castra regis et suorum, gravi bello et vulnere atroci præliantes et Christianis acies impugnant, donec rex et tota manus suorum vim tot millium sustinere non valentes, sed fugam ineuntes, ad mille quingentos occiderunt, præter equites, quorum triginta inte-

rempti sunt. Cecidit illic Reinerus de Brus, miles imperterritus; Hugo, juvenis nobilis et miles illustris; alique quorum actus et bella laude et memoria dignissima sunt.

CAP. XII. — *Rex sedecim millibus congregatis, in secundo congressu Turcos a Jordane potenter effugavit.*

Vix itaque rege elapso, et Turcis loca campestria victorioso obtinentibus, altera die Rotgerus, successor et hæres Antiochiæ, filius sororis Tankradi, cum quadringentis equitibus et sexcentis peditibus adfuit, mirè molestatus de regis infortunio et suorum casu, et quia itineris tardatione hesterno prælio ei ad opem esse non potuit. Adfuit et princeps civitatis Tripolis, non minus animo consternatus, quoniam sic a Turcis castra regis cæsa sunt. Et post pauca adfuerunt plurimæ acies Christianorum navigio usque ad Ptolemaidem advectæ; quorum ex omni parte tam mari quam terra affluentium sedecim millia in unum collecta sunt. Rex tot millibus in brevi congregatis, Turcos adhuc trans Jordanem in sua feritate persistentes aggredi statuit ex consilio omnium qui aderant, quatenus in capite eorum, Deo auxiliante, redderet maium, quod sibi suisque et universæ regioni inferre conati sunt. Verum Turci audito regis adventu et voluntate, a loco et regione Jordanis recedentes, Romaniam ingressi sunt, regis Græcorum castella et civitates plurimas obsidentes et expugnantes.

CAP. XIII. — *Quomodo conjux ducis Siciliæ ad thalamum regis Baldewini cum magno apparatu properavit.*

Rege dehinc cum omni manu sua ab insecutione hostium Ptolemaidem reverso, mense Augusto inchoante, pervenit ad aures regis quomodo nobilissima conjux Rotgeri ducis Siciliæ, fratris Boemundi magnifici principis, post obitum et exequias præfati mariti ad thalamum regis magnopere properaret in apparatu copioso magnarum divitiarum et plurimo militum comitatu. Fuerunt ei duæ triremes, singulæ cum quingentis viris bello doctissimis, cum navibus septem, auro, argento, ostro, gemmarum vestiumque pretiosarum multitudine onustis; præter arma, loricas, gladios, galeas et clypeos auro fulgidissimos, et præter omnem armaturam, quam ad defensionem navium solent viri potentissimi comparare. In ipsa denique nave, in qua prædicta matrona manere decreverat, malus auro purissimo tectus, procul radios ad solis claritatem exerebat, et utraque navis cornua auro et argento fabrili opere vestita, spectaculo admirationis omnibus erant ea intuentibus. In una de septem navibus viri Sarraceni et sagittarii, viri fortissimi et claritate pretiosarum vestium fulgentes inerant, dono regi adducti, et qui nullis in regione Jerusalem sagittandi arte inferiores haberentur. Hujus itaque matronæ adventu et gloria audita, rex tres naves, quas vocant galeidas fetas viris egregiis et marino certamine peritissimis, misit illi in occursum; sed ventorum turbine mari intumescente, nequaquam illi occurrere aut sociari

potuerunt. Ventorum enim potentia naves longe A jactatae, tandem portu sinuque Ascalonis vespere sunt receptae circa horam nonam, nequaquam nautis valentibus aut frustra conantibus iter per aquas tenere, propter ventum qui eis nimium contrarius repugnabat.

CAP. XIV. — *Cum quali gloria rex eandem matronam sibi copulaverit, militibus ab ea largiter remuneratis.*

Ascalonitae, viris Christianis semper infesti, mox Christianorum signis recognitis, in galeidis ferratis et armis occurrere et configere cum eis accelerant. Sed, post plurimam contentionem, et utrinque saepius factam incursionem, una ex galeidis Ascalonitarum, quinquaginta milites continens atrita et submersa est, caeterae expugnatae et repulsae sunt. Nec mora, B Christiani ex omni parte praevalentes in victoria, et in unum coadunati, Deo prosperante, tranquillo ventorum flamine relato, et omni furore maris sedato, in virtute magna a portu et statione Ascalonis sunt egressi; sicque pacifico navigio Ptolemaidem perventum est. Nec mora, rex adventu tam gloriosae matronae cognito, cum omnibus primoribus regni sui et universis pueris domus suae, in vestitu diversi generis et pulchritudinis, in regio cultu, in equis et mulis, ostro et argento fulgentibus, in tubis et in omni dulcedine musicorum e navi egredienti adfuit. Sed et plateae mirificis et variis tapetibus stratae, vici purpureis velis adornati in honorem tam nobilissimae, et thesauris famosissimae matronae, rutilabant, sicut decet reges in omni gloria et pompa C exaltari. Cum hac itaque jucunditate et laude ea inducta, et regi stabili connubio copulata, nuptiarum magnus apparatus ornatusque factus est in regio palatio civitatis per dies aliquot; thesauri plurimi ab ea in aerarium regis translati, quibus multum rex et universi, qui bellis Turcorum arma amiserant, nunc inestimabiliter relevati et ditati sunt. His jam nuptiis finitis, et rege Jerusalem cum sponsa sua ascendere disponente, Rotgerus in Antiochiam, benigne a rege commendatus, viam insistere disposuit, cui nova regina mille marcas argenti cum ostris pretiosis, cum byzantiis quingentis, cum mulis et equis egregiis dono contulit, praeter gregarios milites, qui a longinquo regi ad opem confluerunt, quibus non modica praemia auri et argenti D pariter collata sunt.

CAP. XV. — *Ubi post reditum Christianorum Turci, devastantes terram Graecorum, urbem Stamiriam subverterunt.*

Sic quibusdam ad sua redire ferventibus, quidam viam per Romaniam in arido insistentes, civitatem Stamiriam applicuerunt, qui a Graecis, viris Christianis, in omni administratione necessariorum clementer hospitio suscepti sunt. Nec mora, Turci, qui a rege ex Galilaea fugati, civitates et municipia regis Graecorum expugnata et atrita, praeda et spoliis in nihilum redegerant, ejusdem civitatis moenia aggressi, obsidionem in circuitu locaverunt, plurimam vim, minas et terrores civibus inferentes. Hinc

non post multos dies, et post terribiles assultus, magistram portam urbis in virtute nimia assilientes, militibus Graecorum, viris effeminatis parum resistentibus, in securi et ascia januam comminuentes, defensoribus tandem fessis, unanimiter irruerunt; et in universos tam cives quam peregrinos sagitta et arcu irruentes, non modicam caedem operati plurimos abduxerunt, universaque pecunia et quae ibi pretiosa reperta sunt, ab his saevis praedonibus transportata sunt. In eadem vero civitate quidam de exercitu Christianorum hospitalitatis gratia moram facientes, ad quadraginta capti et decollati sunt; sed non sine plurima sui sanguinis ultione, quia inestimabili virtute et bello a porta, ad quam defendendam locati erant, multis Turcis repulsis et occisis, invicti perstiterunt, quousque ad portam quam Graeci tuebantur adversarii immissi sunt.

CAP. XVI. — *De septem millibus Christianorum, qui mare transeuntes, omnes navigio perierunt.*

Quidam autem circiter septem millia, reditum per viam maris continuantes, et prosperis velis ac sine turbine navigantes, in festo S. Martini ad portum et stationem insulae Cypri applicuerunt, anchoras suas in profundum jacentes, et in aridam ab ipsis navibus descendere festinantes. Nec mora, ventus fortis ac vehemens, qualis per annos plurimos non est auditus a nautis, mari incubuit, motum et fervorem intolerabilem reddidit, naves quassavit, funes navium suo impetu attrivit, anchoras a profundo sustulit, procellas sic contra naves ampliavit, ut navis in navem discurrens sine remige mutuam dissolutionem pateretur, et sic tota illa congregatio Christianorum cum universa suppellectile misera submersione absorberetur. Nulli evaserunt praeter duas buzas, quae de numero tredecim navium erant. Crastina autem, mari a feritate sua sedato, tot millia corporum nobilium et ignobilium crebra illius inundatione in aridum sunt ejecta, ut vix trium hebdomadarum curriculo sepultura per camporum plantitiam illic a fidelibus conderentur.

CAP. XVII. — *Quod milites Baldewini regis navali praelio contra Babylonios gloriose decertaverint.*

In anno secundo post nuptias regis Baldewini, exercitus regis Babyloniae copiosus navali adventu usque Sur allapsus est in Assumptione B: Mariae. Ubi insidias Christianorum alii molientes, alii rerum mercationem facientes, post tertium diem Nativitatis ipsius Virginis jam mora facta, reditum paraverunt. Ptolemaidi vero appropiantes, ordinaverunt navales acies, omni armatura adversus Christianorum vires munitas: quarum duae majoris virtutis et multitudinis post tergum custodiam agentes, sed nimium rebus et hominibus occupatae, a longe plus milliari subsecutae sunt. Cives vero et regis milites Ptolemaide, qui solito more quotidie per moenia diffusi erant, intuentes vela et malos gentilium Babyloniam remigantium, statim loriceis et galeis induti, tribusque galeidis circiter quadringenti inveci, undis inferuntur ut naves subsequentes aliqua bel-

lica arte vexatas captivarent. Navis vero ex duabus, A que nimis onusta erat armis et populis, effugere minime valens, plurima defensione armorum coepit resistere ab hora diei nona usque ad vesperam: Sed tandem post nimiam caedem utrinque illatam coepit viribus deficere, captaque usque ad portum civitatis Caiphas perducta est. Apud Caiphas quidam Sarraceni capti et vulnerati, custodiae mancipati relinquuntur; incolumes vero usque Ptolemaidem cum sua nave capta transmissi sunt cum pariter vulneratis Christianis quibusdam. Sed vulneratis Christianis a tribus galeidis expositis, caeteri adhuc incolumes Christiani, aliis assumptis secum sociis in duabus galeidis, navem, quae amplius rebus, militibus et armis onerata et impedita, tardior ibat, insecuti, jam quinque galeidis valide assilientes cinxerunt. His e contra non minus valide se defendentibus, ac omni genere armorum sagittarumque jaculatione viriliter pro anima pugnantibus, postremo post nimium bellicum laborem a mane usque ad medium diem utrinque gravatis, fere gentilium navis, quae dicitur catus, ab eorum manibus defensa et elapsa est. Quod viri et milites Ptolemaide a moenibus speculantes, et Christianorum galeidas defecisse, consilio facto, ducentos ad subveniendum illis mittere constituerunt. Et sic navis undique crebro assultu illarum sine intermissione fatigata ac superata, vespere Ptolemaidem vi perducta est. De Sur, quae Tyrus dicitur, duae galeidae illis in auxilium processerant; sed videntes Gallorum constantiam et suorum defectionem, fugiendo in sua reversae sunt. Erant hac in nave mille viri pugnatores fortissimi, quos tota nocte ex jussu regis ad custodiendum cives multis vigiliis et arvis obsederunt; et res eorum innumerabiles militibus divisae sunt. Ex Sarracenis alii decollati, alii innumerabili pretio redempti et laxati sunt.

CAP. XVIII. — *Quomodo princeps Damascenorum fraude occiderit alium principem Turcorum.*

Post haec anno sequenti praefatus Malducus, unus de praepotentibus Turcorum, post plurimam stragem et caedem Christianorum a partibus Romaniae in Damascum rediens, apud Turcos et omnes gentiles nomine et fama exaltatus est, eo quod praee omnibus amplio rem tyrannidem in fideles Christi exercuisset. Unde Dochinus, princeps Damascenorum, gravi invidia et indignatione tactus, omni versutia qua novit interitum illius moliebatur; sed tamen occulte, ne odium suorum incurreret, a quibus idem Malducus propter nimiam dationem suam et militiae strenuitatem valde charus habebatur. Quapropter, dum saepe circa mortem illius dolosa machinatione sateret, nec inter plurimas versutias locus hunc perimendi daretur, tandem hanc suae fraudis reperit viam, qua virum mortificaret, nomenque ejus deleteret. Quatuor enim milites ex genere Azopart donis ac magnificis promissis convenit, quatenus clam eum in armis furtivis in die solemni in secreto oratorii sui, dum in caeremoniis ritus gen-

tilis intentus haberetur, subito transfoderent; et sic ab eo dona recipere mererentur. Immissi igitur clam oratorio Malducum intrantem et caeremoniis secure insistentem repentino impetu invaserunt: quem acutissimo ferro pariter trans praecordia figentes, haec prorsus ignorantem extinxerunt, fugaque elapsi sunt. Dochinus hujus perfidiae et homicidii conscius, licet tum dissimularit, dum a suis rem actam comperisset, fictis lacrymis et planctu maximo sine cordis affectione de morte tam magnifici principis coepit conqueri, et mortis illius auctores usquequaque persequi iussit et investigare. Sed fraus illius post modicum apud Turcos coepit propalari; et ex eo die in odia et inimicitias illorum incidit, multas insidias pro sua perfidia prorsus inexcusabili perpessus.

CAP. XIX. — *De copioso apparatu gentilium versus Antiochiam, quem Baldwinus rex disperdidit per suam militiam.*

In anno secundo post necem Malduci Burgoldus de regno Corrozan egressus, Brodoan rex Alapiae, et Cocosander de civitate Lagabria, cum quadraginta millibus Turcorum in terram Antiochiae cum apparatu magno et intolerabili armatura profecti sunt, tentoria sua locantes in caespitibus civitatum Rossa, Royda et Femie, quarum suburbia tormentis lapidum atterentes et expugnantes, Femie vero nullatenus nocere valentes, totam regionem inibi praeda et igne depopulati sunt. Tommosam, Turgulant, Montfargiamque civitates in virtute magna et manu robusta expugnantes, Willhelmum principem Christianum de Perce, horumque praesidiorum praesidem, captum et vinctum abduxerunt; caeteros in eis repertos alios capitali sententia peremerunt, alios captivos tenuerunt. His in regionibus diebus hebdomadarum undecim consedisse perhibentur. Rex vero Baldwinus Jerusalem tunc moram faciebat. Qui invitatus ad auxilium militum Christi, cum quingentis equitibus et mille peditibus, et cum eo princeps Damasci Dochinus, nunc ipsi regi fide alligatus, in plurimo equitatu versus Antiochiam iter accelerant. Punctus, filius Bertranni de Tripla, quae est Tripolis, adfuit in eodem comitatu cum ducentis equitibus et duobus millibus peditum usque ad civitatem Taramriam regia via profectus. Ubi Rotgerus de Antiochia et Baldwinus de Rohas cum decem millibus equitum et peditum illis occurrentes, et hac in terra octo diebus moram facientes castrametati sunt. Turci regis audita praesentia et suorum copiis, versus civitatem Malatinam in montana fugam constituerunt; quia cum eo configere distidebant. Rex igitur, comperto recessu Turcorum, redire cum suis disponens, uxorem Tankradi, quae filia erat regis Franciae, secum duxit, quae ex regis consilio eidem Puncto copulata est, nuptiis gloriose et in omni plenitudine ac plinguedine celebratis Triplae, quae sibi hereditario jure a parentibus relicta est.

CAP. XX. — *Ubi Baldewino rege redeunte Hierosolymam, Turci readunatis viribus funduntur.*

Post reversionem regis, Turci sine mora ad Gastum, Harech et Synar, civitates Gallorum in fortitudine sua reversi sunt, terram invadentes omniaque illic reperta non parce depopulantes. Rotgerus et Baldewinus hoc audientes, plurimum de reditu regis turbati sunt, eo quod procul jam abiens revocari non posset. Et ideo consilio habito, ne ei nuntios in vanum dirigerent, suos tantum ad quindecim millia collegerunt ex omni genere tam Francorum quam Armeniorum. Erant autem Turci in tres divisi societates super fluvium Farfar, qui inter duas civitates, Cæsaream Stratonis et Femiam, facit alveum. Primo denique diluculo in die Exaltationis sanctæ crucis, Rotgerus et Baldewinus factis aciebus ipsos Turcos aggressi sunt: ubi, prælio commisso, quindecim millia Turcorum ceciderunt, pauci Christianorum occubuisse reperti sunt. Primo exercitu sic attrito, Rotgerus ad alterum dum tenderet vociferatione magna, universi hostes metu attoniti, fugam ineunt ad vada prædicti fluminis, et undis involuti et suffocati perierunt. Tertius dehinc exercitus hac catholicorum victoria stupefactus, dum viarum errore diffugium faceret, forte applicaverunt in regione Camolæ, in valle quadam juxta castrum Malbech. Ubi Dochinus cum octo millibus occurrens graviter cum eis præliatus est, tribus millibus illorum occisis, et mille abductis captivis. Erant enim inter hos Turcos fugitivos multi de progenie et sanguine Malduci, qui plurimum sibi sæpe adversabantur, de ejus perfidia et nece iniqua, ut propinqui illorum, in terra Corrozan apud majores et minores querimoniam facientes, et de nece propinqui ultionem exsequentes. Hac de causa Dochinus semper sollicitus et suspectus, nunc regi Baldewino et fidelibus Christianis foederatus integrius adhaerebat; Turcis usquequaque nocere non desistebat.

CAP. XXI. — *Quod Baldewinus rex cum manu parva profectus sit in montem Sina.*

In anno tertio postquam rex Baldewinus nuptias supra dictas regaliter celebravit, tempore autumnii ducentis equitibus et quadringentis assumptis pedibus, profectus est ad montem Oreb, qui vulgo appellatur Orel, ubi præsidium novum curriculo dierum decem et octo firmavit, ut sic potentius terram Arabum expugnaret, et non ultra mercatoribus transitus hinc et hinc daretur, nisi ex regis gratia et licentia; vel ullæ insidiæ aut vires inimicorum subito adessent, quin fidelibus regis in arce constitutis paterent: et sic ei regia arx impedimento esset. Sic hujus præsidii munimine undique firmato ad resistendum inimicis, rex, ut novarum rerum semper erat avidus, sexaginta equitibus illustribus secreto convocatis, viam suam aperuit versus regnum Babylonis, si forte in captione Sarracenorum et Idumæorum, aut invasione civitatum aliquid insigne agere valeret. Etiam deserta loca vastæ solitudinis exsuperans, in abundantia escarum, quæ

mulorum tergo ferebantur, ad mare Rubrum venisse perhibetur, in quo ipse et sui a caloribus, qui in terra hac gravissimi sunt, balneando recreati sunt, ac piscibus hujus maris refocillati. Ibi in monte Sina monachos Deo servientes audiens commorari, ad eos per devexa montis causa orationis et allocutionis accelerare decrevit. Sed rogatus eorum nuntiis ad se præmissis, minime ascendit, ne scilicet monachi suspecti propter catholicum regem a gentilibus de montis habitatione pellerentur. Abhinc enim usque ad Babyloniam civitatem intra quatuor dies veniri posse referebatur.

CAP. XXII. — *Rex Baldewinus suorum monitionibus a monte Sina revertitur Jerusalem providus.*

Verum, quia sibi vires erant exiguæ, cum quibus usque per loca solitudinis in silentio descenderat; et quia nunc coepit propter moras aliquas plene adventus ejus propalari, datum est ei ab amicis consilium ut nequaquam ulterius viam perageret; sed quanto citius Jerusalem in silentio securus repedaret. Si enim introitus aut exitus ipsius regis innotuisset, supra centum millia cujusque generis gentiles et in occursum confluentes in armis undique vias occupassent. Nunc vero suorum consiliis acquiescens et a terra egrediens in cautela qua noverat, per vallem Hebron et præsidium S. Abrahæ redire disposuit. Ubi cum suis pernoctans, corpora fessa cibariis terræ illius copiose refecit. Dehinc viam quæ ducit Ascalonem insistens, universam prædam, quæ per campestria Ascalonis vagabatur, in pascuis contraxit camelos ducentos, armenta bouum plurima, greges ovium caprarumque: cum quibus potenter et sine persecutione Jerusalem reversus est.

CAP. XXIII. — *Quomodo rex Baldewinus Ptolemaide aggravatus, per multas elemosynas de infirmitate sit alleviatus.*

Post dies aliquot Ptolemaidem descendens, mense Martio inchoante graviter coepit ægrotare, et de die in diem corporis molestia aggravari. Quare thesauros, quos habuit in vasis aureis et argenteis multisque millibus byzantium, pauperibus jussit partim erogari pro peccatis suis et animæ suæ salute; vinum, frumentum, oleum et hordeum, quod habebat in Jerusalem et aliis in locis plurimis, item pauperibus et orphanis et viduis sine dilatione jussit distribui, vitæ suæ nimium incertus. Domui quidem suæ partem contulit; militibus quoque domesticis et advenis, et cunctis, qui sibi in auxilio militari servierant in conventionem solidorum, byzantios, aurum, argentum et ostra plurima largitus est. Omnia debita sua persolvi præcepit, et constanter admonuit ne animæ suæ essent impedimento. Sed, Deo volente, qui omnibus poenitentibus dat vitam et mortem transfert, huic jam nullam spem vivendi habenti, precibus et lacrymis pupillorum et viduarum sanitas redditur, et corporis sui debilitate alleviata, ex toto athleta Christi convaleuit. Jam enim antea tam valida illius ægritudine divulgata, navales exercitus Babyloniorum, qui Sur applicuerant, ut

in ipsius regis morte civitates Christianorum oppugnarent, nunc illius salute et sanitatis reparatione audita, sine aliqua mora viam aquarum in regionem suam remensi, absque ullius contradictione discesserunt.

CAP. XXIV. — *Qualiter eundem regem patriarcha corripuerit, et quod ipsas illicitas nuptias repudiaverit.*

Dehinc rege a languore suo relevato, Arnolfus cancellarius sepulcri Dominici, nunc antistite Gobelino mortuo, patriarcha electus et constitutus est. Deinde Romam profectus, a Paschali pontifice Romano benigne commendatus, et reversus, et de omnibus objectis excusatus, dominum regem ex admonitione et jussione ipsius apostolici cepit arguere et monere, ut prædictam matronam, quam duxit uxorem, a thalamo suo amoveret propter adulterium, quo in prima conjuge, orta de principibus Armenia, peccavit, eo quod legitimas nuptias adulterinis illius foedavit connubiis. Interdixit etiam illi hac de causa quod consanguinitatis ejusdem matronæ, ortæ de sanguine Gallorum, reus haberetur. Ex hac admonitione constituto consilio in urbem Ptolemaidem in ecclesia S. crucis, rex ab uxore sua sequestratus est, Arnolfo patriarcha hoc agente, et omni clero et ipso judicante. Illa vero tristis et dolens, ab hoc vinculo maritali synodali lege soluta, in Siciliam navigio est reversa, rex vero ab ipsa die et deinceps in observantia indietæ poenitentiae persistens, mira abstinentia et castimonia ab omnibus illicitis corpus edomuit a Deo tactus et monitus.

CAP. XXV. — *Quomodo Pharamia civitas capta sit.*

Post aliquantum deinde temporis, audita querimonia super omnibus adversitatibus quæ ab Ascalonitis fiebant peregrinis Jerusalem venientibus aut redeuntibus, rex Baldewinus accepto consilio suorum ipsum regem Babylonie expugnare decrevit; ut si forte terra et regnum divitiarumque illius dissiparentur, minus Ascalon superbire et rebellare valeret, quæ sæpius opulentia regni et copiis armorum relevari et extolli solebat. Et jam veris tempore aspirante assumptis ducentis et sedecim equitibus, quadringentis vero peditibus bellico opere doctis et assuetis, viam insistit per loca arida et solitaria cum vehiculis cibariorum non prædam aut quidquam contingentes de universis locis Arabia, quæ illi aut familiaritate confœderata erant, aut aliquem respectum faciebant. Undecim denique diebus jam via continuata cum omni manu prædicta, aperitur ei fluvius Nilus, qui perfluit regionem terræ Ægypti: in quem descendentes, a sudore loti sunt. Inde castra moventes, die quadam feriæ quintæ ante mediam Quadragesimam mense Martio applicuerunt in terminos ejusdam civitatis, quæ vocatur Pharamia, muris, portis et mœnibus munitissima. Et hæc de regno Babylonie erat urbs speciosissima, non amplius quam trium dierum itinere a Babylonia distans. Sexta vero feria, quæ proxima erat dies ordinatis

aciebibus et signis tantilli exercitus, loriceis et galeis induti, aggredientes ipsam civitatem vacuum defensoribus, portas ejus patentes ingressi sunt in virtute et assultu et clamore magno: ubi necessariorum rerum copiam inauditam repererunt in vino, frumento, oleo et hordeo, in carne et piscibus, in omnibus quæ vesci possunt. Auri et argenti et totius pretiosi ornatus multus erat numerus, quod ibi repertum est. Universi enim inhabitatores civitatis, repente audita fama tam proximi adventus regis, omnis defensionis et rerum suarum obliti, fugæque tantum intenti, procul ab urbe recesserunt, solum de vita et salute curantes. Rex et sui curriculo novem dierum, itinere et inæstimabili calore torridæ plagæ corpora fessa et gravata recreantes, cibis et potibus abundanter repertis, sexta feria Sabbato et ipsa Dominica quieverunt, juxta voluntatem suam omnia facientes.

CAP. XXVI. — *Rex Baldewinus, capta Pharamia, usque ad mortem aegrotavit.*

Dominica vero, die qua mediatur jejunium, viri sensali et de sua salute solliciti, convenerunt regem, in hunc modum loquentes: *Pauci sumus, et jam civitati et regno Babylonie virtus nostra immotuit, et hæc Babylonia non amplius hinc quam via trium dierum remota esse perhibetur: ideo consilium ad invicem conferamus, ut ab hac civitate exeuntes, viam, sicut devovimus, continuemus et non moram hic faciamus.* Rex itaque suorum consiliis satisfaciens, summo diluculo sociis admonitis, muros civitatis diruens, ignes universis ædificiis turrium et ædium immisit, totis viribus ante omnes præcipue strægi illius incumbens, ne Babyloniis ultra vires et opem conferret. Hanc vero stragem, ut dictum est, dum rex præcunctis validius ac attentius exerceret in ruina murorum, in ædificiis incendendis, ultra modum membrum calore et labore vexatis, vehemente infirmitate corripitur, et magis ac magis molestia corporis cepit augeri. Jam vero tenebris relatis et prorsus sole sublato, vitam desperans, primores sui exercitus convocans, debilitatem sui corporis detexit, nec se posse mortem nunc evadere attestatur. Hac audita desperatione, et desolatione regis, universi a minimo usque ad maximum cœperunt ingemiscere, fletus nimii ac lacrymæ ab oculis erumpere, et magna incunctis facta est desolatio: nulli quippe spes aut fiducia redeundi ultra Jerusalem erat, sed arbitrabantur se hoc in exilio capitali sententia esse perimendos.

CAP. XXVII. — *Consolatio et jussio regis ad milites, habita de morte et sepultura ejus.*

Ad quos corroborandos rex, licet mire aggravatus esset, ait: *Quare sic, viri fortissimi et sapius in periculis probati, animus vester in mei solius imminutione disturbatur, fletus, desolatio et dolores gemuntur? Non, fratres mei dilectissimi et commilitones dulcissimi, mors mei solius corda vestra sic mollescere et deficere faciat, et infirmare etiam in terra peregrina et inimicorum. Mementote in Dei nomine, quia mea*

*virtus unius est hominis et quia adhuc inter vos quamplurimi habeantur, quorum virtus et consilium parum aut nihil a meo distat. Et idcirco viri estote fortissimi, et in dolore mortis meae tristes nequaquam effeminari incipiatis; sed decet vos sollicitos esse quomodo caute redeatis in virtute armorum vestrorum et regnum Jerusalem retineatis, sicut a principio Deo devovistis. Et hoc dicto, summa prece et in fide atque observantia admonuit universos qui aderant, ut si obiret, nunquam corpus ejus exanime in terra hac Sarracenorum sepulcro recondere, ne ludibrio et derisui gentibus haberetur; sed cum omni arte et labore, quo valerent, ad terram Jerusalem cadaver suum reportarent, et juxta fratrem suum Godefridum sepelirent. Hoc audientes, et vix se a fletu cohibentes, responderunt, quod grave et importabile onus illis imponeret, cum etiam impossibile esset in diebus gravissimi et aestivi caloris aliquod cadaver reservare, tangere et portare. Ad hæc rex magis instat, et admonet universos ut causa directionis suae hunc laborem non recusarent. Et post hæc dicta sic precatur, dicens: *Statim cum mortuus fuero, precor ut alvum meum ferro aperientes, interiora mea tollatis, corpus vero sale et aromatibus conditum corio aut tapetibus involvatis, et sic ad catholicas exsequias Jerusalem juxta sepulcrum fratris mei referatur et sepeliatur. Nec mora, Addonem cocum, qui erat de domo sua, accersitum sacramento alligavit in alvi sui sectione et viscerum ejectione. Cui et ait: Scias, me in brevi moriturum, et idcirco sicut me diligis, aut viventem atque incolumem dilexisti, et modo mortuo fidem serves, me ferro exentera, sale interius et exterius me apprime frica; oculos, nares, aures et os meum non parce imple, et cum cæteris me reportare non desinas: et sic desiderium meum scito te adimplere, et in hoc fidem mihi te crede servare. Et hoc disposito, feria tertia vehementius infirmitate usque ad interitum cœpit torqueri in oculis suorum primatum et fidelium.**

CAP. XXVIII. — Inquisitio militum, quis post eum debeat tenere coronam: et corporis ipsius reportatio in Jerusalem.

Illi vitæ ejus defectionem intuentes, quia vir magnæ erat sapientiæ, dum adhuc incolumis esset, requirunt quem post mortem suam velit hæredem regni Jerusalem locari aut coronari; quatenus ex ejus consilio et decreto certius et sine lite coronandus posset constitui. Qui fratri Eustachio regnum destinavit, si forte venerit; si vero ætate nequiverit, Baldwinus de Burg eligatur, aut talis, qui populum Christianum regat, ecclesias defendat, qui stabilis in fide maneat, quem nulla adversariorum virtus terreat, aut merces leviter corrumpat. Et hoc dicto, vir in terra nativitatis suæ de Lotharingia ex nobili sanguine nobilissimus, rex in regno Jerusalem gloriosissimus ac victoriosissimus, Dei athleta fortissimus, spiritum vitæ exhalavit, in fide Christi stabilis et in confessione Domini purgatus, Dominici corporis et sanguinis perceptione munitus. Jam sic defuncto principe clarissimo in terra barbara, egregii

A principes et commilitones, equites et pedites, præ dolore in lacrymas cum magno ululatu et planctu fluxere nimias; et amplius fletum congeminassent, nisi timor esset, quem in terra undique hostili apprehenderunt in tanti principis amissione. Quapropter dissimulata illius morte et omni tristitia, sicut obnixè rogavit, sectus est alvus illius, viscera exposita et sepulta, corpus vero salsum intus et exterius, in oculis, ore, naribus et auribus aromatibus quoque ac balsamo conditum, corio consutum ac tapetibus involutum, equis impositum, ac firmiter alligatum est; ita ut nulla gentilium astutia percipi posset eum obisse, et sic in audaciam persecuendi exercitum desolatam, undique ebullientes, animarentur. Hæc arte ubi corpus exanime compositum, hocque vehiculo caute per terram peregrinam, per loca deserta et invia deductum, per regionem vallis Hebron, ubi castellum et sepultura sanctorum patriarcharum, Abraham, Isaac et Jacob usque in hodiernum diem a fidelibus honoratur, reditum fecerunt, per dies continuos a dextris et a sinistris semper custodiam armatorum equitum et peditum habentes. Dehinc cum extincto corpore regis in campestria Ascalonis applicantes, erectis signis et cuneis ordinatis, in sola virtute militari confidentes, sine impedimento et aliquo adversariorum incursu transisse perhibentur, quousque montana Jerusalem ipso die sancto celebri Palmarum unanimiter cum regio cadavere ingressi sunt.

CAP. XXIX. — Quod regali sepulcro regem condierunt, et quod statim dominus patriarcha infirmatus obierit.

C Eadem denique die a monte Olivarum dominus Patriarcha cum clero suo post Palmarum consecrationem descenderat: cui de templo Domini et de universis ecclesiis fratres occurrentes, ad diem festum convenerunt in hymnis et laudibus in celebratione diei sancti, quo et Dominus Jesus in asello residens, civitatem sanctam Jerusalem ingredi dignatus est. Sic vero omnibus conventiculis Christianorum ad id solemne in laudibus Dei congregatis, ecce rex defunctus in medio psallentium allatus est: in cujus visione voces suppressæ et laudes humiliatæ suat; fletus tam cleri quam populi plurimus auditus est. Verumtamen Palmarum expleto officio, et omnibus per portam, quæ dicitur Aurea, per quam Dominus Jesus ad passionem veniens immissus est, cum rege defuncto intromissis: decretum est communi consilio ut statim corpus exanime sepulturæ traderetur, quod diu reservatum etiam fetidum diutius reservari, grave et inconveniens ab omnibus ferebatur. Nec mora, catholicis exsequiis expletis, a domino patriarcha terræ commendatus, juxta fratris uterini Godefridi sepulcrum in loco Calvariae, in vestibulo templi Dominici sepulcri mausoleo, sicut decet reges, in memoriam et honorem sui nominis, magno et mirifico opere, et marmore candido polito, inter cæteros sepultos promotus est; sicut et frater ejus Godefridus eodem mausolei honore sublimatus est. Jam sepulto tam clarissimo principe Jerusalem, Ar:

Arnolfus patriarcha venerabilis præ dolore mortis tanti regis et athletæ Christi, vehementi infirmitate corripitur; et spatio trium hebdomadarum male habens vitam finivit, juxta patriarcharum sepulturam appositus.

CAP. XXX. — *Quomodo, sepulto rege Baldewino, nepos illius, Baldewinus de Burg, ab omnibus in regem sit electus et unctus, Germundo novo patriarcha consecrato.*

Eodem die quo rex Baldewinus humatus est, et Arnolfus patriarcha cœpit ægrotare, clerus et populus tam rudis Ecclesiæ tanto rege ac defensore viduatus, de regis restitutione agere cœperunt, dicentes non utile esse consilium ut rege ac defensoris solatio locus et gens diu careret, et locus et terra a nullo defensa periret. Cumque diversi diversa dicerent, tandem omnibus acceptum fuit ut Baldewinus de Burg in throno regni Jerusalem locaretur, eo quod miles imperterritus multa pericula in præsiidiis pro salute Christianorum sæpe sustinisset, et terram Rohas strenue ab omni assultu hostili defentam retinisset. Et statim acclamatum est illum coronam regni jure recipere, et dominum patriarcham cum in regem procreare et promovere. Venerat enim idem Baldewinus ad diem festum adorare in Jerusalem, de omnibus quæ acciderant nescius. Patriarcha autem adhuc vivens, licet ægrotus, videns populi devotionem et constantiam erga Baldewinum, quantulumcunque renitentem, et divitias Rohas sibi sufficere protestantem, ipse assensum benigne attribuens, in regem et dominum Jerusalem unxit et consecravit. Unctus autem Baldewinus et consecratus in regem, et in sanctæ resurrectionis die præclara honoratus, honorifice est exaltatus in lætitia, his diebus sacris jucundatus, et justitiam Dei in omnibus devotissime operatus. Die vero statuta, sicut justum est et leges docent, universis primoribus regni in palatium Salomonis regis convocatis, singulis beneficia contulit, fidem et sacramentum ab his suscipiens, et honorifice quemque in sua remisit. Civitates vero, Neapolin, Samariam, Joppen, Caiphas, castellum S. Abrahamæ, Ptolemaidem, Sagittam, Tabariam et cæteras civitates et loca quæ erant de regno Jerusalem suo subjecit imperio, quosdam redditus eorum suis constituens primatibus, quosdam vero suæ mensæ attitulavit. Mortuo Rege Baldewino et Arnolfo patriarcha, Baldewino quoque in regem uncto, Germundus, vir bonæ conversationis, ab omni clero et populo in patriarcham eligitur; et consecratus a sanctis pontificibus, cathedram episcopalem Jerusalem meruit obtinere, ad regendum populum Dei vivi, et corroborandam novam et sanctam Ecclesiam Jerusalem.

CAP. XXXI. — *De quatuor millibus Idumæorum pastorum, quos in die sancto Paschæ Christiani milites, dum insequuntur, passim occiduntur.*

In anno secundo regni Baldewini de Burg, novi regis Jerusalem, principis Rohas civitatis, quidam Sarraceni de regno Arabiæ, quidam etiam de gente Idumæorum, quos moderni Bidumos vocant, ar-

menta cameorum super triginta millia, boum centum millia, greges ovium et caprarum inaudita millia de terra et regione sua educentes, et ad pascua cogentes in latere regni Damascenorum, illuc prosecuti sunt herbarum copiam, licentia et consensu principis terræ Damasci, pro pacto byzantiorum, quod ipse dominus terræ ab eis accepturus erat. Cum tot millibus, equites et pedites supra quatuor millia ad custodiendos greges, sunt egressi de terra Ægypti et Arabiæ in lancea et gladio, et omni pinguedine cibariorum necessariorum. Hi dum pacifice in latere regni Damasci super gregem suum custodiam agerent solliciti, nec quidquam metuerent fiducia Dochini principis Damasci, cujus gratia et licentia per pascua diffusi erant cum uxoribus et pueris, sicut mos est gentilium: fama tantorum pastorum a terra longinqua huc progressorum attingit aures Gozelini de Curcenay, qui dono regis Baldewini, fratris Godefridi, terram et redditus Tabariæ in beneficio obtinuit, eo quod altis parentibus ortus, filius esset amitæ Baldewini de Burg facti regis Jerusalem. Hic ergo Gozelinus tam innumerabili gregum comperta multitudine in loco remoto et solitudinis, Godefrido de Burs et de terra civitatis Parisiorum, viro egregio et militi clarissimo in omni opere bellico, fratrique ejus Willhelmo indicare non distulit, et ad invadendum prædam utrosque fratres adhortatus est. Qui illius adhortationi acquiescentes, centum et sexaginta equitibus, viris bello audacissimis et prædarum avidissimis, peditibus vero sexaginta in arcu, lancea et gladio ferocissimis, admonitis et congregatis, profecti sunt in regionem eandem qua pastores et pastorum custodes, fortissimi milites Arabes, Ægyptii, Idumæi accubabant, et armenta cum ovibus et capris spatiose in longitudine et latudine vagabantur. Ut vero ad locum perventum est, Gozelinus cum quinquaginta equitibus in una acie a dextris attitulatus est ad subveniendum. Willhelmus totidem in suo cuneo ordinatis equitibus, galea et lorica indutis, sinistra ex parte procul positus remansit, ut vires auxiliatrices sociis bellum insistentibus conferret. Godefridus de Burs sexaginta equites in sua acie relinens, cum omni comitatu robustorum peditum in medio constitutus, audacter pastores pastorumque magistros impetit, prædam abducere cœnatus, et omnibus viribus rapinæ insistens, nimium processit inter manus defensorum gregis. Quatuor millia, cornibus et signis auditis, in momento adfuerunt ad excutiendos greges: qui Godefridum cum suis coronantes, graviter cum eis commiserunt, donec Godefridus et sui paucissimi tantorum vim suffere non valentes, ad quadraginta in arcu, lancea et gladio ceciderunt: viri fortissimi, et usque ad hanc diem in omnibus præliis invictissimi; singuli redditibus terrarum et locorum possessionibus ditati, in obsequio militari et ipsi equites sub se habentes, alius viginti, alius decem, alius quinque aut duo ad minus. Octo tantum captivi abducti sunt, reliqui armis inimicorum interie-

runt. Willhelmus audita vociferatione ad invicem fortiter dimicantium, ascenso equo suo cum suis, dum subvenire vellet angustiatis, per fruteta et loca arida errore viarum retardatur; et sic sociis in magno positus periculo nequaquam succurrere valuit. Gozelinus vero intelligens casum et interitum suorum fortium, et ipse inter manus crudelium audacter involat, nullo tamen auxilio jam occisis sociis et attritis poterat prodesse. Referuntur autem supra ducentos Sarracenorum in eodem prælio occisi esse. Pedites vero Christianorum de sexaginta vix decem per devia et opaca loca elapsi sunt. Contigerunt hæc damna gravissima egregiorum militum ipso die Dominicæ Resurrectionis, quando omnes viri catholici solent quiescere a laboribus et cunctis seditionibus, vacare eleemosynis et orationibus. Existimo igitur quia hæc de causa dati sunt in manibus inimicorum, quod tam sanctissima die rapinis inhiant; et idcirco suorum auxilio per invia errantium destitutos fuisse.

CAP. XXXII. — *Rex Baldwinus secundus in ultionem inimicorum militiam congregavit, quem Idumæi pecunia placant.*

Tam lacrymabili strage fortissimis viris peremptis, crudelis rumor ad regem Baldwinum ab Jerusalem profectum, et Ptolemaide commorantem, transvolat de nece et infortunio nominatorum principum, quorum auxilio et consilio Ecclesia Jerusalem confortata, multum de die in diem proficiebat. Quo audito, et morte Godefridi dilectissimi militis agnita, concussum est cor illius dolore vehementi, et vultus ejus ab omni hilaritate decidit, ac universorum corda, qui his paschalibus feriis lætitia affluebant, in luctum et gemitum per omnes vicus et plateas civitatis Ptolemaidis commutata sunt. Nec mora, universis incolis civitatis Jerusalem convocatis in ultionem confratrum occisorum, et de universis locis Christianorum habitationis rex contraxit exercitum, et usque Bethanum sex millibus veniens, tentoria sua per campestria locari jussit. Nocte eadem cepit trudere exercitum Jerusalem et cæteros qui convenerant, vice et ultionis hujus, eo quod Damascenorum civitas nimium vicina et Turcorum armis munita erat. Interea dum sic hæsitarent, Idumæi, exterriti fama

adventus novi regis dissisque de ope Turcorum et illorum fidei levitate, decreverunt regi dare quatuor millia byzantium pro cæde suorum, ut sic ejus gratia et consensu deinceps secure et pacifice gregem suum custodiant, et nulla eis vis inferatur. Quod rex consilio suorum fieri concessit, videns populi sui proficisci nolentis constantiam. Accepta rex hac auri massa, Ptolemaidem rediit, pro anima Godefridi et pro animabus cæterorum occisorum eleemosynas fieri constituit et plurimas missarum celebrationes.

CAP. XXXIII. — *De septingentis Christianis peregrinis, qui post visitationem Domini sepulcri in 13. deundo occisi sunt a nequissimis Sarracenis.*

Item ipso in anno secundo regis Baldewini secundi in Sabbato sancto ejusdem resurrectionis, qua Godefridus et prædicti milites in crastino sunt ab Idumæis trucidati, quando jugis de cælo gratia Dei ad corroborandam fidem Dominicæ resurrectionis, in lampade olei in sepulcro Domini reposita, flammam in momento suscitavit ad incendendum hæc nocte paschalem cereum, quidam peregrini circiter septingenti qui, adorato Domino Jesu ante sepulcrum ipsius venerabile, et qui, viso miraculo ignis cælitus accensi, in gaudio et hilari corde a Jerusalem descenderant ut fluenta Jordani visitarent juxta ritum fidelium, ubi jam a montanis usque ad castellum Cuschet et de Burgewins processissent in solitudinis loco, ecce Sarraceni de Sur et Ascalone adsunt, armis fortissime peregrinos incurrentes et cum eis prælia conserentes. Peregrini sicut inermes, et multis diebus via aggravati, cibis pro nomine Jesus attenuati, cito superati in fugam versi sunt: quos impii carnifices insecuti, trecentos in ore gladii peremerunt, sexaginta captivos tenuerunt. His miseris et cædibus auditis in Jerusalem et circuitu ejus, rex et dominus patriarcha Germundus, cum omnibus viris, magnis afflicti sunt doloribus. Quare milites in ultionem fidelium interfectorum sine mora dirigunt. Sed frustra hi ad arma contendunt, vanaque insistunt. Nam Sarraceni post stragem hanc fugitivi facti sunt, et in montibus Sur et Ascalonis cum captivis Christianis, cum spoliis Christianorum immissi sunt.

ANNO DOMINI MCXXV

FRANCO ABBAS AFFLIGEMENSIS

NOTITIA

(FABRIC. Bibliotheca med. et inf. Lat., II, 499)

Franco, abbas secundus Affligemensis in Brabantia ab anno 1109 ad 1150, scripsit adhuc monachus adecessorem suum Fulgentium, abbatem Affligemensem, libros XII *De gratia seu beneficentia Dei*. Prodiere Antwerpæ 1555, Friburgi 1620, qui præmissa Fulgentii, qua eum rogat, epistola, leguntur in Bibliothecis